

วารสาร

สารานุกรม

SARANROM

วารสารสราญรมย์

ปีที่ 70 พุทธศักราช 2559 – 2560

การทูตในทศวรรษหน้า

ผู้จัดพิมพ์

สโมสสรานุกรมย์ กระทรวงการต่างประเทศ

บรรณากร

นางสาวกักรัตน์ หงษ์ทอง

ผู้ช่วยบรรณากร

นายสุรติ สุวรรณนิกร-

นายจุฑา เสาวภา

นายศิวกร ธาธาวิชระศาสตร์

นางสาวเกศกัญญา เจียรพินิจนันท์

นายณวัฒน์ อธิษิตปัญญสุกรี

นายพิพัฒน์ เจริญสุข

นายณัฐนนท์ ต่างงาม

นางสาวจุฑามาศ ฉันทบรรเลศ

นายศิวพล กิตติวงศากุล

นางสาวศุภกษิษา ศุภสวัสดิ์ ณ อยุธยา

นางสาววิริญญา ตันโนเวช

นางสาวกสิิดดาว บุญมณี

จำนวนพิมพ์ : 3,000 เล่ม

ISSN : 0857-1953

สงวนลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

แบบปก/รูปเล่ม : จุฑา เสาวภา

พิมพ์ที่ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

วัตถุประสงค์ของ สโมสรสรารณรมย์

1

สโมสรสรารณรมย์ตั้งขึ้นเพื่อให้บรรดาข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ
ทั้งที่ยังคงรับราชการประจำการอยู่ และที่พ้นหน้าที่ประจำการไปแล้ว
ได้มีโอกาสวิสาสะปลูกฝังสามัคคีธรรมระหว่างกัน
ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นต่าง ๆ
กับจะได้มีโอกาสสังสรรค์รื่นเริงกันในทางสังคมและทางกีฬา

2

เพื่อให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่สมาชิก ตลอดจนให้บริการ
หรือจัดกิจกรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิก

3

ประสานการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคม

สาร

นายกสโมสรรสาทรรมย์

เป็นเวลากว่า 140 ปีแล้วที่กระทรวงการต่างประเทศได้เป็นเรื่องจริงในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับนานาประเทศ ซึ่งด้วยเงื่อนไขของเวลาและพลวัตการเปลี่ยนแปลงทั้งของสังคมโลกและไทย รูปแบบและการดำเนินงานของกระทรวงฯ ย่อมต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่ออ้างรับเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูต นั่นคือ ผลประโยชน์ของชาติและเพื่อคนไทยทุกคน

การบรรลุเป้าหมายสูงสุดดังกล่าวนี้ต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนสำคัญอย่างข้าราชการและบุคลากรของกระทรวงฯ ทุกคนที่เปรียบเสมือนด่านหน้าของการดำเนินงานด้านการทูตและการต่างประเทศ ในการเผยแพร่บทบาทและภาพลักษณ์ของไทยให้เป็นที่ยอมรับในเวทีโลก นำองค์ความรู้และแนวปฏิบัติอันเป็นเลิศจากต่างประเทศมาปรับใช้ รวมถึงแก้ไขปัญหาและรับมือกับความท้าทายในมิติด้านการต่างประเทศที่มีต่อประเทศไทย นอกจากนี้ ข้าราชการและบุคลากรทุกคนย่อมต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้มีความรู้และทักษะที่รอบด้าน เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทางการทูตและการต่างประเทศในทศวรรษหน้า

วารสารสรสาทรรมย์ฉบับนี้จึงเปรียบเสมือนเป็นสมุดบันทึกรวบรวมองค์ความรู้และข้อมูลต่างๆ ของอดีตข้าราชการ ข้าราชการปัจจุบัน และบุคลากรกระทรวงการต่างประเทศ รวมทั้งผู้ที่อยู่ในแวดวงการต่างประเทศ ที่ช่วยสะท้อนประสบการณ์ แง่คิด มุมมอง และข้อคิดเห็น ซึ่งย่อมมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างวิสัยทัศน์และองค์ความรู้สำหรับข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ทางการทูต และการดำเนินภารกิจที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ อีกทั้งเป็นคลังความรู้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจในมิติการทูตและการต่างประเทศเพื่อนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนและองค์กรต่อไป

(นายดอน ปรมภ์วินัย)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

นายกสโมสรรสาทรรมย์

สาร

เลขาธิการสโมสรรสาทรรมย์

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่ถือเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย สำหรับการทูตและการต่างประเทศของประเทศเรา ไม่ว่าจะเป็นในยุคกรุงศรีอยุธยาซึ่งมีการคบค้ากับชาวต่างชาติหลายถิ่นหลายภาษา และเริ่มมีการส่งราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับราชสำนักตะวันตก จนมาถึงยุคกรุงรัตนโกสินทร์ที่สยามต้องเผชิญกับลัทธิล่าอาณานิคม ถูกบีบให้เลือกข้างในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และเผชิญกับลัทธิคอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเย็น เรื่อยมาจนถึงความท้าทายรูปแบบใหม่ในปัจจุบัน เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ ขณะเดียวกัน การรวมตัวเป็นประชาคมที่เข้มแข็งของอาเซียน ก็เป็นโอกาสสำคัญของไทยและมิตรประเทศอาเซียนในการร่วมกันส่งเสริมการพัฒนาและความอยู่ดีกินดีของประชาชน

ในขณะที่ในวันนี้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสาร รวมถึงโซเชียลเน็ตเวิร์ค ได้ลดช่องว่างของระยะทาง ทำให้โลกของเราเชื่อมต่อกันมากขึ้น ทั้งในการติดต่อไปมาหาสู่กันระหว่างประชาชน และการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารความเป็นไปได้รอบตัวและรอบโลกได้ภายในเสี้ยววินาที ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วเหล่านี้ เป็นทั้งโอกาสและความท้าทายใหม่สำหรับการขับเคลื่อนการทูตและการต่างประเทศไทยและรูปแบบและวิธีการดำเนินงานของนักการทูตไทย จึงก่อให้เกิดคำถามว่า การทูตและการต่างประเทศในทศวรรษหน้าจะมีทิศทางอย่างไร นวัตกรรมและเทคโนโลยีจะเข้ามาแทนที่งานด้านการทูตและการต่างประเทศมากแค่ไหน และบทบาทของนักการทูตในทศวรรษหน้ายังจำเป็นอยู่มากน้อยเพียงใด เป็นต้น

ผมหวังว่า ข้อความและข้อคิดเห็นในวารสารสาทรรมย์ฉบับปี 2560 นี้จะบ่งบอกถึงพัฒนาการทิศทางการทูตไทยที่ผ่านมา อันจะช่วยชี้แนวทางการขับเคลื่อนการทูตของเราท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในวันหน้าต่อไป

สม สิริยะพันธุ์

(นายภาสกร สิริยะพันธุ์)

รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ
เลขาธิการสโมสรรสาทรรมย์

บรรณกรกลาง

ตลอดเวลาที่ผ่านมา การจัดทำวารสารสารานุกรมย์เคยเป็นภารกิจประจำปีด้านหนึ่งของ สโมสรสารานุกรมย์ เพื่อเป็นเวทีถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ทางการทูต การต่างประเทศ และเชื่อมโยงข่าวสารต่างๆ ระหว่างสมาชิกสโมสรฯ ตลอดจนผู้สนใจ มีการจัดทำต่อเนื่องกันมา ไม่ขาดสาย

ในระยะหลัง การจัดทำวารสารสารานุกรมย์อาจไม่ได้เกิดขึ้นเป็นรายประจำปี ล่าสุดคือ ฉบับปี 2558 วารสารฯ ฉบับปีที่ 70 นี้ จึงควบทั้งปี พ.ศ. 2559 - 2560 และเกิดขึ้นท่ามกลาง ความท้าทายที่มาจากสภาพการรับรู้และสื่อสารในโลกแห่งการเรียนรู้ในปัจจุบันที่ขับเคลื่อน ด้วยเทคโนโลยี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ social media ที่ดึงดูดผู้คนส่วนใหญ่ให้หันไปแสพ องค์ความรู้และข้อมูลจากสิ่งเหล่านี้มากกว่าจะจับต้อง ‘หนังสือ’ จริง ๆ จึงเป็นความท้าทาย ของคณะบรรณกรที่พยายามจัดทำหนังสือนี้ให้เกิดขึ้น โดยให้สามารถตอบสนองความสนใจ หรือสร้างแรงบันดาลใจแก่สมาชิกสโมสรสารานุกรมย์ และคงเป็นช่องทางเผยแพร่ข้อมูล ผ่านประสบการณ์และความรู้ของนักการทูตแก่สาธารณชนผู้สนใจได้อีกทางหนึ่ง

วารสารสารานุกรมย์ฉบับนี้จึงจัดทำขึ้นภายใต้แนวคิด “การทูตในทศวรรษหน้า” เพื่อสะท้อน ภารกิจของกระทรวงการต่างประเทศ ที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลง จากการพัฒนาของนวัตกรรมและเทคโนโลยีจากมุมมองและประสบการณ์ของบุคลากร ด้านการต่างประเทศทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งจะมีการจัดทำเป็น “e-book” เพื่อตอบสนอง วัฒนธรรมในการแสพความรู้ผ่าน “e” ตามยุคปัจจุบันต่อไปอีกด้วย

สุดท้ายนี้ คณะบรรณกรหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารสารานุกรมย์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ทั้งในแง่วิชาการและการสร้างความเพลิดเพลินใจ รวมถึงจุดประกายความคิดแก่ผู้อ่าน ที่ไม่เพียงเพื่อการปรับใช้กับภารกิจของกระทรวงการต่างประเทศเท่านั้น แต่เพื่อผู้สนใจทั่วไป ในแบบฉบับของตนเอง ในยุคที่การต่างประเทศเป็นเรื่องของทุกคน และขอขอบพระคุณ ท่านอดีตข้าราชการ ข้าราชการปัจจุบัน ที่สละเวลาสนับสนุนบทความที่มีค่า ตลอดจนภาคเอกชน ที่ให้การอุปการะการจัดพิมพ์วารสารฯ ในครั้งนี้

(ภัทรรัตน์ หงษ์ทอง)

บรรณกร

รายนามคณะกรรมการ สโมสรสราญรมย์ ประจำปี 2560

นายดอน ปรมัตถ์วินัย

นายวีระศักดิ์ พุทธะกุล

นางบุษยา มากเลี้ยง

นายภาสกร ศิริยะพันธุ์

นางสาวภัทรีรัตน์ หงษ์ทอง

นางสาวศศิธรทิพย์ ตันกุลรัตน์

นายฉัตรชัย วิริยเวชกุล

นางมาชวดี สุมิตรเหมาะ

นายวราวุธ ภู่อภิญญา

นางกาญจนา ภัทรโชค

นายไวยุทธ วรรณทรัพย์

นายจักรกฤติ กระจายวงศ์

นายธนวัต ศิริกุล

นายกสโมสรสราญรมย์

อุปนายกสโมสรสราญรมย์

อุปนายกสโมสรสราญรมย์

เลขาธิการสโมสรสราญรมย์

กรรมการฝ่ายบรรณกร

กรรมการและนายทะเบียน

กรรมการและเหรียญกษาปณ์

กรรมการและเลขานุการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

สารบัญ

วัตถุประสงค์ของสโมสรสราญรมย์	3
สำรณายกสโมสรสราญรมย์.....	4
สำรเลาวิธีการสโมสรสราญรมย์	5
บรรณกรรณกลง	6
รายนามคน-กรรณการสโมสรสราญรมย์.....	7
วิ เ ก ศ วิ ต ม น า	10
เส้นทางการทูตไทยในทศวรรษก่อน	11
ย้อนรอยการทูตไทยก่อนเข้าสู่ศตวรรษ 4.0.....	19
<i>บทสัมภาษณ์ ดร. เตช บุนนาค อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ</i>	
การเมืองระหว่างประเทศ : ยุทธศาสตร์และนโยบายต่างประเทศของไทยสำหรับต้นศตวรรษที่ 21.....	29
<i>ดร. เตช บุนนาค อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ</i>	
จากแหลมแทนสู่นาคต.....	40
<i>บทสัมภาษณ์นายวิฑูรย์ ศรีวิฑูรย์ เอกอัครราชทูต ผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก</i>	
เปิดตำนาน (การก่อสร้าง) สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโฮจิมินห์.....	46
<i>อุไรรัชต์ รัตนพฤษ์ กงสุลใหญ่ ณ นครโฮจิมินห์</i>	
ประวัติสถานีวิฑูรย์สราญรมย์.....	52
<i>พิชญ์ จันทรวิฑูรย์ อดีตเอกอัครราชทูตไทย ณ เวียงจันทน์</i>	
วันวานในวังสราญรมย์.....	56
<i>ไพศาล หรพณวิฑูรย์ อัครราชทูต รองผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลก และองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก</i>	
ท ศ ว ร ร ส ย ห น้ า ก า ร ทู ต ไ ท ย	63
สู่ทศวรรษหน้าที่ยั่งยืน.....	64
<i>บทสัมภาษณ์นายดอน ปรมัตถ์วินัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ</i>	
ASEAN After 50 and Beyond: A Personal Perspective	73
<i>Dr. Surin Pitsuwan, Former Secretary-General of ASEAN</i>	
คณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา และการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียน.....	79
<i>บุษฎี สันติพิทักษ์ อธิบดีกรมสารนิเทศ</i>	
A Broad Overview of ASEAN/Thailand and China:	87
Cultural and Economic Cooperation – Past and Present	
<i>Wiboon Khusakul, Former Ambassador to the People’s Republic of China</i>	
การทูต ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนโยบายกับฝ่ายวิชาการ.....	96
<i>สมปอง สงวนบรรพ์ อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงบูดาเปสต์</i>	
มองทรมบ์ แล้วดูอนาคต ไทย-สหรัฐฯ	105
<i>พิศาล มาณวพัฒน์ อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน</i>	
การทูตไทยในยุคประเทศไทย 4.0 ถอดรหัสจากยุโรป.....	120
<i>สีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว เอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส</i>	
ReCAAP at 10.....	126
<i>Dr. Pornchai Danvivathana, Former Ambassador to the Republic of South Africa</i>	
เปิดประตูสู่แอฟริกา : โอกาสใหม่ที่ไม่อาจมองข้าม.....	134
<i>เชิดเกียรติ อัครถาวร เอกอัครราชทูต ณ กรุงไนโรบี</i>	
ซาอุดีอาระเบียบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง.....	142
<i>ดนัย เมนะโพธิ์ อุปทูต ณ กรุงริยาด</i>	

APEC กับก้าวสำคัญสู่นาถาคต.....	151
<i>ชนิตดาภา ยุคตะหัด นักการทูตปฏิบัติการ กองนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ</i>	
หลักนิติธรรมในบริบทระดับระหว่างประเทศ.....	156
<i>ชาตรี อรรถนันทน์ อธิบดีกรมการกงสุล</i>	
งานเขตแดนกับทอจดหมายเหตุ.....	164
<i>ดร.ปริม มาศรีนวล นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กองเขตแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย</i>	
อ น า ค ต ส ม ย สู่ ก า ร กู ต กั ยั ง ยั น.....	170
การทูตยุคหน้า: ผู้หญิง – ความครบเครื่อง – และโลกนวัตกรรม.....	171
<i>บทสัมภาษณ์นางบุษยา มาทแล็ง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ</i>	
Digital Revolution, Disruptive Technology, Social Media และ New Normal ของการต่างประเทศ.....	175
<i>โกศล สถิตธรรมจิตร รองกงสุลใหญ่ สถานกงสุลใหญ่ ณ นครลอสแอนเจลิส</i>	
การทูตวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy) จำเป็นหรือไม่?	186
<i>นงนุช เพ็ชรรัตน์ อธิบดีเอกอัครราชทูตประจำกระทรวง</i>	
การพัฒนางานพิธีการทูตในยุคไทยแลนด์ 4.0.....	191
<i>รุจ ธรรมมงคล อัครราชทูต สถานเอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน</i>	
การทูตไทยในทศวรรษหน้า: การทูตเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	198
<i>กาญจนา ภัทรโชค อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ</i>	
Towards SDGs: “คบเด็กสร้างเมือง”.....	205
<i>กัญญา เหมกมล นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา)</i>	
<i>และปยุตธนา ผดุงโยธี นักการทูตปฏิบัติการ กองกิจการเพื่อการพัฒนา กรมองค์การระหว่างประเทศ</i>	
พานพบ...เพื่อ...พอเพียงและเพียงพอ.....	213
<i>ตุลาคม</i>	
The Finest Thai: ความเป็นไทยในสิงคโปร์.....	225
<i>อรวิจิตร ชูเพชร เลขานุการโท สถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์</i>	
งานกงสุลไทยในทศวรรษหน้า.....	231
<i>วรินทร์ธร ตันวิเชียร วิชวินท์ โตเกียรติรุ่งเรือง กันติชา บุญวานิตย์ และพิมพ์ ไชยสาส์น นักการทูตปฏิบัติการ กรมการกงสุล</i>	
การทูตโครงสร้างพื้นฐานของจีน: โอกาสสำหรับไทยในกระแสความเชื่อมโยงของทศวรรษหน้า.....	238
<i>กองเอเชียตะวันออก 3 กรมเอเชียตะวันออก</i>	
ชีวิตประจำวันจากโลกอนาคตในนอร์เวย์.....	245
<i>ศุภโชค เย็นทรงว ที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออสโล</i>	
A Letter to Fellow Newly-Recruited Diplomats on the Future Direction.....	254
<i>of Thai Diplomacy in the 21st Century</i>	
<i>Supachai Teeramungcalanon, Department of East Asian Affairs</i>	
ป กิ ณ ก :	259
ฟูเอียน จังหวัดหนึ่งของเวียดนามที่นำไปเยือน	260
<i>ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในนครโฮจิมินห์ สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโฮจิมินห์</i>	
Diasporic Approach to People’s Diplomacy: Germany as a Case Study.....	264
<i>ดร.วรมน สิ้นสุวรรณ นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร</i>	
VOX POP : “นวัตกรรมจะมีผลต่องานการทูตอย่างไร”.....	272
VOX POP : “การทูตในทศวรรษหน้า”	274
รายงานนักการทูตแรกเข้าปี 2558	278

วิเทศวัฒนา

เส้นทางการทูตไทย ในทศวรรษก่อน

12 มกราคม

- ไทยดำรงตำแหน่งประธานกลุ่ม G77 โดย คร.วีรชัย พลาศรัย เอกอัครราชทูต ผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ทำหน้าที่ประธาน

14 มกราคม

- เปิดตัว "e-Privilege" ซึ่งเป็นระบบการยืนยันคำร้องขออำนวยความสะดวกด้านเอกสารทางทูตแบบออนไลน์ ให้แก่คณะผู้แทนทางการทูตต่างประเทศในประเทศไทย

21 มิถุนายน

- สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงนาบูโต สาธารณรัฐโมซัมบิก เปิดทำการ

30 มิถุนายน

- ประเทศไทยได้รับการยกระดับจาก Tier 3 เป็น Tier 2 Watch List ในรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี ค.ศ. 2016 (TIP Report 2016)

8-10 ตุลาคม

- ไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดกรอบความร่วมมือเอเชีย ครั้งที่ 2 (2nd Asia Cooperation Dialogue-ACD Summit)

7 เมษายน

- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงประกอบพิธีเจิมตราครุฑประจำที่ทำการสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองชิงต่าว ซึ่งเป็นสถานกงสุลใหญ่แห่งที่ 9 ของไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน

22 พฤษภาคม

- คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้าบริหารประเทศ กระทรวงการต่างประเทศมีบทบาทในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์และพัฒนาการทางการเมืองในประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ และในเวทีระหว่างประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ตลอดจนติดตามเตือนหน้าปฏิรูปประเทศตามขั้นตอน

27 ตุลาคม

- ไทยได้รับเลือกเป็นสมาชิกสถาบันบริหารของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunication Union - ITU) วาระปี 2015 - 2018

5 ธันวาคม

- องค์การสหประชาชาติกำหนดให้วันที่ 5 ธันวาคมของทุกปีเป็นวันดินโลก (World Soil Day) และกำหนดให้ปี 2558 เป็นปีดินสากล ซึ่งเป็นผลจากการผลักดันของประเทศไทย ในเวทีสหประชาชาติ

10 กุมภาพันธ์

- ครบรอบ 500 ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย - โปรตุเกส

กรกฎาคม - สิงหาคม

- การช่วยเหลือคนไทยที่ประสบภัยสงครามกลางเมืองในซีเรียให้เดินทางกลับประเทศไทยโดยสวัสดิภาพ

1 สิงหาคม

- ไทยประกาศสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับรัฐปาเลสไตน์

11 กันยายน

- พิธีเปิดสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอิสตันบูล สาธารณรัฐคาซัคสถาน

12 กันยายน

- นายมนตรี บุญดุษิติ สมาชิกวุฒิสภาและอดีตนายกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ผู้สมัครชาวไทย ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะกรรมาธิการว่าด้วยสิทธิคนพิการแห่งสหประชาชาติ (Committee on the Rights of Persons with Disabilities-CRPD) วาระปี 2556-2559

1 มกราคม

- ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน - อินเดีย มีผลบังคับใช้

24 มีนาคม

- Chiang Mai Initiative Multilateralization (CMIM) มีผลบังคับใช้

13 พฤษภาคม

- ประเทศไทยได้รับเลือกจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติให้เป็นสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council) วาระปี พ.ศ. 2553 - 2556

27 สิงหาคม

- การจัดทำบันทึกความเข้าใจร่วมระหว่างกรมการกงสุล และกรมจัดหางาน เรื่องการปกป้องคุ้มครองและดูแลแรงงานไทยและการส่งเสริมขยายตลาดแรงงานไทยในต่างประเทศ

26 ตุลาคม

- นายบัน คีนุน เลขาธิการสหประชาชาติเยือนประเทศไทย

1 มกราคม

- ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ เข้าดำรงตำแหน่งเลขาธิการอาเซียน

8 กรกฎาคม

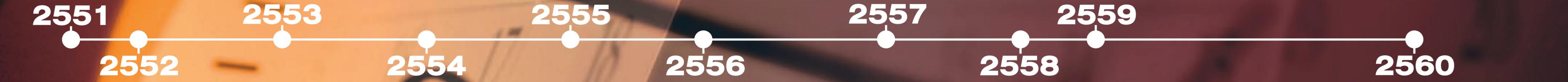
- องค์การยูเนสโกประกาศขึ้นทะเบียนตามคำขอของกัมพูชาให้วัดปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก

24 กรกฎาคม

- ไทยรับมอบตำแหน่งประธานอาเซียนต่อจากสิงคโปร์

15 ธันวาคม

- กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) มีผลบังคับใช้

1 มีนาคม

- ครบรอบ 160 ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย - ฝรั่งเศส

พฤษภาคม

- การให้ความช่วยเหลือลูกเรือไทยในอินโดนีเซียเพื่อส่งกลับประเทศไทย เป็นจำนวนมากกว่า 1,900 คน นับตั้งแต่ช่วยเดือนตุลาคม 2557 - พฤษภาคม 2560

14 มิถุนายน

- ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ กิตติชัยศรี อดีตรองอัครราชทูตไทยประจำสหพันธรัฐรัสเซีย ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลฎีกาหมายเลขระหว่างประเทศ (International Tribunal for the Law of the Sea: ITLOS) วาระระหว่าง ค.ศ. 2017-2026

3 กรกฎาคม

- ครบรอบ 120 ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย - รัสเซีย

8 สิงหาคม

- ครบรอบ 50 ปี การก่อตั้งอาเซียน

2-4 ตุลาคม

- นายกรัฐมนตรีเยือนสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการ และพบหารือกับประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา

26 ตุลาคม

- ประมุขแห่งรัฐ พระราชวงศ์และผู้นำรัฐบาลจาก 46 ประเทศ เข้าร่วมงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

1 มกราคม

- ประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)

16 มกราคม

- สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลเรื่องความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ เลื่อนสถานะเป็นกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

28 กุมภาพันธ์

- การช่วยเหลือลูกเรือประมงไทย 4 คน จากกลุ่มโจรสลัดโซมาเลีย

21 เมษายน

- สหภาพยุโรปได้ประกาศให้ "ใบเหลือง" ไทยในระดับที่ต่ำกว่าปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated (IUU) Fishing)

เมษายน - พฤษภาคม

- การอพยพคนไทยที่ประสบภัยพิบัติจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวในเนปาล และการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมโดยรัฐบาลไทยแก่ประเทศเนปาล

28 กันยายน

- กรมการกงสุลเปิดศูนย์บริการ Call Center 24 ชั่วโมง แอปพลิเคชันไลน์ ไลน์ ไลน์ LINE WeChat Facebook ภายใต้ชื่อ "Thaiconsular" เพื่อเพิ่มช่องทางและประสิทธิภาพในการดูแลและคุ้มครองผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศแบบ One Stop Service

18 - 19 ธันวาคม

- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ร่วมกับ นายกรัฐมนตรี และคณะผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานราชการและภาคเอกชน เข้าร่วมพิธีเปิดศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Commission on Crime Prevention and Criminal Justice - CCPCJ)

15 - 19 เมษายน

- ไทยและกัมพูชาลงนามแถลงด้วยวาจาต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ กรณีข้อพิพาทปราสาทพระวิหาร พื้นที่พิพาทเขาพระวิหาร

24 กรกฎาคม

- การจัดตั้ง "ศูนย์ธุรกิจสัมพันธ์" ของกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เพื่อสนับสนุนข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สร้างเครือข่ายระหว่างภาคเอกชนไทยกับต่างประเทศ และเผยแพร่ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ตลอดจน "ชี้ช่องทาง" "สร้างโอกาส" และ "เตือนภัย" แก่ภาคเอกชน

28 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม

- นายกรัฐมนตรีเดินทางเยือนประเทศในแอฟริกา ได้แก่ สาธารณรัฐโซมาเลีย สาธารณรัฐเคนยา และสาธารณรัฐยูกันดา ซึ่งเป็นการเยือนประเทศดังกล่าวเป็นครั้งแรกในระดับนายกรัฐมนตรีของไทย

18 กรกฎาคม

- ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศมีมติ 11 ต่อ 5 เสียง ให้ทั้งสองฝ่ายถอนทหารทั้งหมดออกจากเขตพื้นที่พิพาทเขาพระวิหาร

21 ธันวาคม

- ไทยและกัมพูชาได้ตกลงที่จะจัดตั้งคณะทำงานร่วมเพื่อเป็นกลไกในการพิจารณาการปฏิบัติตามคำสั่งมาตรการชั่วคราวของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศร่วมกัน

ธันวาคม

- พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงเข้ารับตำแหน่งประธานคณะกรรมาธิการว่าด้วย การป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา สมัยที่ 21 แห่งสหประชาชาติ (Commission on Crime Prevention and Criminal Justice - CCPCJ)

กุมภาพันธ์

- เกิดเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างทหารไทยและกัมพูชาบริเวณพื้นที่ทับซ้อนชายแดนบริเวณปราสาทเขาพระวิหาร

กุมภาพันธ์ - มีนาคม

- การอพยพคนไทยกว่า 10,000 คน ออกจากลิเบียจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองในลิเบีย

21 ธันวาคม

- การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนไทยที่ประสบภัยพิบัติจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวและสึนามิ และให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมแก่ผู้ประสบภัยชาวยุโรป

28 เมษายน

- กัมพูชายื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ เพื่อยุติความขัดแย้งพิพาทเขาคีปราสาทพระวิหาร ปี 2505

27 กุมภาพันธ์ - 1 มีนาคม

- การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่ ษะอำ - หัวหิน มีหัวข้อหลักคือ "กฎบัตรอาเซียนเพื่อประชาชนอาเซียน" (ASEAN Charter for ASEAN Peoples) เพื่อย้ำถึงเจตนารมณ์ของไทยในฐานะประธานอาเซียนในขั้นที่จะเสริมสร้างการดำเนินงานของอาเซียนภายหลังจากการที่กฎบัตรมีผลบังคับใช้ และเพื่อให้ตอบสนองต่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

5 มีนาคม

- สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงศรีโปลีราชอาณาจักรลิเบีย เปิดทำการ

12 - 14 พฤษภาคม

- ประธานแห่งประเทศลาวและกรีซายเยือนไทยอย่างเป็นทางการในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

21 - 23 กรกฎาคม

- นางอิลลารี คลินตัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ เยือนประเทศไทยเพื่อเข้าร่วมการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 42

24 กรกฎาคม

- นายเซอร์เกย์ ลาวฟอฟ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศรัสเซีย เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในโอกาสเข้าร่วมการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 42

23 - 25 ตุลาคม

- การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 15 ที่ ษะอำ - หัวหิน มีหัวข้อหลัก คือ "เชื่อมโยงประชาคม สร้างเสริมประชาชน" (Enhancing Connectivity Empowering Peoples) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายแห่งการสร้างประชาคมอาเซียนภายในปี 2558 ให้เป็นประชาคมที่เน้นการปฏิบัติ (Community of Action) ประชาคมที่เน้นการเชื่อมโยงระหว่างกัน (Community of Connectivity) และประชาคมเพื่อประชาชน (Community of Peoples)

ย้อนรอยการทูตไทย ก่อนเข้าสู่ยุคสมัย 4.0

บทสัมภาษณ์ ดร. เตช บุนนาค
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

เช้าวันหนึ่งกลางเดือนกุมภาพันธ์ 2561 ลมอุ่นพัดมาพร้อมกับฝนที่ตั่งเค้าอยู่ไม่ไกล ท่านเตช บุนนาค อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ต้อนรับคณะบรรณกรด้วยความสดใสและกระฉับกระเฉงในห้องทำงานขนาดเล็กกะทัดรัดของท่าน ในฐานะผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษาฝ่ายบริหาร

หากดูผิวเผิน ๆ แล้ว คงไม่มีใครคาดคิดว่าห้องขนาดเล็กห้องนี้จะเป็นสถานที่ทำงานของสุภาพบุรุษท่านหนึ่ง ที่มีส่วนสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์การทูตไทยสมัยใหม่ และเคยดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ของกระทรวงการต่างประเทศ ทั้งตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการฯ ปลัดกระทรวงฯ ไปจนถึงเอกอัครราชทูตอีกหลายประเทศด้วย

คณะบรรณกรมีโอกาสนำสัมภาษณ์ท่านอดีตรัฐมนตรีว่าการฯ เพื่อทบทวนเรื่องราวการทูตและการต่างประเทศของไทยในอดีต ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจถึงบทบาทและท่าทีของไทยในเวทีโลก และเป็นรากฐานสำคัญในการปูทางสู่การมองการทูตและการต่างประเทศไทยในทศวรรษหน้า ทั้งยังมีทัศนคติและข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานในกระทรวงการต่างประเทศของพวกเราชาวบัวแก้วทุกคน

เอกลักษณ์การทูตไทย กับความเป็นตัวของตัวเอง

การสัมภาษณ์เริ่มต้นด้วยการพูดคุยถึงเอกลักษณ์การทูตไทยที่โดดเด่นเรื่อยมานับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันว่า ถ้าเปรียบเทียบเอกลักษณ์การทูตไทยเป็นคณๆ หนึ่งแล้วก็คือคนที่มีความเป็นตัวของตัวเองและเป็นมิตรกับคนรอบข้างจนทำให้เป็นที่น่าจดจำและห้อมล้อมไปด้วยกัลยาณมิตร การที่เอกลักษณ์การทูตไทยเป็นเช่นนี้ก็เพื่อให้ไทยสามารถรักษาเอกราชและอิสรภาพของประเทศตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบัน และต่อเนื่องไปถึงอนาคตได้ ซึ่งหลายคนได้ให้นิยามว่าเป็นการทูตแบบ “ลู่ตามลม” แต่ท่านเตชฯ กลับเห็นต่าง

“ผมเห็นว่า การทูตของไทยไม่ใช่เป็นการทูตที่ลู่ตามลม ซึ่งมีลักษณะที่อาจจะเรียกว่าฉวยโอกาส แต่เราพยายามที่จะลู่ก่อนที่ลมจะมาหมายความว่าเราควรที่จะดูทิศทางว่าโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรแล้วจึงเตรียมการที่จะรับสถานการณ์ก่อนที่ความเสี่ยงหรืออันตรายจะมาถึงตน”

“
เราพยายาม
ที่จะลู่ก่อนที่ลมจะมา
หมายความว่า
เราควรที่จะดูทิศทางว่า
โลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
แล้วจึงเตรียมการที่จะรับสถานการณ์
ก่อนที่ความเสี่ยงหรืออันตรายจะมาถึงตน
”

ท่านเตชฯ ยกตัวอย่างนโยบาย “ลู่ก่อนลม” ในสมัยปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงรับสั่งว่า “การศึกสงครามข้างญวนข้างพม่า ก็เห็นจะไม่มีแล้ว จะมีอยู่ก็แต่พวกฝรั่งให้ระวังให้ดีอย่าให้เสียที่แก่เขาได้ การงานสิ่งใดของเขาที่คิดควรจะเรียนเอาไว้ ก็เอาอย่างเขาแต่อย่าให้หนีถือเลื่อมใสไปทีเดียว”

“การไม่เสียทีคืออย่างไร เราจะสังเกตเห็นได้ว่า ตลอดมาตั้งแต่รัชกาลที่ 4 มาจนถึงรัชกาลที่ 9 เราไม่เคยที่จะซื้อไขแล้วใส่ไว้ในตะกร้าหรือกระจาดเดียวกัน ตลอดเวลาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ท่านก็เปิดประเทศรับเซอร์จอห์น เบาริง เข้ามา แล้วก็มีการสนธิสัญญาเบาริง แต่ในขณะเดียวกันท่านก็มีสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีเยี่ยมกับบิชอปปาลเลอกัวซ์ เพราะฉะนั้นก็คือว่า ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เราก็มุ่งมั่นที่จะรักษาคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างเรากับอังกฤษ และระหว่างเรากับฝรั่งเศส

ด้วยเหตุที่ว่าเราใช้นโยบายเช่นนั้น เราถึงได้อยู่รอดมาได้จากเขี้ยวเล็บ และการคุกคามของมหาอำนาจของพวกที่มาล่าอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แล้วยิ่งไปถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เมื่อมีมหาอำนาจใหม่ๆ ที่จะเข้ามาทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เราก็สามารถที่จะดำเนินนโยบายการทูตที่ว่าไม่ใช่ใช้ 2 ขั้วเท่านั้นระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส แต่ว่าจะมีหลายขั้ว [เช่น] มีการพัฒนาความสัมพันธ์กับรัสเซียให้เป็นประโยชน์ พัฒนาความสัมพันธ์กับเยอรมนีให้เป็นประโยชน์ จนในที่สุดพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็สามารถที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปเยือนประเทศต่างๆ ในยุโรปได้ถึง 2 ครั้ง ทำให้เรารักษาเอกราชและอิสรภาพไว้ได้เป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่น่าภูมิใจและคนไทยโดยทั่วไปก็ควรที่จะภูมิใจต่อไป”

นักการทูตที่ยอดเยี่ยม

นอกจากความเป็นตัวของตัวเองที่เป็นเอกลักษณ์ของการทูตไทยแล้ว ท่านเตชฯ ยังมองว่าความสามารถของนักการทูตไทยคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไทยผ่านพ้นวิกฤตการณ์ใหญ่หลายครั้งมาได้

“เรามีนักการทูตที่ดีเด่นจริงๆ นะครับ เมื่อสมัยก่อน เสด็จในกรมฯ (พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ประพินธ์) ท่านเป็นนักการทูตที่ยอดเยี่ยมจริงๆ ด้วยเหตุนี้ท่านถึงได้รับเลือกตั้งเป็นประธานสมัชชาสหประชาชาติครั้งที่ 11 เมื่อปีค.ศ. 1956 (พ.ศ. 2499) ซึ่งในปีนั้นก็เกิดวิกฤตการณ์ในระดับโลก ซึ่งอาจจะทำให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 3 ได้ ก็คือตอนที่อังกฤษ ฝรั่งเศสและอิสราเอลรบกับอียิปต์และโลกอาหรับในตะวันออกกลาง และยังมีเหตุการณ์ในฮังการีที่มีการปราบปรามผู้ที่พยายามจะกู้อิสรภาพชาวฮังการี ซึ่งเป็นวิกฤตการณ์ใหญ่มากที่เสด็จในกรมฯ ท่านก็สามารถทำให้เรียบร้อย ใกล้เคียงกันไปได้”

การทูตไทยในความทรงจำ

ท่านเตชฯ เล่าย้อนถึงความหลังครั้งเป็นข้าราชการกระทรวงฯ แรกเข้า เมื่อปี พ.ศ. 2512 ว่าเป็นช่วงกลางของสงครามเวียดนามที่เริ่มส่งสัญญาณการยุติสงครามในไม่ช้า และแน่นอนว่าทุกการยุติของสงครามย่อมตามมาด้วยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ซึ่งสำหรับกระทรวงการต่างประเทศในเวลานั้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือการปรับความสัมพันธ์ของไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนให้เป็นปกติ

“ผมอยู่กรมสารนิเทศเมื่อปี พ.ศ. 2512 แล้วก็ทำงานอยู่ประมาณ 3-4 ปี แล้วก็ย้ายไปอยู่กรมการเมือง เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2515-2516 แล้วเราก็เห็น ผู้ใหญ่ในกระทรวงการต่างประเทศก็เห็น ว่าเราจะต้องปรับความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนให้เป็นปกติ ท่านอธิบดีกรมการเมืองในขณะนั้น คือคุณแผน วรรณเมธี

ก็มอบหมายให้ผมเป็นเจ้าหน้าที่ไต่ะจีน โดยมีหัวหน้ากองคือคุณชวาล ชวณิษฐ์ (ก่อนที่ท่านเตชฯ จะดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองในเวลาต่อมา) ก็เริ่มต้นปรับปรุงความสัมพันธ์กับจีนให้เป็นปกติทีละน้อยด้วยการทูตทางกีฬาไปจนถึงการเจรจาแถลงการณ์ร่วมร่วมกัน ใช้เวลาอยู่ 2 ปี ซึ่งเป็นช่วงชีวิตของผมที่สนุกและตื่นเต้นที่สุด

เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 ตอนที่เราปรับความสัมพันธ์ให้เป็นปกติระหว่างไทยกับจีน เราก็นั่งเครื่องบินไปจีนผมยังจำได้ว่าครั้งนั้นเป็นครั้งแรกที่เค้าอนุมัติให้เราบินขึ้นไปฮ่องกงผ่านตานัง เพราะเค้าปิดมาตลอด นั่นก็เป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เป็นเที่ยวบินจากประเทศไทยเที่ยวบินแรกที่บินผ่านตานังได้”

นอกจากความทรงจำเกี่ยวกับหน้าที่ที่สำคัญในช่วงเวลานั้นแล้ว ท่านเตชฯ ยังมองว่าเป็นความโชคดีที่ได้มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ที่ให้ความไว้วางใจ และเปิดโอกาสให้ลงมือทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งท่านเตชฯ ไล่เรียงรายนามของผู้ใหญ่เหล่านั้นด้วยสายตาที่เต็มไปด้วยความสุขและรอยยิ้มที่แสดงออกถึงความระลึกถึง อาทิ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ท่านอานันท์ ปันยารชุน อธิบดีนายกรัฐมนตรীরวมถึงท่านแผน วรรณเมธี ศ.ดร.อรุณ ภาณุพงศ์ และท่านโกศล สินธวานนท์ เป็นต้น

การทูตภายใน

“การทูตของไทย - สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือว่าเราจะต้องโน้มน้าวหน่วยราชการของไทยกันเองให้เห็นว่าอะไรเป็นสิ่งที่ถูกที่ควร” ท่านเตชฯ กล่าวขึ้นก่อนที่เราจะเข้าสู่คำถามต่อไป ซึ่งข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศหลายท่านคงจะเห็นด้วยกับประโยคดังกล่าวไม่มากก็น้อย เพราะเมื่อมองย้อนกลับไปถึงบริบทช่วงปี พ.ศ. 2516 - 2518 ที่ท่านเตชฯ ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้ากอง หรือเทียบเท่ากับตำแหน่งผู้อำนวยการกองในปัจจุบัน จะพบว่า การโน้มน้าวความคิด

ของฝ่ายความมั่นคงต่อการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ให้เป็นไปในทิศทางบวกนั้น แทบเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เลย

แต่ด้วยทักษะทางการทูตของท่านเตซฯ และข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศในสมัยนั้น เรื่องที่ยากจะเป็นไปได้กลับเกิดขึ้นได้ในที่สุด

“กระทรวงการต่างประเทศจะต้องโน้มน้าวให้ฝ่ายความมั่นคง คือ ฝ่ายทหาร ตำรวจ กระทรวงกลาโหม สภาความมั่นคงแห่งชาติเนี่ย ให้เข้าใจ (เน้นเสียง) ในบริบทของการต่างประเทศ เพราะฉะนั้น ‘การทูตภายใน’ จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก

สิ่งสำคัญในการทำงานกับหน่วยราชการกันเองก็คือว่า ต้องโปร่งใส และอธิบายให้เค้าฟังว่าโลกมันเป็นอย่างไร และในที่สุดเค้าก็จะเข้าใจ แล้วก็ให้ความร่วมมือ ผมก็โชคดีที่ได้ทำงานกับหน่วยงานความมั่นคงของชาติอย่างใกล้ชิดมาตลอด แล้วก็ด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพราะว่าเค้าก็มีอีกมุมมองหนึ่ง มุมมองที่จะต้องรักษาความมั่นคงของชาติ เราก็จะต้องอธิบายให้ฟังว่า การรักษาความมั่นคงแห่งชาติ นอกจากมิติภายในประเทศแล้วยังมีมิติด้านการต่างประเทศที่เราจะไปฝืนกระแสของการต่างประเทศไม่ได้”

ย้อนไปในอนาคต

คณะบรรณกรได้ขอให้ท่านเตซฯ มองย้อนกลับไปในอดีต ว่าท่านเคยคาดการณ์ไว้อย่างไรเกี่ยวกับอนาคตของการทูตไทยจากวันนั้น ซึ่งก็คือปัจจุบันในวันนี้

คำตอบของท่านเตซฯ ที่พวกเราได้รับกลับ เป็นเพียงรอยยิ้มที่มุมปาก และเอื้อมมือไปหยิบเอกสารที่วางไว้ข้างกาย

“เราเคยมีการประชุมทูตกันเมื่อปี พ.ศ. 2542 ท่านรัฐมนตรีว่าการฯ สุรินทร์ พิศสุวรรณได้ขอให้ผมเขียนเอกสารขึ้นมาฉบับหนึ่ง ให้ชื่อว่า ‘การเมืองระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์ และนโยบายต่างประเทศของไทย สำหรับต้นศตวรรษที่ 21’

ก็อาจจะเป็นข้อพิสูจน์กันเองว่าที่ผมเขียนไว้เมื่อปี พ.ศ. 2542 เนี่ย มันใช้ได้หรือไม่ในฐานะข้าราชการตอนนั้น ซึ่งเป็นเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส

ผมก็จบด้วยว่า ‘การดำเนินนโยบายการต่างประเทศของไทย การเผชิญกับสิ่งท้าทายใหม่ๆ ที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์ จะประสบความสำเร็จเพื่อผลประโยชน์ของชาติอย่างเต็มที่ก็ได้ ก็ด้วยการมีบุคลากรการต่างประเทศที่ได้มาตรฐานสากล ซึ่งมีแรงดลบันดาลใจให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วย ‘อาชีวะปณิธาน’ ในระบบที่เอื้ออำนวยต่อความเป็นเลิศ หากไม่แล้วการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของไทยก็คงจะดำเนินไปเรื่อยๆ แต่จะไม่มีบทบาทดีเด่นในการมีส่วนกำหนดทิศทางของกระแสโลกาภิวัตน์ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศไทยอย่างแท้จริง สมศักดิ์ศรีประวัติศาสตร์ต่างประเทศของไทยในร้อยกว่าปีที่ผ่านมานะ”

อาชีวะปณิธาน

“ตอนที่ผมเข้ากระทรวงฯ พวกผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอธิบดีแผน วรณเมธี (ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการในขณะนั้น) ท่านจะใช้คำว่า อาชีวะปณิธาน มาอยู่เรื่อยๆ พวกเราเด็กๆ ก็จะพูดกันเสมอว่า คำว่าอาชีวะปณิธานแปลว่าอะไร

อาชีวะ ก็คืออาชีพ เราเป็นนักการทูตอาชีพ เราเป็นข้าราชการ

แต่ปณิธานนี่แปลว่าอะไร ในที่สุดแล้วแปลว่าความตั้งใจ เราทำอะไรแล้วเราต้องมีความตั้งใจ เราตั้งใจให้เป็นนักการทูตอาชีพที่ดีที่สุดในที่สุด แปลเป็นภาษาอังกฤษผมใช้คำว่า Vocation แต่ท่านปลัดแผนฯ ใช้คำว่า Profess คือเราจะต้องเป็นคนที่เป็นคนที่ Profess ของการเป็นนักการทูตอาชีพ

สำหรับผมเองตลอดชีวิต ตั้งแต่เป็นนักเรียน นักศึกษา ข้าราชการชั้นผู้น้อย แล้วก็มาจนถึงเป็นผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษาไทยฝ่ายบริหาร ทำงานอะไรแล้วเนี่ย เราต้องตั้งใจทำงาน 100

เปอร์เซ็นต์ หรือใช้ศัพท์ท่านราชาเลขาฯ อาสา
สารสิน ก็คือ 1,000 เปอร์เซ็นต์ เราทำทุกอย่าง
เราต้องทำด้วยจิตใจเต็มร้อย บวก เราถึงจะประสบ
ความสำเร็จ”

การทูตไทยในวันหน้า

บนเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ไทย
ร่วมเป็นหนึ่งในผู้เล่นอยู่นั้น พวกเราได้เห็น
ตัวละครมหาอำนาจโลดแล่นและโดดเด่นกลาง
แสงไฟที่ฉายอยู่บนเวที แต่ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ พวกเรา
เริ่มเห็นนักแสดงหน้าใหม่เข้ามาแย่งชิงบทบาท
ตัวแสดงหลักมากขึ้น ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลง
เช่นนี้ ทำให้เกิดคำถามตามมาว่า แล้วการทูตไทย
ในทศวรรษหน้าควรจะดำเนินไปอย่างไร

“เราก็ควรที่จะยึดถือและดำเนินการทาง
การทูตที่เราได้ดำเนินการมาโดยตลอด นั่นก็คือว่า
เป็นตัวของตัวเอง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด อย่าถลำตัวลง
ไปโดยไม่จำเป็นและเกินเหตุ” ท่านเตชฯ กล่าวสั้นๆ
ก่อนจะหยุดให้พวกเราได้คิดตาม

“ในโลกปัจจุบัน จีนได้ผงาดขึ้นมาเป็น
มหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่ 2 และมีทางที่จะเป็น
มหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่ 1 ของโลก และขึ้นมา
เป็นมหาอำนาจทางทหาร ใน 4 - 5 อันดับแรก
ของโลก ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่พอสมควร แต่
ในขณะเดียวกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีผู้เล่น
มีผู้แสดงอื่นๆ ซึ่งก็ไม่ได้เปลี่ยนไปจากตัวแสดง
เดิมๆ มากนัก ก็มีรัสเซีย สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น
เกาหลี และอาเซียน นี่หมายความว่า การเมือง
การต่างประเทศของไทยมีหลายขั้ว เราก็ควรที่จะ
ใช้ประโยชน์ต่างๆ เหล่านั้นให้เป็นประโยชน์มาก
ที่สุด

ทั้งนี้ทั้งนั้นเราก็ควรที่จะรักษาความเป็น
ศูนย์กลาง หรือ Centrality ของอาเซียนไว้
ในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของ
ไทยเพื่อผลประโยชน์ของการต่างประเทศของ
ไทยเอง”

ฝากถึงท้าย

“ผมเห็นว่าสมัยนี้ข้อมูลทุกอย่างอยู่ใน
โทรศัพท์มือถือ แต่ผมอยากจะฝากไว้ว่า [ข้าราชการ]
ยังมีความจำเป็นต้องอ่านหนังสือพิมพ์ ต้อง
อ่านนิตยสาร ต้องอ่านหนังสือ ถึงจะรู้ว่าอะไร
กำลังเกิดขึ้น ต้องอ่านเยอะๆ และคิดมากๆ
ไม่ใช่คิดในทางวิชาการเท่านั้น แต่คิดว่า ถ้าเป็น
อย่างนี้แล้ว เราจะทำอย่างไรถึงจะให้ประเทศไทย
ของเราอยู่รอดได้ มีเอกราช อิสระภาพ มีศักดิ์ศรี
และเจริญรุ่งเรือง และจะทำอย่างนี้ได้ก็ต่อเมื่อเรา
ใส่ใจในการทำงาน”

ในฐานะผู้ใหญ่ที่ข้าราชการกระทรวงการ
ต่างประเทศล้วนให้ความเคารพรัก ท่านเตชฯ
ได้ฝากถึงท้ายข้อคิดเตือนใจว่า ไม่อยากให้
‘พวกเรา’ ทำงานเฉพาะหน้าเป็นเพียงเรื่องๆ ไป
แต่อยากให้มีเวลาคิดถึงภาพใหญ่ว่าประเทศไทย
อยู่ที่ไหนในโลกที่มีพลวัตเช่นทุกวันนี้ และต้อง
ไม่ลืมคิดถึงวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ของ
กระทรวงฯ เพื่อที่ทศวรรษหน้าของการทูตและ
การต่างประเทศไทยจะได้เดินไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย
และพร้อมรับมือกับทุกความเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งนี้

“

การดำเนินนโยบายการต่างประเทศของไทย
การเผชิญกับสิ่งท้าทายใหม่ๆ
ที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์ จะประสบความสำเร็จ
เพื่อผลประโยชน์ของชาติอย่างเต็มที่
ก็ด้วยการมีบุคลากรการต่างประเทศ
ที่ได้มาตรฐานสากล
ซึ่งมีแรงดลบันดาลใจให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วย
‘อาชีวะปณิธาน’

”

ภาคผนวก

สำหรับคำถามสุดท้ายว่า ท่านมีข้อคิดในการทำงานสำหรับข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศรุ่นใหม่ และผู้ที่สนใจรับราชการที่กระทรวงฯ อย่างไรบ้างนั้น ท่านเตชฯ ขออ้างถึงรายงานการสัมมนานักเรียนทุนกระทรวงการต่างประเทศในภาคพื้นยุโรปที่จัดขึ้นครั้งแรกระหว่างวันที่ 21-22 เมษายน 2549 ณ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน ซึ่งนายเกษม กัญจนกฤษณ์ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ขณะนั้นเป็นประธาน และปลัดกระทรวงการต่างประเทศปัจจุบันนางบุษยา มาทแล็ง จัดทำขึ้นเป็นเอกสารสำหรับการสัมมนานักเรียนทุนรัฐบาลตามความต้องการของกระทรวงการ

ต่างประเทศในภูมิภาคยุโรป ระหว่างวันที่ 20-22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ณ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน ซึ่งนายชัยสิริ อนุชานนท์ รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศขณะนั้นเป็นประธาน โดยสรุปการบรรยายเรื่อง “ประสบการณ์การทำงานในกระทรวงการต่างประเทศ” ของอดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาสำนักราชเลขาธิการ ดังปรากฏข้อความดังต่อไปนี้ ตามที่อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศตรวจแก้เพิ่มเติมการบรรยายเรื่อง “ประสบการณ์การทำงานในกระทรวงการต่างประเทศ” โดยที่ปรึกษาสำนักราชเลขาธิการ (นายเตช บุนนาค)

หลังจากกล่าวขอบคุณคุณจูเลีย ที่ได้ดูแลท่านเป็นอย่างดีในช่วงที่ท่านเป็นนักเรียนทุนรัฐบาลตามความต้องการของกระทรวงการต่างประเทศที่สหราชอาณาจักร ท่านที่ปรึกษาฯ ได้เล่าให้ที่ประชุมฟังถึงการริเริ่มประสานความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างนักเรียนทุนรัฐบาล และ สอท. ณ กรุงลอนดอน อันเป็นจุดเริ่มของความเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นทีม อันเป็นหัวใจหลักของการทำงานของกระทรวงการต่างประเทศได้เกิดขึ้นเมื่อหลายสิบปีก่อนในสมัยที่ท่านอดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ แผน วรณเมธี เป็นเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน

สำหรับนักเรียนทุนรัฐบาลตามความต้องการของกระทรวงการต่างประเทศนั้นท่านได้ให้ข้อสังเกตว่าไม่เพียงผ่านการคัดเลือกที่ยากที่สุดของกระบวนการสอบชิงทุนเท่านั้น ยังต้องผ่านการทดสอบที่นอกเหนือจากข้อสอบปกติของ กพ. ซึ่งท่านเองมีประสบการณ์ เนื่องจากเป็นนักเรียนทุน กต. คนแรกที่ผ่านมาการสอบคัดเลือกนอกราชอาณาจักร โดยกระทรวงจัดการสอบที่สำนักงานผู้ดูแลนักเรียนในประเทศอังกฤษ ณ กรุงลอนดอน

หลังจากที่ท่านจบการศึกษาเมื่อปี 2511 และได้กลับมาทำงานใน กต. ในปีถัดมาข้าราชการใหม่มีน้อย ในปีนั้นมีเพียงท่านและท่านเอกอัครราชทูตสุรพงษ์ โปษยานนท์ ดังนั้นจึงไม่มีการจัดการฝึกอบรมต่าง ๆ ดังที่มีในปัจจุบันและต้องเรียนรู้จากการทำงานจริงโดยเฉพาะ

จากหัวหน้ากอง ซึ่งเป็นเสมือนพี่เลี้ยงไปในตัว โดยท่านเองโชคดีที่ได้ ดร. มนัสพาสน์ ชูโค เป็นหัวหน้ากองที่ตั้งใจที่จะเป็นพี่เลี้ยงที่คอยช่วยเหลืออย่างละเอียดถี่ถ้วนทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย และแสดงตนเป็นผู้นำที่อุทิศตนแก่งานการต่างประเทศอย่างเต็มที่ เป็นแบบอย่างที่ดีของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศมาจนถึงทุกวันนี้

ท่านเคยฯ ได้ฝากบทเรียนชีวิตจากการทำงานในกระทรวงมานานสามสิบปีกว่า ไว้หลายข้อ ดังต่อไปนี้

1. ควรมีความคิดว่าสามารถทำงานได้ทุกอย่าง และไม่เกี่ยงงานที่ได้รับมอบหมาย

สำหรับ กต. นั้น ต่างกับกระทรวงอื่นตรงที่ไม่อาจทราบได้เลยว่า กระทรวงจะจัดให้ไปทำงานที่กรม กอง โหนด แม้แต่นักเรียนที่จบจากสายวิชาอาชีพเฉพาะ เช่น กฎหมายก็จะต้องย้ายสังกัดไปเรื่อย ๆ เพื่อให้เรียนรู้งาน มีหลายกรณีข้าราชการที่จบจากสายนั้น ไม่ได้ทำงานในสายวิชาอาชีพที่ตนเองจบมาเลย อาทิ ม.ร.ว. เทพกมล เทวกุล ซึ่งแม้จบกฎหมายมา แต่ไม่ได้รับราชการในกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย ปรึชญาเบื้องหลังการจัดข้าราชการเข้าทำงานในกรมที่อาจจะไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ตนเรียนมา และ/หรือการที่มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนกรม กอง ก็เพื่อให้ข้าราชการสามารถทำงานเป็นในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านนโยบายและการบริหาร เพราะการที่จะเป็นผู้นำได้นั้น ต้องสามารถที่จะทำงานทุกอย่างเป็นเสียก่อนที่จะสั่งหรือสอนใครได้

สำหรับตัวท่านเอง จบประวัติศาสตร์มาได้เริ่มทำงานที่กรมสารนิเทศ ซึ่งต้องทำงานในเชิงการทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้ข่าว งานประชาสัมพันธ์ วัฒนธรรมไทย การจัดการสื่อมวลชนผ่านสื่อของกระทรวงฯ เช่น วิทยุสารนิเทศ เป็นต้น ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากต่อประสบการณ์การทำงานทำให้เข้าใจความสำคัญของการสื่อสารทูต

2. เราต้องมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม

เนื่องจากงานของ กต. ต้องประสานงานกับผู้คนมากมาย ดังนั้น ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศต้องพร้อมที่จะลดอัตตา หรือความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อความสอดคล้องของการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อความสำเร็จของส่วนรวม

3. มุ่งมั่นหาความรู้ใหม่ ๆ ตลอดชีวิตการทำงาน

เนื่องจากงานกระทรวงการต่างประเทศจำเป็นต้องใช้ความสามารถต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น การมีความสามารถรอบด้านเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องพยายามชวนชวนยั้งสมตลอดชีวิต

4. ความเชื่อมั่นในทีมผู้บริหารกระทรวง โดยเฉพาะการคัดเลือกโพสต์แรก

ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศเมื่อรับราชการได้ระยะหนึ่ง จะได้รับพิจารณาคัดเลือกเพื่อออกไปประจำการสถานทูตตามจุดต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่ใช่ที่ที่คาดหวังไว้ อย่างไรก็ตาม ทางกระทรวงฯ ได้เลือกให้ตามความสามารถและความเหมาะสมในขณะนั้น ในกรณีของท่านเองหลังจากกลับมารับราชการที่กระทรวงฯ ได้ประมาณสามปี ตามปกติจะถึงวาระแรกในการออกปฏิบัติภารกิจประจำสถานทูตนอกราชอาณาจักร แต่ท่านอดีตปลัดฯ แผน วรรณเมธี ขอรับรองให้อยู่ช่วยราชการในกระทรวงฯ เมื่อปลายปี 2514 ที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และไม่ได้ออกประจำการต่างประเทศ จนกระทั่งปี 2519 ที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ตา ซึ่งสภาพความเป็นอยู่ยังยากลำบากไม่เหมือนจาการ์ตา ปัจจุบัน แต่ท่านก็ไต่เรียนรู้อะไรคือมิอะไรมากมายมหาศาล ทำให้ท่านมีจิตใจเป็นอาเซียนจนถึงปัจจุบัน

5. ความสามารถในการบริหารจัดการ

ในการออกไปประจำการต่างประเทศนั้นเจ้าหน้าที่การทูตต้องช่วยเหลือตนเองในทุก ๆ ด้าน เนื่องด้วยข้อจำกัดในทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน ดังนั้น ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่จะต้องจำเป็นอย่างยิ่งในการรับราชการต่างประเทศ

6. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมสายวิชาชีพการทูตต่างประเทศ

โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ทางการทูตจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะเติบโตขึ้นด้วยกันจนได้เป็นทูตอธิบดี และปลัดกระทรวงฯ ด้วยกัน ทั้งนี้ เพราะความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนคือหัวใจหลักของการทูตไทย

7. การมีหัวใจทางการเมือง (Political Sense)

การทำงานการทูตนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีหัวใจทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวใจทางการเมืองระหว่างประเทศ ดังนั้นการมีทักษะในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง

8. สำคัญที่สุด คือ การรู้แน่ชัดว่าตนเองนั้นเหมาะกับวิชาชีพการทูต และชีวิตการทำงาน ของ กต.

เส้นทางชีวิตของนักการทูตมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตั้งแต่บรรจุนกระทั่งเกษียณ ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับจังหวะชีวิตของทุกคน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวิเคราะห์ไตร่ตรองว่าจะเลือกเส้นทางอาชีพและเส้นทางชีวิตนี้หรือไม่ หากเห็นว่าตนเองไม่เหมาะสมกับกระทรวงการต่างประเทศก็ควรลาออกเสีย ก่อนที่จะเข้าไป เพราะเราแต่ละคนมีชีวิตเดียวจะพบตาเดียวก็จบ เพราะฉะนั้นควรที่จะหางานที่ตนรักและอุทิศตนให้ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ต้องมีอาชีพะปณิธานที่จะเป็นข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ จึงจะอยู่กระทรวงฯ อย่างมีความสุขตลอดชีวิต

การเมืองระหว่างประเทศ : ยุทธศาสตร์ และนโยบายต่างประเทศของไทย สำหรับต้นศตวรรษที่ 21

ดร. เตช บุนนาค
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

เมื่อปี 2542 กระทรวงฯ กำหนดให้มีการประชุมทูต รัฐมนตรีฯ ขณะนั้นได้แก่ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ ท่านได้โทรศัพท์ไปถึงผมที่ปารีส และขอให้ผมเขียนเอกสารขึ้นเรื่องหนึ่ง โดยให้หัวข้อไปด้วยว่า “การเมืองระหว่างประเทศ : ยุทธศาสตร์และนโยบายการต่างประเทศของไทยสำหรับต้นศตวรรษที่ 21” เพื่อเสนอต่อที่ประชุมในลักษณะเอกสารสำหรับถกแถลงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ระหว่างผู้ใหญ่ในกระทรวงฯ และทูตทั้งหลายเกี่ยวกับทิศทางต่างประเทศของไทยในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21ที่กำลังจะมาถึง 2 ปีหลังจากนั้น

การที่รัฐมนตรีสุรินทร์ให้เกียรติผมอย่างสูงเช่นนั้น อาจเป็นเพราะผมรู้จักท่านมาตั้งแต่ท่านกลับมาจากต่างประเทศใหม่ๆ เป็นอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ สำนักเก่าของท่าน (รุ่นราวคราวเดียวกับ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ฯลฯ) และผมแวะไปหาพี่ๆ และเพื่อนๆ ที่ธรรมศาสตร์ ทำพระจันทร์ แทบทุกบ่าย ตั้งแต่ผมกลับมาบริหารราชการกระทรวงฯ เมื่อ 2512 เป็นต้นมา

ผมไม่เคยเสนอเอกสารลักษณะนี้มาก่อน แต่ก็ได้พยายามอย่างเต็มที่ที่จะสนองความปรารถนาดีของรัฐมนตรีสุรินทร์ เพราะผมเห็นว่าท่านเป็นนักการเมืองคุณภาพที่มีประวัติดีงามมาตั้งแต่เป็นนักศึกษา เมื่อเป็นนักวิชาการก็เป็นทีเคารพนับถือของเพื่อนร่วมงานและลูกศิษย์ การเป็นนักการเมืองก็มาจากการเลือกตั้ง

ครั้งนี้มาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็เป็นที่ยอมรับโดยข้าราชการประจำของกระทรวงฯ โดยทั่วไป อีกทั้งได้รับการเคารพยกย่องในวงการระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

คุณูปการของรัฐมนตรีสุรินทร์ ต่อการต่างประเทศของไทยมีมากมาย ที่สำคัญที่สุดน่าจะเป็นการริเริ่มให้มี ASEAN Regional Forum – ARF ซึ่งทำให้อาเซียนเป็นเวทีกลางสำหรับการถกแถลงเกี่ยวกับการเมืองและความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกโดยมหาอำนาจ และเมื่อพ้นจากการเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไปแล้ว ท่านยังได้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการอาเซียนที่โดดเด่นที่สุดที่อาเซียนเคยมีมานำชื่อเสียงมาให้ประเทศไทยเพิ่มเติมอีกมากมาย

นอกจากนั้น ในสมัยของท่านยังได้เริ่มมีการเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปยังวัดในประเทศพุทธด้วยกัน ตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ซึ่งมีประโยชน์มหาศาลต่อการทูตไทย ทั้งนี้ ที่น่าสรรเสริญเป็นพิเศษก็เพราะท่านเป็นมุสลิม

การประชุมทูต เมื่อปี 2542 มีขึ้นในสัปดาห์แรกของเดือนกันยายนของปีนั้น กำหนดการแน่นเอียด รวมทั้งการเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อรับพระราชทานพระบรมราโชวาทและการดูงานนอกสถานที่ จนกระทั่งเมื่อถึงวาระที่ผมจะเสนอเอกสารที่รัฐมนตรีสุรินทร์ขอให้เตรียมมา ผมมองไปรอบ ๆ แล้วเห็นผู้ใหญ่และเพื่อนร่วมงานทั้งหลายเหนื่อยล้าเต็มที ผมจึงกล่าวว่าสำหรับเอกสารที่ผมได้รับมอบหมายให้เสนอนั้น ขอให้ท่านไปอ่านเอาเองก็แล้วกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมถอนหายใจกันอย่างโล่งอก และรีบเก็บข้าวของก่อนที่ประธานจะปิดประชุม

อย่างไรก็ตาม ผมขอเสนอเอกสารฉบับนั้นอีกครั้งหนึ่ง ณ ที่นี้ เพื่อเป็นการรำลึกถึงท่านรัฐมนตรีฯ สุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้จากไปก่อนกาลในขณะที่ยังสามารถมีคุณูปการแก่ประเทศชาติ และการต่างประเทศของไทยได้อีกเหลือหลาย

สิ่งท้าทายสถานการณ์ด้านการเมือง-ความมั่นคงในโลก

สงครามโคโซโว สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรอ้างว่าเป็น humanitarian intervention และโจมตีเซอร์เบียทางอากาศอยู่ 78 วัน ซึ่งเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ เพราะเซอร์เบียเป็นรัฐอธิปไตยและคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติไม่เคยมีมติให้ NATO ดำเนินการ

อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ Boutros Boutros-Ghali เลขาธิการองค์การ Francophonie ปัจจุบันบอก ASEAN Paris Committee (APC) ว่า การกระทำดังกล่าว completely illegal ในขณะที่อธิบดีกรมเอเชีย กระทรวงการต่างประเทศฝรั่งเศส บอก APC ว่า เป็น history in themaking

ต่อมาประธานาธิบดีคลินตันได้พูดที่ Macedonia ว่า สิ่งที่ทำไปในสงครามโคโซโว เป็นตัวอย่างสำหรับการแทรกแซงในยุโรป ตะวันออกและแอฟริกา แต่ที่ประชุมขั้นสุดท้ายออกแถลง 50 ปี NATO ที่กรุงวอชิงตัน ตกลงกันว่า NATO มีอาณัติเหนือเขตสนธิสัญญาเท่านั้น บทเรียนสืบเนื่องมาจากสงครามโคโซโว มีดังต่อไปนี้

1. สหรัฐฯ มีอาวุธยุทโธปกรณ์เหนือประเทศอื่นในโลกเป็นอันมาก ฝ่ายฝรั่งเศสบอกว่าแต่ละประเทศสหภาพยุโรปจะต้องใช้งบประมาณทางทหารเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี อีก 10 ปี จึงอาจจะตามทัน ซึ่งไม่มีประเทศยุโรปประเทศใดต้องการหรือสามารถจะกระทำได้เพราะสังคมจะไม่ยอมรับ

2. การนำปัญหาสิทธิมนุษยชน มนุษยธรรม มาเป็นข้ออ้างในการเข้าแทรกแซงและละเมิดอธิปไตยของรัฐ ซึ่งรัฐนั้นละเมิดสิทธิมนุษยชนของชนกลุ่มน้อย คอยการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ก่อให้เกิดผู้ลี้ภัยซึ่งเดินทางออกนอกประเทศไปยังประเทศเพื่อนบ้าน และก่อให้เกิดปัญหาความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม (humanitarian aid) แก่ประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ประชาคมระหว่างประเทศต้องช่วยเหลือและก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงในอนุภูมิภาค (บัลข่านใต้-กรีซ-ตุรกี ซึ่งเป็นสมาชิก NATO)

3. NATO จะไม่สามารถดำเนินการได้ หากสหภาพโซเวียตยังคงอยู่หรืออีกนัยหนึ่งหากยังเป็นยุคสงครามเย็นที่โลกแบ่งเป็นสองขั้วที่ประจันหน้ากันทางทหาร

4. ความล้มเหลวของสหประชาชาติซึ่งเป็นข้ออ้างให้ NATO ดำเนินการโดยพลการโดยอ้างต่าง ๆ นา ๆ ว่าสมาชิกถาวรบางประเทศในคณะมนตรีความมั่นคงอย่างไร ๆ ก็จะใช้สิทธิยับยั้งและสหประชาชาติเคยล้มเหลวมาแล้วในบอสเนีย ทำให้สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรเสียหาย (humiliated) หลายครั้ง ซึ่งการที่สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรถูก humiliated

ในบอสเนียนี้ สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรพูดแล้วพูดอีก ทั้งก่อนระหว่างและหลังสงครามโคโซโว รวมทั้งในการบรรยายสรุปของฝ่ายฝรั่งเศสแก่ APC

5. การให้อัยการศาลอาชญากรรมสงครามระหว่างประเทศ (International War Crimes Tribunal-Tribunal Penal International) คำเนินคดี (indict) หัวหน้ารัฐบาลเซอร์เบียจากอาชญากรรมสงครามต่อมนุษยชาติ เป็นการยกบทบาทของศาลอาชญากรรมสงครามระหว่างประเทศให้สำคัญยิ่งขึ้น หลังจากที่ตั้งาปนาขึ้นเพื่อพิพากษาอาชญากรรมต่อมนุษยชาติในวันดา บรุนดีและบอสเนีย วิวัฒนาการนี้ท้าทายอธิปไตยของรัฐ ถ้ายายตัวออกไปอีก ยกตัวอย่างความพยายามของสหประชาชาติที่จะแทรกแซงในการดำเนินคดีต่ออดีตนายาเซมรแดงในปัจจุบัน

6. สิ่งทีประธานาธิบดีสหรัฐฯ พูดยที่ Macedonia แสดงให้เห็นถึงความปรารถนาที่แท้จริงของสหรัฐฯ ซึ่งก็ได้ปฏิบัติมาแล้ว อาทิ การจับประธานาธิบดีปานามาไปดำเนินคดีในสหรัฐฯ ในข้อหาขายเสพยติคข้ามชาติการยิงจรวดขีปนาวุธเข้าไปในอัฟกานิสถานและซูดานเพื่อหวังที่จะล้างแค้นผู้ก่อการร้ายที่วางระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ ณ กรุงไนโรบีและกรุงคาร์เฮลซาลาม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการละเมิดอธิปไตยของรัฐ

7. history in the making คือการโลกาภิวัตน์ของการเมือง-ความมั่นคงตามโลกทัศน์ของสหรัฐฯ และพันธมิตร ซึ่งหมายถึงการบีบบังคับให้เคารพมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของเขาโดยมีข้ออ้างการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็นจุดเริ่ม (เมื่อกระทบกระเทือนประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นพันธมิตร และเมื่ออาจกระทบกระเทือนความมั่นคงของอนุภูมิภาคและภูมิภาค ซึ่งอาจลามไปมากกว่านั้นในระยะยาว) แต่ก็อาจขยายไปถึงเรื่องอื่น ๆ ได้ อาทิ การค้าขายเสพยติคให้โทษข้ามชาติ จนถึงประชาธิปไตยตามที่พวกเขาานิยาม นี่คืข้ออ้างในการที่รัฐบาลอังกฤษอนุญาตให้อัยการ

สเปนคำเนนคคีข้ามชาติกับอดีตประธานาธิบดี ซิลี นายพล Pinochet ที่ลอนดอน ซึ่งน่าจะเป็น อุทาหรณ์สำหรับผู้รับผิดชอบกรณี 14 และ 6 ตุลา และพฤษภาทมิฬด้วย

8. สงครามโคโซโวช่วยชนกลุ่มน้อยทั่วโลก ที่ปรารถนาอิสรภาพและเอกราชมีกำลังใจลุกขึ้น คอศานและคอสูร์รัฐบาลกลาง โดยหวังว่าสหรัฐฯ และพันธมิตรจะมาช่วย อนึ่ง ตามการนิยามสกุล หนึ่งในยุโรปตะวันตก ยุโรปที่เป็นประชาธิปไตย เดิมทีแล้วจะเป็นยุโรปแห่งภูมิภาค (Europe of regions) ไม่ว่าเล็กเพียงใดที่ประชาชนเคลื่อนย้าย ได้โดยเสรี) มียุโรปแห่งประชารัฐ (Europe of Nations) การที่สหราชอาณาจักรปล่อยให้ สก็อตแลนด์และเวลส์ปกครองตนเอง เป็นตัวอย่าง ของแนวความคิดดังกล่าว และตามทฤษฎี เดียวกันนี้ โคโซโวควรเป็นรัฐหลายเชื้อชาติ หลายศาสนาซึ่งอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสหภาพ ยุโรป เช่นเดียวกับเซอร์เบียซึ่งควรแตกออกไป ได้อีก แต่ตามทฤษฎีนี้ Bretagne หรือ Savoie ก็อาจจะแตกออกไปจากสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็ได้ ซึ่งคนฝรั่งเศสส่วนใหญ่ยังรับไม่ได้ และสหรัฐฯ คงจะไม่สนับสนุน อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ใช้ได้กับ คาบสมุทรไอบีเรีย คิมอร์ตะวันออก แม้แต่กับ สามจังหวัดภาคใต้ของไทย

ในภูมิภาค

จากเอเชียตะวันออกเฉียงไกลไปจนถึงเอเชีย ตะวันออกกลางและเอเชียกลางปรากฏสถานการณ์ คานการเมือง-ความมั่นคงที่ละเอียดอ่อนล่อแหลม ที่อาจกระทบกระเทือนมาถึงไทยด้วย มากบ้าง น้อยบ้าง โดยมีสหรัฐฯ เกี่ยวข้องอยู่ทุกแห่งหน ในฐานะอภิมหาอำนาจเดียวที่เหลืออยู่หลังจาก สหภาพโซเวียตล่มสลาย ในเอเชียตะวันออกเฉียงไกล ปัญหาคาบสมุทรเกาหลีและปัญหาจีน-ไต้หวัน เป็นปัญหาอันตรราย เพราะทั้งญี่ปุ่นและไต้หวัน อาศัยการป้องกันของสหรัฐฯ ในขณะที่การป้องกันของ

สหรัฐฯ (Theatre Defence Missile - TDM) ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนตึงเครียด ขึ้นเป็นลำดับ ในเอเชียใต้ อินเดียและปากีสถาน ได้กลายเป็นรัฐนิวเคลียร์ ซึ่งยังไม่นำไปสู่การอยู่ ร่วมกันอย่างสันติ แต่กลับนำไปสู่การสู้รบ ซึ่งไม่มี ใครทราบว่าจะยุติลงอย่างไร ในที่สุดพันธมิตรจาก สมัยสงครามเย็น กล่าวคือ อินเดีย-สหภาพโซเวียต ปากีสถาน-จีน-สหรัฐฯ อาจเปลี่ยนแปลงโดยสหรัฐฯ เข้าไปแทนที่สหภาพโซเวียต ซึ่งก็จะเพิ่มการ ท้อมลอมเงินโดยสหรัฐฯ ขึ้นอีก โดยเฉพาะเมื่อ คำนึงถึงปัจจัยทิเบตด้วย ในเอเชียตะวันออกเฉียงไกล ปัญหาอิรักและปัญหาอื่น ๆ อันสืบเนื่องมาจากการ สถาปนาอิสรอาเอลยังปัญหาสำหรับสหรัฐฯ และพันธมิตรอยู่ แต่จุดยุทธศาสตร์ที่จะมีการ ชวงชิงกันอย่างหนักหน่วงในต้นศตวรรษที่ 21 ในแถบนี้ของโลกน่าจะอยู่เหนือขึ้นไปทางเอเชีย กลาง ซึ่งมีรัฐเกิดขึ้นใหม่หลายรัฐจากการล่มสลาย ของสหภาพโซเวียต ซึ่งมีเพื่อนร่วมชาติเป็นชน กลุ่มน้อย นับถือศาสนาอิสลามค้ำยันอยู่ทาง ภาคตะวันตกของจีนที่ต้องการจะแยกตนออกจาก จีนไปร่วมกับเพื่อนร่วมชาติ และประเทศเอเชีย กลางมีน้ำมันและก๊าซสำรองจำนวนมาก ซึ่ง รัสเซียก็ดี จีนก็ดี คงมีอาจปล่อยให้ตกไปอยู่ภายใต้ อิทธิพลของสหรัฐฯ และพันธมิตรได้

ในอนุภูมิภาค

หลังจากที่ก่อตั้งมาได้ 32 ปี ในที่สุดอาเซียน ได้รวมประเทศทั้ง 10 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เข้ามาไว้ด้วยกันสำเร็จ แต่ในวาระแห่งความสำเร็จ นั้นเอง อาเซียนก็เริ่มเผชิญกับปัญหาภายนอก นั่นคือ ปัญหาทะเลจีนใต้ซึ่งทำให้ประเทศอาเซียน บางประเทศเผชิญหน้ากับจีน (และไต้หวัน) และ โดยที่ทะเลจีนใต้เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ในการ เดินเรือ ญี่ปุ่นก็ดี สหรัฐฯ ก็ดี ตลอดจนมหาอำนาจ ทางทะเลอื่น ๆ ย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวอาเซียนเอง ก็เป็นสมาคมที่แปลกประหลาด ไม่เหมือนกับ

สมาคมระหว่างประเทศอื่น ๆ เป็นสมาคมที่สมาชิก มีเชื่อว่ามีการพัฒนาแตกต่างกันเท่านั้น แต่ยังมีสิทธิ์อุดมการณ์ระบบเศรษฐกิจการเมืองแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงอีกด้วย นอกจากนั้นแล้ว ยังมีปัญหาเขตแดนอย่างรุนแรงอยู่ระหว่างบางประเทศ ในขณะที่ยกตัวอย่าง Western European Union ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่า ประเทศใดก็ตามจะเข้าเป็นสมาชิกไม่ได้หากมีปัญหาเขตแดนระหว่างกัน

การรวมตัวของอาเซียนทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างล่าช้า หลังจาก 32 ปี อาเซียนยังไม่มีควมคืบหน้าในการสถาปนาสหภาพศุลกากรหรือตลาดรวม แม้แต่การค้าขายระหว่างประเทศอาเซียนกันเองก็มีน้อย ประมาณร้อยละ 25 เป็นอย่างสูงที่สุดของการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดของแต่ละประเทศอาเซียน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหภาพยุโรปซึ่งอาจสูงถึงกว่าร้อยละ 80 ซ้ำร้าย การเข้ามาของเวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ยิ่งทำให้อาเซียนมีภาระหนักยิ่งขึ้น เพราะดึงอาเซียนเข้าไปให้มีปัญหาทับมหาอำนาจเพิ่มขึ้นอีกจากปัญหาทะเลจีนใต้ ซึ่งถึงอย่างไรก็จะต้องเผชิญอยู่แล้วสืบเนื่องจากประเทศอาเซียนหมู่เกาะมีปัญหาเขตแดนทางทะเลกับจีน (และไต้หวัน) กล่าวคือ ปัญหาประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนของประเทศเหล่านั้น ซึ่งทำให้ประเทศก่อตั้งอาเซียนต้องเสียเวลาไปกับความเป็นปึกแผ่นกับประเทศอาเซียนใหม่ในเวทีระหว่างประเทศและทำให้ความคืบหน้าในการพัฒนาภายในของอาเซียนซึ่งซาลงไปอีกด้วยโดยปริยาย

ไทย

เมื่อปลายศตวรรษที่ 19 ต้นศตวรรษที่ 20 สยามรอดพ้นมาจากการถูกยึดครองเป็นอาณานิคม โดยมหาอำนาจอย่างหูดหวัด และมีความภูมิใจเป็นอย่างมากที่ได้ตกเป็นเมืองขึ้น ถึงแม้ว่าความเป็นรัฐอธิปไตยจะไม่สมบูรณ์นัก เพราะต้อง

ยอมรับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของคนต่างชาติ พร้อมกับศาลต่างประเทศบนผืนแผ่นดิน ตลอดจนการถูกจำกัดอิสรภาพในการเก็บภาษีศุลกากรก็ตาม

100 ปีต่อมา ปลายศตวรรษที่ 20 ต้นศตวรรษที่ 21 มหาอำนาจตะวันตกกำลังทดลองทฤษฎีใหม่ ซึ่งไม่รับรองรัฐอธิปไตยและกฎหมายระหว่างประเทศที่ตนเองพัฒนามา 300 กว่าปี โดยอ้างว่าในยุคโลกาภิวัตน์ สิทธิมนุษยชนเป็นลัทธิสากลข้ามชาติที่อยู่เหนือรัฐอธิปไตยและกฎหมายระหว่างประเทศ และมอบอำนาจให้ตนเองสามารถแทรกแซงในกิจการภายในของรัฐที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ในหลักการ ถึงแม้ว่าจะจำกัดตนเองไว้บ้างก็ตาม กล่าวคือ มหาชนส่วนใหญ่ของมหาอำนาจผู้แทรกแซงต้องสนับสนุนการกระทำของรัฐบาล ทหารของตนเองจะต้องไม่ตาย ประชาคมระหว่างประเทศส่วนใหญ่จะต้องสนับสนุนหรืออย่างน้อยก็วางเฉยเพราะรัฐที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนทำผิดจริง ๆ และไม่มีทางสู้ดังที่เงื่อนไขเหล่านี้ปรากฏเด่นชัดในกรณีสงครามโคโซโว

การดำเนินวิเทโศบายของมหาอำนาจตะวันตกดังกล่าวมิได้แตกต่างไปจาก Gunboat Diplomacy เมื่อ 100 ปีที่แล้วในสาระสำคัญ แต่ประการใด เพียงแต่เปลี่ยนอำนาจในการคุกคามจากเรือปืนเป็น laser-guided cruise missiles ที่ยิงมาจาก "เครื่องบินแอบทิ้งระเบิด" (stealth bombers) และเรือดำน้ำนิวเคลียร์เท่านั้นเอง

ในสถานการณ์เช่นนี้ ประเทศไทยไม่มีศักยภาพที่จะต่อสู้อำนาจทางทหารของมหาอำนาจตะวันตกอย่างแน่นอน แม้แต่เซอร์เบียซึ่งแข็งแกร่งกว่าไทยมากก็ยังคงยอมแพ้หลังจากถูกทิ้งระเบิดทั้งวันทั้งคืน เป็นเวลา 78 วัน ไซว่าประเทศไทยมีเรื่องที่จะต่อสู้กับมหาอำนาจตะวันตกซึ่งเป็นพันธมิตรกันมาในยุคสงครามเย็น สำพั้ง

จากกระแสโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น ประเทศไทยก็ไม่มีศักยภาพที่จะป้องกันตนเองได้อยู่แล้ว ดังปรากฏเคสชันในวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของไทย เมื่อรัฐบาลต้องปล่อยให้เงินบาทลอยตัวเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 เงินทุนต่างประเทศที่นายทุนไทยเคยเข้ามาในอัตราดอกเบี้ยต่ำอย่างง่ายดาย ถ้วนนำมาปล่อยให้ในอัตราดอกเบี้ยสูงจนเกิดมหาเศรษฐกิจใหม่ข้ามคืนก็หายไปในช่วงพริบตา ทำให้ฟองสบู่ที่สร้างขึ้นใหญ่แถม รัฐบาลต้องขอความช่วยเหลือจากองค์กรการเงินระหว่างประเทศต่าง ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลมหาอำนาจตะวันตก IMF, World Bank, Asia Development Bank และจนถึงวันนี้เศรษฐกิจไทยก็ยังไม่ฟื้นตัวเต็มที่

ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยเป็นประเทศที่ยังไม่ได้มาตรฐานสากลในหลายประเด็นที่มหาอำนาจตะวันตกเพ่งเล็ง อาทิ ทางด้านสิทธิมนุษยชน มีปัญหาแรงงานสตรี รวมทั้งการค้าโสเภณี แรงงานเด็ก ชนกลุ่มน้อย ผู้ลี้ภัย ผู้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย แล้วยังมีปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาการค้ายาเสพติดให้โทษ ซึ่งในกรณีนี้ สหรัฐฯ ได้นำคนชาติไทยจากประเทศไทย ด้วยความร่วมมือของทางการไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายไปขึ้นศาลสหรัฐฯ และลงโทษในสหรัฐฯ มาแล้ว ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีตัวหนึ่งของโลกาภิวัตน์ ในกรณีนี้คือความร่วมมือข้ามชาติทางศาลในการต่อสู้การค้ายาเสพติดให้โทษ ซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อมนุษยชาติทั้งหมด ถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติชนิดหนึ่ง

ทิศทางของไทย

เพื่อเผชิญกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ ทางการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ไทยควรจะมีมองตัวเองและปฏิรูปตัวเองเสียก่อนจึงจะสามารถมีสมรรถนะที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศให้ได้เต็มศักยภาพ ตัวอย่างคือการ

ปฏิรูปการปกครองเมื่อ 100 ปีที่แล้วในรัชกาลที่ 5 ควบคู่ไปกับการดำเนินนโยบายการต่างประเทศกับมหาอำนาจตะวันตก

การปฏิรูปของไทยในต้นศตวรรษที่ 21 ค่อย ๆ เริ่มมาแล้วตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 เช่นเดียวกับเมื่อปลายศตวรรษที่ 19 ต้นศตวรรษที่ 20 แต่คราวนี้เป็นกรการปฏิรูปการเมืองให้ไทยมีประชาธิปไตยที่แท้จริงตามมาตรฐานสากล ซึ่งความเป็นจริงยังห่างไกลจากอุดมคติและจะต้องพัฒนาคุณภาพอีกมาก โดยอาศัยรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายการเลือกตั้ง รวมทั้งการปฏิรูประบบการปกครองแบบรวมศูนย์ ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิรูปสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อต่อต้านอาณานิคมนิยมตะวันตกให้มีการกระจายอำนาจออกไปอย่างแท้จริง เพื่อที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้มีส่วนในการปกครองตนเอง อันจะช่วยแก้ไขปัญหากลุ่มน้อยที่สำคัญที่สุดของไทยด้วย กล่าวคือ ในสามจังหวัดภาคใต้ ตลอดจนชนชั้นสูงและป้องกันสหภาพแรงงานที่เสรี ที่ปลอดจากอิทธิพลอาชญากรรมและมีประสิทธิภาพ ในการเจรจาต่อรองอย่างมีเหตุผล รัฐบาลจะต้องปฏิรูประบบเศรษฐกิจต่อไปจนกว่าระบบการเงิน การคลัง การธนาคารของไทยจะได้มาตรฐานสากล และได้รับความเชื่อถือระหว่างประเทศว่าไว้วางใจได้ ที่เมื่อให้แล้วจะจ่ายหนี้ได้ด้วยการควบคุม ดูแลการลงทุนในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง และสังคมโดยรวม มิใช่เป็นการใช้จ่ายเพื่อเปิดโอกาสให้มีการกอบโกยฉ้อราษฎร์บังหลวง เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของหมู่คณะมิตรสหาย

เมื่อเศรษฐกิจไทยฟื้นฟูแล้ว รัฐบาลควรนารายได้ไปปฏิรูปและพัฒนาาระบบการศึกษา ระบบสวัสดิการสังคม ตลอดจนปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานสากล เมื่อนั้นประเทศไทยโดยส่วนรวมก็จะได้รับความเชื่อถือจากมหาอำนาจและประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้มีสมรรถนะที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศได้อย่างเต็มศักยภาพ

แต่แน่นอนการปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นไปตามอุดมคติ และได้มาตรฐานสากลย่อมใช้เวลาเมื่อคำนึงถึงปัจจัยภายในต่าง ๆ ของสังคมไทย คงเป็นที่ประจักษ์อยู่แล้วใน 100 กว่าปีแห่งการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมา และในปลายศตวรรษที่ 20 ต้นศตวรรษที่ 21 ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ความเคลื่อนไหวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วกว่า เมื่อปลายศตวรรษที่ 19 ต้นศตวรรษที่ 20 เป็นอันมากนโยบายการต่างประเทศที่แข็งขันก้าวหน้า มีวิสัยทัศน์อาจจะช่วยปกป้องประเทศไทยรอดต่อไปอีกได้เช่นเดียวกับใน 100 กว่าปีที่ผ่านมา

ยุทธศาสตร์

ภูมิหลัง

เมื่อปลายศตวรรษที่ 19 ต้นศตวรรษที่ 20 ใจกลาง (central theme) ของนโยบายการต่างประเทศไทย คือ ความรอดพ้นจากมหาอำนาจอาณานิคมนิยมที่คุกคามอิสรภาพและบูรณภาพแห่งดินแดนของชาติ ยุทธศาสตร์ที่ใช้คือการเจรจาโดยตรงกับมหาอำนาจที่คุกคาม ดังนั้น สยามจึงได้เปิดสถานอัครราชทูตที่ลอนดอนและปารีส เมื่อ ค.ศ. 1882 และ 1883 ตามลำดับ ในขณะที่พยายามตลอดเวลาที่จะให้อังกฤษระแวงฝรั่งเศส และสร้างมิตรภาพกับมหาอำนาจอื่น ๆ ในยุโรป อาทิ รัสเซีย เยอรมนี ออสเตรเลีย-อังกฤษ เพื่ออย่างน้อยจะได้เป็นสื่อให้ ตลอดจนพัฒนาความสัมพันธ์กับมหาอำนาจใหม่ ๆ คือ สหรัฐฯ และญี่ปุ่น หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นการดำเนินการทูตตามแบบฉบับ นั่นคือ เจรจา สร้างความแตกแยกระหว่างศัตรู แสวงหามิตรเพื่อสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจ ยอมเสียสละอิสรภาพบางประการ รวมทั้งแม้แต่ยอมเสียดินแดนเพื่อรักษาแกนกลางส่วนใหญ่ไว้ให้ได้

การที่สยามเข้าร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้ได้มีที่นั่งในการประชุมสันติภาพแห่ง

แวร์ไซย์ แม้จะเป็นเพียงในฐานะประเทศที่มีผลประโยชน์จำกัด (powers with limited interests) ก็ตาม แต่ก็นำไปสู่สมาชิกภาพในสันนิบาตชาติ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเจรจายกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และการได้คืนมาซึ่งอิสรภาพทางศุลกากรอย่างสมบูรณ์ระหว่างสงครามโลก ครั้งที่ 1 และสงครามโลกครั้งที่ 2

ประเทศไทยรอดพ้นมาจากผลของสงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างหวุดหวิดด้วยความช่วยเหลือของสหรัฐฯ และรอดพ้นมาจากสงครามเย็นอีกในเมื่อสหรัฐฯ และมหาอำนาจตะวันตกใช้ไทยเป็นศูนย์กลางสำหรับการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) และโดยเฉพาะสหรัฐฯ ได้ให้ความช่วยเหลือพัฒนาประเทศไทยเป็นการใหญ่ เพื่อที่จะได้เป็นฐานที่มั่นคงในการณดังกล่าว

ความพ่ายแพ้ของสหรัฐฯ ในสงครามเวียดนามเป็นความสิ้นสุดของยุคที่มหาอำนาจตะวันตกเข้ามาตั้งตัวเป็นเจ้าของอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเวลาเกือบ 500 ปี และการที่กัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกที่ 10 ของสมาคมอาเซียนเมื่อ 2542 ทำให้ใจกลางของนโยบายการต่างประเทศไทยกลับมาสู่ประเทศเพื่อนบ้าน แทนที่จะมุ่งไปสู่เมืองแม่ของประเทศเหล่านั้นอย่างสมบูรณ์เป็นครั้งแรก หลังจากตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 19 โชคดีที่ไทยมี คร.ถนัด คอมันตร์ เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ ซึ่งมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เตรียมการไว้รับสถานการณ์นี้ไว้ให้แล้ว ในรูปธรรมของ ASEAN (1967) และแม้แต่ ASPAC ซึ่งท่านเป็นผู้ก่อตั้งเช่นกัน จะล้มเหลวไปแต่ก็เป็นตัวอย่างสำหรับ APEC ต่อมา

อย่างไรก็ตาม ดังที่นโยบายการต่างประเทศจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการปฏิรูปภายในประเทศ การดำเนินยุทธศาสตร์ในการต่างประเทศก็เช่นกัน เราคงจะไม่สามารถลำดับความสำคัญ (priorities) ก่อนหลังได้ หากจะต้องดำเนินการ

พร้อม ๆ กันไปในทุกระดับ อนุภูมิภาค ภูมิภาค ทวีภาคี พหุภาคี จากความสัมพันธ์ทวิภาคีกับ ประเทศเพื่อนบ้านและความร่วมมือพหุภาคี ไปจนถึงความสัมพันธ์ทวิภาคีกับประเทศมหาอำนาจ ความร่วมมือพหุภาคีในกรอบความร่วมมือ ภูมิภาคต่อภูมิภาค ไปจนถึงความสัมพันธ์ในกรอบ ของโลกภายในสหประชาชาติ และสถาบัน Bretton Woods เพื่อความอยู่รอดในกระแส โลกาภิวัตน์และ Guided Missile Diplomacy โดยอาจมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของ กระแสนั้นได้ด้วยซ้ำ หากแข่งขันกระตือรือร้นและมีวิสัยทัศน์

อนุภูมิภาค

ไทยควรจะใช้อาเซียนให้เป็นประโยชน์แก่ ตัวเราเองอย่างเต็มที่ในทุกทาง ทางความมั่นคง แห่งชาติ ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ตลอดจน ทางการเมืองระหว่างประเทศ

ในกระบวนการสถาปนาอาเซียนระหว่าง 1965-1967 ส่วนหนึ่งเป็นการช่วยแก้ปัญหา ระหว่างมาเลเซียกับอินโดนีเซีย (Konfrontasi) และในปีแรก ๆ อาเซียนมีส่วนสำคัญในการรักษา ความสัมพันธ์ระหว่างอินโดนีเซียกับสิงคโปร์ (กรณีการประหารชีวิตทหารอินโดนีเซีย) และ ระหว่างมาเลเซียกับฟิลิปปินส์ (กรณีซาบฮ์) การรับบรูไนเข้าเป็นสมาชิกที่ 6 ของอาเซียนช่วย ประกันอิสรภาพและเอกราชของบรูไน ซึ่งช่วยแก้ปัญหาอันอาจเกิดขึ้นระหว่างบรูไน (อังกฤษ) กับมา ลายเซียและอินโดนีเซียบนเกาะบอร์เนียว/กะลิมันตัน หรืออีกนัยหนึ่ง ปฏิญญากรุงเทพที่สถาปนาอาเซียน ขึ้น ช่วยแก้ปัญหาระหว่างประเทศหมู่เกาะในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้

เมื่อรับสมาชิกเข้ามาอีก 4 ประเทศหลังจาก สงครามเวียดนามสิ้นสุดลง โดยสมบูรณ์ ด้วยการ ประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยกัมพูชาแห่งกรุงปารีส (PICC-Paris International Conference on Cambodia) แล้ว ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียง

เฉียงใต้ทั้ง 10 ก็เข้ามาอยู่ในอาเซียนตามเจตนารมณ์ ดั้งเดิมของปฏิญญากรุงเทพ เปิดโอกาสให้ไทยใช้ อาเซียนแก้ปัญหาของไทยเองบนดินแดนดินใหญ่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้บ้าง โดยอ้าง Bangkok Declaration, Treaty of Amity and Cooperation in South East Asia, ASEAN Vision 2020 และ Hanoi Plan of Action ในทุกโอกาสเพื่อ engage constructively และ enhance interaction ด้วยการแก้ปัญหา กับประเทศเพื่อนบ้าน เริ่มตั้งแต่ความร่วมมือในการ ปักปันเขตแดนระหว่างกันให้เรียบร้อย การแก้ปัญหา การข้ามพรมแดนของชนกลุ่มน้อย ผู้ลี้ภัย และ ผู้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย รวมทั้งปัญหา การนำเข้าแรงงาน ปัญหาสาธารณสุขข้ามพรมแดน รวมทั้งการค้ายาเสพติด ตลอดจนปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งคว้นจากไฟฟ้าในสุมาตราที่พัดมาถึงภาค ตะวันตกเฉียงใต้ของไทยด้วย มีโซทำให้อากาศ เป็นพิษที่สิงคโปร์กับภาคตะวันตกของมาเลเซีย เท่านั้น

นอกจากจะใช้อาเซียนเป็นพหุภาคีในการ แก้ปัญหาต่าง ๆ ของชาติกับประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ไทยควรใช้ประเทศเหล่านั้นให้เป็นประโยชน์ใน เรื่องอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ความร่วมมือในการพัฒนา ลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม และเมื่อรวมกับความร่วมมือ กับพม่าทางตะวันตกแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศบนดินแดนดินใหญ่กับประเทศหมู่เกาะ ของอาเซียนก็จะสมดุลขึ้นอีกมาก ซึ่งน่าจะเป็น ประโยชน์แก่ไทยที่อยู่ตรงกลางพอดี ในขณะเดียวกัน ไทยควรจะใช้ ASEAN Vision 2020 และ Hanoi Plan of Action ผลักดัน การพัฒนาการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจของอาเซียน (AFTA) ให้รวดเร็วขึ้น เพราะไทยน่าจะอยู่ในฐานะ ที่จะได้รับผลประโยชน์มากที่สุดจากการนี้

ในขณะที่ไทยไม่ควรจะร่วมกับสิงคโปร์ และมาเลเซียในการ โฆษณาผลักดันคุณค่าของ

เอเชีย (Asian Values) ซึ่งเป็นลัทธิที่สร้างขึ้นมาเพื่อรับใช้การเมืองภายในของประเทศทั้งสองนี้เท่านั้น แต่ก็ยอมใช้ประโยชน์จากความขัดแย้งทางเขียวน ช่างริเริ่มของผู้นำของสองประเทศนี้ได้ในการคัดค้านต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ที่มาจากสหรัฐฯ และมหาอำนาจตะวันตก ในขณะที่เดียวกันไทยควรประชาสัมพันธ์ตนเองในฐานะประเทศประชาธิปไตย ซึ่งมีหลายพรรคการเมืองและมีสื่อมวลชนที่เสรี ซึ่งเป็นประโยชน์มากกว่าในความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตก

ภูมิภาค

ปัญหาหมุ่เกาะในทะเลจีนใต้กระทบกระเทือนสันติภาพแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และโดยที่ทะเลจีนใต้เป็นเส้นทางเดินเรือสายยุทธศาสตร์สายหนึ่งของโลกที่เชื่อมภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้กับตะวันออกไกล ตลอดจนมหาสมุทรแปซิฟิกและอเมริกาเหนือ ปัญหานี้จึงมีมิติกว้างไกลกว่ามิติอนุภูมิภาคและภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ เพราะมหาอำนาจสหรัฐอเมริกาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ในฐานะผู้พิทักษ์ญี่ปุ่นและไต้หวัน

อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้ควรเปิดโอกาสให้ไทยใช้ ASEAN Regional Forum-ARF ให้เป็นประโยชน์แก่ไทยเองได้อย่างเต็มที่ และไทยควรจะฉวยโอกาสเป็นตัวกลางในการเจรจาหารือระหว่างจีนกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำ Regional Code of Conduct on the South China Sea เพราะไทยไม่มีผลประโยชน์โดยตรงและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่าย

ด้วยเหตุผลเดียวกัน โดยอาศัย ARF ไทยควรมีบทบาทและมีส่วนซึ่งอาจเป็นบทบาทนำ และมีส่วนสำคัญก็ได้ สุดแล้วแต่ความสามารถในการสร้าง Confidence Building Measures - CBM และ Preventive Diplomacy - PD ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เพราะสันติภาพระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่ฝ่ายหนึ่งกับญี่ปุ่น-สหรัฐฯ-ไต้หวัน อีกฝ่ายหนึ่ง ตลอดจน

สันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลีย่อมมีความสำคัญต่อไทยเหมือนกัน ในสถานการณ์ที่อาจกลายเป็นสงครามนิวเคลียร์ขึ้นได้ และด้วยเหตุนี้จึงควรผลักดันให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ (SEANWFZ) ต่อไป ทั้งในหลักการและในลักษณะของกลยุทธ์ที่ทำให้ประเด็นนี้อยู่ในความสนใจของมหาอำนาจและประชาคมโลก

ความร่วมมือระหว่างภูมิภาคที่เกิดขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมาส่งเสริมการค้าเน้นนโยบายการค้าต่างประเทศของไทย APEC ก็คือ ASEM ก็คือ CBM และ PD อยู่ในตัว ซึ่งเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ไทย เพราะช่วยลดการเผชิญหน้าทางเศรษฐกิจและการเมืองกับสหรัฐฯ และประเทศตะวันตกลง โดยปริยาย ในขณะที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจไทยและเพิ่มโอกาสให้ไทยมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการเมืองระหว่างประเทศ

ASEM น่าจะเป็นเวทีที่ไทยควรรหาโอกาสใช้ประโยชน์ให้เต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อการประชุมสุดยอดของ ASEM ครั้งแรกจัดที่กรุงเทพฯ หลังจากความคิดริเริ่ม ASEM มาจากสิงคโปร์ ASEM สามารถเป็นองค์กรที่จะคานสหรัฐฯ ได้เพราะครอบคลุมอาณาเขตข้ามทวีประหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกถึงมหาสมุทรแอตแลนติก และมีสหภาพยุโรปเป็นน้ำหนัก และประเทศสหภาพยุโรปบางประเทศสามารถพูดกับสหรัฐฯ ได้อย่างตรงไปตรงมา ยกตัวอย่าง ฝรั่งเศสแจ้งสหรัฐฯ ว่าไม่เห็นด้วยกับการพัฒนา Theatre Missile Defence (TMD) ระหว่างสหรัฐฯ กับญี่ปุ่น เพราะเสี่ยงที่จะเพิ่มความตึงเครียดขึ้นระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ซึ่งการที่ประเทศสหภาพยุโรปจะเตือนสหรัฐฯ ดีกว่าและมีความเสี่ยงน้อยกว่าที่จีนจะเผชิญหน้ากับสหรัฐฯ-ญี่ปุ่น-ไต้หวัน ในเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งอันตรายอย่างยิ่งต่อทั้งภูมิภาค และไทยไม่ควรสนับสนุนอยู่แล้ว แต่ก็ไม่ควรหลวมตัวเข้าไปเป็นแนวร่วมกับจีนคานอำนาจสหรัฐฯ โดยควรเตือนให้จีน สหรัฐฯ

และญี่ปุ่น ใช้ ARF ให้มากที่สุดในการแก้ปัญหาความมั่นคงระหว่างกัน

ส่วนความริเริ่มล่าสุดของไทยในความร่วมมือส่วนภูมิภาค BIMST-EC ทำให้เครือข่ายความร่วมมือทางการทูตระดับภูมิภาคของไทยสมบูรณ์ทางด้านทะเลอันดามัน/อ่าวเบงกอล/มหาสมุทรอินเดียตะวันออก ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ทั้งในแง่เศรษฐกิจและการเมืองในการดำเนินนโยบายการค้าต่างประเทศของไทย แต่ก็ต้องระวังมิให้ถูกดึงเข้าไปในความขัดแย้งภายในของอนุทวีปเอเชียได้

โลก

ไทยรอดพ้นมาจากยุคล่าอาณานิคมก็จริง แต่ความเป็นไทยของไทยนั่นเองทำให้ไทยมีเพื่อนน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ ที่ต้องต่อสู้เพื่อเอกราช ซึ่งทำให้เขาตระหนักในความสำคัญของความจำเป็นที่จะต้องมีเพื่อน มีแนวร่วมในการต่อสู้เมืองแม่เจ้าอาณานิคมชาติจักรพรรดินิยม ซึ่งในยุคหลังอาณานิคมทำให้เขามีความรับผิดชอบ และมีเจตนารมณ์แห่งความเป็นปึกแผ่นระหว่างประเทศ ในขณะที่คนไทยแทบจะไม่มีความรู้สึก และเจตนารมณ์เช่นนั้น และส่วนใหญ่สนใจแต่ตัวเองเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับคนของประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ พม่า (สมัยอู นู) อินโดนีเซีย หรือศรีลังกา

WTO

เมื่อไทยเข้าสู่เศรษฐกิจโลกมากขึ้น ในที่สุดก็ต้องเข้าเป็นสมาชิก GATT เมื่อ 1982 และเข้าร่วมในการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย ซึ่งระหว่างนั้นมีการสถาปนากลุ่ม Cairns โดยไทยมีบทบาทสำคัญ (อธิบดีคินัย คุละล้มพะ) เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยส่งออกสินค้าเกษตรในการเจรจาดังกล่าว เมื่อการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัยสิ้นสุดลงและมีการสถาปนา World Trade

Organization ขึ้นแทนสำนักเลขาธิการ GATT ไทยได้เปิดคณะผู้แทนถาวรประจำ WTO ขึ้น โดยเฉพาะ และเอกอัครราชทูตคินัย คุละล้มพะ ผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลกคนแรก ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการเกษตรคนแรกของ WTO ด้วย

การที่ ดร.ศุภชัยฯ จะได้เป็นผู้ช่วยการใหญ่ WTO ในปี 2003 ซึ่งจะเป็นตำแหน่งสูงสุดในองค์การระหว่างประเทศที่คนไทยจะเคยดำรงเป็นสัญลักษณ์สำคัญแห่งวุฒิภาวะของไทยในวงการระหว่างประเทศ เพราะแสดงให้เห็นว่าไทยก็มีความรับผิดชอบและเจตนารมณ์ระหว่างประเทศ พร้อมทั้งจะรับใช้ประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของโลก

การที่ ดร.ศุภชัยฯ ค่อยๆ ขึ้นถึงที่สุดนาคัยชนะมาสู่ไทยและประเทศที่สนับสนุนไทย ซึ่งมีจำนวนไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิก WTO ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา ในหลักการที่ว่าไม่ควรที่จะยินยอมอ่อนข้อต่อการกดดันบีบบังคับของสหรัฐฯ

นอกจากความอาจหาญและความสามารถเฉพาะตัวของ ดร.ศุภชัยฯ แล้ว ไทยได้อาศัยความร่วมมือและความช่วยเหลือของมิตรประเทศทั่วโลก ซึ่งไทยได้พัฒนาให้มากขึ้นกว่าเดิมมาก โดยการเข้าเป็นสมาชิกในขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Aligned Movement - NAM) หรือการเข้าเป็นผู้สังเกตการณ์ในองค์การกลุ่มประเทศอิสลาม (OIC) และองค์การกลุ่มประเทศภูมิภาคอื่น ๆ ที่ไทยเพิกเฉยละเลยมาช้านาน เพราะเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับตัวเอง เพิ่งจะมาเห็นความสำคัญในระยะหลัง ๆ นี้เอง เมื่อไทยต้องการเพื่อนมากขึ้น ตั้งแต่มีปัญหา ก็พบซาจนถึงการสมัครเป็นผู้ช่วยการใหญ่ WTO ของ ดร.ศุภชัยฯ ถึงใคร่รู้สึก บางกลุ่มที่ไทยเคยพลาดโอกาสเป็นสมาชิกก่อตั้ง ไทยก็ควรขอเข้าเป็นสมาชิกเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม G15

ซึ่งสามารถส่งสาร ความต้องการของประเทศกำลังพัฒนาไปยังที่ประชุมขั้นสุดยอด G7 (+1) World Bank และ IMF

IMF/World Bank

หลังจากประสบการณ์อันเจ็บปวดของวิกฤติการณ์เศรษฐกิจ 2 กรกฎาคม 2540 ซึ่งไทยต้องกู้เงิน 17.2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ จาก IMF มากที่สุดการณ์ ไทยควรจะสนับสนุนความริเริ่มของฝรั่งเศสในวงการต่าง ๆ ในการปฏิรูประบบการเงินของโลก รวมทั้งการควบคุมการเคลื่อนไหวของกองทุนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง hedge funds ซึ่งสหรัฐฯ คัดค้าน และในการปฏิรูป IMF ด้วย

สหประชาชาติ

การที่ไทยรับเป็นเจ้าภาพการประชุมขั้นสุดยอด UNCTAD 10 ต้นปี 2000 ซึ่งเป็นการประชุมขั้นสุดยอดครั้งแรกของสหัฐวรรษ เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องอย่างยิ่ง เพราะการประชุมดังกล่าวจะกำหนดระเบียบวาระของต้นศตวรรษที่ 21 สำหรับความสัมพันธ์ทางการค้าและการพัฒนาของโลก ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบใหม่ที่จะเริ่มที่ Seattle ปลายปีนี้ด้วย

หลังจากการประชุม UNCTAD 10 เปิดฉากให้แก่ไทยอย่างคึกคักแล้ว ไทยควรจะมีบทบาทที่แข็งขันยิ่งขึ้นในองค์การระหว่างประเทศทั้งหมด เพื่อสนับสนุนการดำเนินนโยบายการค้าต่างประเทศของไทยทั้งหมด

ที่นิวออร์ก ไทยควรจะสนับสนุนการปฏิรูปสหประชาชาติและคณะมนตรีความมั่นคงให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการรักษาสันติภาพ ทั้งนี้ เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงมิให้มีการปฏิบัติการณ์ฝ่ายเดียวในลักษณะสงครามโคโซโวอีก

สงทหาย

การดำเนินนโยบายการค้าต่างประเทศของไทยในการเผชิญกับสิ่งท้าทายใหม่ ๆ ที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์จะประสบความสำเร็จเพื่อผลประโยชน์ของชาติอย่างเต็มที่ได้อีกด้วยการมีบุคลากรการค้าต่างประเทศที่ได้มาตรฐานสากล ซึ่งมีแรงผลักดันจิตใจให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยอาชีวปฏิบัติฐานในระบบที่เอื้ออำนวยต่อความเป็นเลิศ หากไม่แล้วการดำเนินนโยบายการค้าต่างประเทศของไทยก็คงจะดำเนินไปเรื่อย ๆ แต่จะไม่มียุทธศาสตร์เด่นในการมีส่วนกำหนดทิศทางของกระแสโลกาภิวัตน์ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศไทยอย่างแท้จริง สมศักดิ์ศรีประวัติการค้าต่างประเทศของไทยใน 100 กว่าปีที่ผ่านมา

เอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส
6 กันยายน 2542

จาก แหลมแท่น สู่นาคต

บทสัมภาษณ์นายวิฑูรย์ ศรีวิหค
เอกอัครราชทูต ผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก

ปี พ.ศ. 2562 เป็นอีกปีสำคัญของการทูตไทย ด้วยไทยจะแสดงบทบาทในฐานะประธานอาเซียนอีกครั้งต่อจากสิงคโปร์โดยจะเป็นการรับตำแหน่งครั้งที่ 3 ของไทยนับตั้งแต่มีการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2519 ณ ประเทศอินโดนีเซีย

ประธานอาเซียนเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญ เพราะนอกจากประเทศเจ้าภาพจะได้แสดงบทบาทประธานแล้ว ยังมีส่วนในการกำหนดทิศทางของอาเซียนในปีนั้น ๆ เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุกประเทศสมาชิก และจะเป็นโอกาสให้เจ้าภาพได้เผยแพร่ชื่อเสียง และภาพลักษณ์ที่ดีทั้งในเวทีระดับภูมิภาค และระดับโลกอีกด้วย

เรียบเรียงโดย ศิวกร ธาราวัชรศาสตร์, ฌาณัฐ อนันตปัญญสุทธิ นักการทูตปฏิบัติการ

หากย้อนกลับไปในการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนครั้งที่ 2 ของไทยเมื่อ 10 ปีที่แล้ว (ปี 2551) ประเทศไทยได้แสดงความสามารถและศักยภาพได้อย่างเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นการดำรงตำแหน่งประธานที่ยาวนานที่สุดถึงหนึ่งปีครึ่ง ซึ่งเป็นช่วงที่กฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้ หรือแนวคิดริเริ่มสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกัน (connectivity) ในกลุ่มประเทศสมาชิกที่เริ่มเป็นรูปธรรมและเป็นประเด็นสำคัญทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกในทุกวันนี้

ผลงานเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดข้าราชการและเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศในช่วงเวลานั้นที่ร่วมกันผลักดันสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือหัวเรือสำคัญอย่างท่านวิฑูรย์ ศรีวิหค ในฐานะอธิบดีกรมอาเซียน ขณะนั้น ซึ่งทีมงานบรรณกรได้มีโอกาสเข้าสัมภาษณ์ท่านเอกอัครราชทูตฯ เพื่อขอทราบเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของไทยกับอาเซียน ตั้งแต่ช่วงสมัยการก่อตั้งในฐานะที่ท่านเอกอัครราชทูตฯ เคยได้รับฟังเรื่องเล่าจากบุคคลประวัติศาสตร์ ดร. ถนัด คอมันตร์ เรื่อยมาจนถึงการเป็นประธานอาเซียนสมัยที่ท่านเอกอัครราชทูตฯ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอาเซียน และทิศทางอาเซียนในยุคปัจจุบัน

จากแหลมแท่นสู่พระราชวังสราญรมย์

“ท่าน ดร. ถนัด คอมันตร์ เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งของฝ่ายไทยในฐานะผู้ร่วมก่อตั้งอาเซียนท่านสำคัญ ซึ่งในขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร ผมเองเคยมีโอกาสได้กราบเรียนถามท่านถึงความหลังในสมัยที่ก่อตั้งอาเซียน ซึ่งท่านได้กรุณาเล่าให้ฟังว่า ในสมัยนั้นมีปัญหาในเรื่องการเมืองระหว่างประเทศ จากภัยคุกคาม

ของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค ท่านจึงเห็นว่า เป็นโอกาสสำคัญของประเทศในภูมิภาคที่จะมาจับมือรวมกัน และช่วยกันคนละไม้คนละมือ เพื่อที่จะทำให้ภูมิภาคมีความสงบสุข ท่าน ดร. ถนัดฯ จึงนำความคิดนี้ไปเสนอต่อจอมพลถนอมฯ ซึ่งท่านก็เห็นด้วย จนนำไปสู่การพบกันของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ 5 ประเทศ ที่แหลมแท่น จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นบ้านพักของท่านจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อธิบดี-นายกรัฐมนตรี

ท่านถนัดฯ เล่าว่า ท่านได้ชักชวนพรรคพวกเพื่อนสมาชิกรวมมาปรึกษาหารือกัน ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่ย่ายนัยนัก เท่าที่ผมเห็นในภาพในอดีต ก็เป็นภาพขาวดำ ซึ่งเป็นภาพที่รัฐมนตรีทั้งหลายนั่งชดสมาธิกันอยู่ในบ้านพักตากอากาศของจอมพลสฤษดิ์ฯ เรียกได้ว่าแทบจะจับเข่าคุยกัน ซึ่งถ้าหากมองย้อนกลับไปในอดีต ก็คงจะเห็นว่าท่านถนัดฯ คงใช้ความพยายามใช้เทคนิคในการเจรจาอยู่มากโขทีเดียว ที่จะเอาท่านเหล่านี้มาให้เห็นพ้องต้องกันได้ มีเกร็ดที่ท่านเล่าต่อว่าการพูดคุยใช้ทั้งในสนามกอล์ฟ เดินเล่นริมหาด บางแสนตรงข้ามกับบ้านแหลมแท่น

ในที่สุดแล้วหลังจากที่ได้คุยกันที่แหลมแท่น และสามารถชักชวนให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอีก 4 ประเทศเห็นถึงความสำคัญของการรวมตัวกันได้ นำไปสู่การลงนามในความตกลงปฎิญญากรุงเทพฯ ที่พระราชวังสราญรมย์ ในอีกไม่กี่วันถัดมา เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 เพราะฉะนั้นในฉากแรกของการก่อตั้งอาเซียน ก็จะมีถึงบทบาทและความสำคัญของไทยที่ค่อนข้างมีความโดดเด่นและชัดเจนมาก นับตั้งแต่การเจรจาหว่านล้อมต่าง ๆ การชี้แจงถึงเหตุถึงผล และนำไปสู่สถานที่สำคัญอย่างยิ่งของอาเซียน 2 ที่ คือที่แหลมแท่นและพระราชวังสราญรมย์

จากกรณีต่าง ๆ ที่ท่านกรุณาเล่าก็พอที่จะทำให้เราเห็นว่า การที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติกับประเทศที่เป็นพรรคพวกเรา อันดับแรกที่สุดก็คือว่าจะต้องเอาใจเค้ามาใส่ใจเรา แล้วก็แบ่งปันผลประโยชน์ให้มีความทัดเทียมกันให้ทุกประเทศได้มีหน้ามีตา ได้มีศักดิ์ศรี ได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่”

จากห้ามาเป็นสิบ

“ถ้าลองมองย้อนกลับไปในยุค 20 ปีแรกของการก่อตั้งอาเซียน ก็จะทำให้เห็นว่าแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมค่อนข้างมาก อาจจะกล่าวได้ว่า ไม่มีภูมิภาคอื่นใดเลยในโลกที่มีความต่างมากเช่นนี้ ในเรื่องของลัทธิการเมืองการปกครอง ในเรื่องของศาสนาความเชื่อ ในเรื่องของสังคม และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ก็ต้องคิดว่าจะทำยังไงให้แตกต่างแต่ไม่ทะเลาะกัน สามารถที่จะอยู่กันอย่างกลมกลืนและเป็นเอกภาพซึ่งกันและกัน

ผมคิดว่าในช่วงต้นของการก่อตั้ง อาเซียน ต้องต่อสู้มากในการรวมตัว ช่วยกันรักษากฎภูมิภาคของเราให้รอดปลอดภัย ขณะที่ในทศวรรษต่อมา คือการลดช่องว่างของการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกดั้งเดิมที่ก่อตั้งกับประเทศสมาชิกใหม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นเพื่อนบ้านที่สำคัญของเราทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นพม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม ที่เข้ามาทีหลัง เพราะฉะนั้น ปัญหาเรื่องการลดช่องว่างของการพัฒนาระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นปัญหาที่เรียกว่าเกิดขึ้นนับตั้งแต่รวมตัวกันได้เป็นสิบประเทศมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ถือว่าเป็น agenda ที่สำคัญอันหนึ่งของอาเซียนทีเดียว นอกเหนือจากเรื่องการเมือง ความมั่นคง

ความแตกต่างทางด้านสังคมก็เป็นสิ่งที่ท้าทายอีกอันหนึ่งเหมือนกันว่าจะทำอย่างไรที่จะทำให้ทั้งสิบประเทศได้มีความกลมกลืน อยู่ด้วยกันอย่างมีเอกภาพ ดังจะเห็นได้ว่าประชากรของอาเซียนซึ่งจากเดิมมีอยู่ไม่กี่ร้อยล้านคน จนปัจจุบัน ทั้งสิบประเทศรวมกันแล้วมีประชากรกว่า 700 ล้านคน ความแตกต่างจึงย่อมมีอยู่มาก”

บทบาทของไทยในอาเซียนในอดีต

อาจกล่าวได้ว่า ไทยมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการอาเซียนในทุกก้าว เมื่ออาเซียนเติบโตขึ้นพร้อมกับความร่วมมือของอาเซียนที่แน่นแฟ้นกันมากขึ้นในทุกด้าน ไทยก็มีบทบาทสำคัญอีกครั้ง ในฐานะผู้ริเริ่มแนวคิดเขตการค้าเสรีอาเซียน และความเชื่อมโยงระหว่างกัน

“ถ้านับเป็นยุค ยุคของท่านรัฐมนตรีฯ ถนัดๆ ถือว่าเป็นยุคที่ไทยโดดเด่นในเรื่องของการเมืองความมั่นคง ในยุคของท่านนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน ก็ถือว่าโดดเด่นในเรื่องของเสาเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากการก่อสร้างตัวของกลไกต่าง ๆ ในยุคของท่านไม่ว่าจะเป็น FTA ก็ดี เขตการค้าเสรีของอาเซียนก็ดี ประชาคมเศรษฐกิจก็ดี ส่วนในยุคของท่านนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ฯ ซึ่งเรากลับมาเป็นประธานอาเซียนอีกครั้งหนึ่ง จะเห็นได้ว่าเราเน้นในเรื่องของเสาสังคมและวัฒนธรรมค่อนข้างมาก เน้น people-centred ซึ่งอาเซียนก็ได้ดำเนินการอย่างค่อนข้างจะแข็งขัน จากการมีกฎบัตรอาเซียนจากการที่เอาภาคส่วนต่าง ๆ ในแต่ละประเทศสมาชิกรวมกันปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนก็ดี เราค่อนข้างโดดเด่น

จะว่าไปแล้ว ประเทศไทยก็ถือว่าเป็นผู้นำประเทศหนึ่งที่สำคัญในเรื่องของการค้าและส่งเสริมเสาทั้งสามเสาในช่วงต่างกรรมต่างวาระกัน”

บ้านพักตากอากาศแหลมแท่น หาดบางแสน ชลบุรี

ไทยในฐานะประธานอาเซียน เมื่อทศวรรษที่แล้ว

“เมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้วที่ไทยเป็นประธานอาเซียน และผมได้มีโอกาสทำงานตรงนี้ โดยเป็นอธิบดีกรมอาเซียน ผมก็ได้เห็นพัฒนาการที่สำคัญที่เกิดขึ้น การประชุมในครั้งนั้นเกิดขึ้นในช่วงรอยต่อของอาเซียนพอดี พรรคพวกสมาชิกก็มาถามผมว่าประเทศไทยจะรับเป็นประธานอาเซียน 1 ปี หรือ 1 ปีครึ่ง ผมก็ตอบไปโดยไม่ลังเลใจเลยว่า เรายินดีรับเป็นประธานอาเซียน 1 ปีครึ่ง ทำให้เราเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนประเทศเดียวในประวัติศาสตร์ที่ดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนนานที่สุด และคาบเกี่ยวช่วงรอยต่อ

รอยต่อที่ว่านี้ก็คือการที่อาเซียนจะมีกฎบัตรของตัวเองเป็นครั้งแรก ที่สะท้อนให้เห็นว่าอาเซียนเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่เป็น rule-based ก็คือมีกฎ กติกา มารยาทของตัวเอง เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร และก็เป็นที่น่าภาคภูมิใจที่การรับรองกฎบัตรอาเซียนเกิดขึ้นระหว่างการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ที่ชะอำ-หัวหิน

นอกจากนี้ ไทยได้ยกร่างกฎบัตรว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของอาเซียนขึ้น เราได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบของอาเซียนให้มีความกระฉับกระเฉงมากขึ้น รวมถึงการพบปะระหว่างผู้นำของประเทศสมาชิกกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น กลุ่ม NGOs กลุ่มผู้แทนเยาวชน และกลุ่มผู้แทนรัฐสภา ก็ได้เกิดขึ้นระหว่างการประชุมที่เมืองไทย ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่จะเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ

เช่นเดียวกัน วาระหนึ่งที่เรานำเสนอขึ้นมาแล้วก็ติดตลาด ก็คือเรื่อง connectivity ซึ่งหลายคนอาจจะนึกไม่ถึงว่ามันได้ก่อกำเนิดขึ้นในประเทศไทย แล้วในระยะต่อมาก็แพร่ไปทั่วโลกในเรื่องของการเชื่อมโยงในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสิ่งที่เราคิดเกี่ยวกับเรื่อง connectivity ในช่วงนั้นก็คือการเชื่อมโยงประเทศที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในหมู่สมาชิกในอาเซียนที่ไม่เท่ากัน เพื่อที่จะเชื่อมประเทศเหล่านี้เข้ามาด้วยกันได้ ซึ่งบัดนี้ก็มีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก”

อาเซียนในทศวรรษต่อไป

“วาระของโลกขณะนี้เน้นในเรื่องของการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยมีเป้าหมายไปจนถึงปี ค.ศ. 2030 อาเซียนก็เช่นเดียวกัน ก็เน้นในเป้าหมายนี้ และในทุกประเทศต่างก็มีแผนแม่บท มีแผนพัฒนาประเทศของตัวเอง ที่เน้นเป้าหมายของสหประชาชาติ ประเทศไทยเองก็มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้ประสานงานระหว่างอาเซียนกับสหประชาชาติในเรื่องของการพัฒนาแบบยั่งยืน อันนี้ก็จะเป็นวาระที่อยู่กับเราไปอีกเป็นสิบปี เพราะเมื่อมองเข้าไปในแต่ละเป้าหมาย ทั้งสิบเจ็ดเป้าหมายของสหประชาชาติแล้วทุกเป้าหมายล้วนแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนาสมาชิกทั้งสิบประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคน ซึ่งก็ถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของแต่ละประเทศ

ประเด็นถัดไปก็คือว่าเมื่อถึงจุดหนึ่งอาเซียนก็คงจะต้องมองย้อนกลับมาดูกิจการภายในของตัวเอง ว่าที่ผ่านมาการบริหารงานของอาเซียน หรือองค์กรของอาเซียนได้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากน้อยแค่ไหน และมีอะไรที่จะต้องปรับปรุงบ้าง เช่น ข้อวิจารณ์ที่ว่ามีการประชุมมากเกินไป มีเอกสารมากเกินไป โดยที่ไม่ค่อยได้เน้นผลในทางปฏิบัติ หรือว่าการบริหารจัดการสำนักเลขาธิการอาเซียนควรจะมีการปรับปรุงอะไรบ้าง

ผมอยากจะฝากข้อเสนอไว้ว่าในการประชุมของอาเซียนซึ่งมีมากกว่าปีละ 800 ครั้ง และเป็นการประชุมซึ่งหมุนเวียนกันไปในทั้งสิบประเทศสมาชิกและประเทศหุ้นส่วน ทำไมเราจึงไม่ใช้โมเดลของสหประชาชาติ เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเมืองหลวงของอาเซียน คือกรุงจาการ์ตา ที่เป็นที่ตั้งของสำนักงานเลขาธิการอาเซียน โดยให้การประชุม

จำนวนมากส่วนใหญ่ทั้งหลายเกิดขึ้นที่นั่น ถ้าการประชุมส่วนใหญ่เกิดขึ้นได้ทีนั้นก็ก็จะถือว่าการเจรจาทั้งหลายที่มีความสำคัญจะรวมกันอยู่ที่สำนักงานใหญ่ ส่วนการประชุมในลักษณะเพื่อการส่งเสริมชื่อเสียงของประเทศสมาชิกอาเซียนในด้านการท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ ก็ยังให้มีอยู่ต่อไปได้ แต่ก็ควรจะลดน้อยลง”

นักการทูตไทยกับอาเซียน

“ไทยเองมีโอกาสได้มีเลขาธิการอาเซียนเป็นชาวไทยมาแล้วถึงสองท่าน คือท่านแผนวรรณเมธี และท่าน ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายและเป็นที่อาลัยของประเทศสมาชิกอย่างยิ่งที่ท่านสุรินทร์ ได้ถึงแก่อสัญกรรมในวัยที่ยังไม่น่าจะจากไป ซึ่งท่านได้ทิ้งผลงานไว้มากมาย

ท่านสุรินทร์เป็นเลขาธิการอาเซียนท่านหนึ่งที่ได้นำพาอาเซียนเปิดสู่โลกภายนอกอย่างมาก ในการที่ไปปฏิสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผมก็ถือว่าท่านได้มีคุณูปการอย่างมากกับอาเซียนของเรา ทั้งในแง่วิถีคิด ทั้งในแง่ของการส่งเสริมบทบาทในระดับโลกของอาเซียนเอง ทุกวันนี้ทุกคนก็รำลึกถึงสิ่งที่ท่านได้ทำเอาไว้ พวกเราก็คงจะต้องสานต่อ”

“อาเซียนเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีความสำคัญมากที่สุดของการทูตไทย เพราะผลประโยชน์ของประเทศไทยผูกพันกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาก เพราะฉะนั้น นักการทูตไทยควรที่จะเรียนรู้ผลประโยชน์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านให้มาก ทั้งประเทศที่มีชายแดนหรือไม่มีชายแดนติดต่อกับไทย ยิ่งในเวทีพหุภาคีที่เป็นเวทีใหญ่ออกไปเรื่อย ๆ การที่เราได้รู้จักตัวของเราเองมันสำคัญยิ่งกว่าที่เราได้ไปรู้จักกับคนอื่น ตัวของเราเองในที่นี้คือ ไม่ใช่เฉพาะ

แค่รู้จักประเทศไทยเท่านั้น แต่ต้องรู้จักว่าเรามีความสัมพันธ์ทางด้านประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้อย่างไรบ้าง ผมถือว่า นี่เป็นแก่นของนักการทูตไทยที่จะไปโลดแล่นอยู่ในเวทีไม่ว่าจะเป็นองค์กรระดับภูมิภาค หรือองค์กรระดับสหประชาชาติก็ตาม”

จับชีพจรอาเซียน

“เคยมีสื่อมวลชนมาถามผมถึงความแตกต่างระหว่างการเป็นทูตที่ลาวในโพสต์ที่สองกับการเป็นนักการทูตที่นิวยอร์กตอนโพสต์แรก ผมก็ตอบไปว่า อยู่นิวยอร์กก็ดีเพราะทำให้เรารู้จักโลก แต่การอยู่ลาวทำให้เรารู้จักตัวเอง เพราะเวลาอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน เราจะต้องจับชีพจรประเทศเพื่อนบ้านให้ได้ เราต้องรู้จักจังหวะการเดินของประเทศเพื่อนบ้าน ว่าในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ความรู้สึกนึกคิด วัฒนธรรมเค้าเป็นยังไง ต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เมื่ออยู่ไปสักพักเราก็จะรู้ว่าเค้ามองเรายังไง เค้ารู้สึกอย่างไรกับเรา ซึ่งมันแตกต่างจากที่นิวยอร์กที่เราไม่ต้องไปสังเกตอะไรมากขนาดนั้น เพราะสหประชาชาติมีสมาชิกเป็นร้อยประเทศ

สิ่งนี้จะ เป็นสิ่งที่มีค่ามากที่จะทำให้เราปรับวางวิถีคิด มุมมอง หรือแม้กระทั่งนโยบายยุทธศาสตร์เราที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้านปรับเปลี่ยนไป เพราะพอเรารู้จักตัวเองมากขึ้น เราก็จะเริ่มเอาใจเค้ามาใส่ใจเรา เราเริ่มจะติดตามพัฒนาการต่าง ๆ ของประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะที่เป็นการจับชีพจร ซึ่งเราต้องรู้ให้แน่ชัดว่าชีพจรเค้าอยู่ที่ไหน เพราะถ้าเกิดเราจับชีพจรผิดไปตลอด เราก็จะไม่รู้ว่าจังหวะการเดินของเค้าในเรื่องต่าง ๆ มันอยู่ตรงไหนบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องที่นักการทูตไทยต้องทราบ ว่าชีพจรประเทศเจ้าบ้านกำลังเดินอยู่ตรงไหน”

เมื่อกว่า 50 ปีที่แล้ว บ้านพักที่แหลมแท่น เป็นสถานที่สำหรับการพูดคุยเพื่อหาแนวทางยับยั้งการลุกลามของลัทธิคอมมิวนิสต์ของผู้นำเพียง 5 ประเทศสมาชิกอาเซียน มาถึงวันนี้ บ้านพักแห่งนี้กำลังได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาทางการทูตบพสำคัญของไทยที่ทำให้เรามีความเป็นปึกแผ่น มั่นคง ก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมและมีอำนาจการต่อรองระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคที่สำคัญมากกลุ่มหนึ่งของโลกในฐานะประชาคมอาเซียนของพวกเราทุกคน

เปิดตำนาน (การก่อสร้าง)
สถานกงสุลใหญ่
ณ นครโฮจิมินห์

อูรีรัชต์ รัตนพฤษ
กงสุลใหญ่ ณ นครโฮจิมินห์

ตั้งแต่มารับตำแหน่งกงสุลใหญ่ นครโฮจิมินห์ เมื่อปลายเดือนเมษายน 2559 ก็มีความตั้งใจมาโดยตลอดว่า อยากจะศึกษา ประวัติอาคารสถานกงสุลใหญ่ฯ และบ้านพัก กงสุลใหญ่ฯ ซึ่งเคยเป็นสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไซ่ง่อน และทำเนียบเอกอัครราชทูต มาก่อน ในช่วงที่ทยสถาปนาความสัมพันธ์กับ รัฐเวียดนาม ทั้งนี้ เมื่อแรกมารับหน้าที่ เว็บไซต์ และหน้าเฟซบุ๊กของสถานกงสุลใหญ่ฯ ระบุว่า **นายประสิทธิ์ นรินทรานุกร ณ ออยุธยา** ได้ซื้อ ที่ดินมาจากนาย **Antonio Maria da Cruz** รองกงสุลโปรตุเกส (บางข้อมูลระบุว่า เป็น กงสุลกิตติมศักดิ์โปรตุเกส) เมื่อปี 2495 ซึ่งในช่วงปีแรกที่มาประจำการ ได้เคยติดต่อให้สถาบัน การศึกษาที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งทำการวิจัย ค้นคว้า ปรากฏว่าข้อมูลที่นำมาเสนอก็อ้างอิง จากเว็บไซต์ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในขณะที่ นั้นเอง ในขณะที่การขอความอนุเคราะห์จาก หอจดหมายเหตุ สำนักงานสถาปัตยกรรมและ ผังเมืองของนครโฮจิมินห์ ก็พบเอกสารสำเนา หนังสือจากสถานอัครราชทูต ณ กรุงไซ่ง่อน ไม่กี่ฉบับ ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการขออนุญาตทำ การก่อสร้างสถานอัครราชทูต ซึ่งทั้งหมดเป็น ภาษาฝรั่งเศส ทำให้เข้าใจว่า เอกสารใด ๆ ก่อน การรวมชาติของเวียดนามอาจจะไม่ได้มีการ เก็บรักษาไว้เท่าที่ควร ทำให้ความตั้งใจที่จะ ศึกษาประวัติของอาคารสถานกงสุลใหญ่ฯ และบ้านพักกงสุลใหญ่ฯ สั่นคลอนอ่อนไหว ไประยะหนึ่ง

วันดีคืนดี สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับการติดต่อจากนาย Pedro P. Guterres ซึ่งบอกว่าเป็นหลานตาของนาย da Cruz

ขอเข้ามาเยี่ยมชมสถานที่ เนื่องจากได้ยื่นมารดา พุดถึงช่วงเวลาเยาว์วัยอันแสนสุขในบ้านแห่งนี้ นาย Guterres ได้นำข้อมูลเกี่ยวกับบรรพบุรุษ เท่าที่มีมาให้ด้วยตามที่ได้ขอไป ทำให้ได้ทราบ เพิ่มเติมอีกเล็กน้อยว่า นาย da Cruz มีชื่อเต็ม ว่า Antonio Maria Augusto Botelho da Cruz เกิดเมื่อปี 2421 ที่ประเทศจีน (มณฑลกวางตุ้ง) และเสียชีวิตที่ไซ่ง่อนเมื่อ ปี 2499 โดยดำรงตำแหน่งเป็นกงสุลกิตติมศักดิ์ โปรตุเกสระหว่างปี 2463-2493 และเป็นเจ้าของ นาข้าวหลายแห่งในอินโดจีน เป็นที่รู้จักในนาม “The Rice King” จึงแทบตกเก้าอี้ เมื่ออ่านพบว่า สถานอัครราชทูตจำต้องชำระเงินค่าน้ำประปา ที่นาย da Cruz ค้างไว้เป็นเวลา 10 เดือน

แต่เหตุการณ์ที่จุดประกายความพยายาม ที่จะศึกษาและบันทึกประวัติอาคารสถานกงสุล ใหญ่ฯ และบ้านพักกงสุลใหญ่ฯ ขึ้นมาอีกครั้ง ก็เมื่อได้มีโอกาสไปร่วมทัวร์อาคารโบราณ ในนครโฮจิมินห์สำหรับคณะกงสุลใหญ่ต่างประเทศ นำโดยนาย Tim Doling นักประวัติศาสตร์ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมยุคกลาง อดีตที่ปรึกษา องค์การ UNESCO เคยศึกษาและวิจัยด้าน วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวียดนาม¹

จริง ๆ ในช่วงที่มาประจำการใหม่ ๆ มีผู้ แนะนำให้ไปคุยกับ Tim เรื่องนี้ แต่ขณะนั้น เราารู้สึกว่า เราควรจะมีข้อมูลเกี่ยวกับตึกของเรา เองก่อนบ้างไม่มากก็น้อยก่อนที่จะไปคุยกับเขา อยากรู้ดีกว่า ในการร่วมทัวร์ครั้งนั้นซึ่งจบลงที่บ้าน พักกงสุลใหญ่ฝรั่งเศส ก็ได้มีโอกาสคุยกับ Tim เกี่ยวกับอาคารสถานกงสุลใหญ่ฯ และได้เชิญ

¹ ข้อมูลเพิ่มเติมที่ www.historicvietnam.com

Tim มารับประทานอาหารกลางวันที่บ้านพัก เพื่อเยี่ยมชมตึกและพูดคุยกันเพิ่มเติม Tim ได้ช่วยกันคว่ำมาให้ว่า อาคารสถานกงสุลใหญ่ฯ และบ้านพักกงสุลใหญ่ฯ ได้รับการออกแบบโดยนาย Rene Nguyen Khac Scheou² เป็นอาคารลักษณะ modernist ซึ่งมีผลงานการออกแบบอาคารทั้งในไซ่ง่อนและพนมเปญ เมื่อถึงจุดนี้ จึงตัดสินใจให้คนช่วยกันคว่ำเพิ่มเติมที่สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เนื่องจากความอยากรู้อยากเห็นนี้มันไม่เข้าใครออกใคร

จากการศึกษาเอกสารโต้ตอบระหว่างสถานอัครราชทูต ณ กรุงไซ่ง่อน หรือสถานอัครราชทูตประจำรัฐเวียดนามกับกระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับการก่อสร้างสถานอัครราชทูตฯ และบ้านพักข้าราชการ ซึ่งได้รับมา 3 ปีกใหญ่ และได้อ่านจบในคืนเดียว ประกอบกับการค้นคว้าเพิ่มเติม ทำให้ทราบว่า เดิมรัฐบาลไทยได้ตั้งสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองไซ่ง่อน และนายประสิทธิ์ นรินทรางกูร ณ อยุธยา (หลวงลัททภวาท) กงสุลใหญ่ฯ ขณะนั้น เป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อที่ดินสำหรับเป็นที่ทำการอัครราชทูต โดยมีอาคารติดมา 1 หลัง ซึ่งหน้าตาไม่ได้ละม้ายคล้ายคลึงกับอาคารปัจจุบันแต่อย่างใด อนึ่ง กงสุลใหญ่ฯ ท่านนี้ เมื่อปี 2493 ได้รับการแต่งตั้งเป็นอุปทูตประจำลาวอีกตำแหน่งหนึ่ง

จนเมื่อยกระดับสถานกงสุลใหญ่ฯ เป็นสถานอัครราชทูต ณ กรุงไซ่ง่อน³ และพลตรีพ็อน ฤทธาคณี ยอดอาวุธ เดินทางไปรับตำแหน่งอัครราชทูตแล้ว ในปี 2496 จึงเริ่มกระบวนการขอรับงบประมาณเพื่อทำการก่อสร้าง โดย

พลตรีพ็อนฯ ได้มีหนังสือลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2496 กราบทูลกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นว่า ที่ดินดังกล่าวอยู่ในทำเลที่เหมาะสม มีบริเวณกว้างขวาง รับถนนสองด้าน และตัวตึกของที่ดินยังมีรากฐานมั่นคงสามารถจะตัดแปลงและเพิ่มเติมได้ สร้างเป็นสถานอัครราชทูตแทนการเช่าจากเอกชนซึ่งพลตรีพ็อนฯ ระบุว่ามีความเล็กและคับแคบ ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของกรุงไซ่ง่อนในขณะนั้นทำให้หาบ้านพักอาศัยสำหรับข้าราชการได้ยาก มีค่าเช่าแพง และเรียกจ้างเงินล่วงหน้าจำนวนมาก

ในหนังสือฉบับดังกล่าว พลตรีพ็อนฯ ได้กราบทูลรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศถึงแผนการดำเนินงานของนายประสิทธิ์ฯ ด้วยว่า แบ่งเป็นสองระยะ กล่าวคือ ระยะที่ 1 ตัดแปลงซ่อมแซมตัวตึกใหญ่ สำหรับเป็นที่พักของอัครราชทูต คริว โรงรถ ที่พักคนรับใช้ (ปัจจุบันเรียกว่าผู้ติดตาม) ก่อสร้างอาคารสำนักงาน โดยกำหนดให้ติดด้านถนนเพื่อความสะดวกในการติดต่อของประชาชน และปรับปรุงพื้นที่รอบอาคาร เช่น ถนน สนาม สวนดอกไม้ เป็นต้น และระยะที่ 2 สร้างบ้านพักข้าราชการ เป็นตึก 2 ชั้น 4 ตึก สำหรับ 4 ครอบครัว โดยเสนองบประมาณ 3,020,000.00 เปียสเตอร์⁴ สำหรับการดำเนินงานระยะที่ 1 และงบประมาณ 2,115,000.00 เปียสเตอร์ สำหรับการดำเนินงานระยะที่ 2 รวมทั้งสิ้น 5,135,000.00 เปียสเตอร์ บวกกับค่าวางแผนผังและควบคุมงานก่อสร้างอีกร้อยละ 5 รวมเป็น 5,391.750.00 เปียสเตอร์ ตลอดจนขอตั้งงบประมาณสำหรับค่าเครื่องเรือน

² นาย Rene Nguyen Khac Scheou (2451 – 2528) เป็นสถาปนิกออกแบบอาคารแบบ modernist มีผลงานในเวียดนามภาคใต้ และกัมพูชา

³ เอกสารบางฉบับใช้ว่า สถานอัครราชทูต ณ เมืองไซ่ง่อน หรือ สถานอัครราชทูตประจำรัฐเวียดนาม

⁴ เงินสกุลเปียสเตอร์ หรือ piastre ในที่นี้ ออกโดยฝรั่งเศสสำหรับใช้ในอาณานิคมอินโดจีน เมื่อปี 2428 เรียกเต็มว่า French Indochinese piastre หรือ piastre de commerce อัตราแลกเปลี่ยนในช่วงก่อสร้างสถานอัครราชทูต ณ กรุงไซ่ง่อนน่าจะ อยู่ระหว่าง 27-29 บาท ต่อ 100 เปียสเตอร์

และค่าตกแต่งอีก 2,000,000.00 เปียสเตอร์ ซึ่งตามเอกสารแนบของหนังสือดังกล่าว เป็นใบเสนอราคาของนาย Rene Nguyen Khac Sheou⁵ บุคคลเดียวกับที่นาย Tim Doling เคยค้นคว้ามาให้

หลังจากนั้น ปรากฏหลักฐานเป็นสำเนาโทรเลขสถานอัครราชทูตถึงกระทรวงการต่างประเทศอ้างอิงหนังสือกระทรวงฯ ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2496 ขอให้รอรายงานของอัครราชทูตก่อนจะเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี โดยรายงานจะออกไปในวันที่ 23 ตุลาคม 2496 (แม่เจ้ายุคนี้กว่าจะได้ออกถุงแม่ เวลาห่างกันหลายสัปดาห์) ซึ่งพลตรีฟ่อนฯ ได้มีหนังสือลงวันที่ 21 ตุลาคม 2496 กราบเรียนท่านวรวงการบัญชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศต่างประเทศ ให้เหตุผลเพิ่มเติมถึงความจำเป็นที่จะต้องก่อสร้างสถานอัครราชทูต และที่พักข้าราชการ เนื่องจากกระทรวงการต่างประเทศได้เสนอของบประมาณไปแล้ว แต่ถูกระงับด้วยคณะกรรมการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ จึงจะเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งหนังสือฉบับนี้ ทำให้ได้ทราบข้อมูลที่น่าสนใจอีก 2 ประการ ได้แก่ (1) สถานอัครราชทูตเดิม⁶ เป็นทั้งที่พักและที่พักของอัครราชทูต โดยเป็นตึก 2 ชั้น ชั้นล่างมี 4 ห้อง เป็นห้องทำงานของเจ้าหน้าที่รวมทั้งทูตฝ่ายทหารบกและเจ้าหน้าที่ เลขานุการ และเสมียน ห้องที่ 2 เป็นห้องรับแขกพร้อมห้องรับประทานอาหาร ห้องที่ 3 เป็นห้องเตรียมอาหารหรือ pantry และห้องที่ 4 เป็นห้องทำงานของเจ้าหน้าที่วิฑู (ปัจจุบันเราเรียกเจ้าหน้าที่สื่อสาร) ส่วนชั้นบนมี 4 ห้อง เป็นห้องพักอัครราชทูตและครอบครัว

2 ห้อง ห้องทำงานของอัครราชทูต 1 ห้อง และห้องน้ำ 1 ห้อง ซึ่งอ่านดูแล้วก็เห็นว่า ช่างมีขนาดเล็กและคับแคบจริง ๆ และ (2) ขณะนั้นรัฐเวียดนามมีสถานอัครราชทูตขึ้นไปเพียง 4 ประเทศ ได้แก่ สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา สถานอัครราชทูตไทย อังกฤษ และออสเตรเลีย

เป็นที่น่ายินดีว่า เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2496 กระทรวงการต่างประเทศได้มีหนังสือแจ้งว่า คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กระทรวงการต่างประเทศตั้งงบประมาณค่าซ่อมแซมสถานอัครราชทูต ณ ไซ่ง่อน ในปีงบประมาณ 2497 เป็นเงิน 1 ล้านบาท โดยไม่จำเป็นต้องได้รับการจัดสรรเพิ่มเติม เมื่อคำนึงถึงค่าของงบประมาณเพื่อซื้อที่ดินและก่อสร้างสถานอัครราชทูตที่เยอรมนีและออสเตรเลียในงบประมาณที่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท ทั้งนี้ กระทรวงการต่างประเทศได้เริ่มขอทำการเบิกจ่ายจากกระทรวงการคลัง ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2497 และได้นำเงินเข้าบัญชีกระทรวงการต่างประเทศที่ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยจะนำเงินเข้าบัญชีสถานอัครราชทูตที่ธนาคารไทยพาณิชย์จำกัดเมื่อได้รับค่าขอเป็นคราว ๆ ไป

ต่อมาในเดือนพฤษภาคมของปีเดียวกัน สถานอัครราชทูตฯ ได้ดำเนินการประกวดราคาเพื่อทำการก่อสร้าง ซึ่งบริษัทที่ชนะประมูลคือบริษัทของนาย **Vong-Xa-Giap** และโดยที่ได้รับงบประมาณอย่างจำกัด จึงทำให้สามารถก่อสร้างที่อยู่ของอัครราชทูต 1 หลัง โดยใช้ฐานของตึกเดิมที่ติดมากับที่ และอาคารที่ทำการชั้นเดียว 1 หลังเท่านั้น แต่ให้อยู่ในลักษณะพร้อมที่จะก่อสร้างต่อเป็นสองชั้นตามแผนเดิม โดยได้เทคอนกรีตเสริมเหล็กเป็นพื้นในชั้นที่ 2 ไว้

⁵ ในการออกแบบอาคารสำหรับสถานอัครราชทูต ณ กรุงไซ่ง่อนครั้งนี้ นาย Rene Nguyen Khac Scheou ดำเนินการในฐานะสถาปนิก (นายช่าง) ของกระทรวงโยธาธิการเวียดนาม ตามที่ฝ่ายไทยได้ขอความร่วมมือ

⁶ จากเอกสารใบเสร็จรับเงินค่าเช่าอาคารที่ทำการสถานอัครราชทูต เดือนมกราคม 2493 พบว่าตั้งอยู่ที่ 253 Rue Legrand de la Liraye ซึ่งปัจจุบันคือถนน Dien Bien Phu ในนครโฮจิมินห์

และทำหลังคาชั่วคราวคลุมอีกชั้นหนึ่ง⁷ ทำให้งบประมาณเหลือพอที่จะนำไปซื้อเครื่องเรือนและของตกแต่งได้ ส่วนแผนการที่จะสร้างที่พักให้ข้าราชการอีก 4 ครอบครัวในโครงการระยะที่สองก็เป็นอันพับไป ไม่เช่นนั้น เราคงมีกลุ่มอาคารลักษณะ modernist 4 ตึกสวยงามตามแบบแปลนเป็นแน่ ทั้งนี้ สถานอัครราชทูตฯ ได้มีหนังสือให้บริษัทผู้รับเหมาลงมือก่อสร้างได้ตั้งแต่วันที่ 10 มิถุนายน 2497 กำหนดระยะเวลาก่อสร้าง 5 เดือน และระหว่างนั้นมีเหตุให้สถานอัครราชทูตฯ ต้องยกที่ดินจำนวน 12.5 ตารางเมตรให้กับเทศบาลไซ่ง่อน-ไซลองตรงมูณน Eyraud de Vergnes⁸ และถนน Thevenet⁹ ด้านละ 5 เมตร เพื่อเปิดทางให้ผู้ขับขีรถยนต์เห็นบริเวณสี่แยกดังกล่าวอย่าง

ชัดเจน โดยสถานอัครราชทูตฯ จะได้รับเงินชดใช้ค่าที่ดินประมาณ 15,000.00 เปียสตร์ แต่โดยที่สถานอัครราชทูตฯ ได้รับการยกเว้นภาษีในการก่อสร้าง และภาษีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากฝ่ายเวียดนาม เป็นจำนวนเงินประมาณ 150,000.00 เปียสตร์ จึงเสนอไม่รับค่าชดใช้ที่ดินจำนวนดังกล่าว

จากการได้มีโอกาสพูดคุยกับนาย **Thierry Delfosse** ผู้เขียนหนังสือ “Saigon Phnom-Penh Saigon The itinerary of Rene Nguyen Khac Scheou, a modern architect” ทำให้ทราบว่า สถาปนิกผู้ออกแบบอาคารสองหลังนี้ ได้ย้ายไปพำนักที่กรุงพนมเปญในช่วงปลายปี 2500 และอาคารสถานกงสุลใหญ่/บ้านพักกงสุลใหญ่ ณ นครโฮจิมินห์นี้ อาจเป็น

⁷ ปัจจุบันได้รับการต่อเติมเป็นอาคารที่ทำการ 2 ชั้นแล้ว

⁸ ปัจจุบันคือถนน Tran Quoc Thao (ในปี 2497 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น Troung Minh Giang และในปี 2518 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น Tran Quoc Thao จนถึงปัจจุบัน)

⁹ ปัจจุบันคือถนน Tu Xuong

ผลงานสุดท้าย และเป็น 1 ใน 2 ของผลงานชิ้นเอกของนาย Rene Nguyen Khac Scheou ในไซ่ง่อนเลยทีเดียว

น่าเสียดายที่เอกสารที่ค้นมาได้จบลงที่เดือนกันยายน 2497 ซึ่งการก่อสร้างน่าจะยังไม่แล้วเสร็จ หากสร้างเสร็จในปี 2497 ก็นับว่าอาคารสองหลังนี้มีอายุ 64 ปีแล้วในปีนี้ และเป็นที่น่าเสียดายอีกเช่นกัน ที่ยังไม่สามารถค้นหาข้อมูลพัฒนาการปรับปรุงอาคารทั้งสองหลัง ตลอดจนภาพเครื่องเรือนและการตกแต่งภายในยุคนั้นเอาไว้ ทำให้ไม่ทราบว่า ได้มีการต่อเติมอาคารสำนักงานเป็น 2 ชั้น และการปรับระดับด้านข้างของอาคารบ้านพักเป็นห้องกระจก หรือแม้แต่การเปลี่ยนสีอาคารภายนอกจากขาวกลับไปเป็นเหลือง (น่าจะเป็นสีดั้งเดิมของตึกที่สถาปนิกออกแบบไว้) ตั้งแต่เมื่อใด รวมทั้งรูปแบบเครื่องเรือนและการตกแต่งภายในตั้งแต่แรกเริ่ม แต่คาดว่า น่าจะได้ปรับปรุงการตกแต่งภายในเมื่อปี 2544 โดยเครื่องเรือนและผ้า幔 (ที่ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน) มีลักษณะทางการเป็นอย่างมาก ชนิดที่ถ้านั่งคุยกันเป็นต้องหารื้อข้อราชการกันทันที

อย่างไรก็ดี เอกสารรายงานเท่าที่มีก็ทำให้ได้รับข้อมูลที่น่าสนใจหลายประการเกี่ยวกับความเป็นมาและการก่อสร้างอาคารสองหลังที่เป็นสมบัติของแผ่นดินไทยในนครโฮจิมินห์ไว้บอกเล่าแก่ผู้มาเยือน และนอกจากจะได้สัมผัสสำนวนและรูปแบบของหนังสือราชการ

และการทำงานของกระทรวงบัวแก้วของเราในสมัยก่อนแล้ว ยังทำให้ต้องค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเป็นมาของอาคารทั้งสองหลังในประเด็นต่าง ๆ เช่น เงินสกุลเป็ยสเตอร์ สถาปนิกผู้ออกแบบตึก และสถาปัตยกรรมแบบ modernist เป็นต้น ตลอดจนเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยระหว่างการก่อสร้าง ทั้งการแก้ไขปัญหาอัตราแลกเปลี่ยนที่ผันผวน ทำให้ขาดทุนงบประมาณหรือการเบิกจ่ายต่าง ๆ ที่ต้องคำนึงถึงระเบียบของไทยและกฎหมายของประเทศเจ้าบ้านทำให้นึกถึงเมื่อครั้งประจำการที่กรุงปักกิ่งและทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการก่อสร้างอาคารที่ทำการสถานเอกอัครราชทูตแห่งใหม่ว่า ภารกิจที่ได้รับมอบหมายในลักษณะนี้เป็นโอกาสและสิ่งท้าทาย (แต่มีน้อยรายมากที่อยากจะถูกทำในเรื่องนี้) และที่แน่ ๆ คือ นอกจากกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว นักการทูตของไทยยุคไหน ๆ ก็ควรมีความรู้ด้านการก่อสร้างไว้บ้าง เพื่อที่จะได้คุยกับผู้รับเหมาเรื่องไม่มากก็น้อย

20 เมษายน 2561

ประวัติ สถาบัน วิทยุสารานุกรมย์*

พิษณุ จันทรวิกัน
อดีตเอกอัครราชทูตไทย ณ เวียงจันทน์

ในอดีต วิทยุสารานุกรมย์ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก มีที่ทำงานอยู่ในอาคารเล็ก ๆ ว่างกองโทรเลข ที่ตึกหลังเก่าของกระทรวงฯ ซึ่งปัจจุบันเป็นสำนักองคมนตรี ขณะนั้นผมทำงานที่กองเอเชียตะวันออก 4 กรมเอเชียตะวันออก อยู่มาได้มา 2 ปี รู้สึกว่าอยากจะเปลี่ยนงานเสียบ้าง จึงได้เจอกับ **ท่านอธิบดี สุวิทย์ สิมะสกุล** เพื่อย้ายกอง จากนั้นมีคำสั่งให้ผมย้ายไปกรมสารนิเทศ ทำงานที่กองวิทยุกระจายเสียง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลสถานีวิทยุของกระทรวงฯ ซึ่งเป็นคลื่นในระบบ A.M. ซึ่งคนในเมือง ไม่นิยมฟังกันแล้วและไม่มีเนื้อหาด้านสาระที่สนใจมากนัก

*บทความนี้ถอดความจากการพูดของเอกอัครราชทูตพิษณุฯ เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 จัดโดยกองประชาสัมพันธ์การทูตสาธารณะ กรมสารนิเทศ

ในช่วงสงครามเย็น สถานีวิทยุของ
กระทรวงฯ มีความสำคัญเชิงนโยบาย เพราะ
เป็นช่วงของการต่อสู้กันด้วยข่าวสารระหว่าง
โลกเสรี นำโดยสหรัฐฯ กับประเทศในค่าย
คอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ คือ จีน และเวียดนาม

ท่านมนัสพาสน์ ชูโต เป็นผู้อำนวยการ
กองวิทยุคนแรก ท่านได้ลงนามในความตกลง
ที่จะให้สหรัฐฯ ใช้สถานี **“วิทยุเอเชียเสรี”** ส่ง
คลื่นวิทยุเข้าไปในเขตพื้นที่ของฝ่ายคอมมิวนิสต์
เพื่อกระจายข่าวเกี่ยวข้องกับโลกเสรี โดยมีการ
จ้างล่ามซึ่งในสมัยนั้นส่วนมากเป็นทหาร แปล
ข่าวหนังสือพิมพ์ เช่น ไทยรัฐ เป็นภาษากัมพูชา
และเวียดนาม เพื่ออัดเทปรายการให้เสร็จก่อน
เวลา 13.00 น. เพราะทุกวันเมื่อถึงเวลาจะ
มีคนมารับเทปไปออกอากาศเผยแพร่ต่อ
ในส่วนของกระทรวงฯ ก็ได้ใช้สถานีวิทยุแห่งนี้
ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกระทรวงฯ บ้าง

จนเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง ก็ได้มี
ข้อเสนอในกระทรวงฯ ว่า ควรปิดสถานีวิทยุเสีย
เพราะมีค่าใช้จ่ายสูง เช่น ค่าไฟฟ้าเดือนละกว่า
แสนบาท รวมทั้งค่าจ้างแปลข่าว ณ ตอนนั้น
ผมใช้เวลาประมาณ 15 วัน เพื่อศึกษาเรื่อง
การปรับเปลี่ยนวิทยุเอเชียเสรี ก็ได้ค้นพบว่า
สถานีฯ มีคลื่นวิทยุใหญ่ขนาดกำลังส่งมหาศาล
ถึง 1,000 กิโลวัตต์ ถือเป็นรัศมีที่แรงและไกล
มาก คือสามารถฟังที่โคราชได้อย่างชัดเจน
ขณะที่คลื่น A.M. ในไทยโดยทั่วไปมีขนาด
50 กิโลวัตต์เท่านั้น จึงเสนอว่า น่าจะเปลี่ยน
เป้าหมายสถานีฯ มาเพื่อรับใช้ประชาชนในไทย

ผมจึงได้เชิญคุณ **Christopher
Telladilla** ซึ่งเป็นช่างเทคนิคชาวอเมริกัน
ประจำอยู่ที่สถานีแม่ข่ายเสียงอเมริกา (Voice of
America) ที่ต. ระโสม อ. ภาชี จ. พระนครศรีอยุธยา
มาหารือและขอให้เขาหาทางเปลี่ยนทิศทางการ

การออกอากาศสถานีวิทยุฯ ให้ครอบคลุมทั่วไทย
ซึ่งแต่เดิมนั้นการส่งคลื่นของสถานีแม่ข่ายจะ
ยิงสัญญาณไปทางทิศเหนือและทิศตะวันออก
เฉียงเหนือ ซึ่งรับฟังได้ไกลถึงเวียดนามเหนือ
และจีนตอนใต้ แต่ในทางทิศใต้ระยะทางเพียง
แค่ราชบุรีก็รับฟังแทบไม่ได้แล้ว เพราะมิได้มี
การ **“ยิง”** สัญญาณพุ่งไปทางทิศนั้น

ซึ่งคุณ Christopher เขาก็ได้ช่วยเหลือ
ปรับทิศทางการส่งคลื่นวิทยุให้ครอบคลุม
ทั่วไทย โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ สถานีวิทยุของ
กระทรวงฯ จึงได้มีคลื่นที่สามารถรับฟังได้ทั่ว
ประเทศรวมทั้งในท้องทะเลอ่าวไทย และได้เริ่ม
ปรับเปลี่ยนมาเป็นวิทยุสุราษฎร์รัมย์ ซึ่งเรา
พุ่งเป้าหมายทำรายการเพื่อคนในชนบท ทั้งนี้
เพราะเรารู้ดีว่า คลื่นในระบบ A.M. นั้นคน
ในเมืองไม่มีใครฟังกันอีกต่อไปแล้ว

ทุกคนในกองต้องจัดรายการเอง โดยผมเอง
ได้จัดรายการข่าวสารด้านการต่างประเทศ
ชื่อ **“รายการรอบบ้านเรา”** พูดคุยข่าวเป็นภาษา
ง่าย ๆ เปิดเพลงลูกทุ่งเก่า ๆ โดยตอนแรกนั้น
จำได้ว่าต้องไปเดินแถวย่านสะพานเหล็ก เพื่อ
หาเพลงลูกทุ่งเก่าที่หายาก ๆ เอามาเปิดให้
ประชาชนฟังในรายการ

สักพักหนึ่ง เราเริ่มให้คนฟังเขียนจดหมาย
ถึงสถานีฯ และได้เริ่มทำวารสารวิทยุสุราษฎร์รัมย์
ขึ้น โดยได้ชวน **พี่ประภัสสร เสวิกุล** ซึ่งขณะนั้น
เพิ่งกลับจากประจำการ นั่งอยู่ที่กองกลาง
มีหน้าที่ดูแลถุงเมล มาเป็นบรรณาธิการ
เราทดลองจัดรายการอยู่ประมาณ 3 เดือน
และเริ่มสนุกในการจัดรายการมากขึ้น มีกลุ่ม
คนฟังที่หลากหลาย ตั้งแต่คนในเดินเรือสมุทร
ชานาชาวไร่ ครูในโรงเรียนต่างจังหวัด จนถึง
คนในเรือนจำ

เมื่อผมเป็นเลขานุการสมาคมไทย-ลาว ได้ตามเสด็จฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่หลวงพระบาง ก็ได้พบว่า ที่นั่นสามารถรับฟังสถานีวิทยุสุราษฎร์ได้ชัดเจน จึงเกิดความคิดจะจัดรายการเพื่อรองรับคนฟังในลาวด้วย เมื่อกลับถึงกระทรวงฯ ก็ได้หาข้าราชการที่พูดภาษาอีสานได้ จนได้**คุณสุรพล เพชรวรา** มาดำเนินรายการให้ สถานีฯ เริ่มมีคนติดตามฟังจำนวนมาก มีคนเขียนจดหมายเข้ามากว่าวันละ 50 ฉบับ ซึ่งเราได้ปึกหมุดลงบนแผนที่บนฝาผนังที่กองวิทยุฯ ว่า มีจดหมายมาจากจังหวัดไหนแล้วบ้าง ประมาณ 7 เดือนก็ปึกได้ครบทุกจังหวัด โดยจังหวัดสุดท้ายคือจังหวัดระนอง ซึ่งนับเป็นความสำเร็จของวิทยุสุราษฎร์ที่มีคนติดตามทั่วประเทศ

เราได้จัดงานครบรอบ 1 ปี วิทยุสุราษฎร์ โดยกำหนดให้งานมีบรรยากาศของความเป็นชนบทและให้สอดคล้องกับสโลแกนของสถานีฯ คือ **“เพื่อไทย ก้าวไกล ทันโลก”** งานจัดขึ้นที่กรมสารนิเทศเก่า ติดกับสวนสุราษฎร์ ซึ่งปัจจุบันนี้คือที่ตั้งของทำเนียบองคมนตรี

โดยผมได้เชิญลำดับระดับศิลปินแห่งชาติ **หวังเต๊ะ** มาขับร้องเกี่ยวกับบทบาทของกระทรวงฯ ในด้านต่าง ๆ รวมถึงด้านอาเซียนและการส่งออกของไทย ได้เชิญ**คุณรุ่ง สุริยา** ซึ่งกำลังโด่งดังจากเพลง **“รักจริงให้ติงนัง”** มาอัดเพลง **“กระทรวงการต่างประเทศเพื่อไทย”** แต่งโดย**คุณมิน** นักการกรมอาเซียน และยังได้**คุณจรัล มโนเพ็ชร** มาร้องเพลงชื่อ **“น้องสาว”** มีเนื้อหาเตือนผู้หญิงไทยที่จะไปทำงานในต่างประเทศ เพลงนี้แต่งโดยคุณประภัสสรฯ

นอกจากนี้ เรายังได้ร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทยทำเทปเพลงเกี่ยวกับผลกระทบของยาเสพติด จำนวน 1,000 ม้วน สำหรับแจกจ่ายให้เสียงตามสายของกระทรวงมหาดไทยใน

หมู่บ้านต่าง ๆ อีกทั้งได้ร่วมมือกับสถานี Radio **Australia** ส่งเทปรายการของวิทยุสุราษฎร์ไปออกอากาศให้ชุมชนไทยในออสเตรเลียได้รับฟัง การจัดงานในครั้งนั้น เราไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ มากนักเพราะบรรดานักร้อง นักแสดง ล้วนมาช่วยเรา ด้านอาหารก็จัดแบบบ้าน ๆ คือ ซุ้มอาหารต่าง ๆ เช่น ก๋วยเตี๋ยว ผัดไทยและซุ้มยาตอง มีสื่อมวลชนหลายแห่งสนใจเข้าร่วมงาน

สมัยก่อนหนังสือของกองวิทยุฯ ชื่อ **“สารเอเชียเสรี”** พิมพ์ออกมาแล้วไม่ค่อยมีคนอ่าน เพราะไม่สามารถสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจได้ ผมจึงได้บอกกับทีมงานว่า เราต้องทำวารสารวิทยุสุราษฎร์ที่เข้าถึงประชาชนได้ เมื่อได้มีการปรับรูปแบบเป็นพ็อกเก็ตบุ๊กครายไตรมาส ชื่อ **“วารสารวิทยุสุราษฎร์”** โดยมีคุณประภัสสรฯ เป็นบรรณาธิการได้รับการตอบรับที่ดีมาก ต้องพิมพ์วารสารวิทยุสุราษฎร์ถึง 2,000 เล่ม เพราะมีเนื้อหาและบทความที่ดีจำนวนมาก ผมเองในฐานะผู้อำนวยการกองวิทยุฯ ก็ต้องไปชี้แจงกับท่านอธิบดีที่มารับหน้าที่ใหม่ทุกครั้งว่าเหตุใดจึงต้องพิมพ์มากถึงขนาดนั้น

นอกจากรายการประจำแล้ว วิทยุของเรา มีรายการนำเสนอใจมากมาย เราได้สัมภาษณ์บุคคลที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ อาทิ **คุณยุวรัตน์ กมลเวช** ประธาน กกต. คนแรกของไทย **ดร. วีรพงษ์ รามางกูร** และยังมีนักเขียนหลายท่านที่มีชื่อเสียง เช่น **ว. วนิจฉัยกุล** และ**ทมยันตี** กองวิทยุจึงมีความเคลื่อนไหวศึกคักในช่วงนั้น

เมื่อปี 2542 กระทรวงฯ ได้ย้ายเข้ามายังที่ทำการปัจจุบัน เราจึงได้เรียนท่านปลัดฯ ในขณะนั้นว่า วิทยุสุราษฎร์จำเป็นที่จะต้องมีการก่อสร้างและมีไฟฟ้าของตัวเอง เพราะอุปกรณ์การทำรายการของเราเป็นอุปกรณ์ที่ทันสมัยมากสั่งมาจากสวิสเซอร์แลนด์มีราคาหลายล้านบาท

เท่าที่ทราบแม้แต่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยก็ยังไม่ใช้แบบเรา ถือได้ว่าเมื่อกว่า 20 ปีที่แล้ว กระทบงฯ มีห้องส่งสถานีวิทยุที่ทันสมัยที่สุดในประเทศ

ในปีเดียวกันนั่นเอง สื่อมวลชนได้มีการสำรวจเกี่ยวกับกระทบงฯ ที่เป็นที่รู้จักในหมู่ประชาชนว่ามีผลงาน กระทบงการต่างประเทศของเรากี่ติด 1 ใน 10 กระทบงด้วย ส่วนหนึ่งน่าจะเพราะวิทยุและวารสารสราญรมย์ที่ทำให้กระทบงการต่างประเทศของเราเป็นที่รู้จักในหมู่ประชาชน

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนไปแล้ว เช่นเดียวกับการเสฟสื่อ ซึ่งแม้ว่าวิทยุ A.M. จะยังมีคนฟังอยู่บ้าง เราจึงต้องทราบว่ ประชาชนยังคงติดตามวิทยุสราญรมย์อยู่ไหม หากเขาต้องการติดตามรับฟังทางวิทยุ F.M. เราก้อาจจะสร้างเครือข่ายกับวิทยุ F.M. ท้องถิ่น หรือถ้าติดตามวารสารวิทยุสราญรมย์ ก็ต้องแจกจ่ายไปกับตามหมู่บ้าน ในอดีตเป็นที่ชัดเจนว่ คนในชนบทและพนักงานโรงงานรับฟังสื่อทางวิทยุกัน เราควรสำรวจเพื่อรับทราบจำนวนคนที่ติดตามสื่อในประเภทต่าง ๆ ทั้งคนในเมืองและชนบท และวิจัยว่ ผู้รับฟังเสฟสื่อประเภทใด ผมขอแนะนำให้มีการทำวิจัยเรื่องนี้ด้วย ซึ่งถ้าองวิทยุฯ ได้ข้อมูลมาแล้ว เราจะสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ หากเรามีข้อความอะไรที่ต้องการสนับสนุนจากเสียงประชาชน ก็ต้องไปชี้แจงและรับฟังเพื่อสร้างความกระจ่างให้เข้ากับประชาชน ในสมัยท่านปลัดกระทบงฯ **ธีรกุลนิยม** ประเทศไทยเราต้องไปขึ้นศาลระหว่างประเทศเรื่องเขาพระวิหาร ได้มีการตั้งกรรมการด้านต่าง ๆ และมีกรรมการคณะหนึ่งมีหน้าที่ชี้แจงกับสื่อและชาวบ้านในต่างจังหวัดเพื่อให้เข้าใจว่กระทบงฯ และรัฐบาลไทยกำลังทำอะไร เช่น ทำไมไทยถึงได้ไปขึ้นศาลโลกกับกัมพูชากรณีปราสาทเขาพระวิหาร ไม่ไปได้ไหม ไปแล้วถ้าแพ้จะเกิดอะไรขึ้น ซึ่งผมกับคณะได้มีโอกาสเดินทางไปตามจังหวัดชายแดนต่าง ๆ ได้พบว่าข้าราชการกระทบงฯ ส่วนใหญ่เวลาพูดหรือบรรยายอะไรไม่สามารถ “เข้าถึง” ประชาชนได้มาก บางคนใช้ภาษาไทยคำอังกฤษคำ ซึ่งก็ต้องยอมรับว่ เป็นสิ่งที่พวกเราทำกันเป็นปกติเวลาพูดกันเองในกระทบงฯ แต่เวลาไปพูดข้างนอก ยิ่งตามต่างจังหวัดทำให้คนข้างนอกอาจเกิดความหมั่นไส้ ผมจึงแนะนำให้พวกเราพูดเฉพาะภาษาไทย และพูดให้เข้าใจง่าย ใช้ภาษาอังกฤษเท่าที่จำเป็นต้องทับศัพท์ และเวลาออกไปต่างจังหวัด เช่น กิจกรรมบัวแก้วสัตยูจร ขอแนะนำว่ ข้าราชการกระทบงฯ ควรมีหลักการพูดคือ (1) ให้สนใจเสียก่อนว่ ผู้ฟังเป็นใคร (2) จากนั้นข้อความที่จะสื่อสารต้องชัดเจนว่ คืออะไร และ (3) เมื่อทราบข้อ 1 และ 2 แล้วเราก้อจะรู้ว่ จะใช้วิธีการสื่อสารอย่างไร

วันวานใน วังสราญรมย์

ไพศาล หรุพานิชย์กิจ
อักษรราชทูต รองผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลกและองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก

หากกล่าวถึงวังสราญรมย์ จักรการกระทรวง
การต่างประเทศรุ่นเก่าส่วนใหญ่ รวมทั้งผู้เขียน คงมี
ความผูกพันกับสถานที่สำคัญแห่งนี้บ้างไม่มากก็น้อย
ในฐานะที่เคยเป็นที่ทำการของกระทรวงการต่างประเทศ
มายาวนาน สำหรับผู้เขียน ความทรงจำเกี่ยวกับ
ชีวิตการทำงานในวังสราญรมย์ยังคงประทับอยู่ใน
ความทรงจำของผู้เขียนเสมอมา แม้ว่ากาลเวลาจะผ่านไป
เนิ่นนานพอสมควร ภาพแห่งความทรงจำก็ยังคงอยู่
จึงขอถ่ายทอดความทรงจำนี้ไว้ในบทความนี้

พระราชวังสราญรมย์เป็นอาคารก่ออิฐ
ถือปูน 2 ชั้น ตั้งอยู่ระหว่างพระบรมมหาราชวัง
กับวัดราชประดิษฐ์ฯ เริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ. 2409
ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว เล่ากันว่า พระองค์ทรงมีพระราชดำริ
ที่จะย้ายมาประทับที่พระราชวังแห่งนี้ เนื่องจาก
มีพระราชประสงค์ที่จะสละราชสมบัติให้แก่
สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ พระราชโอรส
แต่เสด็จสวรรคตเสียก่อนที่พระราชวังแห่งนี้
ซึ่งทรงพระราชทานนามว่า “สราญรมย์”
จะสร้างแล้วเสร็จ

การก่อสร้างได้ดำเนินต่อมาและ
แล้วเสร็จในต้นรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีพระราชประสงค์
ให้ใช้พระราชวังสราญรมย์ เป็นที่ประทับชั่วคราว
ของเจ้านาย (ฝ่ายหน้า) เมื่อแรกออกจากพระบรม
มหาราชวัง ก่อนที่วังถาวรของเจ้านายแต่ละ
พระองค์จะก่อสร้างแล้วเสร็จ สมเด็จพระเจ้าฟ้า
ภาณุรังษีสว่างวงศ์ พระอนุชาพร้อมพระมารดา
เดียวกับรัชกาลที่ 5 เคยประทับที่วังแห่งนี้ระหว่าง
ปี พ.ศ. 2419-2424 ในระหว่างการก่อสร้าง
วังบูรพาภิรมย์ ต่อมาทรงโปรดเกล้าฯ ให้ใช้
วังสราญรมย์เป็นที่ประทับรับรองของพระราช
อาคันตุกะจากต่างประเทศที่เสด็จมาเยือนสยาม
ซึ่งรวมถึงพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 เมื่อครั้ง
ดำรงพระราชอิสริยยศเป็นมกุฎราชกุมาร
แห่งรัสเซียในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดให้เรียกวังสราญรมย์ว่า
“พระราชวังสราญรมย์” เมื่อปี พ.ศ. 2459
แต่คนทั่วไปยังคงเรียกติดปากว่า “วังสราญรมย์”

ในปี พ.ศ. 2428 พระเจ้าน้องยาเธอ
กรมหมื่นเทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวง
การต่างประเทศ ทรงขอพระราชทาน
วังสราญรมย์ ให้เป็นที่ทำการของกระทรวง

การต่างประเทศ เดิมทีเมื่อแรกตั้งกระทรวงฯ
เมื่อปี พ.ศ. 2427 ที่ทำการกระทรวงการต่างประเทศ
ตั้งอยู่ที่บ้านของเจ้าพระยาภาณุวงศ์
มหาโกษาธิบดี (ท้วม บุนนาค) เสนาบดีกระทรวง
การต่างประเทศคนแรก ต่อมาเมื่อเจ้าพระยา-
ภาณุวงศ์มหาโกษาธิบดี กราบถวายบังคมลาออก
จากตำแหน่ง เนื่องจากปัญหาสุขภาพ
เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2428 พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระเจ้าน้องยาเธอ
กรมหมื่นเทวะวงศ์วโรปการ ดำรงตำแหน่งแทน
ในวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2428 พระองค์ได้
กราบบังคมทูลขอให้กระทรวงฯ มีที่ทำการ
ของตนเอง ซึ่งก็ได้รับพระบรมราชานุญาต
ให้ใช้วังสราญรมย์เป็นที่ทำการเป็นการชั่วคราว
จนกว่าจะมีการสร้างที่ทำการขึ้นใหม่

ภายหลังที่ได้รับพระบรมราชานุญาต
ให้ใช้วังสราญรมย์เป็นที่ทำการอย่างเป็นทางการ
ก็มีเหตุอันทำให้กระทรวงการ
ต่างประเทศต้องย้ายที่ทำการเข้าออกจาก
วังสราญรมย์ รวมทั้งสิ้นถึง 6 ครั้ง โดย
ครั้งสุดท้ายได้ย้ายจากตึกราชวัลลภกลับมายัง
วังสราญรมย์ เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2469
และได้เป็นที่ทำการของกระทรวงการต่างประเทศ
เรื่อยมา จนกระทั่งมีการก่อสร้างอาคารที่ทำการ
แห่งใหม่ของกระทรวงฯ ที่ถนนศรีอยุธยา
กระทรวงจึงได้ย้ายมาตั้งยังที่อาคารปัจจุบัน
เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2542

แม้ว่าปัจจุบันวังสราญรมย์จะมีได้เป็น
อาคารที่ทำการของกระทรวงการต่างประเทศ
อีกต่อไป แต่ข้าราชการกระทรวงฯ โดยเฉพาะ
ข้าราชการรุ่นเก่าที่เคยใช้ชีวิตการทำงานที่วัง
แห่งนี้ รวมทั้งผู้เขียน ยังคงมีความผูกพันกับ
สถานที่สำคัญแห่งนี้ ซึ่งนอกจากจะเคยใช้เป็น

ที่ทำการของกระทรวงการต่างประเทศมาอย่างยาวนานแล้ว ยังเป็นสถานที่ลงนามปฏิญญากรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียนด้วย

สำหรับคนทั่วไป การมีที่ทำการอยู่ในอาคารที่เคยเป็นพระราชวังอาจจะดูโก้เก๋ สอดรับกับภาพลักษณ์ของกระทรวงฯ ในสายตาของคนภายนอก ซึ่งมักจะมองว่ากระทรวงการต่างประเทศเป็น “กระทรวงไฮโซ” เนื่องจากข้าราชการส่วนใหญ่จบจากต่างประเทศ และในอดีตมีข้าราชการหลายคนที่เป็นราชสกุล เมื่อตอนที่ผู้เขียนเข้ารับราชการในตำแหน่งนายเวร ชั้น 1¹ เมื่อปี พ.ศ. 2532 กระทรวงฯ ไม่มีข้าราชการที่เป็นเจ้านายแล้ว ทำให้ต้องเลิกใช้คำขึ้นต้นในบันทึกเรียนเสนอ จากเดิมที่เคยใช้ “ขอประทานเรียนเสนอ” เป็น “เรียนเสนอ” เช่นที่ใช้ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้าราชการที่เป็นหม่อมราชวงศ์หลายคน ตั้งแต่ปลัดกระทรวง อธิบดี เอกอัครราชทูต เจ้าหน้าที่โต๊ะ และแม้แต่พนักงานขับรถส่วนกลางก็เป็นหม่อมราชวงศ์

แม้จะมีที่ทำการเป็นพระราชวังเก่า แต่ตัวอาคารก็ทรุดโทรมไปตามสภาพ แม้จะมีการปรับปรุงซ่อมแซมเป็นระยะ ๆ และได้มีการก่อสร้างอาคารเพิ่มเติม เช่น อาคารของกรมพิธีการทูต และกรมสารนิเทศ และกองกลางในบริเวณเขตอุทยานสราญรมย์ติดกับวัดราชประดิษฐ์ฯ และต่อเติมอาคารบางส่วนในเขตวังสราญรมย์ เช่น อาคารกรมเศรษฐกิจ นอกจากนี้ เนื่องจากความคับแคบของพื้นที่

ทำให้จำเป็นต้องย้ายหน่วยงานบางส่วน ได้แก่ กรมอาเซียน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กรมองค์การระหว่างประเทศ และกองหนังสือเดินทาง ไปยังอาคารที่ทำการของสำนักงานซีโต้ ซึ่งได้ถูกยุบเลิกไป บริเวณถนนศรีอยุธยา (ที่ตั้งของกระทรวงการต่างประเทศในปัจจุบัน)

ผู้เขียนเมื่อแรกเข้าทำงานที่กระทรวงฯ อยู่ที่กรมอาเซียน ต่อมาได้ย้ายไปอยู่กรมเศรษฐกิจ (สมัยนั้นยังใช้ชื่อกรมเศรษฐกิจมาก่อนที่จะเปลี่ยนชื่อเป็นกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศในปัจจุบัน) ซึ่งเดิมเคยตั้งอยู่ที่อาคารถนนศรีอยุธยา แต่ถูกย้ายกลับไปอยู่ที่วังสราญรมย์ โดยการย้ายครั้งนี้ ได้มีการปรับพื้นที่ทำงาน ซึ่งทำให้กรมเศรษฐกิจมีพื้นที่ทำงานแบบสำนักงานสมัยใหม่ อาทิ มีฉากกั้นโต๊ะทำงาน และมีการตกแต่งคล้ายที่ทำงานที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งในสมัยนั้นถือเป็นครั้งแรกในกระทรวงฯ และเป็นความโก้เก๋พิเศษของกรมเศรษฐกิจในยุคนั้น ในขณะที่กรมอื่น ๆ มีสภาพที่ทำงานไม่ต่างกับที่เคยเป็นมา

ภายหลังที่มีการแยกกรมการเมืองเป็นกรมภูมิภาค 4 กรม ทำให้ต้องมีการปรับพื้นที่ทำงานในกระทรวงฯ ซึ่งทำให้สภาพที่ทำงานในวังสราญรมย์แออัดมากยิ่งขึ้น แม้ว่าสภาพภายนอกของอาคารที่ทำการ อาจจะมีดี แต่สภาพภายในเก่าและแออัดอย่างมาก พวกเรามีได้อยู่กันอย่างคุณชายหรือคุณหญิงแต่อย่างใด แม้แต่รถยนต์ส่วนกลางของกรมเศรษฐกิจที่ผู้เขียนทำงาน ก็เป็นรถเบนซ์เก่าสีดำคันใหญ่ที่เรียกกันว่ารุ่นหางปลาพะพง (นำมาจาก

¹ ตำแหน่งนายเวร ชั้น 1 เป็นตำแหน่งที่ใช้ในกระทรวงฯ ก่อนจะมีการเปลี่ยนระบบกำหนดตำแหน่งข้าราชการพลเรือนเป็นระบบซี 3-11 ตอนที่ผู้เขียนเข้ารับราชการ ได้มีการใช้ระบบซีแล้ว แต่ไม่ทราบด้วยเหตุใด ในคำสั่งแต่งตั้งข้าราชการเข้าใหม่ในช่วงที่ผู้เขียนเข้ารับราชการ จึงมีข้าราชการบางคนได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งนายเวร (ชั้น 1) และบางคนได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งเจ้าหน้าที่การทูต 3 ซึ่งเป็นตำแหน่งสำหรับผู้จบการศึกษาในระบบปริญญาตรี

สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ ก่อนที่ลาว จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบ สังคมนิยม) รถมีสภาพเก่าโบราณเข้ากับอาคาร ที่ทำงาน ซึ่งเป็นวังโบราณเป็นอย่างดี

วังสราญรมย์ได้รับการปรับปรุงหลายครั้ง การปรับปรุงบางครั้งก็ทำให้สูญเสียคุณค่า ทางสถาปัตยกรรมไป เช่น การย้ายกองคลังมาที่ ชั้นล่างของอาคาร ทำให้ต้องปรับพื้นด้วยการ เทปูนปิดทับพื้นกระเบื้องเดิมที่นำเข้ามาจาก อิตาลี เพื่อปูกระเบื้องยาง แม้จะมีผู้ที่เสียตายน อยากรที่จะแกะเอากระเบื้องเก่าออกไป ก่อนที่จะ มีการเทปูนทับ แต่ก็ไม่สามารถจะทำได้ ทำให้ พื้นกระเบื้องโบราณดั้งเดิมบริเวณชั้นล่างของ วังสราญรมย์ต้องถูกเททับไปอย่างน่าเสียดาย

ภายหลังกลับจากการลาศึกษาต่อ ผู้เขียน ได้กลับมาปฏิบัติหน้าที่ที่กรมเศรษฐกิจอีกครั้ง ในปี พ.ศ. 2541 กระทรวงฯ กำลังก่อสร้างทำการ แห่งใหม่ แทนอาคารสำนักงานซีโต้เก่า และ กำลังมีการเตรียมย้ายมายังอาคารแห่งใหม่ที่ ใกล้จะแล้วเสร็จ ของเก่าในวังสราญรมย์จำนวนมาก ได้ถูกขนมาเก็บรวมกันไว้ที่บริเวณชั้นลอย ของห้องประชุมนราธิป มีครั้งหนึ่งผู้เขียนได้ เข้าประชุมที่ห้องประชุมนราธิป และได้ขึ้นไป เดินดูของเก่าต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งเครื่องลายคราม เฟอร์นิเจอร์และรูปภาพโบราณ โดยหนึ่งใน จำนวนรูปภาพ ที่เห็นและพอจำได้เป็นภาพ ของสตรีในชุดแต่งกายในสมัยรัชกาลที่ 5 - 6 ซึ่งเป็นรูปภาพขนาดใหญ่แต่อยู่ในสภาพที่ ชำรุด ภาพถ่ายรวมทั้งของเก่าเหล่านี้ ผู้เขียน ไม่เคยเห็นมาก่อน ไม่รู้ว่าเดิมเก็บไว้ที่ห้องใด ในวังสราญรมย์ เครื่องลายครามบางชิ้นก็อยู่ในสภาพที่ชำรุด เมื่อผู้เขียนเดินลงมาจกชั้นลอย ที่ใช้เก็บรักษาของเก่าดังกล่าวชั่วคราว ได้คุยกับ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง ซึ่งเดินขึ้นไปชม

ด้วยกัน และเห็นตรงกันว่า ถ้าไม่เก็บรักษาให้ดี ของเก่าเหล่านี้อาจสูญหายไปได้ ซึ่งภายหลัง ทราบว่า มีการสูญหายเกิดขึ้นจริง ๆ เสียตายว่า ในขณะนั้น ยังไม่มีกล้องมือถือเช่นในปัจจุบัน หากมี ผู้เขียนคงจะได้ถ่ายภาพของเก่าเหล่านั้น เก็บไว้

ปี พ.ศ. 2546 ผู้เขียนเดินทางกลับจาก การประจำการครั้งแรก กระทรวงฯ ได้ย้ายมายัง ที่อาคารที่ทำการที่สร้างขึ้นใหม่แทนอาคาร หลังเดิมที่ถนนศรีอยุธยา เรียบร้อยแล้ว ความจริงแล้วเรื่องการขยายพื้นที่ทำงานเพื่อ รองรับการขยายตัวของหน่วยงานในกระทรวงฯ เป็นเรื่องที่มีการหารือกันมานานตั้งแต่ก่อน ที่ผู้เขียนจะเข้าทำงานที่กระทรวงฯ แนวทางที่มี การหารือกันในตอนนั้น มีอยู่ 2 แนวทางหลัก คือ (1) การขยายพื้นที่ในบริเวณเดิม โดยการขอ แลกเปลี่ยนอาคารของกรมแผนที่ทหาร ซึ่งตั้งอยู่ ด้านหลังของวังสราญรมย์ ซึ่งเป็นอาคาร ที่สร้างในสถาปัตยกรรมคล้ายกับวังสราญรมย์ โดยแลกกับอาคารที่ทำการของกระทรวงฯ ที่ถนนศรีอยุธยา และ (2) การย้ายมาสร้างอาคาร ที่ทำการใหม่แทนอาคารเก่าที่ถนนศรีอยุธยา

มีการถกเถียงกันอย่างมากเกี่ยวกับข้อดี และข้อเสียของทางเลือกทั้งสองอาคาร กรมแผนที่ทหาร แม้จะอยู่ติดกับวังสราญรมย์และ ดูสง่างามเมื่อมองจากภายนอก แต่สภาพภายใน ชำรุดทรุดโทรมและคับแคบ ไม่น่าจะเพียงพอ

กับการขยายตัวของกระทรวงฯ ในระยะยาว นอกจากนี้ การสร้างอาคารขนาดใหญ่ในเขต เกาะรัตนโกสินทร์ ก็ถูกจำกัดด้วยระเบียบที่เข้มงวด ซึ่งทำให้ในที่สุด ได้มีการตัดสินใจเลือก ทางเลือกที่สอง กระทรวงฯ จึงได้ย้ายมาตั้งอยู่ที่ อาคารหลังใหม่ที่ใหญ่โตและสง่างามในปัจจุบัน แต่น่าเสียดายที่ต้องย้ายจากวังสราญรมย์ ซึ่งมีประวัติศาสตร์และความผูกพันกับกระทรวง การต่างประเทศมาอย่างยาวนาน

ภายหลังการย้ายมาตั้งที่อาคารที่ทำการ แห่งใหม่แล้ว กระทรวงฯ ได้ทำการปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารวังสราญรมย์ครั้งใหญ่ ซึ่งใช้ เวลาหลายปี ณ วันที่มีการเขียนบทความนี้ การปรับปรุงซ่อมแซมก็ยังคงดำเนินอยู่ ผู้เขียน ได้มีโอกาสผ่านไปวังสราญรมย์บ้างเป็น ครั้งคราว และแวะทานอาหารกลางวันที่ร้าน ซึ่งเคยทานสมัยที่ยังทำงานอยู่ที่วังสราญรมย์

มีอยู่ครั้งหนึ่ง ผู้เขียนมีเวรเฝ้าต้องเข้า ร่วมงานพระราชพิธีในพระบรมมหาราชวัง รถตู้ ที่พาข้าราชการกระทรวงฯ ไปร่วมงานได้เข้าไป จอดในวังสราญรมย์ ภาพที่ผู้เขียนและข้าราชการ ท่านอื่น ๆ ได้เห็น ทำให้พวกเราอดที่จะสลดใจ ไม่ได้ คือ วังสราญรมย์อยู่ในสภาพเหมือนวัดร้าง ในจังหวัดอยุธยา ผนังอาคารได้ถูกกะเกาะเอาปูน ที่ฉาบออกจหมด เหลือเพียงอิฐมอญสีแดง แม้จะตระหนักดีว่า วังสราญรมย์กำลังอยู่ใน ระหว่างการปรับปรุงซ่อมแซมครั้งใหญ่ แต่พวกเราที่ลงมาจากรถ ยังอดตกใจไม่ได้กับ สภาพของวังสราญรมย์ ที่ก่อนหน้านี้ แม้จะอยู่ใน สภาพที่ทรุดโทรม แต่ก็ยังคงความสง่างาม

ปัจจุบันการปรับปรุงวังสราญรมย์ได้ คืบหน้าไปมากแล้ว มีการทาสีใหม่ตัวอาคารใหม่ ต่างไปจากของเดิมที่เคยเป็นสีขาว และมีการสร้าง พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 4 บริเวณ สวนด้านหน้านอกกำแพงวังสราญรมย์

ยุคสมัยเปลี่ยนไป กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีประวัติยาวนานกว่า 100 ปี ก็ต้อง เปลี่ยนแปลงตามไปเช่นกัน สำหรับข้าราชการ รุ่นเก่าอย่างผู้เขียน ยังคงระลึกถึงอดีตเก่าๆ สมัยที่ยังทำงานที่วังสราญรมย์ แม้ไม่ได้ถ่ายภาพไว้ แต่ความทรงจำเกี่ยวกับสถานที่แห่งนี้ก็ยังคงอยู่ วิธีชีวิตของข้าราชการกระทรวงฯ ในปัจจุบัน ก็แตกต่างไปจากในสมัยที่กระทรวงฯ ยังอยู่ที่ วังสราญรมย์

ตอนพักกลางวัน พวกเรามักจะออกไป หาอาหารกลางวันทานแถวแพรงด้านหลัง กระทรวงกลาโหม ซึ่งมีร้านอาหารที่หลากหลาย การอยู่เวรกระทรวงฯ ช่วงกลางคืน ก็แตกต่างกับ ในปัจจุบัน โดยในสมัยนั้นต้องใช้เชือกผูกกุญแจ ประตูอาคารต่าง ๆ แล้วใช้ดินน้ำมันปิดที่เงื่อน ที่ผูกไว้ และใช้ตราครุฑทองเหลืองประทับ การไปไหว้พระแก้วมรกตในวันพระ ก็แสน สะดวกสบาย เพียงแค่เดินผ่านประตูสวัสดิโสภณ ซึ่งอยู่เยื้องกับวังสราญรมย์ และการได้ไปวิ่ง ออกกำลังกายในสวนสราญรมย์ข้างกระทรวงฯ หลังเลิกงานก็เป็นอีกภาพความประทับใจซึ่ง ยังคงอยู่ในความทรงจำของผู้เขียน

ความทรงจำเหล่านี้และความผูกพัน ของข้าราชการกระทรวงฯ ที่มีต่อวังสราญรมย์ คงจะค่อย ๆ จางหายไปในที่สุด เพราะข้าราชการ ที่เคยมีโอกาสทำงานที่วังสราญรมย์ คงจะทยอย เกษียณไปจนหมดในวันหนึ่งข้างหน้า คงจะ เป็นการดี หากข้าราชการกระทรวงฯ รุ่นใหม่ จะได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับสถานที่แห่งนี้บ้าง เพื่อสานต่อความผูกพัน สำหรับผู้เขียน เพื่อ เป็นการบันทึกความทรงจำที่กำลังรางเลือนไป ตามวัยที่เพิ่มขึ้นทุกที จึงได้ตัดสินใจเขียน บทความนี้ แม้จะเป็นสิ่งเล็กน้อยแต่ก็หวังว่า จะทำให้ข้าราชการรุ่นหลังได้พอมองเห็นภาพ ของวันวานในวังสราญรมย์

ทศวรรษหน้า

การทูตไทย

สู่ทศวรรษหน้า ที่ยั่งยืน

บทสัมภาษณ์นายดอน ปรมัตต์วิชัย
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

หากมีผู้ตั้งคำถามถึงการทูตไทยในอีก 10 ปีข้างหน้าว่าจะดำเนินไป
ในทิศทางใด และประเทศไทยจะยืนอยู่จุดใดในเวทีโลก การที่ได้มีโอกาสรับฟัง
ความคิดเห็นจากท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ **นายดอน
ปรมัตต์วิชัย** ผู้ซึ่งสัมผัสประสบการณ์จากการเป็นนักการทูตที่มากกว่า 40 ปี
ย่อมทำให้เห็นความเป็นไปของนโยบายการต่างประเทศของไทยได้อย่างแจ่มชัด

คณะบรรณกรได้รับเกียรติอย่างสูงจากท่านรัฐมนตรีฯ ถ่ายทอด
ประสบการณ์และสะท้อนมุมมองการทำงานในกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็น
พื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การดำเนินงานของ **“การทูตไทย ในทศวรรษหน้า”**

เปลี่ยนหมวก

“ถ้าพูดถึงพัฒนาการนโยบายการทูตของประเทศไทย ก็ต้องเริ่มต้นด้วยการสวมหมวกข้าราชการมาตอบ”

ท่านรัฐมนตรีฯ เริ่มต้นการสนทนาด้วยประโยคสั้น ๆ เข้าใจง่าย แต่สะท้อนถึงประสบการณ์การทำงานที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน

“ตอนเริ่มต้นทำงานให้กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นอาชีพเดียวที่เคยทำเมื่อ พ.ศ. 2517 ซึ่งล่วงมาแล้วประมาณ 44 ปี ในยุคนั้นนโยบายการต่างประเทศของประเทศไทยถือว่าเป็นนโยบายที่พยายามเชื่อมโยงกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค เพราะว่าเราคงทราบกันดีอยู่แล้วหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หลายประเทศพ้นจากการเป็นอาณานิคม ต่างคนต่างก็มีภูมิหลังที่แตกต่างกันและมีปัญหาต่างกัน ทั้งในแง่เชื้อชาติ ความเชื่อ ัทธิ พิธีกรรมแดนเขตแดนต่าง ๆ ซึ่งไม่มีความชัดเจน และเราก็รับรู้กันอยู่ว่าในยุคนั้นยังไม่มีการรวมตัวกันอย่างที่เห็นในปัจจุบัน ดังนั้น พัฒนาการในช่วงนั้นจึงเป็นที่ประจักษ์ว่า นานาประเทศพยายามรวมตัวกันเพื่อหาทางคลี่คลายปัญหาหรือแก้ไขปัญหาระหว่างกันที่มีอยู่ และพยายามร่วมมือกัน เพราะตระหนักดีถึงปัญหาที่ถือเป็นวิกฤตของโลกและเป็นวิกฤตของภูมิภาค ซึ่งคือ ัทธิความเชื่อที่แตกต่างกันระหว่างโลกเสรีกับโลกคอมมิวนิสต์ ความเคลื่อนไหวทางการทูตในโลกขณะนั้น จึงเป็นความเคลื่อนไหวของบรรยากาศระหว่างประเทศที่เต็มไปด้วยความแตกต่างและการแข่งขัน

จนกระทั่งมีการก่อตั้งอาเซียนเกิดขึ้นเมื่อปี 2510 โดยมีประเทศไทยมีส่วนร่วมเป็นสถาปนิกหรือผู้ก่อตั้งสำคัญ ด้วยตระหนักถึงความจำเป็นของการก่อตั้งที่มีอยู่อย่างมากที่จะให้นานาประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคมีการรวมตัวกันเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กันและกัน ให้สามารถรับมือกับสถานการณ์

ต่าง ๆ ที่มาจากความแตกต่างของอุดมการณ์ที่มีอยู่ในโลกในเวลานั้น ดังนั้น พัฒนาการการทูตจึงก้าวสู่อีกสถานะหนึ่ง คือ สงครามเย็น

เมื่ออาเซียนมีการก่อตั้งเป็นตัวเป็นตนจากสมาชิก 5 ประเทศเป็น 10 ประเทศ อาเซียนได้ผ่านร้อนผ่านหนาวและสถานการณ์ต่าง ๆ สิ่งหนึ่งที่แน่นอนคือ มีอยู่ช่วงหนึ่งที่อาเซียนมุ่งพัฒนาสมาคมหรือองค์กรของตนเองด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ ถ้าจะว่าไปแล้วก็คือปี 2519 ซึ่งเป็นช่วงที่อาเซียนตกลงกันว่าควรจะมีการพบปะในระดับสูงสุดเป็นครั้งแรก ซึ่งก่อนหน้านั้นตั้งแต่ปี 2510 - 2519 เป็นต้นมา ไม่เคยมีการพบปะในระดับหัวหน้ารัฐบาลหรือประมุขของประเทศมาก่อน โดยการพบปะในครั้งนั้นมีการทำความเข้าใจระหว่างกัน และตกลงกันว่าอาเซียนจะเดินหน้าต่อไปอย่างไร ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง การพบปะในครั้งนั้นรู้จักกันในนาม ‘Bali Summit’ เกิดการแบ่งกันว่าจะทำอย่างไรในการส่งเสริมความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน ซึ่งทำให้ในทางการเมืองมีการจัดทำ Treaty of Amity and Cooperation ซึ่งในปัจจุบันก็ยังมีการมีประเทศต่าง ๆ ที่เข้ามาภาคยานุวัติ มีการจัดตั้ง ZOPFAN (Zone of Peace, Freedom, and Neutrality) และเริ่มมี dialogue partner เพราะว่าไม่ใช่เพียงแต่อาเซียนจะมีความสัมพันธ์กันเองเพียงลำพังภายใน แต่ต้องเชื่อมกับนานาประเทศ เพราะฉะนั้นถึงได้เริ่มไปมีสัมพันธภาพกับออสเตรเลีย เป็น dialogue partner แรก”

ท่านรัฐมนตรีฯ เล่าต่อว่า ในการประชุมครั้งนั้น ประเทศสมาชิกหารือในประเด็นเศรษฐกิจเรื่องใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมขนส่ง การค้าขาย การเงินและการธนาคาร ฯลฯ รวมถึงความพยายามในการเชื่อมโยงอาเซียนกับประชาคมโลกมากขึ้น

“โดยนัยหนึ่งก็คืออาเซียนพยายามจัดระเบียบของตัวเอง หลังจากทีทดสอบตัวเองมาแล้ว ตั้งแต่ปี 2510 ถึง 2519 ที่เริ่มรู้ถึงความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการด้านเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญถ้าจะก้าวหน้ากันต่อไป”

ท่านรัฐมนตรีฯ เห็นว่า พัฒนาการของอาเซียนเช่นนี้เป็นการนำไปสู่การรวมตัวของอาเซียนที่เข้มแข็งมากขึ้น และเป็นช่วงที่ประเทศไทยมีบทบาทในอาเซียนในด้านการเมืองอย่างชัดเจน ด้วยความพยายามให้เกิดการยุติการใช้กำลังในเวียดนามและกัมพูชา โดยไทยได้เข้าไปเกี่ยวข้องอย่างมาก ข้าราชการของกระทรวงฯ ตั้งแต่ระดับเจ้าหน้าที่ที่มีความทุ่มเท เอาใจใส่ ห่วงใยต่อสถานการณ์ประเทศ และเมื่อความสงบเกิดขึ้นก็นำมาสู่ความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ รวมทั้งความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาที่มีความสำคัญที่ต่อยึดถึงบทบาทของอาเซียนในการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ และยังมีความคิดริเริ่มในเรื่องใหม่ ๆ ทำให้อาเซียนมีตัวตนในเวทีระหว่างประเทศ และทั้งหมดนี้ทำให้เห็นว่าอาเซียนมีความเป็นปึกแผ่น

“นี่คือพัฒนาการที่เราเห็นว่า การต่างประเทศของไทยเริ่มอิงกับอาเซียนอย่างชัดเจน และรับรู้ด้วยว่าเราต้องอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เพราะโดยลำพังแต่ละประเทศไม่สามารถที่จะรับมือกับการถาโถมของสถานการณ์ต่าง ๆ ในภูมิภาคที่มาจากประเทศที่ใหญ่กว่าหรือจากความแตกต่างของอุดมการณ์ นี่คือการพัฒนาการส่วนหนึ่งที่เริ่มชัดเจนตั้งแต่เป็นข้าราชการมา”

ความเปลี่ยนแปลง

แม้หลายฝ่ายอาจเห็นว่านโยบายการต่างประเทศของไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทแต่ละยุคสมัยสร้างความท้าทายต่อการต่างประเทศไทยเป็นอย่างมาก แต่ท่านรัฐมนตรีฯ

เห็นว่าสิ่งที่ไทยเผชิญมาโดยตลอดเป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินความสามารถนัก เห็นได้จากมุมมองเกี่ยวกับนโยบายการต่างประเทศของไทยซึ่งท่านได้สะท้อนไว้

“สำหรับประเทศไทยเอง เรามาถึงจุดที่เรียกว่ามีวิกฤตการยอมรับสถานะของรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมา การทูตของเราในช่วงเวลานี้คือการพยายามรักษาไมตรีความสัมพันธ์กับนานาประเทศที่เคยมีมาอย่างดี รวมถึงพยายามส่งเสริมการติดต่อกันในทุกด้านที่มีอยู่แต่เดิมไม่ให้ขาดช่วงหรือเกิดปัญหา

ในการขับเคลื่อนประเทศไปในทิศทางนี้ นอกจากจะพยายามรักษาแนวทางเดิมที่เคยปรากฏแล้ว เราก็พยายามที่จะเริ่มต้นใหม่กับหลาย ๆ ประเทศที่เราอาจจะไม่ได้ไปสัมผัสอย่างใกล้ชิดมากพอให้มีความใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันทิศทางที่จะไปก็ไปให้ทั่ว เพราะเราตระหนักดีว่าประเทศไทยมีทุนเดิมที่ดีอยู่แล้วที่ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ เพราะฉะนั้นเราควรใช้ต้นทุนดังกล่าวให้เสริมประโยชน์กับนโยบายและทิศทางที่เราจะเดินไปของประเทศไทย”

ท่านรัฐมนตรีฯ ยังกล่าวว่สถานการณ์ภายในประเทศที่มีความสงบเรียบร้อย ย่อมเป็นพื้นฐานสำคัญในการเกื้อหนุนการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของไทยในเวทีโลก

“การทูตและการต่างประเทศจะดำเนินไปได้ได้อย่างมีอนาคตที่แจ่มใส ย่อมต้องมีพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่ง คือ ความเข้มแข็งภายในประเทศ ถ้าภายในประเทศมีเสถียรภาพ มีการพัฒนาสืบต่อที่ไม่ถูกรบกวนและมีความสามัคคีกันของประชาชน มีความพยายามที่จะเดินหน้าไปในทุกด้าน มีหลักชัยที่เราจะเหนี่ยวยึดไว้อย่างชัดเจนนั้น ก็ย่อมจะเป็นพื้นฐานให้การต่างประเทศของเราเข้มแข็งและได้รับการยอมรับ เพราะลองมองในมุมกลับกัน ถ้าบ้านเมืองวุ่นวาย ไร้ซึ่ง

เสถียรภาพ ก็ย่อมไม่มีใครพร้อมที่จะรับประเทศไทยหรือประเทศนั้น ๆ เพราะประเทศที่มีปัญหา ก็ย่อมจะมีปัญหาในด้านอื่นด้วยเช่นกัน รวมถึงด้านการต่างประเทศ

เพราะฉะนั้น จึงมีการเดินควบคู่กันไป ระหว่างการต่างประเทศกับการพยายามให้สถานะของประเทศไทยที่มีกิจการภายในทุกด้าน มีความแข็งแกร่ง มีพื้นฐานที่มั่นคง ซึ่งจะเป็นแรงเสริมซึ่งกันและกันของด้านการต่างประเทศ หมายความว่า ด้านการต่างประเทศหลายเรื่อง ก็จะมาช่วยทำให้เรื่องต่าง ๆ ภายใน สามารถจะขับเคลื่อนออกไปได้ด้วยเช่นกัน”

ภายในเข้มแข็ง ภายนอกก้าวหน้า

ความท้าทายสำคัญอย่างหนึ่งของการต่างประเทศของไทยในปัจจุบัน มาจากแรงกดดันจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งท่านรัฐมนตรีฯ เห็นว่า สาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยก้าวผ่านความท้าทายเหล่านี้มาได้ เกิดจากความตั้งใจจริงในการทำงานที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

“กิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่ทำอยู่ มักจะต้องถามตัวเองว่า ประชาชนจะได้อะไรจากการดำเนินงานของรัฐบาล ไม่ว่าจะทั้งในหรือนอกประเทศ เพราะฉะนั้น ถ้าเรามีสิ่งที่เราถือว่าเป็นหลักชัดเจน สามารถยึดเหนี่ยวได้ และเป็นประโยชน์ต่อภาพใหญ่ของประเทศแล้ว การทำอะไรก็จะชัดเจนและได้รับการยอมรับ และเราเชื่อว่านี่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เราสามารถกล่าวได้ว่า การต่างประเทศของเราประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ ทั้งที่มีความพยายามจากนานาประเทศที่มากกดดันเรา แต่นานาประเทศไม่สามารถมีเหตุที่จะมากกดดันอะไรเราได้เป็นพิเศษ เพราะว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศ เดินหน้าอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว

ในภาพของการทูตของเราตั้งแต่ต้นจนถึงช่วงเวลานี้ได้มีพัฒนาการตามกาลเวลา ทำให้รับรู้ว่ายานโยบายการต่างประเทศที่พยายามหาทางเป็นมิตรกับนานาประเทศ พยายามเชื่อมโยง

กับทุกทิศทาง พยายามที่จะใช้ความพอดี ความสมดุลในแง่ของการมีปฏิสัมพันธ์กับนานาประเทศ ไม่เอียงกระเท่เร่จนเกินไป ไม่เกิดพฤติกรรมใด ๆ ที่ถูกมองว่าไร้ซึ่งพื้นฐาน เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่ทำล้วนแต่อธิบายได้ เพราะฉะนั้น [ไทย] จึงได้รับการยอมรับจากหลายประเทศที่อาจจะมีความปัญหาในช่วงต้นของรัฐบาล แต่ปัจจุบันได้ผ่อนคลายท่าทีเหล่านั้นจนเรียกได้ว่าแทบจะหมดแล้ว ไม่ว่าจะในภูมิภาคใกล้หรือไกล

ไกลที่เป็นปัญหามาแต่ต้นก็คือภูมิภาคอำนาจทางตะวันตกและมหาอำนาจต่าง ๆ ในทวีปยุโรป ซึ่งมีการยอมรับในระดับที่ถือว่ามีการติดต่อไปมาหาสู่จนเป็นเรื่องปกติแล้ว [เห็นได้จาก] การเยือนระดับนายกรัฐมนตรีที่สหรัฐอเมริกา การมี strategic dialogue (การหารือยุทธศาสตร์) ระหว่างกัน มีการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับรัฐมนตรีต่าง ๆ เช่นเดียวกันทางด้านยุโรป ที่มีการเยือนกันของรัฐมนตรีในวงการต่าง ๆ จนกระทั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายก็ได้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกัน

ณ วันนี้ เราจะเดินต่อไปข้างหน้าด้วยการทำหน้าที่เป็นประธาน ACMECS ซึ่งเป็นไข่มุกของอาเซียน และปีหน้าเราจะไปเป็นประธานอาเซียนสืบต่อไป ซึ่งเราจะได้เดินต่อไปกับเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวโยงกับการต่างประเทศ และมีความเป็นมิตรกับนานาประเทศจนเราไม่เห็นข้อขัดข้องจากทิศทางใด

ถ้าจะให้สรุปว่าพัฒนาการ [การต่างประเทศไทย] เป็นอย่างไรจนถึงทุกวันนี้ ต้องถือว่ามีเส้นทางที่ไม่ได้ราบเรียบ แต่เส้นทางดังกล่าวที่ว่าไม่ได้ราบรื่นไม่ได้เกิดกับเฉพาะเรา แต่เกิดขึ้นกับทุกประเทศบนโลกนี้ ซึ่งจะว่าไปแล้ว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา อาจเรียกได้ว่าเป็นปัญหาและส่งผลกระทบมากกว่าปัญหาจากต่างประเทศ

เหตุการณ์ที่เกิดในประเทศไทยทำให้เกิด ‘ทศวรรษที่หายไป’ พัฒนาการจึงไม่ได้เสมอต้นเสมอปลาย และมีผลต่อไทยในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งเราก็พยายามให้ทุกอย่างกลับมา แม้จะไม่ดีเหมือนอดีต เช่น GDP แต่ก็ถือว่าแนวโน้มดีขึ้นเป็นลำดับเรื่อย ๆ และมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายต่างประเทศอย่างชัดเจน เช่น โครงการรถไฟความเร็วสูง ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก นโยบาย Thailand 4.0 หรือโครงการกับประเทศเพื่อนบ้านที่เชื่อมโยงกับไทย เช่น One Belt One Road ซึ่งก็ทำให้รู้ทิศทางว่านโยบายของไทยจะไปอย่างไร”

ท่านรัฐมนตรีฯ ได้ย้ำอีกครั้งว่า “ความกินดีอยู่ดี อยู่เย็นเป็นสุขตั้งแต่ต้นของประชาชน ไม่ได้ถูกลิดรอนเลือนหายไป แต่กลับได้รับการเสริมให้มากขึ้น ด้วยสถานะทางเศรษฐกิจที่เดินหน้า สถานะของประเทศที่ไม่ถูกเผชิญอันตรายจนเกินไป จะด้วยแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสามารถด้านสาธารณสุขหรือการท่องเที่ยวที่มากขึ้น”

5S สำหรับการทูตในทศวรรษหน้า

จากสิ่งที่ท่านรัฐมนตรีฯ กล่าวมาทำให้มั่นใจได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการต่างประเทศไทย คือความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาได้ในที่สุด และเป็นแรงเสริมหลักให้การต่างประเทศของไทยก้าวต่อไปได้ในเวทีโลก

ในทศวรรษใหม่ที่ใกล้มาถึงนี้ ประเด็นใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอาจเป็นปัจจัยที่กระทบทิศทาง การต่างประเทศไทยได้เช่นกัน เช่น การพัฒนาของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหรือปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่ขยับใกล้ตัวพวกเราเข้ามามากขึ้น ซึ่งท่านรัฐมนตรีฯ ได้ให้ความมั่นใจว่า การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นสามารถรับมือได้ด้วยการนำกรอบ ‘การทูต 5S’ มาปรับใช้

“สิ่งที่เราวางเป็นพื้นฐานไว้เป็นเหมือนกับได้วางไว้เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

ในทศวรรษข้างหน้า เป็นต้นว่าเวลาเราดำเนินความสัมพันธ์ เราจะพูดในภาพรวม แต่ว่าในภาพรวมนั้นมีเรื่องเกิดขึ้นเยอะแยะไปหมด ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ ความมั่นคง วัฒนธรรม และอื่น ๆ ซึ่งในวันนี้เราสามารถจะอธิบายได้ในกรอบที่เราเรียกว่า 5S เพราะเป็นกรอบนโยบายที่เป็นแบบแผน ต่างจากอดีตที่พูดโดยเน้น issues (ประเด็น) เป็นหลัก”

S - Security

“การต่างประเทศไม่หนีเรื่องที่เราต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก คือเรื่องการเมืองและความมั่นคง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิสัมพันธ์กับนานาประเทศ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่กระทรวงการต่างประเทศต้องเข้ามาดูแล มักจะมาจากความขัดแย้งหรือท่าทีที่แตกต่างกัน โดยความขัดแย้งเกิดจากหลายสาเหตุ อาทิ เรื่องเขตแดน การปะทะกันระหว่างชายแดน ผลประโยชน์ที่ขัดกัน หรือแม้กระทั่งการขาดแคลนทรัพยากรที่ทำให้สองประเทศต้องวิวาทกัน

เพราะฉะนั้น เรื่องความมั่นคงจึงเป็นหัวใจมาแต่ไหนแต่ไร แต่ปัจจุบันความมั่นคงไม่ได้จำกัดอยู่ที่เรื่องการใช้กำลังกัน แต่มาจากอีกหลาย ๆ เรื่องที่เป็นเรื่องใหม่ ที่เรียกว่า ความมั่นคงรูปแบบใหม่ (non-traditional security) ตั้งแต่ด้านสาธารณสุข ก็มีคำจำกัดความของคำว่าความมั่นคงทางสาธารณสุข (health security) ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีการพูดถึงในเชิงความมั่นคงทางด้านสิ่งแวดล้อม (environmental security) หรือด้านความมั่นคงทางพลังงาน (energy security) ซึ่งทำให้เกิดปัญหาทั้งภายในและภายนอกได้อย่างง่ายดาย

จึงสามารถกล่าวได้ว่า ทุกอย่างมีมุมทางด้านของความมั่นคงเข้ามาเกี่ยวเนื่องอยู่ตลอดเวลา นี่จึงเป็น S แรก คือ Security (ความมั่นคง) ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศดูแล

อยู่ในทุกมิติ ด้วยการเตรียมความพร้อมที่จะรับมือทั้งความมั่นคงรูปแบบเดิม (traditional security) และความมั่นคงรูปแบบใหม่ (non-traditional security)”

S – Sustainability

“แต่ความมั่นคงควบคู่เสมือนเป็นเหรียญสองด้านกับการพัฒนา ถ้าไม่มีความมั่นคงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสงบ ความมีเสถียรภาพ เราก็ไม่สามารถพัฒนาอะไรได้ ถ้าเราพัฒนาได้อย่างโดดเด่น ก็ล้วนเป็นเพราะบ้านเมืองมีความมั่นคง ทำให้เราสามารถเดินทางให้เกิดความตื่นตัวต่าง ๆ ด้านการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือการค้าและการลงทุน

แต่เป้าหมายสุดท้ายที่ทุกประเทศต้องเล็งคือ Sustainability (ความยั่งยืน) หรือความพยายามให้การดำเนินการในทุกเรื่องราวที่ทำกันอยู่มีความต่อเนื่อง ซึ่งความยั่งยืนดังกล่าวย่อมจะส่งผลประโยชน์กลับมาอย่างเป็นขั้นเป็นอัน อย่างหนักแน่นและมั่นคง”

S – Standard

“S ที่สอง (Sustainability) จะมาได้จาก S ที่สามที่มีความหมายมาก คือ Standard (มาตรฐาน) คือจะทำอะไรโดยไร้ทิศทางไม่ได้ จากที่เคยทำอะไรตามวิสัย ตามความชอบใจ แต่ไม่รู้เลยว่าสิ่งที่ทำเหมือนการย่ำอยู่กับที่ ไม่ได้ช่วยยกระดับมาตรฐานของเราให้ดีขึ้นกว่าเดิม ให้เป็นระดับมาตรฐานสากล ซึ่งย่อมจะเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ และเป็นที่ยอมรับว่ามีความเจริญ

เป็นต้นว่า การทำการประมงแบบผิดกฎหมาย ไร้การรายงานและไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing) ที่ต้องมีการปรับเพื่อให้เรามีมาตรฐานที่ดีขึ้นและไม่เป็นเป้าโจมตีของหลายประเทศ

เพราะที่ผ่านมาเราจับปลาอย่างไม่อึ้งขังขอบกับประชากรปลาในอดีต ไม่เคยคิดว่าจะต้องปล่อยให้สัตว์น้ำสามารถเจริญพันธุ์จากการวางไข่สำหรับการประมงในรอบต่อ ๆ ไปในอนาคตข้างหน้า

หรือจะเป็นปัญหาการค้ามนุษย์ที่อยู่กับเรามาหลายปีแต่ไม่มีใครเอาใจใส่ดูแล จนกระทั่งรัฐบาลชุดนี้มาดูแลและถือเป็นวาระแห่งชาติโดยหาทางจัดการกับการค้ามนุษย์หรือการค้าทาสยุคใหม่ หรือปัญหาการบินซึ่งเรามีสายการบินเยอะแยะแต่ไม่ได้ถึงส่วนอันสำคัญ คือคุณภาพของการบินและอื่น ๆ ที่จำเป็นจะต้องรับประกันความปลอดภัยของการเดินทาง เพราะฉะนั้นมาตรฐานจึงเป็นเรื่องสำคัญ และเรากำลังพยายามทำประเทศไทยให้เป็นประเทศที่มีมาตรฐาน”

S – Status

“จาก Standard (มาตรฐาน) ก็จะเข้าไปสู่ Status (สถานภาพ) คือเมื่อเรามีส่วนเหล่านี้พร้อม ทั้งด้านการรับรู้และดูแลปัญหาเรื่อง Security (ความมั่นคง) ในรูปแบบต่าง ๆ และให้เกิด Sustainability (ความยั่งยืน) ของการพัฒนาทั้งปวง ทำให้มาตรฐานดีขึ้นสถานภาพของประเทศเราก็ดีขึ้น

การได้รับสถานภาพของประเทศที่ยอมรับต่อสังคม ต่อประชาชนและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับประเทศ

เราเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีของดีของเด่น จนบางคนบอกว่าเราเป็น ‘แชมเปียนของ Soft Power (อำนาจละมุน)’ ก็คือมีความเด่นจนเป็นเอก ซึ่งไม่ได้มีแค่ศิลปวัฒนธรรม แต่เรามีของดีอย่างความสามารถทางด้านสาธารณสุข การท่องเที่ยว อาหาร กีฬา รวมถึงฐานสำคัญของเราคือเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้สถานภาพของเราจากการเป็นประเทศผู้รับในอดีต เป็น

ประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือในประเทศที่เป็นรอง หรือประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่อยากจะเรียนรู้ วิทยาการของเรา

นี่เป็นตัวอย่างให้เห็นว่าสถานการณ์ของ ประเทศไทยดีขึ้นไปในแวดวงต่าง ๆ และจะดี ไปเรื่อย ๆ ถ้าพวกเราช่วยกัน”

S – Synergy

“ทั้งหมดนี้จะเข้มแข็ง แข็งแกร่ง มั่นคง ยั่งยืน และเดินต่อไปข้างหน้าอย่างชัดเจนก็ด้วย Synergy คือ การรวมพลังกัน การช่วยกันจาก พวกพรรคต่าง ๆ ภายในประเทศ ไม่ใช่ว่าต่างคน ต่างทำ

รัฐบาลยุคนี้มีการทำงานร่วมกันแบบ Public-Private-People Partnership (ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและ ประชาชน) หรือเรียกว่า ‘ประชารัฐ’ คือภารกิจ ทุกด้านต้องทำงานอย่างเข้มแข็งร่วมกัน และ ยังเป็นนโยบายของการต่างประเทศของไทยด้วย เช่นกัน คือหลายเรื่องเราไม่ได้ทำเพียงลำพัง เราอาศัย NGOs (องค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ) มาเป็น ส่วนที่ให้ความร่วมมือและข้อมูล หรืออาศัย ชุมชนคนไทยในต่างประเทศมาทำงานเป็น แนวร่วม เป็นพันธมิตรในหลายกิจกรรม

เรื่องการรวมพลังกันยังรวมไปถึงการทำงานร่วมกับประเทศต่าง ๆ ที่เรียกว่าไตรภาคี เพื่อร่วมมือกับประเทศที่สามในการให้ความช่วยเหลือประเทศที่ด้อยกว่า”

หากจะให้สรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ท่าน รัฐมนตรีฯ ได้กล่าวมาทั้งหมดคือหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรของกระทรวงการ ต่างประเทศที่ล้วนปฏิบัติอยู่เป็นนิจ เพียงแต่มี เป้าหมายและความชัดเจนของการทำงานมากขึ้น ทำให้เกิดความเชื่อมั่น อธิบายได้ และมีทิศทาง ซึ่งท่านรัฐมนตรีฯ ได้เน้นย้ำกับคณะบรรณกรว่า ในอีกเพียงสองปี ก็เรียกได้ว่าพวกเราจะก้าวเข้าสู่ ทศวรรษใหม่แล้ว

“เราจะทำทุกอย่างที่เคยทำ แต่ทำอย่าง มีเป้าหมายชัดเจน และทุกอย่างโยงได้หมด มีคำตอบที่อธิบายได้ในทุกขั้นตอน”

ปัญหาและคำตอบ

ในช่วงท้ายนี้ ท่านรัฐมนตรีฯ ได้สะท้อน ความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารมือกับความ เปลี่ยนแปลงกับการเตรียมความพร้อมของ ‘คน’ ว่าน่าจะเป็นโจทย์ที่ทำหายมากที่สุด

“เวลาเราพูดถึงโจทย์นี้ มี keyword ที่สำคัญสองคำ คือ ‘นักรุกทูต’ และ ‘ความ เปลี่ยนแปลง’

ตัวนักรุกทูตมีความสำคัญ เพราะ นักรุกทูตคือคน และ ‘คนคือคำตอบสุดท้าย ของทุกปัญหา’ ในขณะที่ทุกปัญหาที่เกิดขึ้น ล้วนมาจากคน คุณสมบัติของนักรุกทูตจึง เป็นสิ่งจำเป็น คือต้องเป็นนักรุกทูตที่มีจิตสำนึก และมีสติ ทำให้เห็นสิ่งต่าง ๆ รวมถึงปัญหาและการเตรียมตัวได้ชัดเจน

นักรุกทูตต้องมีสิ่งนี้เป็นพื้นฐานอยู่ในตัว ถ้าเป็นนักรุกทูตแค่เพียงอาชีพ แต่ไม่มี คุณสมบัติพื้นฐานอื่น ๆ เวลามองปัญหาหรือ แก้ปัญหา ก็อาจจะฉาบฉวย ไปไม่ได้ตลอดรอดฝั่ง หรือไม่มีประสิทธิภาพ คุณสมบัติเหล่านี้ต้อง ปลุกฝังด้วยตัวเองได้ คือจะทำอะไรต้องมองหน้า มองหลัง มีการรับรู้ว่ามีหลายมิติ ไม่ใช่มี หลายมิติเดียว เช่นเดียวกับเวลาเรามองแก้ว

ถ้าเรามองแก้วแต่เพียงด้านหน้าก็อาจจะ เห็นแต่เพียงสีส้ม แต่ถ้าพลิกมาด้านหลังก็อาจจะ เห็นตราครุฑ ทำให้รับรู้ว่ามีแก้วใบนี้มีที่มาที่ไป เพราะฉะนั้นเราจะมองอะไรด้านเดียวไม่ได้ ต้องมองด้านอื่น ๆ ประกอบกัน นี่คือทุกมิติที่ จะต้องเห็น ถึงจะทำให้เราตัดสินใจและวินิจฉัย ปัญหาของเรื่องต่าง ๆ ที่มี การเปลี่ยนแปลง และ ทำให้ทราบได้ว่าเราจะรับมือกับปัญหาเหล่านั้น ได้อย่างไร”

“จึงอยากจะฝากไว้ว่า นักการทูตต้องไม่จัดการกับปัญหาไปตามสามัญสำนึกโดยไม่มีสติ ไม่มีการรับรู้ ไม่มีการมองรอบด้าน ไม่เช่นนั้น จะเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีประสิทธิภาพ หรืออย่างน้อยที่สุดไม่ประสบความสำเร็จ

และควรใช้คุณสมบัตินี้เป็นที่ตั้ง อย่าเพิ่งนึกถึงการแก้ปัญหาในแต่ละเรื่องว่าควรทำอย่างไร แต่ต้องแก้ที่ตัวเองก่อน โดยทำให้ตัวเอง

มีคุณสมบัติเหล่านี้ให้ครบถ้วน ไม่หยุดการเรียนรู้ มองทุกแง่ทุกมุม เพราะไม่มีอะไรจะเหลือไปกว่าแรงคนที่สามารถมองทุกมุมได้ เนื่องจากทุกมุมและทุกเรื่องมีความเชื่อมโยงกัน ถ้าเรามองเห็นมิติเหล่านั้นได้ ก็จะกลับเข้าไปสู่คำตอบเดิม ๆ ที่เรารับรู้กันอยู่แล้ว ทุกปัญหาหรือคำตอบสุดท้ายของปัญหา ก็คือคน”

ท่านรัฐมนตรีฯ ทิ้งท้ายเพื่อฝากเป็นข้อเตือนใจให้กับพวกเราชาวบัวแก้วทุกคน

ASEAN and Beyond: After 50 A Personal Perspective

ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ
อดีตนายกรัฐมนตรีอาเซียนและอดีตนายกรัฐมนตรีไทย

คณะกรรมการได้ขอรับบทความมาจากเลขานุการของ ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ สำหรับพิมพ์ลงวารสารสรณมัย
เพื่อรำลึกถึง ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ และอดีตนายกรัฐมนตรีอาเซียน

The world is now celebrating the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) at 50 with enthusiasm and high expectations for its continued prosperity and fulfilling its role as the fulcrum of the various parts of architecture of regional cooperation in the Asia–Pacific region. Politically and in terms of security, ASEAN has provided the wider region with a credible platform for consultations and exchanges amongst major players that have a direct interest in the stability and peace of the region once described as ‘the Balkan of Asia’. Over half of ASEAN’s 640 million people are now enjoying their ‘middle class’ status with rising purchasing power and sustainable growth with a total gross domestic product (GDP) of US\$2.5 trillion. They have participated in the production network for many industries relocated from around the world and have become lucrative markets for imported consumer goods. Their combined trade volume has reached US\$2.6 trillion and foreign direct investment has been hovering around US\$130 billion–US\$150 billion a year. From its humble birth back in 1967, ASEAN has earned global recognition and contributed much to the cooperative evolution of the Indo–Pacific landscape.

Henry A. Kissinger observed that the Indo-Pacific region has many flashpoints and fault lines, but that there is no effective institution to manage looming crises if conflicts erupt. ASEAN is the only region-wide platform serving as a mechanism of consultation and reconciliation to avoid possible confrontations. This is precisely why power plays by major

powers in this strategic landscape will inevitably play themselves out on the ASEAN stage. ASEAN’s challenge is whether it is willing or capable and ready to play that larger role.

In recent years, several factors have put much stress and imposed strains on the ASEAN platform. As such, the grouping would need to enhance capacity, streamline decision-making processes, reconfigure working processes, and adopt a new mindset of proactive engagement by moving away from the passive ‘ASEAN Way’ of the past 50 years.

Firstly, a more assertive China has undermined ASEAN’s long-held basic assumption that the grouping has always been solid on issues of external relations. In the past 2 decades, as a major ASEAN Dialogue Partner, China was courting ASEAN to gain trust and goodwill. ASEAN reciprocated with an olive branch, welcoming a peaceful rise of China. Maritime disputes with some ASEAN members were kept under wraps and economic relations developed in leaps and bounds. China now is the world’s second-largest economy and all ASEAN countries have become dependent on its market. With China having replaced the European Union, Japan, and the United States (US) as the grouping’s largest trading partner – as China has chosen to reconfigure its ties with its southern neighbours – ASEAN’s overall agenda has been frustrated, its normal practices have been altered, and its traditional solidarity has been disrupted.

Secondly, a seismic shift of emphasis in the global diplomatic landscape from

multilateralism to bilateralism is challenging ASEAN and the 'open regionalism' approach it has practiced over the past 5 decades. ASEAN has grown from the original 5 members to all 10 countries of Southeast Asia, which has attracted attention and earned it respect from the international community. The reason is simple: ASEAN is a multilateral entity, negotiating from a position of combined strength with one voice. It has enjoyed 'convening power' on strategic, political, security, trade, and other issues relevant to the regional agenda. The Trump administration has given strong signals to the international community that the rules of engagement with the US will be changed. The US preference would be for one-on-one bilateral deals, rather than for the 'ASEAN Way' of collective bargaining. Major powers will pick and choose when to engage with ASEAN either as a group or with each member separately. This new trend will have an impact on the grouping's profile and bargaining power.

Thirdly is the recent anti-globalisation trend. ASEAN has benefited greatly from the waves of globalisation in the form of open trade, free flows of investment, relocation of manufacturing, effective transfer of technology, and human resource development. The ASEAN members are the star witnesses to the positive and productive gains of liberal trade rules and freer flow of capital. They have adapted and tamed the force of globalisation to their advantage. Over half of its population is now in the middle-income category, with a higher quality of life, consuming goods and services from abroad, and ASEAN Member States

have become export-oriented economies. The recent phenomena of withdrawal from commitments on global trade deals, Western economies pulling back investment, rising protectionist trends, and an emphasis on 'my country first' are potentially damaging to the ASEAN approach of welcoming and accommodating trade and foreign investment. Foreign direct investment is likely to shrink and markets are showing signs of fatigue for foreign goods.

Fourthly, ASEAN has relied too much on foreign contributions to its own growth to the point that it has neglected development of its own science, technology, and innovation. This modality of economic development served ASEAN well with capital, management, and technology from abroad with eventual goods and services exported back to the countries of origin or the global market at large. But this could be an Achilles heel for ASEAN going forward. Except Singapore (spending around 2% of its GDP on research and development), none of the ASEAN Member States spend a significant amount on this critical area for future economic growth. All of the ASEAN Member States are at risk of being caught in the middle-income trap, as they are unable to progress to the high-income category due to their lack of a scientific and technological base.

Fifthly, the political vehicles that have brought prosperity and buoyancy to ASEAN are all in need of reform. Strong and personalised leadership bordering on authoritarianism and centralised bureaucracy are characteristics of all the ASEAN countries. Political stability and stable policies in older member states like Thailand, Indonesia, the Philippines,

Malaysia, and Singapore have attracted foreign investment to help propel economic growth and industrialisation. Now that there is a higher level of economic complexity and political awareness amongst the population is rising, the political structures need to be reconfigured to allow greater participation, transparency, accountability, and the rule of law. Social media and the younger generation want more space for themselves to shape and mould the future of their countries in a way different from previous generations. If ASEAN has acquired its present status of respect and admiration thanks to strong leadership figures, the next half-century of the journey would require fuller participation by its people, which could prove problematic for some member countries.

Way Forward for ASEAN

The global community has changed dramatically after ASEAN's inception half a century ago. Competition with other emerging economies has become fiercer. In the past years, India, China, Africa, and Latin America have been diverting foreign investment from the region and the trend will continue. The force of globalisation has enabled all traders and investors from all corners of the world. For the ASEAN Community to prosper and promote the well-being of 640 million people, some constructive steps could be taken.

Firstly, all ASEAN members must deliver on the agreed commitments. ASEAN prides itself on having established most of the legal instruments set out in the Charter of 2007 and the various blueprints. But what is lacking is the will to implement

those instruments at the national levels. In the past, we made do with accommodation and collegial compromises. This ASEAN way of procrastination and evading responsibility will not work in future. The global community would like to see promises delivered. As one integrated market without barriers, tariff or non-tariff, the ASEAN Community must provide access to all investments in member countries. Frequent delays and missing of deadlines have reduced creditability of the ASEAN Community and the regional business community. Intra-ASEAN trade is around 24%–25% and trade with non-ASEAN countries about three times higher.

Secondly, there is an urgent need for solidarity in ASEAN's posturing towards external partners. There will be increasing pressure to divide the grouping, given the preference of external powers to deal with the ASEAN Member States on a bilateral basis as they would have more power to extract concessions. Whether in strategic and security matters, trade negotiations, or on other issues on the global agenda, ASEAN needs a more common and more solid front than it has shown so far. Signs abound that when East Asia has become more important to the world than before in all areas of global interactions, ASEAN as the fulcrum of power play will be coveted for strategic interest of external powers. If ASEAN succumbs to these pressures, it will lose all the global trust and confidence it has carefully cultivated over the past 5 decades. There is a common desire for ASEAN to develop and present one united response to the myriad global issues and

challenges. Putting this into practice is now a matter of urgency.

Thirdly, the imperative of popular participation will gain wider support from an increasingly aware and prosperous constituency in ASEAN. The Charter calls for building a 'people-oriented organisation' with adherence to the principles of democracy and respect for human rights. So far ASEAN has been driven by leaders and diplomats, drawing bargaining power from the profile of the regional grouping. As each country has gone through its own evolution and transformation, more people from all levels of their societies would want to take part and contribute more to the future course of this regional body. They would sooner or later find out that some member states are benefiting more than others from the ASEAN Community. They would also inevitably find out that for them to benefit as much, some reforms of political governance and economic management would be required. Without such reforms – and some would be painful – inequity amongst member countries would remain. This would lead to demand for change and reform at the national level, which would be best managed by a more open democratic system. Some ASEAN members are still resisting this imminent trend emerging from the grass-roots level.

Fourthly, if anti-globalisation sentiment continues, liberal trade would be curtailed, foreign investment would shrink, most of ASEAN's traditional markets would turn inward with aversion to foreign imports, and the region would only have itself to rely on. This is why a widening of regional economic integration to include

other larger economies, closer to us and important to our success and survival, will become another urgent agenda. The ASEAN Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) with six other regional trading partners – China, Japan, the Republic of Korea, India, Australia, and New Zealand – must be the front runner with a sense of regional urgency, turning existing bilateral trade agreements into one encompassing trading entity. As protectionist tendencies grow outside the region, it is only prudent to consolidate the base for a closer economic community.

Fifthly, as the need for infrastructure financing increases, and with ASEAN having embarked on its own connectivity master plan with a view to facilitating transport of people and goods across the ASEAN landscape, there is a need for mobilising ASEAN's resources. The combined foreign exchange reserves of all the ASEAN members currently exceed US\$1 trillion. Indeed, a mere 10% of the combined reserves would go a long way in bridging the funding gap that now exists in the Master Plan on ASEAN Connectivity. This could be in the form of concessionary loans to member states who need to finance their own parts of the plan. Furthermore, if each country would agree to put a portion of its foreign exchange reserve into a fund for a trusted Asian Development Bank to manage, it would increase the chances of expanding connectivity in ASEAN. As such, ASEAN would be less dependent on external funding sources for its members' own infrastructure development.

Conclusion

ASEAN has survived many challenges to its resilience and existence over the past 50 years. But the next few decades will see formidable threats from the changing landscape of the global community. The only prescription for survival is greater cohesiveness in its community coordination and more innovation in managing its much-heralded past accomplishments.

Competing external powers will demand a high sense of solidarity amongst the ASEAN members. Only its combined resources and strength would enable it to survive in this uncertain and fractured world. There will be temptations for individual member states to pursue their self-interest in the face of contending pressures being piled upon the ASEAN platform. A phrase from the ASEAN Declaration heralding its birth back on 8 August 1967 could give inspiration to the

current ASEAN Leaders deliberating on the road map for the next 50 years:

... the Association represents the collective will of the nations of South-East Asia to bind themselves together in friendship and cooperation and, through joint efforts and sacrifices, secure for their peoples and for posterity the blessings of peace, freedom and prosperity.

Much has been accomplished, but so much more remains to be done. The second half of the first century of ASEAN will require the full ownership, the active participation, and the meaningful contributions of all its peoples. For ASEAN, from its inception, has been a 'collective will' and a common aspiration of the peoples. It was meant to be a democratic construct. The next generation of leadership cannot deviate from that sacred path of the first 50 years.

คณะกรรมการผู้แทนถาวร ประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา และการขับเคลื่อน ประชาคมอาเซียน

บุษฎี สันติพิทักษ์*
อธิบดีกรมสารนิเทศ

เมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่เอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรไทยประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา ได้ไม่นานนัก ดิฉันได้มีโอกาสเข้าพบ ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ อดีตเลขาธิการอาเซียน ที่โรงแรม Melia กรุงจาการ์ตา เพื่อขอรับคำแนะนำและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางของอาเซียน และมุมมองของท่านต่อความคาดหวังต่อบทบาทของคณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน (Committee of Permanent Representatives – CPR) ณ กรุงจาการ์ตา

แม้ว่าดิฉันได้เคยพบท่านในหลายโอกาสเมื่อดิฉันดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมอาเซียน ที่กระทรวงการต่างประเทศ ในการพบกันครั้งนั้นที่กรุงจาการ์ตา แม้ว่าท่านมีเวลาไม่มากนัก เนื่องจากติดภารกิจแต่ ดร. สุรินทร์ฯ ได้ใช้เวลาและกรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ โดยได้กล่าวถึงสภาวะแวดล้อมในบริบทของการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ความท้าทายต่องานของอาเซียน และความพร้อมของประเทศสมาชิกที่จะตอบสนองและรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความหมาย ทั้งนี้ ดร. สุรินทร์ฯ ยังเห็นว่า การมีผู้แทนไทยที่เข้มแข็ง และต้องแสดงบทบาทในทุกเวทีการประชุมอย่างต่อเนื่องมีความสำคัญ เพราะสะท้อนถึงน้ำหนักและเสียงของไทยในการมีความเห็นและแสดงท่าทีต่อเรื่องสำคัญๆ ในโลก ซึ่ง ดร. สุรินทร์ฯ ก็เชื่อมั่นว่า CPR จะทำงานได้ดีนอกเหนือจากการช่วยตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงานของสำนักเลขาธิการอาเซียน รวมทั้ง CPR ยังน่าจะทำงานร่วมกันที่จาการ์ตาได้ต่อบนพื้นฐานของความคุ้นเคย สนิทสนมกลมเกลียวเพื่อส่งเสริมท่าทีของอาเซียนและที่จะผลักดันกับประเทศคู่เจรจาและนานาชาติได้ โดยเฉพาะประเด็นที่มีความสำคัญ

ดร. สุรินทร์ฯ ยังตั้งคำถามด้วยว่า “มีบุคคลไหนที่เสียงดังบ้าง” ซึ่งดิฉันก็ได้ตอบไปตามที่สังเกตจากการประชุม และมาปะติดปะต่อภายหลังในการปฏิบัติหน้าที่ว่าท่านได้กรุณาให้ข้อคิดว่า การมีและการเป็นทูตเสียงดังย่อมมีน้ำหนักในวงการอาเซียนไม่ว่าจะอยู่ที่ใด และยังคงเป็นหัวใจสำคัญของการทูตพหุภาคีและการส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยนั่นเอง จากที่ได้พบท่านวันนั้น ก็ยังไม่มีโอกาสได้เล่าให้ท่านฟังอีกว่าการทำงานของ CPR ได้พัฒนาไปมากเพียงใด

*อดีตเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรไทยประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา

แต่เมื่อได้มีโอกาสพิเคราะห์พัฒนาการ และความก้าวหน้าของอาเซียนในด้านต่าง ๆ แล้ว โดยเฉพาะเรื่องการทำงานของอาเซียนและการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของอาเซียน แล้ว สมาคมแห่งชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนได้ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 ด้วยการลงนาม Bangkok Declaration หรือ ปฏิญญากรุงเทพฯ ที่วังสราญรมย์ นับจนถึงปัจจุบัน อาเซียนมีอายุมากกว่าครึ่งศตวรรษ ทั้งนี้ เป็นที่ทราบกันดีว่าวิธีการทำงานของอาเซียน และการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สมาชิกอาเซียน ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐ ในด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ รวมทั้ง สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ กับประเทศคู่เจรจาหรือองค์กรต่าง ๆ ที่มีสถานะ ความสัมพันธ์กับอาเซียนจะต้องมีการขับเคลื่อน ผ่านกลไก (mechanism/body) ที่มีการ จัดตั้งตามกรอบ (framework) หรือรายสาขา ความร่วมมือ (sectoral cooperation) และเป็น ส่วนสำคัญของกระบวนการการทำงานและการตัดสินใจ (decision making process) ของ อาเซียนที่มีความสลับซับซ้อนแต่ก็ยังคงเป็น ปัจจัยสำคัญในกระบวนการทำงานของอาเซียน และทำให้การทำงานของอาเซียนมีความก้าวหน้า อย่างต่อเนื่อง

กลไกที่เกี่ยวข้องดูแลรับผิดชอบเนื้อหา สาระกับการประสานงานในโครงสร้างการทำงาน ของอาเซียนมีความสำคัญในการขับเคลื่อน ความร่วมมือภายในอาเซียน โดยเฉพาะในการ ประสานงานให้เป็นไปตามการตัดสินใจของที่ ประชุมสุดยอดหรือผู้นำอาเซียน (ASEAN Summit/Leaders) การประชุมระดับรัฐมนตรี (ASEAN Ministerial Meeting) และการประชุม เจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior Officials Meeting) คือ ระดับอธิบดีกรมอาเซียน (Directors-

General) ซึ่งประชุมเป็นประจำในกรอบ ASEAN Standing Committee โดยกลไก ทั้งหมดจะต้องประสานงานอย่างใกล้ชิด โดยมีสำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ตาสนับสนุน ติดตาม ประสานงานและให้ข้อเสนอแนะกับประเทศ สมาชิกและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความ ร่วมมือภายในอาเซียนและกับประเทศคู่เจรจา บนพื้นฐานของความร่วมมือด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ก่อนที่อาเซียนจะรับรองกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) กลไกระดับอธิบดีกรมอาเซียน ซึ่งถือว่าเป็นผู้แทนหน่วยงานหลักของประเทศ สมาชิกในฐานะสำนักเลขาธิการอาเซียน แห่งชาติจะประชุมกันอย่างต่อเนื่องในกรอบ ของการประชุม ASEAN Standing Committee เพื่อติดตามงานหลัก ๆ ของอาเซียน โดยเฉพาะ อย่างยิ่งเรื่องกำหนดการการประชุมระดับต่าง ๆ และการประสานงานงานกับองค์กรต่าง ๆ ของอาเซียน อย่างไรก็ตาม กลไกหนึ่งซึ่งอาจจะ เป็นที่กล่าวถึงในปัจจุบันแต่ยังไม่ได้มีการรับรู้ กันอย่างกว้างขวางมากนักในกระบวนการ การทำงานของอาเซียน คือ คณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน หรือ Committee of the Permanent Representatives to ASEAN หรือเรียกสั้น ๆ ว่า CPR ซึ่งประกอบด้วย เอกอัครราชทูตจากประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ทำงานร่วมกันอยู่ ณ กรุงจาการ์ตา นับว่าเป็นกลไกที่มาทดแทน ASEAN Standing Committee ในอดีต

คณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 ภายหลัง การรับรองของกฎบัตรอาเซียนเมื่อปี พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ การได้มาซึ่งกฎบัตรอาเซียนถือได้ว่าเป็น เอกสารสำคัญชิ้นหนึ่งในประวัติศาสตร์ของการ

ก่อตั้งอาเซียนและพัฒนาการและความก้าวหน้าของอาเซียนที่มีเป้าหมายเพื่อให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล พัฒนาความร่วมมือบนพื้นฐานของการมีกฎเกณฑ์และกติกาเคารพและยึดในหลักนิติธรรม ทั้งนี้ เพื่อการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนซึ่งมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง การปฏิบัติตามข้อบทรหรือมาตราที่เกี่ยวข้องยังคงเป็นการดำเนินการที่ท้าทายสำหรับอาเซียนซึ่งมีเป้าหมายที่จะต้องการทำงานให้มีประสิทธิภาพและให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎบัตรอาเซียน

ดังนั้น การจัดตั้ง CPR ในกฎบัตรอาเซียนถือเป็นการจัดตั้งกลไกใหม่ และเป็นแนวคิดซึ่งได้มีการนำเสนอมานานพอควรตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2524-2525 และมีการหยิบยกขึ้นมาอีกเมื่อปี พ.ศ. 2535 และบังเกิดผลเมื่อ Eminent Persons Group on the ASEAN Charter ได้เสนอให้แต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนแต่งตั้งผู้แทนถาวรในระดับเอกอัครราชทูตให้ประจำอาเซียนที่กรุงจาการ์ตา ดังนั้น ในกฎบัตรอาเซียนจึงได้มีการกล่าวถึง CPR ภายใต้อข 12 ระบุถึงขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียนซึ่งเป็นกลไกที่เกิดขึ้นใหม่ภายใต้กฎบัตรอาเซียนและในทางปฏิบัติเป็นกลไกที่ทดแทนกลไกของอธิบดีกรมอาเซียนหรือ ASEAN Standing Committee ดังนี้

“Article 12: Committee of Permanent Representatives to ASEAN

1. Each ASEAN Member State shall appoint a Permanent Representative to ASEAN with the rank of Ambassador based in Jakarta.

2. The Permanent Representatives collectively constitute a Committee of

Permanent Representatives, which shall:

(a) Support the work of the ASEAN Community Councils and ASEAN Sectoral Ministerial Bodies;

(b) Coordinate with ASEAN National Secretariats and other ASEAN Sectoral Ministerial Bodies;

(c) Liaise with the Secretary-General of ASEAN and the ASEAN Secretariat on all subjects relevant to its work;

(d) Facilitate ASEAN cooperation with external partners; and

(e) Perform such other functions as maybe determined by the ASEAN Coordinating Council. ”

ในการตีความอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการผู้แทนถาวรอาเซียนนั้น ตัวอย่างหรือต้นแบบหรือที่มาของกลไกนี้น่าจะมาจากการดูแบบอย่างจากสหภาพยุโรป (European Union – EU) ซึ่งมีการจัดตั้ง Permanent Representatives Committee (COREPER) ซึ่งประกอบด้วยเอกอัครราชทูตจากประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ปฏิบัติหน้าที่ประชุมปรึกษาขงเรื่องสำคัญ ๆ ที่กรุงบรัสเซลส์ ซึ่งเปรียบเสมือนเมืองหลวงของสหภาพยุโรป เนื่องจากเป็นที่ตั้งของคณะกรรมาธิการยุโรป คณะมนตรียุโรป และสภายุโรป ซึ่งเป็นองค์กรและกลไกหลักในการบริหารราชการและการตัดสินใจของสหภาพยุโรป ดังนั้น จึงเป็นที่เข้าใจได้ว่า คณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียนจึงปฏิบัติหน้าที่ ณ กรุงจาการ์ตา ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักเลขาธิการอาเซียน เพื่อจะได้ประสานงานอย่างใกล้ชิดกับสำนักเลขาธิการอาเซียน

ประมวณภาพถ่ายอดีตเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรไทยประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา จนถึงปัจจุบัน

ในช่วงแรก ๆ ของการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการผู้แทนถาวรฯ ดูจะประสบปัญหา และความขลุกขลักเนื่องจากแต่ละประเทศ อาจตีความหรือมีความคาดหวังกับบทบาทและ หน้าที่ของคณะกรรมการผู้แทนถาวรฯ ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการเผชิญกับความท้าทายว่าจะ ปฏิบัติหน้าที่ให้ได้อย่างไรตามข้อกำหนดที่ระบุ ไว้ในกฎบัตรอาเซียน ซึ่งมีความยาก ดังนั้น ในช่วงต้น ๆ CPR จึงได้ใช้เวลาประชุมและหา บทบาทของตนและไปมุ่งเน้นการทำงานที่ เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบหรือพยายามที่จะ ไปก้าวก้าวอำนาจการบริหารสำนักเลขาธิการ อาเซียน ซึ่งเป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดความ ไม่สบายใจต่อสำนักเลขาธิการอาเซียน โดยเฉพาะ ในช่วงที่ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณเป็นเลขาธิการ ซึ่งโดยตำแหน่งแล้วเทียบเท่ากับรัฐมนตรี (และ ดร.สุรินทร์ฯ ก็ยังเป็นอดีตรัฐมนตรี) จึงมีการ ประรณและวิพากษ์กันว่า มีความเหมาะสม เพียงใดที่เอกอัครราชทูตจากประเทศสมาชิก อาเซียนจะตรวจสอบ ควบคุม พิจารณาอย่าง เข้มงวดถึงวิธีการทำงานของเลขาธิการอาเซียน แม้ว่างบประมาณอุดหนุนซึ่งใช้ในการบริหาร สำนักเลขาธิการอาเซียนนั้นมาจากประเทศ สมาชิกอาเซียนก็ตาม แต่คำตอบที่น่าจะอธิบาย ได้ก็คือการที่ประเทศสมาชิกล้วนแล้วแต่ต้องการ มีสำนักเลขาธิการที่มีบุคลากรที่มีความสามารถ เป็นมืออาชีพ มุ่งมั่น ทุ่มเท ได้รับค่าตอบแทน ค่าสวัสดิการ การพัฒนาความเชี่ยวชาญ ด้วยการรับการฝึกอบรมที่จะสร้างมาตรฐาน การทำงานที่ตอบสนองความท้าทาย ความต้อง การของประเทศสมาชิก และเพื่อสร้างเสริมให้ อาเซียนมีความแข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้นนั่นเอง

เมื่อปี พ.ศ. 2554 ก่อนพ้นหน้าที่เลขาธิการ อาเซียน ดร. สุรินทร์ฯ ได้เสนอรายงานเรื่อง

ASEAN's Challenge: Some Reflections and Recommendations on Strengthening the ASEAN Secretariat ซึ่งมีทั้งฉบับเต็มและ ฉบับย่อ มุ่งเน้นที่จะเสนอแนวทางการ เสริมสร้างให้สำนักเลขาธิการอาเซียนมี ความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยมองประเด็นต่าง ๆ ในองค์กรวม ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ ประสานงานกับ CPR ท่านได้ตั้งคำถามหลาย ประการเกี่ยวกับการทำงานหรือการประสานงาน กับสำนักเลขาธิการอาเซียน และความสัมพันธ์ กับสำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติด้วย ซึ่ง ควรกำหนดบทบาทและขอบเขตให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมการทำงานระหว่างกันมากกว่าการ ก้าวก้าวอำนาจหน้าที่ของเลขาธิการอาเซียน และรองเลขาธิการอาเซียน นอกจากนี้ ในการ นำเสนอความเห็นเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพ การทำงานของ CPR รายงานฯ ยังให้ข้อเสนอแนะ ว่าควรมีการจัดทำ Rules of Procedure หรือ แนวทางการทำงานของ CPR ให้ชัดเจนขึ้น รวมทั้งการมอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่หรือ ข้าราชการจากเสาคความร่วมมืออื่น ๆ นอกเหนือ จากเสาคการเมืองความมั่นคงมาประจำการกับ แต่ละคณะผู้แทนถาวรฯ ด้วยเพื่อจะได้มี ข้าราชการอื่นนอกเหนือจากกระทรวงการ ต่างประเทศของแต่ละประเทศ เพื่อจะได้มีการ ประสานงานและติดตามการทำงานด้านอื่น ๆ ได้ดียิ่งขึ้นที่กรุงจาการ์ตา ในการศึกษาและ หาทางนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ให้เกิดการปฏิบัติ ได้จริงตามขอบเขตของกฎบัตรอาเซียน ประเทศสมาชิกจึงเห็นพ้องให้จัดตั้ง High Level Task Force on the Strengthening of the ASEAN Secretariat and Reviewing the ASEAN Organs เมื่อปี พ.ศ. 2557 รวมทั้งใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการทำงานของ CPR ซึ่งประเด็นหลักประการหนึ่งเกี่ยวข้อง

ท่าที่หรือนโยบายของเมืองหลวงด้วยว่า ประสงค์จะให้อำนาจหรืออำណัติแก่ผู้แทนถาวรฯ ของประเทศตนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือต้องการจะจำกัดขอบเขตการทำงานเพื่อไม่ให้กลไกนี้มีอำนาจมากเกินไป เพราะในช่วงหลัง ๆ ผู้นำและข้าราชการระดับสูงจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งเดินทางมาเยือนอินโดนีเซียมักจะเยือนสำนักเลขาธิการอาเซียนด้วยและขอพบหารือกับ CPR เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นเรื่องอาเซียนด้วย

อย่างไรก็ดี ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การปฏิบัติหน้าที่ของ CPR ซึ่งเพิ่งจะใกล้ครบรอบ 10 ปีในปีหน้า ได้เปลี่ยนไปในหลายมิติตามภารกิจที่มีมากยิ่งขึ้น แม้ว่าจะยังคงมีคำถามอยู่เสมอ ๆ ว่า ทำไมที่ประเทศอินโดนีเซียจึงต้องมีเอกอัครราชทูตไทย 2 คน ซึ่งก็ต้องมีการอธิบายให้เป็นที่เข้าใจกันว่า เอกอัครราชทูตท่านหนึ่งนั้นปฏิบัติหน้าที่เป็นเอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐอินโดนีเซียดูแลความสัมพันธ์ทวิภาคีหรือระหว่างไทยกับอินโดนีเซีย และเอกอัครราชทูตอีกท่านหนึ่งนั้นปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้แทนถาวรไทยประจำอาเซียนซึ่งมิใช่การทำงานที่สำนักเลขาธิการอาเซียน แต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อผลักดันผลประโยชน์ของไทยในอาเซียน อย่างไรก็ตาม ใด ๆ ก็ดี การมีผู้แทนถาวรฯ ที่มีคุณภาพและให้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องย่อมมีความสำคัญและส่งผลที่ดีกับการสร้างบารมีหรือน้ำหนักในการเจรจาต่อรองใด ๆ

บทบาทของ CPR นั้นได้ประจักษ์ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งดิฉันเห็นพ้องกับสิ่งที่ ดร. สุรินทร์ฯ ได้กล่าวไว้ว่า การมี CPR ที่กรุงจาการ์ตานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง

นอกเหนือจากการร่วมมือกับสำนักเลขาธิการอาเซียนอย่างใกล้ชิดแล้ว มิติของการติดต่อและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้แทนของประเทศคู่เจรจา (Dialogue Partners) ทั้ง 10 ราย ตลอดจนการมีเอกอัครราชทูตประเทศอื่น ๆ มาประจำอาเซียนด้วย (ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนถึง 90 ประเทศแล้ว) ทำให้การทำงานของ CPR นั้นเป็นจุดติดต่อสำคัญอีกด้านหนึ่งกับประเทศนอกภูมิภาค และเป็นโอกาสให้มีการสร้างความคุ้นเคยและการทำงานที่ใกล้ชิดกับประเทศคู่เจรจาในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ของอาเซียน และพัฒนาการที่สำคัญที่ตามมา คือ CPR และทูตประเทศคู่เจรจาอีก 8 ประเทศ หรือประเทศสมาชิกกรอบเอเชียตะวันออกเฉียง หรือ East Asia Summit (EAS)¹ ก็ได้เริ่มประชุมกันอย่างเป็นทางการเพื่อติดตามผลการประชุมผู้นำ และการยกร่างเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมฯ อีกด้วย นับเป็นพัฒนาการที่เสริมสร้างภาพลักษณ์ของ CPR ได้มากในด้านของการเจรจาเนื้อหาสาระตระ ว่าไม่ใช่เพียงแต่ทำเรื่องการบริหารของสำนักเลขาธิการอาเซียนเท่านั้น นอกจากนี้ ภาระที่เพิ่มมากขึ้นของ CPR คือการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ตามแต่ ASEAN Coordinating Council² มอบหมาย และเสนอแนะประเด็นคาบเกี่ยวให้กรอบการประชุม Joint Consultative Committee (JCM) ตัดสินใจและทำหน้าที่ได้อย่างจริงจังในการรับมือกับประเด็นข้ามเสา ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการการทำงานกันมากขึ้น ก่อนเสนอแนะให้ผู้นำตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ และสำนักเลขาธิการอาเซียนสามารถแก้ไขปัญหาคาบเกี่ยวข้ามเสาได้ ทั้งนี้ ภารกิจอื่น ๆ ที่ CPR

¹ กรอบเอเชียตะวันออกเฉียง ประกอบด้วยอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ และจีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา และรัสเซีย

² คณะมนตรีประสานงานอาเซียน ประกอบด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน ทำหน้าที่เตรียมการประชุมสุดยอดอาเซียน โดยประสานงานระหว่าง 3 เสาหลัก

ได้รับมอบหมายครอบคลุมการเจรจาเอกสาร ผลลัพธ์การประชุม (Outcome Documents) กับคู่เจรจา หรือถ้อยแถลงร่วม (Joint Statement) ระหว่างผู้นำที่สำคัญ หรือแผนปฏิบัติการร่วม (Joint Plan of Action) ระหว่างอาเซียน กับคู่เจรจา กลัปกกลายเป็นความรับผิดชอบของ CPR ด้วย ในขณะที่เดียวกัน ผู้แทนถาวรแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนยังได้รับการแต่งตั้งจากเมืองหลวงให้ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ด้วย เช่น สมาชิก Board of Trustees of the ASEAN Foundation; High Representative to the ASEAN Coordinating Committee on Connectivity; Member of Task Force on the Initiative on ASEAN Integration เป็นต้น

ตามสถิติที่มีการรวบรวมไว้ ในช่วงปีที่ผ่านมา CPR ได้ประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาวาระปกติ รวมประมาณ 45 ครั้ง ทั้งนี้ ยังไม่นับจำนวนการประชุมเพื่อเจรจาเอกสารผลลัพธ์การประชุมต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น และเมื่อปี 2560 ได้มีการจัดทำ Committee of Permanent Representatives Handbook

เมื่อพิจารณาจากภารกิจที่มีมากยิ่งขึ้น และไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง การที่ CPR จะทำงานได้อย่างเข้มแข็ง ก้าวหน้าและเป็นกลไกที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น น่าจะคำนึงถึง :

1) การเชื่อมั่นว่าอาเซียนคือเสาหลักที่สำคัญของนโยบายต่างประเทศและเป็นเรื่องใกล้ตัวและอาเซียนเป็นองค์กรที่มีพลวัตรวมทั้งอาเซียนไม่ใช่สหภาพยุโรปหรือต้องการจะเป็นเหมือนสหภาพยุโรป แต่สามารถเรียนรู้ประสบการณ์จากกันได้

2) การคัดสรรบุคลากรที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ในคณะผู้แทนถาวรฯ และออกไปประจำการ

ควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในเรื่องอาเซียน กระบวนการการทำงานและกลไกของอาเซียน ดีมากพอสมควร

3) ควรจะได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากเมืองหลวง และสามารถทำงานและประสานงานกับสำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติของตนได้อย่างเป็นเนื้อเดียวกัน

4) พัฒนาและสร้างบุคลากรในทุกระดับ ให้มีความรู้และเชี่ยวชาญเรื่องอาเซียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้มีบุคลากรเพียงพอในการให้ออกประจำการที่คณะผู้แทนถาวรฯ ทั้งนี้ ในการเสริมสร้างบุคลากร ควรตระหนักว่า การทูตอาเซียนนั้นเป็นการทูตพหุภาคีแบบหนึ่ง มีเอกลักษณ์แต่สามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นและความเป็น “ครอบครัวอาเซียน” ได้ที่จากร์ตา

5) สนับสนุนให้มี Road Show หรือ ประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการทำงานและบทบาทของ CPR ในอินโดนีเซีย หรือหาก CPR ออกไปประชุมต่างประเทศ ก็ควรจะมีการจัดเสวนาหรือกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจกับสาธารณชน สถาบันการศึกษา และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องอาเซียนพร้อมไปกับการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนโดยรวม

6) การเพิ่มบุคลากรให้สามารถรับมือกับการปฏิสัมพันธ์กับประเทศคู่เจรจา กรอบ EAS และประเทศอื่น ๆ ที่ต้องการรู้จักอาเซียนมากยิ่งขึ้น และนับวันจะมีเพิ่มมากขึ้น

7) การประสานงานและรักษาความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับสำนักเลขาธิการอาเซียน ในฐานะที่เป็นผู้สนับสนุนการทำงานของอาเซียนในทุกส่วน โดยให้เป็นการทำงานที่เกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความคาดหวัง

A Broad Overview of ASEAN/Thailand and China:

Cultural and Economic Cooperation - Past and Present

Mr. Wiboon Khusakul

Former Ambassador to the People's Republic of China*

Good morning ladies and gentlemen,

When I was approached a few weeks ago by Professor Dr. Prapin Manomaivibool through the good offices of Professor Dr. Khunying Suchada Kiranandana to be a speaker at this international conference, I accepted without hesitation. I always feel delighted and honored to be here at Chulalongkorn University, my alma mater, from where I graduated in 1977.

In 2005, when I was then ambassador of Thailand to the Hashemite Kingdom of Jordan, I had a great honour to accompany His Majesty King Abdullah II bin Al-Hussein of the Hashemite Kingdom of Jordan to this prestigious Chulalongkorn

University for His Majesty to receive an honorary doctoral degree of Philosophy in Political Science conferred upon him by the university. His Majesty King Abdullah also took the opportunity to deliver the Amman Message, conveying the true essence of Islam. That was during the US invasion of Iraq, and I was then assigned as ambassador to Iraq with residence in Jordan due to the war.

Again, today, I have the honour to attend this conference as a keynote speaker, so I would like to take this opportunity to express my sincere appreciation to the Asia Research Center of Chulalongkorn University and the Institute of International Studies (IIS) and Asia Research Center of Fudan University for inviting me here.

---

*A keynote speech at the International Conference on ASEAN and China's Perspectives on Mainland and Maritime Asia: Historical, Cultural and Social Contexts December 16, 2016 at Chulalongkorn University

The Past

Historically, in the context of cultural, social, and trade relations, there would be no better example of dynamic interactions than the traditional relations between ASEAN countries and China. This can be seen and manifested in, for example, the name “Indo-China”, a peninsula where most mainland ASEAN countries are situated. The name of this peninsula signifies the influences that two great civilizations, namely Chinese and Indian, have had on this region since ancient times. And in this respect, nowhere in the ASEAN region would serve as a better example of close relations with China than in the case of “Siam”, the name Thailand was then called.

I will start from Sukhothai, the first unified Thai kingdom dating back 800 years ago. It was during the reign of King Ramkhamhaeng, one of Thailand’s great kings, that Siam had a particularly close relationship and frequent cultural exchanges with China. One of the most significant areas of cultural exchanges was in the field of chinaware or ceramic manufacturing, which is well known in Thai as *Sangkhalok*, the name referring to the pottery produced in today’s Sangkhalok district of Sukhothai province.

The Sukhothai kingdom had even sent local craftsmen to learn porcelain-crafting techniques in China. I presume that they may have been sent to the southern parts of China such as Guangdong

and Fujian provinces, or even as far as *Jingdezhen* in Jiangxi province, China's porcelain capital which has since ancient times produced high quality chinaware well-known to the world. Chinese porcelain was well known by the Thais as Kangsai, which literally is the word "Jiangxi" in the Chaozhou Chinese dialect. Subsequently, porcelain-crafting techniques in Thailand were further developed by Thai craftsmen to produce even finer quality and more famous multi-coloured ceramics, called *Benjarong*, which means "five colours".

Let's now talk about Ayutthaya, the second unified Thai kingdom, dating back more than 600 years ago. It was during this period that Zheng He, China's greatest maritime admiral, was commissioned by Emperor Yongle of the Mingdynasty to lead a historic expedition to extend friendship and trade relations with Southeast Asia and beyond. It is noteworthy that Zheng He's voyage took place even before the arrival of Europeans to Southeast Asia in the early 15th century and happened 80 years before the discovery of the Americas by Christopher Columbus.

Southeast Asia, located right at the crossroads of the world's trading routes, has been very open to various influences from the outside. As I have mentioned earlier, all of these influences were absorbed and adapted into local cultures, arts and languages, and way of life. Even the name of the peninsula itself, "Indo-China", reflects foreign influence. Zheng He's expedition led to the emergence of new settlements in the coastal regions of Southeast Asia. Since then, more Chinese merchant vessels

along with Chinese migrants began to travel to this region.

Ayutthaya, the former capital of Siam was one of Zheng He's very first ports of call. According to historical records, Zheng He himself paid at least three visits to Ayutthaya during that time. Interestingly, Ayutthaya was then a cosmopolitan place with several foreign communities. Its leaders and people were willing to embrace and accommodate different cultures and religions without discrimination. I should say that this has certainly become a solid foundation for Thailand's subsequent successful integration and assimilation processes.

Some background information should be shared with you in this regard. In the 1970s, when China established diplomatic relations with ASEAN countries, Thailand was regarded by the Chinese government as a model for other ASEAN countries to follow concerning its practical and successful handling of complicated overseas Chinese issues in the normalization of diplomatic relations between several ASEAN countries and China during that time.

Let's get back to Zheng He. He was known to the peoples of this region as San Bao Gong. San Bao (三宝 - รัตนตรัย) means the "three precious treasures" of Buddhism, namely the Lord Buddha, Dhamma (or Buddhist teachings), and Sangkha (or Buddhist monks). According to some historical records, Zheng He himself had deep faith in Buddhism, and this led him to convert to a Buddhist in 1403.

Many temples under Zheng He's

name *San Bao* were built in Chinese communities in Southeast Asia to worship him. For example, the *Sam Poo Kong* temple in Indonesia and *Sam Po Kong* temple in Malaysia. As for Thailand, we have a famous temple *Wat Panuncheng* in the present Ayutthaya province with a huge San Bao Gong Buddha image. In addition, we now have the Bang Pakong (*Bao Gong*) district in Chachoengsao province and a most famous Bang Pakong river in the central region close to Bangkok, which has inspired countless romantic Thai folk songs.

The success of Zheng He's expedition not only signified the great achievement of Chinese maritime expertise and techniques, but was also a good showcase of friendship and the farsighted outlook of China since the past. It also helped to foster deeper understanding and relations between the Chinese Ming court and ASEAN countries at that time.

I am convinced that the Ming court's principle of “*共享太平之福*”, which means mutually sharing the benefits of peace and cooperation, has inspired today's Maritime Silk Road initiative, and perhaps the “One Belt, One Road” initiative as a whole, or even the “Chinese Dream”.

The Silk Road enabled China to expand its trade activities with foreign nations. While exporting its specialties such as silk, chinaware, tea, and valuable metals, it imported from foreign countries what it lacked. This is a good example of China's complementary trade relations and share of mutual benefits with other countries. Whenever China opened up its doors, it flourished, and whenever it closed

its doors, it failed. The latter was evident in the mid-19th century to the mid-20th century when China shut its doors to the world and Western powers forced their way in, leading to the “hundred years of humiliation”.

The Chinese leaders have realized this since the very beginning of China's economic reforms and opening up to the outside world in the late 1970s, that it is only by opening up and maintaining good relations with other countries like in the past that would enable China to prosper, as evident in the Silk Road during the Han dynasty and most notably, the Silk Road during the Tang dynasty, which allowed China to reach its height of prosperity in history, an era proudly known by the Chinese as “*盛世*” (zenith of prosperity).

In addition, some valuable lessons that the ancient time Silk Road gave us are: first and foremost, economic and cultural exchanges have existed since ancient times. Secondly, through these processes, cultural exchanges between the peoples of ASEAN and China have flourished for hundreds of years. Most importantly, such relations demonstrate that it is entirely possible to establish win-win cooperation between the peoples of ASEAN and China.

In this regard, when I was ambassador to the People's Republic of China, many times to the media or during seminars whenever I was asked about the ancient Silk Road's complementary and mutually beneficial nature, I would raise a good example between Thailand and China that during the reign of King Rama III, vessel trade between Siam and China flourished to its height. It was during this

time that Chinese vessels and junks brought what Thailand needed from China such as silk, tea, and chinaware, and in exchange carried back what China lacked, including timber, our well-known jasmine rice, and Siam bird nests. Life-sized ancient Chinese stone dolls, an important import, were indispensable in the sense that they were used to balance ships returning from China and still stand to greet Chinese tourists in Thai temples today. King Rama III was very keen to maintain and strengthen trade relations with China. He brought prosperity to Siam through such maritime trade and went down in history as the “Father of Thai trade”. The king even had *aviharn* built in the shape of a Chinese junk ship as a memorial at *Yannawa* temple in Bangkok. This replica is made of concrete and is over 40 metres long. Apart from this, the king also incorporated Chinese art into the architecture of Bangkok’s *Ratchanadda* temple.

The above illustrates the mutually beneficial relationship that has existed since ancient times. This is what we call today, “win-win cooperation”. This happened within the context of ancient time Silk Road. I certainly believe that it can happen again within the context of the “One Belt, One Road” initiative, which supposedly has been initiated and inspired by the spirit of ancient time Silk Road.

The Present

Let us now come back to the present. This year marks the 25th anniversary of ASEAN-China dialogue relations. For the past 25 years, the ASEAN-China

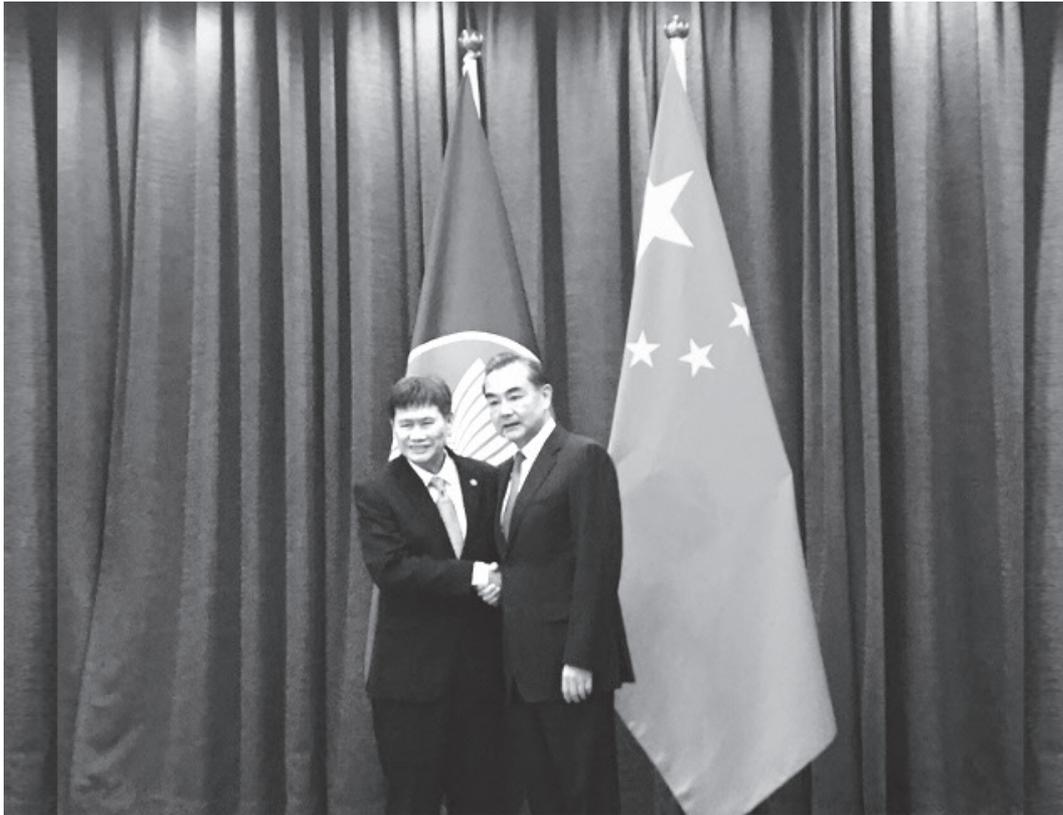
relationship has been multidimensional. It covers politics and security, as well as social and cultural fields. But notably, success stories have been concentrated in economic relations. Evidently, all statistics on trade and investment show remarkable progress and potential.

As can be seen that in 1991, bilateral trade between ASEAN and China was only around \$8 billion US dollars (\$7.96 billion). But since then, it has increased significantly. Last year, bilateral trade between the two sides reached over \$470 billion (\$472.16 billion), a nearly 60 time increase, or an average increase of 18.5% per year.

During the first ten months of this year, the two-way trade between ASEAN and China totaled more than \$360 billion (\$362.599). Although there was a slight decrease in trade volume due to the economic downturn, China is still among ASEAN’s top trade partners, and ASEAN remains China’s third largest trade partner.

Last year, we also witnessed a significant rise in Chinese investment in ASEAN. It totaled \$14.6 billion, which was an 87% increase from 2014. In the same year, we also saw a rise in ASEAN investment in China. The number reached \$7.8 billion, which was an increase of nearly 21%. Then, up until May this year, the two-way ASEAN-China investment reached a height of \$160 billion US dollars.

In this regard, I believe that the ongoing “go global” or “going out” (走出去) policy to encourage Chinese businesses to invest more overseas, and the Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB), as

*Dato Lim Jock Hoi, Secretary-General of ASEAN
and H.E. Mr. Wang Yi, State Councillor Minister of Foreign Affairs of the People's Republic of China*

well as the “One Belt, One Road” initiative would bring even more substantial Chinese investment opportunities into ASEAN countries in the future. Hence, obviously, ASEAN-China economic ties will remain the cornerstone of the overall relationship between the two sides. This of course includes the key role of tourism, which I will later discuss.

ASEAN-China economic cooperation is promising, but what is perhaps even more important is people to people cooperation. While ASEAN aspires to be a people centered community, China also stresses the importance of the same concept “以人为本”, or placing people at the foundation or the centre of development. When discussing human development, education is certainly the key focus.

This year marks the “ASEAN-China Educational Exchange Year”. We have witnessed over 300 education projects this year, encompassing student exchanges, and activities organized by the Confucius Institutes and the China Cultural Center in Thailand.

I still remember when I accompanied Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn to meet with the then Vice President Xi Jin Ping. He emphasized the importance of youth education exchanges. He, along with Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn both wish to see even greater cooperation in this field. President Xi also shared his personal experiences. He was convinced that exchanges in education from a young age would certainly help foster understanding

and early acquaintances among youths who are the future of our cooperation. Therefore, it is encouraging that education has become one of the highlights of cooperation between the two sides, and I am glad to see that ASEAN and China can share educational resources and draw upon each other's strengths for mutual benefits. The co-hosting of today's international conference between Chulalongkorn University and Fudan University is also a good example of such cooperation.

Apart from education, nowhere in people to people exchange between ASEAN and China would be more palpable than tourism. Last year, the number of outbound Chinese tourists reached more than 120 million, remarkably exceeding even the figures projected by the World Tourism Organization (UNWTO) of 100 million by the year 2020. Of the 120 million Chinese tourists, 17 million people or 14.7% chose ASEAN as their first destination. This was an increase of nearly 50% (49.9%) from the previous year.

It appears even more evident in the case of Thailand. Last year, nearly 8 million (7.9 million) Chinese tourists visited Thailand. They represented 27% of all foreign tourists visiting the country. This year, as of January alone, Thailand received over 800,000 tourists from China. Despite some recent setbacks regarding the "zero-dollar tour" problem, the prospect of attracting even more quality Chinese tourists to Thailand is still promising. We believe that this people to people exchange will become a new pillar of strategic partnership between ASEAN and China in the long run.

Looking Back and Looking Ahead

ASEAN and China's economic and cultural exchanges have flourished for over 800 years under the spirit of mutually sharing benefits of peaceful cooperation. The cooperation has benefitted both ASEAN and China, economically and culturally. At present, it is widely acknowledged that the 21st century is Asia's century. And the limelight, of course, is on China, East Asia, and ASEAN.

At present, ASEAN's interaction and cooperation with China present both opportunities and challenges. One of the most important challenges, for example, is the South China Sea issue. In this regard, latest developments in this sphere of cooperation are encouraging, especially since there have been positive developments in the bilateral relationship between China and one of the major claimants of the South China Sea, the Philippines. This matter, if handled properly, would certainly be able to serve as a good example of a win-win cooperation model for other ASEAN claimant countries to follow. Also, striking a modus vivendi to avoid unexpected incidents would also help contribute to the safeguarding of peace and security in this region. At the same time, it would contribute to the realization of China's aspiration of a new Maritime Silk Road. I hope that the resulting peace dividend and mutual benefits of economic cooperation will have spillover effects to eventually dilute the existing geopolitical tensions between China and other claimant countries.

It should also be observed here that, recently the word “initiative” has been used more frequently by the Chinese side to refer to the “One Belt, One Road” instead of the word “strategy”. The word “initiative” conveys a greater sense of mutual cooperation and interests, which I think reflects the spirit and charm of the ancient Silk Road. The concept of the Silk Road also indicates a sense of shared history and mutually beneficial cooperation. This will enable China to enhance mutual trust with other countries and would also help, to a certain extent, convince them that the “rise of China” is actually a peaceful one, and alleviate the notion of threat.

In bettering relations with ASEAN, nothing is more important than building and deepening mutual trust through sharing of mutual security and economic benefits. In this regard, China, rising in its global stature, will be expected also to play an even more significant role, perhaps even as one of the “free trade leaders” in order to help preserve the present global economic order which has benefitted more than 80% of the world population, including China. In this part, it is also encouraging to learn that President Xi Jin Ping has, during his recent conversation with president-elect Donald Trump reiterated that there is no other choice but cooperation between the world’s largest and second largest economies.

At the same time, the Regional Comprehensive Economic Partnership or RCEP, which includes ten ASEAN countries in addition to China, Japan, South Korea, India, Australia, and New Zealand, accounting for a total population of 3500 million and a third of the global GDP should be accelerated if it is

beneficial to ASEAN and China. And if so, this process should be completed sooner rather than later, especially given the departure of the Trans - Pacific Partnership, or the TPP.

The next point that I would like to make is about people to people exchange. The arrival of millions of Chinese tourists to ASEAN has contributed not only to the economies of ASEAN countries, but has also strengthened people to people contact, which is highly important, and if cultivated properly, would help to facilitate cultural exchange and deepen mutual understanding. For instance, there is a belief that the lack of effective people to people interactions can bring about negative perceptions between countries and peoples. As a case in point, when I was ambassador to the Lao People’s Democratic Republic, I came to the conclusion that “the more the visits, the less the problems”. There was a year when the number of Thai tourists visiting the Lao PDR reached a peak of 1 million, and surprisingly, there were fewest incidents of misunderstandings between the two sides that year.

Most of the Chinese tourists who visit ASEAN countries are more or less considered middle class, which brings us to our next point. There is an emerging Chinese middle class of over 200 million with an annual income of 10,000 to 40,000 RMB. ASEAN should take this into consideration. It is paramount to reach out to this demographic of people as they do not only form the solid consumption base for China and ASEAN’s economies, but are also the ones who will play key roles in bolstering ASEAN-China relations in the future. According to the Economist

magazine, there are about 250 million middle class people in China, but Alibaba's Jack Ma puts the estimate higher at 300 million, and forecasts that this number would even increase to 500 million within ten years. This would be a figure larger than the current population of the US.

The middle class is actually inseparable from social media, which I would like to discuss now. When I was ambassador to China, we set up a Weibo account and accumulated altogether over 100,000 Chinese followers. Now if you don't know Weibo, like Wechat, it is one of China's enormously popular and largest social media platforms, similar to Twitter and Facebook. Interestingly, we have learnt from Weibo and other platforms that the Chinese middle class attaches much more importance to different cultural aspects of the Thailand-China relationship and cooperation rather than common ancestry compared to their previous generations. So, how to effectively further reach out and establish a more extensive connection with the new generations is something both ASEAN and China must focus on and carefully cultivate. As another case in point, let's look at Japan's decision not long ago to boldly open up to Thai tourists. The decision was made originally out of their economic considerations, but eventually, Japan gained not only economically but also in terms of spreading its soft power effectively, as all the hype about Japan can be felt everywhere in Thailand now, particularly among the middle class.

Enhancing ASEAN-China physical-connectivity by building all the hard infrastructures is important, but what is

more important is creating a good "software", which includes effective communication through social media platforms. Interestingly, we have found out from our interaction with Chinese netizens both directly and through Weibo that the Chinese middle class is actually very interested in our cultural aspects of "soft power". And that is why we should not forget that there are currently over 712 million Chinese Internet users, or around 52% of China's total population. This 52% of people hold economic and consumer power, and again, are the ones who will become the future of China and of our cooperation. Hence, it is now high time that we shift our focus from once a traditional, official, and authority-oriented-communication to give more importance to people to people platforms like this, particularly with the Chinese middle class.

Cyber connectivity is an extremely-important dimension of our relationship. This is the last point that I would like to reiterate here. In our age of innovative technology, people are connected not only physically but also virtually. Thus, we must harness the potential of the middle class, and effectively catch up and carefully utilize the now highly advanced and dynamic digital information technology, both economically and socially. This, once handled well and properly, can help foster even greater understanding and mutual benefits, and would make the new Silk Road cooperation between ASEAN and China, and even the Chinese Dream, more beneficial and more meaningful for all.

Thank you for your kind attention.

การทูต

ความสัมพันธ์ระหว่าง ฝ่ายนโยบายกับฝ่ายวิชาการ

สมปอง สงวนบรรพ์ *
อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงบูดาเปสต์

เมื่อก่อนนี้เรื่องการทูตและการต่างประเทศเป็นเรื่องลับเฉพาะของรัฐบาลและทางราชการ มีหลายประเด็นเกี่ยวกับความมั่นคงและความละเอียดอ่อน จึงมีผู้ที่เกี่ยวข้องน้อยมาก ความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการต่าง ๆ ในโลก ทำให้วิวัฒนาการทางการทูตก้าวหน้าไปในทางที่เปิดกว้างมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งปัจจุบันที่การทูตเกี่ยวข้องกับสาธารณะมากขึ้น และในทางกลับกัน สาธารณะได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับ การทูตมากขึ้นเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น ภายใต้สภาวะโลกาภิวัตน์นี้ การต่างประเทศมีผลกระทบโดยตรงต่อสาธารณะและประชาชนมากขึ้น

* ปัจจุบัน คณบดี สถาบันการทูตและการต่างประเทศ วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

บทความนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ สองประการ คือ

ประการแรก ช่วยให้สาธารณชนในทุกสาขาอาชีพมีความเข้าใจในเบื้องต้น และตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้เกี่ยวกับการทูตและการต่างประเทศ เพื่อเป็นพื้นฐานในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่ทุกอย่างล้วนเชื่อมโยงกันในทางใดทางหนึ่ง

ประการที่สอง เพื่อแสดงให้เห็นวิวัฒนาการของการทูตที่ค่อย ๆ พัฒนาจากเรื่องลับเฉพาะไปเป็นเรื่องที่เปิดกว้างขึ้น โดยมีผู้เล่นหรือผู้ที่มีบทบาทในทางการทูตมากขึ้น รวมทั้งนักวิชาการและสาธารณชน

บทความนี้ กล่าวถึงความหมายในทางวิชาการและความสำคัญ ประวัติความเป็นมาของการทูตโดยสังเขป ความสัมพันธ์ระหว่างการทูตของฝ่ายปฏิบัติกับนักวิชาการหรือทฤษฎีว่าด้วยวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย และแนวโน้มอนาคตของการทูต

ความหมายและความสำคัญ

ในข้อเท็จจริง การทูตเป็นวิชาชีพหนึ่งซึ่งมีลักษณะพิเศษที่เป็นงานที่ดำเนินการโดยปัจเจกชนเพื่อสื่อสารระหว่างกันระดับรัฐบาลหรือรัฐ ซึ่งหากจะอธิบายคุณสมบัติของการทูตอย่างชัดเจนเบ็ดเสร็จนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะลักษณะของการทูตไม่สามารถจับต้องได้ชัดเจน มีความเกี่ยวข้องกับหลายสาขาวิชา เช่น ประวัติศาสตร์ การเมือง การค้า ปรัชญา จิตวิทยา วรรณกรรม เป็นต้น จึงทำให้วิชาชีพการทูตแตกต่างจากวิชาชีพอื่น ๆ

การทูตเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองและเป็นส่วนสำคัญของอำนาจ เป็นวิธีการที่รัฐติดต่อสื่อสารกัน มีการทำงานที่ต้องสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการส่งเสริม

นโยบายต่างประเทศ และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รัฐสามารถบรรลุเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศ การทูตสามารถเสริมความแข็งแกร่งของฝ่ายหนึ่งเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งมีพลังที่ก่อให้เกิดความตึงเครียด และพลังที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันด้วย

ในทางทฤษฎี นักวิชาการตะวันตกหลายคนได้ให้ความหมายหรือคำอธิบายที่ไม่แตกต่างกันนัก ได้แก่ Harold Nicolson นิยามตามความหมายใน Oxford English Dictionary ว่า การทูตคือ ‘การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยการเจรจา เป็นความสัมพันธ์ที่ได้รับการปรับปรุงและจัดการโดยทูตหรือผู้แทนพิเศษ เป็นงานหรือศิลปะของนักการทูต’ หรือ Raymond Cohen นิยามการทูตว่าเป็น ‘ห้องเครื่อง’ ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้วยเหตุผลสองประการ คือ การทูตเป็นที่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกิดขึ้นจริง และเป็นพลังขับเคลื่อนโดยตรงของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดำเนินการกันอยู่

การทูตเป็นเครื่องมือของฝ่ายนโยบายต่างประเทศของทุกประเทศ กล่าวคือ ในขณะที่นโยบายการต่างประเทศเป็นส่วนสำคัญของฝ่ายกำหนดนโยบาย การทูตเป็นวิธีการและเป็นหน่วยปฏิบัติการในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และกิจสำคัญเบื้องต้นของการทูตคือ เป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาและปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติทั้งในทางส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ และหนทางแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประเทศ ทั้งในสภาวะปกติและยามวิกฤติโดยสันติวิธี อันหมายถึงการเจรจา ซึ่งจะมีผลช่วยประวิงเวลาหรือยืดเวลาของความขัดแย้ง

ให้นานที่สุด ถ้าหากการทูตล้มเหลวหรือการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีไม่ได้ผล จำเป็นต้องใช้วิธีการอื่นในการแก้ปัญหาได้แก่วิธีการทางทหาร ซึ่งถือว่าการกำลังทหารเป็นปัจจัยสำคัญที่อยู่เบื้องหลังทำให้การทูตประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายแห่งชาติ เพราะกำลังทหารเป็นอำนาจต่อรองที่สำคัญ เพราะกำลังทหารคืออำนาจสำคัญประการหนึ่งในทางการเมืองระหว่างประเทศ ทั้งเพื่อการเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัย หรือในทางที่จะทำลายล้างศัตรู หรือ บีบบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมทำตาม (อำนาจมีหลายแบบได้แก่ แบบบีบบังคับ แบบสร้างแรงจูงใจ และแบบใช้ในการต่อรองแลกเปลี่ยน นอกจากนี้อำนาจยังมีหลายประเภท ได้แก่ อำนาจทหาร อำนาจทางการเมือง อำนาจทางเศรษฐกิจและอำนาจทางอุดมการณ์ ซึ่งประการสุดท้ายนี้นับเป็นอำนาจที่ทรงพลังที่สุดและมีผลยืนยาว)

ตัวอย่างที่โดดเด่น คือการทูตมีบทบาทสำคัญในศตวรรษที่ 19 ในฐานะที่ทำให้เกิดเสถียรภาพและสันติภาพในระบบการเมืองระหว่างประเทศ (ตามแนวคิดการถ่วงดุลอำนาจ) ในยุโรป ในทางตรงข้าม สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง หรือ the Great War (ค.ศ. 1914-1918) เกิดจากดุลอำนาจที่ไม่สมดุล อันมีสาเหตุจากความล้มเหลวทางการทูต

จากคำอธิบายข้างต้น ทำให้เห็นว่าความต่อเนื่องของการทูตมีความจำเป็น และเป็นสภาพข้อเท็จจริงที่จะต้องรักษาให้มีการเจรจาอย่างต่อเนื่องไว้ เพื่อรักษาดุลยภาพและเสถียรภาพในการเมืองระหว่างประเทศ

วิวัฒนาการของการทูต

ตามหลักฐานของทางฝ่ายตะวันตก มีการค้นพบเอกสาร บันทึกและข้อตกลงเกี่ยวกับ

การทูต เช่น ประมาณ 3,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช ในยุคของเมโสโปเตเมียเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนคณะทูต ประมาณ 2,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช อาณาจักรอียิปต์และอาณาจักร Hittite ได้แลกเปลี่ยนจดหมายและข้อตกลงระหว่างกษัตริย์หลายองค์ ในส่วนของเอเชีย พบว่าประมาณ 1,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช จีน อินเดีย และกรีกได้พัฒนาแบบแผนการสื่อสารและแนวปฏิบัติทางการทูตให้ซับซ้อน (The Essence of Diplomacy, Christopher Hill)

การทูตใน 3 ยุคต่อมา ได้แก่ สมัยโรมัน (มีการใช้คำที่สื่อถึงการทูต ได้แก่ ข้อตกลง การปรองดอง พันธมิตร สัญญาทางการค้า เป็นต้น อาณาจักรโรมันใช้วิธีการบีบบังคับตามเจตนาของตน ไม่ใช่การเจรจาบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน และเน้นผลประโยชน์ทางการค้ามากกว่า) ยุคไบเซนไทน์ (ใช้ทฤษฎีทางเพื่อหลีกเลี่ยงสงคราม ได้แก่ การติดสินบน การรวบรวม ข้าราชการ การจัดงานเฉลิมฉลองเพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ การปล่อยข่าว เป็นต้น) และยุคอาณาจักรเวนิซ (Venetian) ช่วงศตวรรษที่ 16 (นักวิชาการตะวันตกถือว่า เป็นยุคที่มีการจัดองค์กรทางการทูตอย่างเป็นระบบครั้งแรก คือมีการเปิดสถานทูตอย่างถาวร) นั้นมีลักษณะที่อยู่ภายใต้การปกครองของระบบกษัตริย์หรือกลุ่มชนชั้นนำ (Elite) ที่ผูกขาดอำนาจ

วิวัฒนาการทางการทูตที่สำคัญที่สุดเกิดขึ้นจากสนธิสัญญาสันติภาพเวสต์ฟาเลีย (The Treaty of Westphalia ค.ศ. 1648) ที่สร้างระบบรัฐแบบใหม่ขึ้นมา (State System) โดยให้มีระบบการเคารพต่ออำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของรัฐ มิให้มีการแทรกแซงระหว่างรัฐ ซึ่งมีผลต่อระบบการทูตอย่างมาก

คือได้พัฒนาจากการทูตแบบศาสนจักร ในยุคศักดินา หรือนครรัฐ ไปสู่หลักการของการทูตแบบรัฐต่อรัฐ ซึ่งมีหลักการสำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่างระบบรัฐกับการทูต (state system and diplomacy) และมีผลหรืออิทธิพลต่อการทูตในสมัยต่อ ๆ มา

การทูตที่มีแบบแผนอันเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและเป็นมรดกจนถึงปัจจุบันเป็นผลอันเกิดจากการปฏิวัติฝรั่งเศส ในช่วงศตวรรษที่ 17-18 โดยมีการพัฒนาแบบแผนของพิธีการทูต มีการเจรจาในทางลับ และการค่อย ๆ สร้างความเป็นนักการทูตอาชีพ (Sustainable Diplomacies, Costas Constantinou, James Der Derian)

ภายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงศตวรรษที่ 17 และ 18 ต่อเรื่อยมาถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน ซึ่งมีทัศนะแบบเสรีนิยม นำการเปลี่ยนแปลงจากการทูตแบบลับไปสู่การทูตแบบเปิดเผย ซึ่งนำไปสู่การจัดระเบียบใหม่โลก คือ การปลดปล่อยลัทธิอาณานิคม ทำให้เกิดผู้เล่นรัฐใหม่ ๆ (new state actor) ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ และช่วงสงครามโลกครั้งที่สองที่มีองค์การระหว่างประเทศระดับโลกเกิดขึ้น

จากวิวัฒนาการข้างต้น รวมทั้งผลจากการสิ้นสุดลงของสงครามเย็น และสภาวะโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดมีผู้มิชอบชาติที่ไม่ใช่รัฐ (non-state actors) เพิ่มจำนวนมากขึ้น รวมทั้งภัยคุกคามแบบใหม่ และประเด็นปัญหาข้ามชาติเพิ่มมากขึ้น (Sustainable Diplomacies, Costas Constantinou and James Der Derian) และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้าจึงทำให้การทูตในยุคปัจจุบันมีความหลากหลายและสลับซับซ้อนมากขึ้น กล่าวคือ มีฝ่ายปฏิบัติ

ทางการทูตหลายฝ่ายหลายด้านที่ดูแลรับผิดชอบประเด็นปัญหาแตกต่างกันไป แต่หัวใจสำคัญของการทูตระบบรัฐก็ยังคงมีความสำคัญเป็นแกนหลักอยู่ และเป็นการทูตที่ไม่ใช่เป็นเรื่องส่วนตัวมีความรับผิดชอบต่อรัฐสภาและประชาสังคม

การทูตกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

นักวิชาการตะวันตกอภิปรายกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับปัญหาที่วิชาการทูตไม่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการ หรือไม่มีส่วนในการศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เหตุผลสำคัญส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าการทูตเป็นเรื่องของการปฏิบัติ ซึ่งบางคนเห็นว่าในการศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่จำเป็นจะต้องมีเรื่องของ การทูต

วิชาการทูตส่วนใหญ่เป็นข้อเขียนของนักการทูตหรือผู้ปฏิบัติ ในส่วนที่เกี่ยวกับประสบการณ์ หรือนักประวัติศาสตร์การทูตที่เขียนในเชิงพรรณนาบรรยายความ ดังนั้นนักวิชาการตะวันตกส่วนใหญ่ไม่ว่าเป็น ฝ่าย substantialism (เห็นความสำคัญของปัจเจกชนที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองในสังคม) หรือฝ่าย relationalism (ให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม) ต่างเห็นว่าการทูตเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่ง มิใช่ตัวหลักสำคัญดังเช่นรัฐ หรือเป็นเพียงกระบวนการ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นปัญหานี้เพิ่มขึ้น ขออ้างคำอธิบายจากหนังสือ The Essence of Diplomacy ของ Christer Johnsson and Martin Hall เกี่ยวกับความเห็นของสำนักทฤษฎีหลักสำคัญของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่อการทูต ดังนี้

ในทัศนะของฝ่ายสัจนิยม (Realism) ดังที่ได้กล่าวในข้างต้นแล้วว่ากระบวนการการเมืองระหว่างประเทศ เป็นการต่อสู้ระหว่างกลไกสองประการ คือสงครามและการทูต ซึ่ง Hans Morgenthau เห็นว่า การทูตมิใช่เป็นส่วนสำคัญ เพราะมิใช่เป็นหลักสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้ คือ ผลประโยชน์และอำนาจ ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้ แต่รัฐซึ่งเป็นเจ้าของการทูตยังคงอยู่เช่นเดิม จึงไม่มีการสร้างทฤษฎีการทูต

ซึ่งในทัศนะของฝ่ายเสรีนิยม (Liberalism) เน้นความร่วมมือและความสัมพันธ์อย่างสันติ มีแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในฐานะที่เป็นผลรวมของพฤติกรรมของรัฐและผู้เล่น ที่ถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ของสังคมรัฐ ฝ่ายเสรีนิยมจึงวิเคราะห์การเมืองระหว่างประเทศในรูปของนโยบาย (ความต้องการหรือสิ่งที่ประสงค์) ของกลุ่มต่าง ๆ ดังนั้น การทูตจึงเกิดขึ้นภายใต้บริบทของกฎเกณฑ์ สถาบันและการปฏิบัติระหว่างประเทศ จึงไม่มีความสำคัญที่จะสร้างเป็นทฤษฎี

ในทัศนะของโครงสร้างนิยม (Structuralism) หรือมาร์กซิส ซึ่งมีสามแนวคิด คือ (1) ทฤษฎีระบบโลก (World System Theory) (2) ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของกรัมสกี (Gramscian International Relations Theory) และ (3) มาร์กซิสใหม่ (New Marxism) ไม่เห็นความสำคัญของการทูตโดยสิ้นเชิง เท่ากับ ‘ปิดทาง’ การทูต ด้วยเห็นว่าโลกอยู่ภายใต้คณาธิปไตย (anarchy) ในฐานะรูปแบบทางสังคมอันเกิดจากวิธีการผลิตของระบบทุนนิยม จึงสนใจแต่เรื่องเศรษฐกิจและเศรษฐกิจสังคม

กล่าวโดยสรุป การทูตในรอบหลาย 100 ปี

ที่ผ่านมาดำเนินไปภายใต้ทฤษฎีสัจนิยม ต่อมาภายหลังปฏิวัติอุตสาหกรรม ระบบทุนนิยมและระบบประชาธิปไตย มีอิทธิพลครอบงำประเทศในยุโรป แนวคิดตามทฤษฎีเสรีนิยมจึงเกิดขึ้นเพื่อแข่งกับทฤษฎีสัจนิยม แต่ทั้งสองทฤษฎีอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับอำนาจ การแข่งขันผลประโยชน์ที่ไม่นำไปสู่ภาวะสงคราม โดยทฤษฎีสัจนิยมพึ่งพาหลักการดุลยภาพหรือการไม่ผูกขาดอำนาจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และทฤษฎีเสรีนิยมยอมรับส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจโดยไม่มีการแทรกแซงระหว่างกัน เน้นความร่วมมือและการค้า สำหรับทฤษฎีโครงสร้างนิยมเน้นเศรษฐกิจทางการเมือง โดยถือว่าระบบโลกมีระบบทุนนิยมและประเทศอุตสาหกรรมเป็นศูนย์กลาง ขยายอิทธิพลลักษณะจักรวรรดินิยมในประเทศบริวารอยู่รอบ ๆ ซึ่งมีทั้งขุนศึก ขุนนาง นายทุน พ่อค้า เป็นพวกที่แสวงผลประโยชน์จากระบบทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงมิได้เกิดจากการแข่งขันอำนาจ แต่เกิดจากการแย่งผลประโยชน์กัน ดังนั้น ทั้งสามทฤษฎีจึงไม่ได้ให้ความสำคัญในการที่จะพัฒนาทฤษฎีการทูต

ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายปฏิบัติการทางการทูตกับนักวิชาการ

ภายใต้วิชาการเมืองโลก ช่องว่างระหว่างผู้มีประสบการณ์กับฝ่ายทฤษฎีในสาขาการทูตมีกว้างมากที่สุดในรอบสามทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งฝ่ายปฏิบัติการทางการทูต (หมายรวมถึงฝ่ายกำหนดนโยบาย และนักการทูต) และฝ่ายนักวิชาการได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากขึ้น เพราะต่างเห็นถึงความสำคัญของการมีบทบาทที่ส่งเสริมระหว่างกัน และความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน

โดยที่วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากวิชาสังคมศาสตร์อื่น ๆ คือ ประการแรก มีลักษณะทั้งที่เป็นความลับและเกี่ยวกับความมั่นคง ประการที่สองเรื่องที่อยู่เกี่ยวกันเป็นเรื่องระหว่างประเทศที่มีความละเอียดอ่อนและความสำคัญของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

Christopher Hill ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายปฏิบัติการกับนักวิชาการ 3 แง่มุม คือ (1) แง่มุมทางด้านประวัติศาสตร์ (2) แง่มุมทางด้านอุดมการณ์ (3) ประเด็นปัญหาว่าด้วยความเป็นมืออาชีพและอิสรภาพของนักวิชาการ

1) ประเด็นทางด้านประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถูกครอบงำโดยสถานการณ์ของโลกและเรื่องเกี่ยวกับทัศนะของสาธารณชน และการเผยแพร่ข่าวสาร

วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกิดขึ้นจากประเด็นที่เรียกว่า high politics คือเริ่มจากที่ประชุมสันติภาพปารีส ค.ศ. 1919 ซึ่งมีเจตนาจะสร้างระเบียบโลกใหม่ที่ดีกว่าเดิมและเพื่อเป็นการกำจัดความโหดร้ายของ power politics โดยผ่านการใช้กฎหมายและระบบความมั่นคงร่วม (collective security) หลังจากนั้นเป็นต้นมาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้รับความสนใจจากฝ่ายวิชาการมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลต่าง ๆ ได้ตั้งสถาบันศึกษาวิจัยด้านการต่างประเทศ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับระบบโลกใหม่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองแนวคิดเกี่ยวกับการถ่วงดุลอำนาจได้กลับมามีอิทธิพลในวงการศึกษามากครั้ง บรรยากาศภายหลังจากสิ้นสุดสงครามเย็นสถานการณ์ได้เปิดทางให้กับทฤษฎีเสรีนิยมกลับเข้ามาในวงการศึกษาร่วมกัน ต่อมาถึงยุคสมัยการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ (interde-

pendence) ที่เข้ามามีบทบาทในวงการศึกษาก็ทำให้มีนักวิชาการเกิดขึ้นจำนวนมาก รวมทั้งนักวิชาการที่เชี่ยวชาญในมิติต่าง ๆ หรือแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นักวิชาการต้องแข่งขันกับสำนักข่าวต่าง ๆ ที่กำหนดให้ตัวเองเป็นผู้เชี่ยวชาญ ยังผลให้สาธารณชนเข้ามาเกี่ยวข้องในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้น

สิ่งที่เป็นข้อกั่วงวลในเรื่องนี้ คือ การตีความความสัมพันธ์ระหว่างนักประวัติศาสตร์ในระบบสากล (International system) หรือฝ่ายวิชาการกับพฤติกรรมของผู้เล่น (ฝ่ายนโยบายและปฏิบัติ) ซึ่งสามารถสรุปได้สองประเด็น คือ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยอมแก้งลับต่อเรื่องทางการเมือง โดยไปทำงานด้านประวัติศาสตร์ หรือนักวิเคราะห์ข่าว/ผู้สื่อข่าวหรือ ฝ่ายกดดันทางการเมือง (pressure group) และ (2) การเข้าไปพัวพันยุ่งเกี่ยวกับการเมืองทำให้นักวิชาการต้องเสียสละโลกทัศน์เชิงทฤษฎีและประวัติศาสตร์ และการไปยุ่งเกี่ยวกับฝ่ายกำหนดนโยบาย หรือนักวิเคราะห์ข่าว/ผู้สื่อข่าวเพื่อคาดหวังที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายนั้น ทำให้นักวิชาการสูญเสียความเป็นอิสระและความเชื่อถือ

2) ประเด็นทางด้านอุดมการณ์ การร่วมงานของฝ่ายปฏิบัติกับฝ่ายวิชาการมีนัยยะสองด้าน คือ ด้านหนึ่ง ฝ่ายนักวิชาการมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับฝ่ายต่าง ๆ ที่ต้องการโลกที่มีสันติภาพและประเทศต่าง ๆ มีความร่วมมือกัน แต่นักวิชาการย่อมมีอุดมการณ์และพื้นฐานความเชื่อของตนเอง ความเห็นของนักวิชาการย่อมมีผลกระทบต่อพัฒนาการด้านการเมืองโลก อีกด้านหนึ่ง ฝ่ายกำหนดนโยบายต้องการทำให้สาขาวิชาความสัมพันธ์

ระหว่างประเทศเป็นพื้นที่ของเป้าหมายทางการเมืองและเชิงวิชาการควบคู่กันไป ดังที่เห็นได้จากรัฐบาลของหลายประเทศให้เงินสนับสนุนหน่วยงานสถาบันคลังสมองที่มีชื่อเสียงในประเทศนั้น ๆ ปัญหาในข้อนี้คือการรักษาคุณภาพ การคงบรรทัดฐานไว้อย่างมั่นคงโดยไม่ออกนอกกลุ่มนอกทางอันเกิดจากประเด็นทางด้านการเมืองหรือนโยบาย

3) ความเป็นอิสระของนักวิชาการ เป็นเรื่องสำคัญที่สุด หากนักวิชาการเข้าไปพัวพันยุ่งเกี่ยวกับนโยบายมากเท่าไร ก็เป็นการยากที่จะรักษา intellectual integrity ไว้ได้ ปัญหาที่สำคัญคือวิชาการมักเดินตามหลังผู้กำหนดนโยบาย ปัญหานี้เกิดจากทั้งจากตัวนักวิชาการเองและจากปัจจัยภายนอก

Christopher Hill สรุปว่านักวิชาการทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกำลังเผชิญหน้ากับปัญหา 2 ประการ คือ (1) นักวิชาการควรหลีกเลี่ยงความหึงหวงไสทางวิชาการและต้องยอมรับว่าฝ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ฝ่ายกำหนดนโยบาย ผู้สื่อข่าว เป็นต้น ต่างก็มีความปรารถนาที่จะสร้างเงื่อนไขให้มนุษย์อยู่อย่างเสรีและมีชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับนักวิชาการ (2) นักวิชาการควรจะต้องปกป้องรักษาวัตถุประสงค์ที่ไม่เหมือนกับฝ่ายนโยบายและจะต้องไม่ทำให้สูญเสียความได้เปรียบในฐานะเป็นนักวิชาการงานวิชาการควรจะมีค่ามากกว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย เพราะหัวใจของงานวิชาการอยู่ที่ความรู้ไม่ใช่การกระทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญต่อมูลเหตุขั้นพื้นฐาน และข้อโต้แย้งเปรียบเทียบหนึ่งของการงานวิชาการคือการมองปัญหาในระยะยาว ซึ่งการใช้ทั้งทฤษฎีและการเปรียบเทียบจะช่วยให้รัฐหรือผู้มีบทบาทกำหนด

นโยบายมองการณ์ไกล

เมื่อวิเคราะห์ให้ถึงที่สุดแล้ว นโยบายจะต้องวางอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิด ซึ่งเป็นที่ที่นักวิชาการจะเข้ามาช่วยได้

เหตุผลสำคัญที่ต้องศึกษา

วิชาการทูต

ถึงแม้ว่าทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาวิชาการทางด้านการศึกษา แต่ประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางการทูต ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง (มิใช่เป็นการพัฒนาในเชิงปฏิวัติ) และทิศทางที่ฝ่ายปฏิบัติทางการทูต (หมายรวมถึงฝ่ายนโยบายและนักการทูต) กับฝ่ายวิชาการสามารถร่วมงานกันเพื่อสร้างสรรค์งานวิชาการและส่งเสริมนโยบายต่างประเทศ

มีเหตุผลสำคัญ 3 ประการ ที่จำเป็นต้องมีการศึกษาและพัฒนาวิชาการด้านการทูต คือ

(1) การทูตได้พัฒนาจากการทูตที่เป็นเรื่องส่วนตัว ไปสู่การทูตภายใต้ระบอบรัฐ ตามลำดับ จนมาถึงปัจจุบันที่การทูตเกี่ยวข้องกับสาธารณะมากขึ้น นโยบายการต่างประเทศจึงควรได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ด้วย เหตุผลที่รัฐต้องมี accountability ทางการเมือง ดังนั้น การส่งเสริมการศึกษาเพื่อให้สาธารณะมีความเข้าใจในงานที่ฝ่ายปฏิบัติดำเนินการ และเข้าใจการต่างประเทศโดยรวม ย่อมจะช่วยให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ

(2) นับตั้งแต่การสิ้นสุดลงของสงครามเย็น อำนาจได้มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งในทางที่ย้ายจากตะวันตกไปสู่ตะวันออก (power shift) และในทางที่กระจุกกระจายไปยังผู้เล่นใหม่ ๆ (power diffusion) ได้แก่ ประเทศที่เกิดใหม่ บริษัทข้ามชาติ องค์กรไม่แสวงผลกำไร สมาคม

กลุ่มธุรกิจ รวมทั้งชุมชนต่าง ๆ ทำให้เนื้อหาและรูปแบบ

(3) ในทางวิชาการ การศึกษาวิชาการทูตจะช่วย (3.1) เป็นพื้นที่ที่ฝ่ายปฏิบัติสามารถตอบนักวิชาการและเป็นการแสดงให้เห็นว่าวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับวิชาการทูตต่างกันอย่างไร (3.2) เปิดโลกทัศน์ให้ทุกฝ่ายที่ศึกษามิติต่าง ๆ ในสาขาวิชานี้สามารถที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกับวิชาการต่างประเทศในประเด็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อวิเคราะห์วิเคราะห์ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นคืออะไรและทำไม (3.3) เข้าไปมีส่วนในเรื่องผลประโยชน์และความคาดหวังจากสาธารณะในวงกว้างและช่วยฟื้นฟูผลประโยชน์โดยรวมของการศึกษาว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อนาคตของการทูต

1. อนาคตของการทูตกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ด้วยเหตุผลและพัฒนาการต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ปัจจุบันมีผู้เล่น (actor) และผู้ปฏิบัติการทางการทูตเพิ่มมากขึ้น รวมทั้ง non-state actors ประเด็นปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศมีความหลากหลายและมีปริมาณมากขึ้นภายหลังการสิ้นสุดสงครามเย็น (ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับความมั่นคงมีเกิดขึ้นมานานแล้ว เพียงแต่ถูกโครงสร้างของการเมืองระหว่างประเทศในยุคโลกสองขั้วบดบังเอาไว้ เนื่องจากช่วงนั้นปัญหาที่สำคัญคือปัญหาความมั่นคง) องค์การระหว่างประเทศมีมากขึ้นทั้งในระดับโลกระดับภูมิภาครวมทั้งองค์กรที่เป็นของเอกชน

1.2 สถานการณ์การเมืองโลกยังไม่แน่นอนว่าจะเดินไปในทิศทางใดและมีบรรยากาศอย่างไร ขั้วทางการเมืองกำลัง

เปลี่ยนแปลงไปมากประเทศในเอเชียมีบทบาทมากขึ้น ผลประโยชน์ร่วมกันของภูมิภาคมีความสำคัญมากขึ้น

1.3 เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ย่อมมีผลต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมระหว่างประเทศอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง

1.4 รูปแบบต่าง ๆ ของการทูต ได้แก่ การทูตสาธารณะ (public diplomacy ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความนิยมในหมู่สาธารณชนในต่างประเทศ), การทูตเศรษฐกิจ (economic diplomacy), การทูตเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (environmental diplomacy) เป็นต้น มีการขยายตัวอย่างมาก

2. ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การทูตควรดำเนินไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวโน้มของสถานการณ์โลกและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ดังนี้

2.1 เปิดทางและเวทีให้กับผู้เล่นใหม่ ๆ โดยเฉพาะ non-State actors และสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสำหรับมิติใหม่ต่าง ๆ ทางด้านการทูตที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้น เช่น มิติด้านอวกาศ มิติด้านชีวภาพต่าง ๆ

2.2 ทำงานร่วมกับฝ่ายวิชาการเพื่อช่วยเผยแพร่ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการทูตและการต่างประเทศเพื่อให้เกิดความเข้าใจเดียวกัน เพื่อสนับสนุนนโยบายการต่างประเทศนั้น ๆ รวมทั้งการให้ความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมือง สถาบันการเมืองที่มี accountabilities ต่อประชาชนหรือสถาบันที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายต่างประเทศให้มีความเข้าใจด้านการทูตและการต่างประเทศ รวมทั้งการสร้างความรู้และสามารถแยกแยะได้ว่า ประเด็นใดที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องอาศัยความเป็น

ส่วนที่ยังไม่สามารถเปิดเผยได้ และประเด็นใด
ที่ผู้เล่นในมิติใดควรเข้ามามีบทบาทได้

2.3 ทำงานใกล้ชิดกับสื่อมวลชน
ในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจการทูตและ
การต่างประเทศแก่สาธารณชน

โดยสรุป ประเด็นที่สำคัญยิ่งสำหรับ
อนาคตของการทูต ยังคงเป็นเรื่องการสร้าง
ความน่าเชื่อถือทั้งในด้านนโยบายและในด้าน
การนำไปปฏิบัติ การทูตจะต้องมีการพัฒนา

สร้างสรรค์และมีนวัตกรรม รัฐและผู้แทน
ทางการทูตทางการจากกระทรวงการต่างประเทศ
จะยังคงเป็นผู้มีบทบาทหลักในด้านการ
ต่างประเทศ เนื่องจากงานประจำ งานวิกฤติ
งานยุทธศาสตร์ ประเด็นปัญหาหลักความ
สัมพันธ์ระหว่างประเทศยังคงเป็นเรื่องของ
การต่อรองผลประโยชน์และอำนาจ ซึ่งผู้เล่น
อื่น ๆ ที่ไม่ใช่รัฐไม่สามารถมีบทบาทได้เพราะ
ไม่มีอำนาจหน้าที่ (authorities)

เอกสารอ้างอิง

Barston, R.P., *Modern Diplomacy*, Routledge 2014

Beshoff, Pamela, and Christopher Hill, edited, *Two worlds of international relations : Academics, practitioners and the trade in ideas, 1895–1995* An LSE Centenary Publication, 1994

Constantinou, Costas M., and James Der Derian, *Sustainable Diplomacies*, PALGRAVE MACMILLAN, 2010

Cooper, Andrew F., *The Changing Nature of Diplomacy*, *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, Edited by Andrew F. Cooper, Jorge Heine, and Ramesh Thakur, Print Publication Date: Mar 2013

Subject: Political Science, International Relations, Political Institutions

Online Publication Date: Aug 2013

DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199588862.013.0002

Hall, Martin, and Christer Jönsson, *Essence of Diplomacy*, Palgrave MacMillan 2005

Nicolson, Harold, *Diplomacy*, Oxford University Press, 1942

Sharp, Paul, *For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations*, *International Studies Review*, Vol. 1, No. 1 (Spring, 1999), pp. 33-57 Published by: Blackwell Publishing on behalf of The International Studies Association Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3186365>

มองทรมบี

แล้วคูอนาคต ไทย – สหรัฐฯ

พิศาล มานวพัฒน์
อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน

บรรณกรได้ขอร้องให้เขียนบทความเกี่ยวกับอนาคตความสัมพันธ์ไทย – สหรัฐฯ อันที่จริงได้เคยเขียนในวารสารสรณมย์หลายครั้งแล้ว¹ แต่ด้วยความเพียรของบรรณกร บทความนี้จึงถือเป็นบทส่งท้าย เพราะพันธภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ มาหลายเดือนแล้ว² และหวังว่าสาระและข้อคิดเห็นในบทส่งท้ายของข้าราชการบำนาญยังจะพอเป็นประโยชน์สำหรับข้าราชการที่จะขึ้นมาทำหน้าที่รุ่นต่อไปและผู้ที่จะมีส่วนกำหนดและเดินนโยบายต่อสหรัฐอเมริกา

---

¹ จดหมายจาก ดี.ซี. สรณมย์ 10 กุมภาพันธ์ 2531, จดหมายจากอเมริกา สรณมย์ 10 กุมภาพันธ์ 2534 และ Thais Must Have A Better Understanding of Washington สรณมย์ 10 กุมภาพันธ์ 2541

² บทความนี้ นำส่งบรรณกรต้นเมษายน 2561

วอชิงตันก็เปลี่ยนไป

ในการไปประจำการที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ครั้งที่สองและสุดท้ายนี้ต่างและเหมือนกับครั้งแรกมาก ต่างตรงที่การเมืองประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์พิเศษที่รัฐบาลโอบามาไม่ปลานปลื้ม เหมือนตรงที่ความรู้ ความเข้าใจการทำงานในกรุงวอชิงตันที่ได้รับเมื่อ 30 ปีที่แล้วได้ใช้และใช้ได้ดีทันที โดยเฉพาะประสบการณ์ที่รัฐสภาองเกรส 1 ปี เครือข่ายที่รักษาไว้และการทำงานที่สถานทูตอีก 3 ปี ภายใต้การนำและแบบอย่างนักการทูตอย่างท่านทูตอาสา - ม.ร.ว. สุจิตคุณ สารสิน กับท่านทูตวิทยา - อรสา เวชชาชีวะ แบบอย่างที่ดีเป็นความถูกต้อง สง่างาม และงดงามที่ใช้ได้ผลในทุกกาลเวลา และสภาพแวดล้อม

สภาพบ้านเมืองกลางกรุงวอชิงตันได้รับการพัฒนาให้มีชีวิตชีวาขึ้น น่าอยู่อาศัยและดูปลอดภัยกว่าสามสิบปีก่อนมาก อย่างไรก็ตามความต่างที่สำคัญกว่าหน้าตาของถนน อาคารคือ สถาบันหลักทางการเมืองโดยเฉพาะรัฐสภาองเกรสที่กลับก้าวถอยหลัง เกิดความแบ่งแยกชะงักงัน รุนแรงขึ้น จนแทบจะแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศไม่ได้ แม้แต่ในวุฒิสภาซึ่งเคยมีความภาคภูมิใจในตัวเองว่าเป็นสถาบันที่มีวัฒนธรรมของการทำงานร่วมกัน สปีริตและความเป็นผู้ดีในเรื่องนี้ก็สูญหายไปมาก ประชาชนในหลายมลรัฐที่ไม่พอใจการเมืองในกรุงวอชิงตันก็ได้พยายามส่งสัญญาณความไม่พอใจหลายครั้ง เช่น การเลือกนักการเมืองหน้าใหม่ที่ต้องการล้มล้างระบบการเมืองในวอชิงตันที่เป็นอยู่ ผลที่เกิดขึ้นคือ การเมืองยังชะงักงัน ต่างพรรคต่างโยนความผิดให้กันและกัน

ประธานาธิบดีบารัค โอบามา ยอมรับว่าความแบ่งแยกและความชะงักงันทางการเมืองในกรุงวอชิงตันเป็นจุดบอดจุดหนึ่งในช่วง 8 ปี

ของตน ที่ไม่ได้ยอมรับคือ ทำเนียบขาวกับผู้นำพรรคเดโมแครตทั้งสองสภาคี่เป็นจำเลยด้วย เช่น การใช้เสียงข้างมากผ่านร่างกฎหมายที่รู้จักกันในนามโอบามา แคร้ โดยไม่สนใจที่จะได้รับเสียงสนับสนุนจากสมาชิกรัฐสภาจากพรรครีพับลิกันแม้แต่เสียงเดียว หรือการใช้อำนาจบริหารในการออกระเบียบเรื่องต่าง ๆ ที่อีกพรรคคัดค้าน เป็นตัวอย่างที่ทำให้ประธานาธิบดีทรัมป์ใช้วิธีการนี้มาบริหารประเทศเช่นกัน

เหตุใดทรัมป์ชนะแบบพลิกทุกตำรา

โดนัล ทรัมป์ สนใจที่จะลงสมัครเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีมาหลายสิบปีแล้ว เพียงรอจังหวะและโอกาส เช่น ย้ายสังกัดสมาชิกพรรคเดโมแครตและรีพับลิกันกลับไปมาหลายครั้ง หรือเคยคิดที่จะสมัครอิสระ ต่อมาได้ใช้ทีวีในช่วงคำจัดรายการ the Apprentice รวม 92 ตอน ระหว่างช่วงปี 2547 - 2558 ที่ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม เป็นเครื่องมือสร้างความนิยมกับคนอเมริกันที่ติดตามและชื่นชอบทั่วประเทศ ที่สำคัญคือ ทรัมป์ได้ใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาที่สำรวจความหวังกังวลของชาวอเมริกัน คือ ความรู้สึกไม่ปลอดภัยจากผู้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และการปิดย้ายโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำให้ชาวอเมริกันตกงาน ทรัมป์จึงยื่นhardtหาเสียงและเสนอนโยบายสองเรื่องนี้ที่ตลใจคนเหล่านี้ตั้งแต่ต้นจนจบ และเมื่อเป็นประธานาธิบดีก็ยังหาเสียงต่อว่าตนเป็นคนทำตามคำพูดหาเสียง

เมื่อทรัมป์ประกาศเปิดตัวต่อหน้าสื่อมวลชนที่อาคารของตนในนครนิวยอร์กด้วยถ้อยคำแบบไม่มีใครกล้าพูด ทั้งเรื่องผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย เช่น ชาวเม็กซิกัน และความตกลงเปิดเสรีทางการค้า ผู้สนับสนุนต่างมองทรัมป์เป็นตัวตลกมาสร้างสีสันชั่วคราว แต่การประเมิน

ที่ต่ำและการมาแบบผิดแผกจากนักการเมืองคนอื่น ทำให้ทรัมป์ได้รับการติดตามทางทวิตเตอร์ของตนเป็นล้าน ๆ คนต่อวัน และจากสื่อโทรทัศน์หลักทุกช่องที่คิดแต่กำไรทางโฆษณาจากการติดตามชมของคุณ จึงแห่ตามถ่ายทอดสดให้ทรัมป์ได้ทุกวัน ทุกโอกาส ทำให้ทรัมป์แทบไม่มีค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเพื่อซื้อเวลาที่วิของสื่อหลักเหมือนผู้สมัครคนอื่น

แม้ส่วนตัว ทรัมป์ต้องการได้รับความสนใจจากสื่อ จากทุกคน แต่ก็พร้อมเปิดแนวรบแบบไม่ต้องง้อหรือเอาใจสื่อหลักเหมือนผู้สมัครนักการเมืองทั่วไป เพราะทรัมป์มาถูกจังหวะของเวลาที่มีเครื่องมือทรงพลังราคาถูกลอยอยู่ในมือที่ใช้ได้ตลอด 24 ชั่วโมง คนอ่านทวิตเตอร์ของตนมีมากกว่าคนอ่านหนังสือพิมพ์นิวยอร์ก ไทมส์ หรือคนดูข่าวช่องหลักหลายสิบเท่า และสื่อที่ไม่ชอบทรัมป์เหล่านี้ยังช่วยถ่ายทอดข้อความในทวิตเตอร์ หรือคำพูดของทรัมป์ต่อในสื่อตัวเอง (นอกจากเพราะทำให้ขายดีแล้ว อีกส่วนหนึ่งก็เพื่อหวังให้คนอ่านคนดูเห็นตามว่าทรัมป์ไม่เหมาะที่จะเป็นประธานาธิบดีเพียงใด)

ยิ่งนักการเมืองที่เป็นคู่แข่งทั้งจากพรรครีพับลิกันและเดโมแครต ตลอดจนสื่อหลักที่ทรัมป์โจมตีว่าเป็น fake news วิจารย์ทรัมป์อย่างรุนแรงต่อเนื่องเท่าใด จุดขายของทรัมป์ยิ่งกระจ่างชัดเจนในกลุ่มเป้าหมายของทรัมป์คือ เขาไม่ใช่ นักการเมืองทั่วไปที่ทำแต่การเมืองเพื่อตัวเองหรือบริษัทนายทุน แต่เขาต้องการเป็นปากเสียง เป็นตัวแทนตอบสนองคนอเมริกันที่ทำงานหนักแต่ต้องตกงานหรือไม่เคยได้รับผลพวงทางเศรษฐกิจที่ดีแบบที่วอลล์สตรีทและนักการเมืองได้รับ

ไม่ว่าทรัมป์จะมีข้อเสียที่เป็นจุดด้อยส่วนตัวมากมายเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการไม่เปิดเผยบัญชีการเสียภาษี การตั้งมหาวิทยาลัย

ทรัมป์ตั้งต้นคนที่หวังรวยแบบทรัมป์ ข้อกล่าวหาการพัวพันกับรัสเซียที่แทรกแซงการเลือกตั้งสหรัฐฯ พฤติกรรมที่คุกคามดูถูกสตรีเพศคนอเมริกันที่โกรธเคืองนักการเมืองและระบบการเมืองในกรุงวอชิงตันก็ได้ปักใจที่จะให้โอกาสทรัมป์ ไม่ถือโทษ พร้อมจะอภัยในเรื่องเหล่านี้

ทรัมป์โชคที่ได้นางฮิลลารี คลินตัน เป็นคู่แข่งชั้น แม้ว่าเมื่อพิจารณาจากชีวประวัติและประสบการณ์ก็ต้องถือว่า คลินตันเป็นผู้สมัครที่มีคุณสมบัติพร้อมที่สุดที่จะเป็นประธานาธิบดี เธอสามารถตอบคำถามและแสดงความรอบรู้ได้ทุกอย่าง ตั้งแต่ภูมิหลังจนถึงพัฒนาการล่าสุด ด้วยเหตุผลและท่าทีข้อเสนอที่สุขุม รอบคอบ แต่คลินตันมีจุดด้อยมากมาย เช่น อภิสัทธ์ต่าง ๆ ซึ่งเห็นได้ชัดจากกรณีอื้อฉาวด้านการใช้อีเมลส่วนตัวในหน้าที่การงานขณะเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ ความไม่โปร่งใสในมูลนิธิคลินตัน ความใกล้ชิดกับระบบอุปถัมภ์ในกรุงวอชิงตัน และวอลล์ สตรีท การพุดตูกผู้สนับสนุนทรัมป์ และความรู้สึกว่าคลินตันเสแสร้งไม่ติดดิน ไม่สามารถพูดคุยกับชาวบ้านได้อย่างจริงจัง ซึ่งเป็นคุณสมบัติโดดเด่นของบิล คลินตัน สามี

ทรัมป์หาเสียงหนักในมลรัฐที่คะแนนเสียงสูสี เช่น วิสคอนซิน ที่คลินตันไม่เคยคิดว่าจำเป็นต้องไปปรากฏตัว และมลรัฐ เช่น มิชิแกนกับเพนซิลเวเนีย ในที่สุด ทรัมป์ก็สามารถเฉือนคลินตันอย่างหวุดหวิดใน 3 มลรัฐนี้ ด้วยคะแนนที่มากกว่าคลินตันรวมกันเพียง 106,107 เสียง (จากคนที่มาออกเสียงใน 3 มลรัฐ รวมกัน 13,097,705 คน) ในระบบเลือกตั้งประธานาธิบดีชนะเพียงหนึ่งเสียงในมลรัฐใด ก็ถือว่าผู้นั้นกวาด electoral vote ของมลรัฐนั้น ๆ ทั้งหมด ดังนั้น คะแนน electoral vote ทั้ง 3 มลรัฐรวม 46 เสียง จึงเทมารวมกับมลรัฐอื่น ๆ ที่ทรัมป์ชนะ ทำให้ทรัมป์ได้เกิน 270 ไป 34 เสียง

เมื่อเทียบกับ 227 เสียงของนางคลินตัน (ใครได้ electoral vote เกิน 270 คะแนน ผู้นั้นชนะเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี) แม้คะแนนผู้ออกเสียงให้ทรัมป์รวมทั้งประเทศจะน้อยกว่าคลินตันถึง 3,868,691 เสียงก็ตาม นี่คือการเจ็บปวดของฮิลลารี คลินตัน

จากตัวเลขเพียงแสนกว่าเสียงที่ทำให้ทรัมป์ได้คะแนน 46 เสียงสำคัญข้างต้น คือเหตุผลว่าทำไมประธานาธิบดีทรัมป์จึงสนใจการทำแต้มคะแนนทุกวันกับคนอเมริกันบางส่วนของประเทศ เช่น คนงานโรงงานเหล็กหรือเหมืองถ่านหิน เพราะไม่ว่าทรัมป์จะเลิกเป็นทรัมป์ในบัดดล คนอเมริกันส่วนใหญ่จากมลรัฐสีน้ำเงิน (ของพรรคเดโมแครต สีแดงของพรรครีพับลิกัน) เช่น แอบฮายฝั่งตะวันตกด้านแคลิฟอร์เนียและตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านนิวยอร์ก ก็จะไม่เลือกผู้สมัครเป็นประธานาธิบดีจากพรรคเดโมแครตวันยังค่ำ การแพ้/ชนะตำแหน่งประธานาธิบดีจึงขึ้นอยู่กับเสียงและความรู้สึกนึกคิดที่สวิงได้ของชาวอเมริกันในมลรัฐตอนกลางและใต้ไม่กี่มลรัฐ

ทุกวันนี้คลินตันยังกล่าวโทษเรื่องนั้นเรื่องนี้ ที่ทำให้ตนพ่ายแพ้ทรัมป์อยู่ โดยไม่เคยยอมรับอย่างจริงจังว่า ที่แพ้เพราะการหาเสียงของตนไม่มี “message” ที่จะชนะใจคนมีสิทธิออกเสียง โดยเฉพาะคนอเมริกันที่คลินตันดูแคลน ในขณะที่ทรัมป์แสดงความเข้าใจกลุ่มนี้อย่างแรงกล้าและพร้อมจะเป็นปากเสียงให้ทรัมป์แม้ส่วนตัว อยากให้คนรักเยอะ ๆ ก็ไม่ยี่หระเกินไปกับคะแนนนิยมที่ได้ต่ำกว่าคะแนนไม่นิยมเมื่อสำรวจจากทั่วประเทศ เพราะตัวเลขที่เขาสนใจที่แท้จริง คือ คะแนนนิยมที่สุ่มจากผู้สนับสนุนพรรครีพับลิกัน โดยเฉพาะผู้ที่ลงคะแนนเสียงให้เขาในมลรัฐที่มีคะแนนสูง

หนึ่งปีที่ทรัมป์ยึดพรรคีพับลิกันมาเป็นของตน

ตำแหน่งประธานาธิบดีได้ทำให้ทรัมป์มีอำนาจการต่อรองเหนือกว่าผู้นำและลูกพรรคของตนในรัฐสภาองเกรส เหนือกว่าผู้นำภาคธุรกิจที่เห็นว่าไม่คุ้มที่จะต่อความยาวกับประธานาธิบดี นอกจากนี้ ทรัมป์ยังกล้าชนสื่อหลักทุกวัน จนทำให้ชาวอเมริกันบางส่วนคล้อยตาม และผู้นำ เช่น อินเดีย มาเลเซีย เอาอย่างในการออกกฎหมายหรือมาตรการจำกัดเสรีภาพสื่อที่เสนอข่าว “fake news”

งานแรก คือ การแต่งตั้งผู้พิพากษายอนุรักษนิยมในศาลฎีกาได้สำเร็จ รวดเร็ว ทำให้ทรัมป์ได้รับคะแนนนิยมจากผู้สนับสนุนพรรคสายอนุรักษนิยมอย่างมาก รวมทั้งการที่ทรัมป์ต้องการเพิ่มงบประมาณกลาโหม ต่อเรือรบเรือดำน้ำ สร้างเครื่องบินรบรุ่นใหม่ เพิ่มเงินเดือนกำลังพล

การยกเลิกกฎหมายโอบามา แคร่ แม้ยังไม่สำเร็จ ทรัมป์มาแก้ตัวได้ในการผ่านร่างกฎหมายปฏิรูปภาษีภายในปีแรก การปลดล็อค ลด เลิกระเบียบ และข้อจำกัดของการทำธุรกิจด้วยอำนาจทางบริหารของประธานาธิบดี โดยเฉพาะในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน ทำให้ทรัมป์ได้รับคะแนนนิยมจากภาคธุรกิจพอ ๆ กับเสียงตอบรับของการลดภาษีธุรกิจตามกฎหมายปฏิรูปภาษี การมุ่งมั่นที่จะทำตามคำมั่นสัญญา เรื่องการจัดระเบียบผู้เข้าเมือง โดยผิดกฎหมายและการสร้างกำแพงตามแนวฝั่งชายแดนกับเม็กซิโก ตลอดจนการเอาจริงกับการยกเลิก หรือทบทวนความตกลงเปิดเสรีทางการค้าที่คนงานอเมริกันเชื่อถือตามทรัมป์ว่าตนเองไม่ได้ประโยชน์ รวมทั้งหมดแล้ว ถือว่าเป็นผลงานภายในปีแรกที่เข้าตาผู้สนับสนุนทรัมป์และพรรครีพับลิกันโดยรวม

ถ้าจะมีเรื่องที่นอกเหนือจากอุปนิสัยส่วนตัวของทรัมป์ที่แกนนำของพรรครีพับลิกันมีความอึดอัดไม่สบายใจก็พอสรุปได้ 2 เรื่อง เพราะฉีกแนวออกไปจากพื้นฐาน ท่าทีเดิมของพรรค

เรื่องแรก คือ ความสัมพันธ์กับรัสเซีย โดยเฉพาะความรู้สึกญาติกับประธานาธิบดีปูตินที่มีมาเกินไปของผู้นำสหรัฐฯ ที่ยังไม่ยอมรับว่า รัสเซียภายใต้ปูตินมีเจตนาร้ายกับสหรัฐฯ และพันธมิตรของสหรัฐฯ ในยุโรป ผู้นำพรรครีพับลิกันเชื่อตามข้อสรุปของหน่วยงานข่าวกรองทั้งหมดของสหรัฐฯ ว่า รัสเซียแทรกแซงการเลือกตั้งของสหรัฐฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ ในใจทรัมป์มองว่า การรักษาความรู้สึกที่ดีกับปูตินน่าจะช่วยแก้ปัญหาสำคัญเรื่องอื่น ๆ มากกว่าการเผชิญหน้า

เรื่องที่สอง คือ การละทิ้งนโยบายเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งเป็นรากฐานของความมั่งคั่งของระบบเศรษฐกิจสหรัฐฯ ผู้นำพรรครีพับลิกันถือเป็นจุดเด่นของพรรคที่ต่างจากพรรคเดโมแครตที่มักชอบลัทธิปกป้องทางการค้า เรื่องนี้ฝ่ายที่ต่อต้านทรัมป์ได้ฉีกกำลังทั้งจากรัฐสภาและผู้นำธุรกิจ สามารถลดทอนแผนดั้งเดิมของทรัมป์มาเล่นงานจีนแทนพันธมิตรตะวันตกด้วยกัน แม้กระนั้น ดัชนี Dow Jones S&P 500 ก็ฟ้องความไม่พอใจในมาตรการนี้ของตลาด ในขณะที่ทรัมป์มองว่า เป็นนโยบายที่หาเสียงที่ได้รับการตอบรับดีมาจากรากหญ้าของทั้งสองพรรค นับว่าทรัมป์สามารถเปลี่ยนท่าทีพรรครีพับลิกันและสร้างบรรทัดฐานให้ผู้นำสหรัฐฯ คนต่อ ๆ ไป มีแนวโน้มที่จะปกป้องตลาดภายในจากสินค้านำเข้ามากขึ้น (ทางออกของไทยและประเทศอื่น ๆ คือ การเข้ามาลงทุนในสหรัฐฯ และหรือการทำความตกลงการค้าเสรี)

การต่างประเทศสไตร์ทรัมป์

ฝ่ายไม่เอาทรัมป์และสื่อหลักที่ทรัมป์สร้างกระแสว่าเป็นสื่อเท็จได้ร่วมกันแสดงความหวั่นวิตก และวิพากษ์วิจารณ์นโยบายการต่างประเทศของทรัมป์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการตัดสินใจถอนตัวจากความตกลงต่อสู้อิหร่าน การเผชิญหน้ากับผู้นำเกาหลีเหนือในลักษณะสุ่มเสี่ยงกับการใช้ทางออกทางการทหาร การขู่จะถอนตัวจากความตกลงหยุดการทดลองอาวุธนิวเคลียร์กับอิหร่าน การประกาศจะย้ายสถานทูตสหรัฐฯ จากกรุงเทลอาวีฟไปที่เมืองเยรูซาเล็ม การแสดงความไม่สนใจในสถาบันพหุภาคีที่สหรัฐฯ เป็นผู้จัดตั้งและมีบทบาทนำ มาตลอดหลายทศวรรษ การประกาศขึ้นภาษีนำเข้าเหล็กและอลูมิเนียมที่ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศและนำไปสู่การตอบโต้ทางการค้ากับจีน การละเลยที่จะผดุงรักษาคุณค่าประชาธิปไตย และแสดงความกดดันชิงชังกับพันธมิตร เช่น นาโต เกาหลีใต้ แต่กลับเป็นมิตรกับรัสเซีย และผู้นำค่ายเผด็จการ ฯลฯ

ทั้งหมดทั้งปวงข้างต้นนี้ ผู้ที่ไม่เอาทรัมป์และสาธารณชนในพันธมิตรตะวันตกต่างเห็นว่าเป็นการถดถอยบทบาทนำในเวทีโลกของสหรัฐฯ เป็นการถดถอยหลังของความเป็นผู้นำด้านคุณค่าประชาธิปไตยที่เป็นจุดเด่นของสหรัฐฯ และโลกตะวันตก และเปิดโอกาสให้ผู้นำจีนแสดงวิสัยทัศน์ด้านการเปิดเสรี ทั้งจีนกับรัสเซียเข้ามามีอิทธิพลกับหลาย ๆ ประเทศที่เห็นประโยชน์ของการมีผู้นำที่เด็ดขาดเข้มแข็ง แต่ไม่จำเป็นต้องชูประชาธิปไตยและเรื่องสิทธิมนุษยชนตามแบบอย่างของฝั่งตะวันตก ซึ่งกำลังประสบปัญหาประชาธิปไตยในบ้านของตัวเองทั้งในสหรัฐฯ สหราชอาณาจักรและอีกหลายประเทศในอียู

หากจะดูตัวอย่างการทูตเชิงรุกที่ได้ประโยชน์จากนโยบายถดถอยของทรัมป์ ก็คงเป็นฝรั่งเศสที่ประธานาธิบดีเอ็มมานูเอล มาครง สามารถเดินทางมาทางการทูตทั้งกับทรัมป์ ปูติน ภายในอียู และประชาคมระหว่างประเทศ แบบเป็นมวยในช่วงขาลงของผู้นำเยอรมันและสหราชอาณาจักร

ทรัมป์ไม่ได้เผชิญกับคนเห็นแย้งในประเทศพันธมิตรตะวันตกเท่านั้น แต่ยังมีข้าราชการฝ่ายประจำในกระทรวงต่าง ๆ ในกรุงวอชิงตัน เช่น กระทรวงการต่างประเทศที่ทรัมป์เรียกกลุ่มนี้ว่า deep state ด้วยเหตุผลนี้ ทรัมป์จึงต้องเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีต่างประเทศและที่ปรึกษาสภาความมั่นคงมาเป็นคนที่คิดในแนวเดียวกับตน และยังไม่เห็นหัวหรือไว้ใจฝ่ายประจำของกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม ภายใต้การนำของพลเอกจิม แมททิส ได้กลายเป็นหลักที่พอจะสร้างความเชื่อมั่นให้มิตรประเทศ และเล่นบทบาททางการทูตระหว่างประเทศ ได้มากกว่ากระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ด้วยซ้ำ

สิ่งที่เกิดขึ้นในหนึ่งปีที่ผ่านมาตามแนวนโยบาย “America First” ก็มีผลงานหลายอย่างที่สมัยประธานาธิบดีโอบามาก็ไม่สามารถทำได้ เช่น การเอาชนะขับไล่ൻกรบ ISIS ออกจากเมืองฐานที่มั่นในอิรัก การผลักดันร่างข้อมติกดดันคว่ำบาตรเกาหลีเหนือในคณะมนตรีความมั่นคง โดยได้เสียงสนับสนุนเป็นเอกฉันท์จากทั้งรัสเซียและจีน นโยบายกดดันทางเศรษฐกิจและทหารที่เอาจริงเอาจังกับเกาหลีเหนือ ทำให้ผู้นำเกาหลีเหนือไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการทูตที่ปราศจากเขี้ยวเล็บในอดีตของสหรัฐฯ ได้ และอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ คิม จองอึน เล่นบทใหม่กับเกาหลีใต้ นำมาซึ่งโอกาสการพบปะระหว่างผู้นำสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือ

ความสำเร็จของการทูตสไตล์ทรัมป์ในการกดดันพันธมิตรทางทหารก็เริ่มเห็นผลเมื่อประเทศสมาชิกนาโตหลายประเทศพากันเพิ่มงบประมาณทางทหาร ซึ่งอดีตประธานาธิบดีสหรัฐฯ ทุกคนเรียกร้องเหมือนกัน แต่ไม่เคยเห็นผล นอกจากนี้ อียูได้พยายามเอาจริงเข้มงวดมากขึ้นกับการทำตามความตกลงกับอิหร่านเพื่อหวังโน้มน้าวมิให้ทรัมป์ตัดสินใจถอนตัวออกจากความตกลงฯ ในเดือนพฤษภาคม ศกนี้ ซึ่งถือเป็นผลงานความสำเร็จทางการทูตที่เด่นที่สุดของประธานาธิบดีโอบามาร่วมกับอียู จีน และรัสเซีย

การประกาศย้ายสถานทูตไปเมืองเยรูซาเล็ม ก็เป็นการทำตามคำมั่นสัญญาที่หาเสียงเพื่อเอาใจกลุ่มชาวยิวอเมริกัน และเป็นการทำตามกฎหมายที่ผ่านรัฐสภา แต่ประธานาธิบดีที่ผ่านมาใช้อำนาจบริหารผ่อนผันเลื่อนการทำตาม ถ้าสังเกตคำพูดของทรัมป์จะเห็นว่า ไม่เคยพูดถึงเยรูซาเล็มว่าเป็น undivided capital ของรัฐอิสราเอล ตามที่นายกรัฐมนตรีเนทันยาฮูอยากจะได้ยิน เหมือนทรัมป์ต้องการบอกผู้นำปาเลสไตน์ว่า ควรใช้โอกาสนี้หาทางเจรจากลลงสัญญาสันติภาพกับอิสราเอล หากทำได้ เมืองเยรูซาเล็มซีกตะวันออกซึ่งโดยทางปฏิบัติก็เป็นถิ่นพักอาศัยของชาวปาเลสไตน์อยู่แล้ว อาจจะได้รับ การรับรองจากวอชิงตันให้เป็นเมืองหลวงของรัฐปาเลสไตน์

การเจรจากับผู้นำประเทศต่าง ๆ ตามสไตล์ทรัมป์ เป็นที่รู้จักกันในหมู่สถานเอกอัครราชทูตที่กรุงวอชิงตันว่าการเตรียมการที่จะให้มีผลสำเร็จ ผู้นำประเทศนั้น ๆ ควรจะมาพร้อมกัน “ของขวัญ” ที่จะทำให้ประธานาธิบดีทรัมป์สามารถส่งข้อความในทวีตเตอร์ถึงผู้สนับสนุนในประเทศได้ว่าเขาสามารถทำประโยชน์ในเรื่องการสร้างงาน หรือในเรื่องการส่งออกเป็นรูปธรรม

เท่าใด จึงไม่น่าแปลกใจว่า ผู้นำภาคเอกชน สหรัฐฯ และประชาชนที่เลือกทรัมป์จะมีความพึงพอใจกับยุคของประธานาธิบดีทรัมป์มากกว่าแปดปีของประธานาธิบดีโอบามา ซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการรับฟังความต้องการของภาคธุรกิจและการพูดแทนผลประโยชน์นั้น ๆ ชัดเจนเช่นทรัมป์

ในขณะที่ผู้นำญี่ปุ่น อาเซียน เช่น มาเลเซีย เวียดนาม และสิงคโปร์ ได้ยอมออกแถลงการณ์ร่วมรับปากว่าจะซื้อสินค้าชิ้นใหญ่ ๆ และลงทุนในสหรัฐฯ ผู้นำไทยได้ใช้ความระมัดระวังและประสบความสำเร็จจากการเยื่อนอย่างงดงาม โดยไม่ได้ผูกมัดเรื่องที่จะต้องยอมใด ๆ

อนาคตทรัมป์

กล่าวได้ว่า ทรัมป์เป็นนักการเมืองอเมริกันที่โชคดี มีอภิสิทธิ์ที่สุด นั่นคือ ทรัมป์ได้ลดระดับมาตรฐานของประธานาธิบดีในด้านการวางตัว ลดความคาดหวังจากความประพฤติ ความถูกต้องของข้อมูลตัวเลข มารยาททางการเมืองและกับสื่อมวลชน ฯลฯ ปัญหาที่ทรัมป์ประสบจากเรื่องส่วนตัวในอดีต หรือการใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสม เช่น มีคนตีในกลุ่มชาวตลกชอบที่นิยมชมชอบนโยบายนาซี หากเกิดกับประธานาธิบดีหรือนักการเมืองคนอื่นก็คงหมายถึงการปิดอนาคตทางการเมืองของบุคคลนั้น ๆ ไปนานแล้ว

แม้โชคจะเข้าข้างทรัมป์เพียงใด แต่ทรัมป์จะประมาทไม่ได้กับเรื่องกระบวนการตรวจสอบ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการใช้อิทธิพลทางการเงินหรือทนายมาข่มขู่แบบที่ทรัมป์ในสมัยที่เป็นนักธุรกิจประสบความสำเร็จอยู่เสมอ การสอบสวนกรณีการแทรกแซงการเลือกตั้งโดยรัสเซียและความเกี่ยวข้องกับทีมงานของผู้สมัครทรัมป์ โดยนายโรเบิร์ต มุลเลอร์ อดีตผอ. เอฟบีไอ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือสูง กำลังจะคืบคลานเข้ามาในส่วนที่ทรัมป์ถือว่า

เป็น “เขตหวงห้าม” คือ เอกสารเกี่ยวกับการเสียหายและการทำธุรกิจในอดีตกับรัสเซีย นอกจากการสอบสวนของนายโรเบิร์ต มุลเลอร์แล้ว เรื่องที่ใกล้ตัวและอันตรายต่อทรัมป์ที่สุดในขณะนี้คือการที่ทนายคู่ใจส่วนตัว คือนายไมเคิล โคน กำลังถูกเล่นงาน เอกสารที่ถูกเจ้าหน้าที่ยึดไปตรวจสอบกรณีต่าง ๆ ที่ช่วยทรัมป์จากความสัมพันธ์กับผู้หญิงหลายคนอาจเป็นหลักฐานผูกมัดและโยงมาถึงทรัมป์ได้

ถึงแม้ฝ่ายไม่เอาทรัมป์ โดยเฉพาะพรรคเดโมแครตในรัฐสภาคองเกรส จะมีความกระตือรือร้นที่จะเล่นงานและเปิดกระบวนการสอบสวนเพื่อนำไปสู่การเอาประธานาธิบดีออกจากตำแหน่งเพียงใด トラบใดที่พรรครีพับลิกันยังครองเสียงข้างมากในทั้งสองสภา กระบวนการ impeachment นี้ก็เกิดขึ้นไม่ได้ ด้วยเหตุผลนี้ทุกฝ่ายจึงจับตามองผลการเลือกตั้งซ่อมในสามมรัฐที่ผ่านมา คือ เวอร์จิเนีย แอลาบามา และเพนซิลเวเนีย ซึ่งปรากฏว่าเป็นพื้นที่สีแดงเดิมที่ทรัมป์ชนะ แต่ผู้สมัครพรรครีพับลิกันก็พ่ายแพ้กับผู้สมัครพรรคเดโมแครตทั้งสามคน ดังนั้นทุกสายตาก็จึงมองไปที่การเลือกตั้งที่เรียกว่า mid term elections ในเดือนพฤศจิกายนนี้ ซึ่งจะมีการเลือกตั้ง ส.ส. ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้ง ส.ว. หนึ่งในสามของวุฒิสภา ตามสถิติผลการเลือกตั้งที่ผ่านมา พรรคของประธานาธิบดีจะแพ้การเลือกตั้ง เสียเสียงข้างมากให้กับอีกพรรค สัญญาณที่บ่งบอกว่าพรรครีพับลิกันน่าจะเสียเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรเมื่อนายพอล ไรอัน ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศไม่ลงรับเลือกตั้งในเดือนพฤศจิกายนนี้ พรรคเดโมแครตเองก็ควรระวังกระแสตีกลับโดยประชาชนที่เลือกทรัมป์มาเห็นว่ามีการปฏิบัติเย็บด้วยอำนาจตุลาการภิวัตน์แบบจงใจแก่งัดกันเกินไป แม้ชาวอเมริกันโดย

ทั่วไปจะมีความเคารพในสถาบันตุลาการในกรณี
ที่ทรัมป์เกิดหลุดจากตำแหน่งขึ้นมา ก็อาจมี
กระแสเลือกคนแบบทรัมป์ที่ต้องการทำลายล้าง
ระบบหลักในกรุงวอชิงตันมาเป็น ส.ส. ส.ว.
มากขึ้น แม้แต่สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดี
บุญของประเทศนี้ยังมีที่สถาบันการเมืองมี
ความมั่นคง สถาบันตุลาการยังมีความอิสระ
และทำงานได้ดี และการเมืองในระดับมลรัฐ
และเมืองยังเดินหน้าได้ นักการเมืองต่างพรรค
ยังทำงานด้วยกันในระดับมลรัฐและเมืองได้
แม้จะมีปัญหาในระดับประเทศก็ตาม หลาย ๆ
ปัญหาที่แก้ไม่ได้ เดินไม่ได้ในรัฐบาลกลางก็
กำลังเดินได้ในระดับมลรัฐ เช่น การต่อสู้โลกร้อน
หรือการควบคุมการจำหน่ายอาวุธปืน

ถ้าทรัมป์ไม่เพื่อยงพลังกับกระบวนการ
ตรวจสอบและเรื่องผู้หญิง ไม่ได้นำประเทศเข้าสู่
สงครามกับเกาหลีเหนือหรืออิหร่านแบบที่
ประชาชนไม่สนับสนุน โอกาสที่ทรัมป์จะได้รับ
การเลือกตั้งอีกในสองปีเศษข้างหน้ายังมีสูง
ยกเว้นนางโอบามา วินเฟร จะเปลี่ยนใจกระโดด
เล่นการเมืองเป็นตัวแทนพรรคเดโมแครตทำชิง
ซึ่งนักวิจารณ์ ก็บอกไว้แล้วว่า แม่นางวินเฟรจะ
มีทุกอย่างที่ทรัมป์ขาดในด้านดีและเด่นดัง
มากกว่าทรัมป์ทางทีวีและธุรกิจ แต่ก็จะ
หมายถึงจุดตกต่ำสุด ๆ ของการเมืองอเมริกัน
ที่แสดงว่าคนเบื่อและหมดหวังกับนักการเมือง
อาชีวะ จึงต้องหันมาเลือกดารา คนดังในจอทีวี
ด้านบันเทิงแทน

ผลพลอยได้จากการเปลี่ยนตัว การเมืองในกำเนียบขาว

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน
ได้รายงานให้กระทรวงการต่างประเทศทราบ
เป็นระยะถึงแนวนโยบายและโอกาสของ
ประเทศไทยในคณะผู้บริหารไม่ว่าจะเป็นของ

คลินตันหรือทรัมป์ สำหรับคลินตัน นโยบายจะเป็น
ความต่อเนื่องจากยุคสมัยของประธานาธิบดี
โอบามา แต่หากเป็นทรัมป์ จะเป็นโอกาสของ
การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เพราะประเด็น
ของเรื่องสิทธิมนุษยชนประชาธิปไตยจะไม่ใช่
เป็นประเด็นสำคัญอันดับต้นของการต่างประเทศ
คณะผู้บริหารทรัมป์จะให้ความสำคัญกับ
พันธมิตรเก่า ในกรณีของไทยจะเน้นความร่วมมือ
ด้านความมั่นคง และบทบาทที่ไทยจะสนับสนุน
สหรัฐในปัญหาหลักของคาบสมุทรเกาหลี
ทะเลจีนใต้ การก่อการร้ายข้ามชาติ และ
การส่งเสริมการค้า สร้างงานในสหรัฐฯ

คณะผู้บริหารทรัมป์ดำเนินตามแนวทาง
ข้างต้นโดยการส่งสัญญาณมาถึงผู้นำไทย
อย่างชัดเจน ด้วยการต่อสายโทรศัพท์จาก
ประธานาธิบดีถึงนายกรัฐมนตรี ตามด้วยการ
พบปะที่ทำเนียบขาวระหว่างเลขาธิการ
สภาความมั่นคง การส่งรัฐมนตรีต่างประเทศ
และรัฐมนตรีพาณิชย์สหรัฐฯ มาประเทศไทย
จนถึงการปูพรมแดงต้อนรับพลเอกประยุทธ์
และ รศ.นราพร จันทร์โอชา เมื่อ 2 ตุลาคม 2560
อย่างสมเกียรติโดยประธานาธิบดีและสุภาพสตรี
หมายเลขหนึ่งภายหลังการหารือในห้องทำงาน
รูปไข่ ก็มีการเลี้ยงอาหารแยกกัน โดยในส่วนของ
ประธานาธิบดีเป็นการประชุมและรับประทานอาหาร
กลางวันโดยมีรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่
อาวุโสเข้าร่วม

สำหรับผู้ที่สนใจการเตรียมการและ
ผลการเยือน สามารถศึกษาค้นคว้าต่อได้จาก
รายงานการปฏิบัติการกิจของสถานเอกอัครราชทูต
ณ กรุงวอชิงตัน วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558 - 26
ตุลาคม พ.ศ. 2560 และ Joint Statement
between the United States of America and
the Kingdom of Thailand, October 2 2017

การดำเนินความสัมพันธ์ ไทย-สหรัฐฯ ในอนาคต

ความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ มีประวัติที่ยาวต่อเนื่องในด้านดีโดยรวม จึงเป็นจุดแข็งและพื้นฐานที่ทั้งสองประเทศสามารถใช้ประโยชน์ในการเดินความสัมพันธ์เชิงรุกได้จากการประจำการในสหรัฐฯ สองช่วงรวมเกือบ 7 ปี กล่าวได้ว่า ภาพลักษณ์ประเทศไทยและคนไทยในสายตาสาธารณชนชาวอเมริกันโดยรวมเป็นด้านบวกทั้งสิ้น

เมื่อมองไปข้างหน้า ฝ่ายไทยควรตระหนักอยู่เสมอว่า

1) สหรัฐฯ เป็นมหาอำนาจที่มีผลประโยชน์ในทุกส่วนของโลก ความสำคัญของประเทศไทยจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ความสำคัญของไทยจะลดหรือเพิ่มตามลำดับความสำคัญของผลประโยชน์สหรัฐฯ อีกทั้งสหรัฐฯ จะไม่ริโรยที่จะให้ความสำคัญหรือใช้มาตรฐานต่างกันในการเอาใจกับประเทศที่มาหลังไทยหรือที่แม้เคยเป็นศัตรูกันเพื่อผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ของตัวเองตลอดเวลา หลากๆ ประเทศมักประเมินความสำคัญของตัวเองกับสหรัฐฯ สูงกว่าที่ฝ่ายสหรัฐฯ ให้ เช่น สหราชอาณาจักรมักเชื่อมั่นข้างเดียวว่ามีความสัมพันธ์พิเศษ (special relationship) กับสหรัฐฯ ดังนั้น ผู้นำไทยไม่ควรคิดว่า หากไทยดีกับมหาอำนาจหรือประเทศที่นับไทยเป็นญาติแล้ว เขาจะดีตอบหรือเป็นที่พึ่งพาเราได้ ลองดูท่าทีและการลงคะแนนเสียงของบรรดามิตรประเทศของไทย กรณีไทยสมัครเป็นสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงในสหประชาชาติเมื่อไม่นานนี้ เป็นตัวอย่าง

2) ประธานาธิบดีทรัมป์มีประเด็นที่ตนให้ความสำคัญแตกต่างจากประธานาธิบดีโอบามาในการคบหากับไทย และในอนาคตผู้นำสหรัฐฯ คนต่อ ๆ ไปก็คงจะมีประเด็นที่

ความสำคัญแตกต่างจากทรัมป์ในปัจจุบัน แต่มีสิ่งหนึ่งที่จะไม่เปลี่ยนแปลงตลอดกาลสำหรับสหรัฐฯ ไม่ว่าจะผู้นำจะมาจากพรรคใด นั่นคือ สหรัฐฯ จะไม่ยอมให้มีประเทศใดโดยเฉพาะประเทศที่เป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ มีขีดความสามารถทางทหารและเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับความมั่นคงเกินกว่าสหรัฐฯ หรือสามารถท้าทายคุกคามความมั่นคงปลอดภัยของสหรัฐฯ ทั้งในประเทศและในกองกำลังฐานทัพที่มีอยู่ทั่วโลกได้

3) ยุคนี้และยุคต่อไป เหตุผลการเคยเป็นพันธมิตรเก่าแก่กับสหรัฐฯ หรือไทยเคยร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับสหรัฐฯ มา ไม่มีน้ำหนักแบบในอดีตที่สหรัฐฯ มีผลประโยชน์ต่างกับปัจจุบันอีกต่อไปแล้ว ไทยต้องถามตัวเองว่าเรามีอะไรที่เป็นผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ที่ไทยสามารถทำได้และอะไรคือสิ่งที่ไทยต้องการจากสหรัฐฯ (สามารถเปลี่ยน “สหรัฐฯ” เป็นประเทศใหญ่ที่ไม่ใช่อื่นไกลได้เช่นกัน)

ดังนั้น การวางนโยบายของไทยต่อสหรัฐฯ ในอนาคต จึงควรยึดการขยายผลประโยชน์รวมทั้งด้านพันธมิตรความมั่นคงและเศรษฐกิจ เพราะผลประโยชน์ร่วมเท่านั้นที่จะทำให้ไทยคงความสำคัญและน่าสนใจในกรุงวอชิงตัน

ในด้านความมั่นคง ควรเน้นเสริมสร้างพันธมิตรทางทหาร ไม่เปลี่ยนระบบอาวุธ หลักคิดทางทหารที่สอดคล้องกับระบบของสหรัฐฯ ไม่สร้างเงื่อนไขให้เกิดความระแวงสงสัย ส่งเสริมและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพให้แน่นแฟ้นอยู่เสมอ โดยใช้ประโยชน์ในเชิงต่อรองจากยามที่สหรัฐฯ ต้องพึ่งพาไทยให้เป็นประโยชน์ในด้านอื่นที่ไทยต้องการจากสหรัฐฯ แต่ในขณะเดียวกัน รัฐบาลไทยต้องมีความอิสระพอที่จะเพิ่มพูนความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศในภูมิภาค ทั้งในอาเซียน จีน ญี่ปุ่น และอินเดีย

ในด้านเศรษฐกิจ กระทรวงการต่างประเทศต้องสามารถเป็นผู้นำและประสานงานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ และภาคเอกชน บริษัทที่ทำการค้าโดยเฉพาะการนำเข้า เช่น สินค้าเกษตรจากมลรัฐที่มีความสำคัญในการเลือกตั้งประธานาธิบดี อาทิ การนำเข้าข้าวสาลีมาทำแป้งในไทยจากมลรัฐโอไอโอ หรือการลงทุนโดยเฉพาะการลงทุนในสหรัฐฯ ที่เกี่ยวข้องกับกาว่าจ้างงานคนอเมริกันในมลรัฐสำคัญในการเมืองของวอชิงตัน อาทิ มลรัฐเพนซิลเวเนีย โอไฮโอ และมิชิแกน เพื่อใช้เดินความสัมพันธ์แบบมีพลังแบบที่ฝ่ายสหรัฐฯ เห็นความสำคัญ มิใช่มีบางหน่วยงานที่ให้ความร่วมมือกับฝ่ายสหรัฐฯ เกินกว่าที่ควรจะทำและรัฐบาลหรือกระทรวงการต่างประเทศไม่เคยทราบ ไม่เคยใช้ประโยชน์ในการเจรจาต่อรอง

ในการพูดคุยเจรจากับสหรัฐฯ ฝ่ายไทยควรนำวัฒนธรรมอเมริกันมาใช้ให้มากกว่าที่เคยเป็น กล่าวคือพูดแบบตรงไปตรงมาเมื่อมีความเห็นต่าง พร้อมทั้งต่างคนต่างเดิน และร่วมกันเดินในสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน ควรนั่งในบทและห้วงเวลาที่เหมาะสม ไม่ง่ายในการอ่านหรือคาดหวัง แต่คงความจริงใจ น่าเชื่อถือ อันจะนำมาซึ่งความยำเกรง ไม่ให้อีกฝ่ายอ่านความสุภาพอำพรางใจไม่ตรีจิตเป็นความอ่อนแอ การต่างประเทศไทยต้องทำให้มิตรประเทศเห็นว่า ไทยยินดีร่วมมือในสิ่งที่ไทยรับได้ แต่เมื่อไทยต้องการอะไรก็ควรทำให้ไทยด้วย การไม่ทำตามสิ่งที่ไทยต้องการอาจมี “รายจ่าย” ที่ต้องเสียในภายหลังหรือทันทีได้

ภารกิจหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศคือ อย่ามัวแต่เขียนหรือหมกหมุ่นกับการยกกว้างแผนยุทธศาสตร์และประเด็นสนทนาสละสลวยแบบกว้าง ๆ ลอย ๆ อย่างเดียว แต่ควรค้นหาสร้างและขยาย “จุดแข็ง” ของไทยต่อประเทศ

ต่าง ๆ เพื่อเสริมอำนาจต่อรองให้มิตรประเทศตระหนักถึง “รายจ่าย” ที่จะขาดหายไป ภารกิจที่ว่านี้เป็นเรื่องยาก แต่สิ่งที่ทำได้ยากมักจะมีคุณค่าสูง นี่คือ ภารกิจสำคัญของข้าราชการกระทรวงฯ ในอนาคตที่จะทำให้กระทรวงการต่างประเทศมีบทบาทนำและได้รับการยอมรับจากหน่วยราชการไทยด้วยกันเอง และในเวทีระหว่างประเทศ

สร้างเครือข่าย ขยายการเข้าถึง

วอชิงตันเป็นเมืองของการสร้างเครือข่าย การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากเครือข่าย และการเข้าถึงข้าราชการของกระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะไปประจำการ ควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการติดต่อขยายเครือข่ายและเพิ่มการเข้าถึงบุคคลที่จะเป็นประโยชน์

เอกอัครราชทูตและตัวแทนสถานเอกอัครราชทูต รวมทั้งจากหน่วยงานอื่น ควรได้รับการคัดเลือกฝึกอบรมให้มีความรอบรู้ความเข้าใจในการทำงานในวอชิงตันที่ลึกซึ้ง สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการควรยกระดับให้เป็นสถาบันที่ข้าราชการที่จะไปประจำการอย่างน้อยในประเทศที่สำคัญสูงและคู่สมรสควรเข้าเรียน รับการฝึกอบรมหลักสูตรผู้แทนประเทศไทยชั้นสูง มีการสอบทั้งภาษาและความรู้ความเข้าใจผลประโยชน์ของไทย การทำงานร่วมกันเป็นทีม มิฉะนั้นไม่สมควรใส่เสื้อทีมประเทศไทย ถือนั่งเรือเดินทางการทูต และบริโภคเอกลักษณ์คุ้มกันทางการทูต

ในเวทีสหประชาชาติ เอกอัครราชทูตจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับหัวหน้าคณะผู้แทนถาวรของประเทศต่าง ๆ 100 กว่าประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เกินความสามารถนัก เพราะต่างฝ่ายต่างเป็นนักการทูตอาชีพด้วยกัน และจำเป็นจะต้องพึ่งพาอาศัยกันในโอกาสของ

การลงคะแนนเสียงที่จะมีการขอร้องระหว่างกัน และกัน ในวันข้างหน้า ในขณะที่กรุงวอชิงตัน เอกอัครราชทูตควรจะใช้เวลาเกือบทั้งหมด ในการสร้างเครือข่ายปฏิสัมพันธ์และหา ผลประโยชน์ร่วมกับฝ่ายอเมริกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะ เป็นที่ที่ทำเนียบขาว คนรอบตัวประธานาธิบดี สมาชิกรัฐสภาคองเกรส นักวิชาการ สถาบันวิเคราะห์นโยบาย ภาคประชาสังคม และสื่อมวลชน ที่แม้โดยรวม จะให้เกียรติ เอกอัครราชทูต แต่ไม่ใช่เป็นคนยึดการทูต เป็นวิชาชีพหรือจำเป็นต้องพบ รับฟังมุมมอง ทูตต่างชาติ

ถ้าจะมีการแข่งขันเป็นนัย ๆ ระหว่าง นักการทูตด้วยกันเอง คือ ใครจะเข้าถึงคนสำคัญ ที่มีบทบาทอำนาจในวอชิงตันได้มากกว่ากัน ตัวชี้วัดความสำเร็จในการเข้าถึงบุคคลสำคัญ อันหนึ่ง ดูได้จากการได้รับเชิญไปในงานสำคัญ ต่าง ๆ เช่น งานเลี้ยง Black Tie ประจำปี ของสมาคม Alfalfa ซึ่งมีสมาชิกจำนวนจำกัด ที่มาจากบุคคลระดับสูงในวงการ แม้แต่ Bill Gates ก็เพิ่งได้รับเชิญให้เป็นสมาชิกเมื่อสองปี ที่ผ่านมานี้เอง หรืองานเลี้ยง White Tie ของ Gridiron และงานเลี้ยงประจำปีของผู้สื่อข่าว ประจำทำเนียบขาว ซึ่งประธานาธิบดีและ นักการเมืองชั้นนำจะได้รับเชิญและมีการกล่าว แสดงบทเวที โดยนักข่าวสื่อมวลชนล้อเลียน การเมือง นำความสนุกสนานและโอกาสของ การเน็ตเวิร์ก มาให้กับผู้เข้าร่วมทุกคน

ในกรุงวอชิงตัน คู่สมรสมีบทบาทสำคัญ หลายครั้งมีมากกว่าตัวทูต ในสามปีที่ผ่านมา คู่สมรสทูตไทยได้เข้าไปเป็นสมาชิกสมาคมที่ ถูกต้องคือ International Club Number One ซึ่งมีสุภาพสตรีหมายเลขหนึ่ง ภรรยา คณะรัฐมนตรี และภรยานักการเมือง ผู้พิพากษา

บุคคลสำคัญเป็นสมาชิกครบ และความสำเร็จ ของการทำงานของทูตหลายงานเป็นผลจาก ฝีมือและเครือข่ายการเข้าถึงของคู่สมรสทั้งสิ้น เมื่อมองโครงสร้างและแนวโน้มกระทรวง การต่างประเทศใน 10-20 ปีข้างหน้า อุดคิดไม่ได้ว่า บุคลากรในสถานทูตไทยจะเปลี่ยนโฉมไปพอควร คือ นักการทูตส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งสำนักงาน จะเป็นสตรี ซึ่งมักเป็นโสดหรือสามีไม่ได้ติดตาม มาด้วย บทบาทคู่สมรสในการทูตกระแสหลัก ที่เคยมีมากก็คงจะหายไปมาก

ในกรุงวอชิงตัน สมาชิกรัฐสภาคองเกรส คือ กลุ่มเป้าหมายหลักในงานลือลับของสถานทูต เพราะแต่ละคนสามารถและอยากมีบทบาท แต่ไม่มีใครจะมีเวลาไปทำความรู้จักกับ ส.ส. ทั้ง 435 คน หรือ ส.ว. 100 คน การทำงานจึง ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง โดยทั่วไป ส.ว. มีบทบาทและอำนาจมากกว่า ส.ส. (ยกเว้น ส.ส. คนนั้นจะมีความอาวุโสสูง เช่น เป็นประธานสภา เป็นวิป หรือประธาน คณะกรรมาธิการสำคัญ) เพราะ ส.ว. อยู่ใน ตำแหน่งนานกว่า ส.ส. ถึงสามเท่า คือ 6 ปี และ ส.ว. เสียงเดียวสามารถกดดัน เปลี่ยนแปลง นโยบาย หรือเตะถ่วงการเสนอชื่อจากฝ่ายบริหาร เข้ารับตำแหน่งระดับสูงต่าง ๆ เป็นพัน ๆ ตำแหน่ง หรือปรับเปลี่ยนข้อเสนอวงเงินงบประมาณ ของฝ่ายบริหารได้

เรื่องท้าทายของทูตแทบทุกคนในวอชิงตัน คือ นักการเมืองเหล่านี้ไม่มีความจำเป็นที่จะต้อง คล้อยทำตามสิ่งที่นักการทูตต่างชาติมาขอร้อง เนื่องจากชาวต่างชาติไม่ได้มีสิทธิในการออกเสียง เลือกตั้งให้ตนได้กลับมาอยู่ในตำแหน่งอีกครั้ง และอาจเป็นเหตุให้คู่แข่งนำมาโจมตีก่อนการ เลือกตั้ง ดังนั้น ทูตจึงต้องหาเหตุผลให้เขายอม ให้เข้าพบ เมื่อได้เข้าพบ ทูตอย่างไร ส.ว. ส.ส.

จึงเห็นว่าเราเป็นประโยชน์กับเขา นั่นคือ การผูกโยงผลประโยชน์ของสิ่งที่สถานทูต ต้องการกับสิ่งที่นำผลประโยชน์มาสู่เขตเลือกตั้ง ของนักการเมืองนั่นเอง

หากจะสรุปประสบการณ์ 1 ปี ในการ ฝึกงานที่รัฐสภาของเกรสเมื่อ 30 ปีที่แล้ว คือ การที่ต้องสามารถเรียบเรียงคำพูดใน 1-2 นาที ของการพบปะครั้งแรกให้ได้ใจความเป็นที่ น่าสนใจของ ส.ว. หรือ ส.ส. ที่กำลังพบอยู่ หากทำไม่ได้ดี ส.ว. ส.ส. นั้น ๆ จะหมดสมาธิ ที่จะฟังต่อ และสรุปว่าต่อไปจะไม่เสียเวลา พบกับคนแบบนี้อีก ประสบการณ์นี้สามารถใช้ ได้กับการรายงานผู้บังคับบัญชา การประชุม และการลือขบปีในทุกประเทศ ทุกโอกาส

ด้วยเหตุผลการสร้างความสำเร็จให้ไทย เพื่อการลือขบปีนี้เอง ในบันทึกส่งท้ายการประจำ การรายงานกระทรวงฯ เอกอัครราชทูตได้เน้น แนวทางและโครงการที่จะบ่มเพาะ สร้าง ขยาย จุดแข็งเพื่อใช้เป็นพลังสร้างอำนาจการต่อรอง ที่ไทยมีอยู่ในสหรัฐให้เกิดประโยชน์ในการติดต่อกับรัฐบาลสหรัฐฯ ทุกระดับและรัฐสภาให้มากที่สุด

การสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวกับ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ เป็นเรื่องที่ดีแน่นอน แต่แม้ว่าจะสร้างไว้แล้วอย่างดี ก็ไม่ได้แปลว่า ทุกอย่างจะไปได้สวยเสมอไป ลองพิจารณากรณี นายกรัฐมนตรีอาเบะที่สามารถไปพบวาทิ ประธานาธิบดีทรัมป์ที่เพนทเฮ้าส์หรือของทรัมป์ ในนครนิวยอร์กได้ก่อนผู้นำอื่น สามารถไป ตีกอล์ฟที่สนามกอล์ฟในมลรัฐไมอามีของทรัมป์ ได้ ผูกใจทรัมป์ด้วยการมอบหัวไม้กอล์ฟ ราคาแพงให้เป็นที่ระลึก ภายหลังทรัมป์ เข้ารับตำแหน่งแล้ว ยังให้การต้อนรับทรัมป์ อย่างอบอุ่นที่กรุงโตเกียว พร้อมจะเสริมสร้าง กองกำลังทางทหารและปรับเปลี่ยนการตีความ

ในกฎหมายให้กองกำลังป้องกันตัวเองญี่ปุ่น สามารถช่วยรบร่วมกับสหรัฐฯ ได้ ฯลฯ แต่พอถึง เวลาที่ทรัมป์จะตอบตกลงพบผู้นำเกาหลีเหนือ ญี่ปุ่นได้รับทราบพร้อมเกาหลีเหนือ หรือการที่ ทรัมป์ตัดสินใจยกเว้นการเก็บภาษีเหล็กและ อลูมิเนียมชั่วคราวให้กับประเทศพันธมิตร เช่น อียู แคนาดา เม็กซิโก ปรากฏว่า ในเอเชีย มีแต่เกาหลีได้รวมอยู่ด้วย แต่ไม่มีญี่ปุ่นผู้ยอม ตามลูกพี่ลูกน้อง

อนาคตของความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ไทย ต้องแข่งกับนานาประเทศเป็นร้อย และที่สำคัญ กว่าคณะทูต คือสถานทูตจะต้องแข่งกับกลุ่มผลประโยชน์ภายในสหรัฐฯ เป็นพันธมิตรที่มี ผลประโยชน์ต่างกับไทย เช่น AFL-CIO Green Peace Humanity United ฯลฯ นักการทูต จึงจำเป็นต้องเร่งสร้างผลประโยชน์ร่วมให้มากขึ้น และลงพื้นที่ในมลรัฐที่เป็นเขตเลือกตั้งของสมาชิก รัฐสภาที่มีอิทธิพล เพื่อพบปะกับบริษัทไทย ชุมชนชาวไทยทั้งรุ่นปัจจุบัน และรุ่นลูกที่ทำธุรกิจ สาขาต่าง ๆ เพื่อสร้างพลังในระบบการเมืองของ สหรัฐฯ โดยมีสถานทูตเป็นผู้ประสานงาน หากเล่นได้ถูกต้อง นักลงทุนไทย นักธุรกิจ ผู้ประกอบการในสาขาต่าง ๆ ตลอดจนวัด สมาคม ชุมชนชาวไทยก็จะได้ประโยชน์ที่มาจาก การสนับสนุน การอุดหนุนของเมืองมลรัฐและ รัฐบาลกลาง และเมื่อชุมชนไทยรุ่นที่สองสามารถ เข้าถึงระบบการเมืองการปกครอง โดยเริ่มจาก การเป็นอาสาสมัคร การเป็นสมาชิกของ คณะกรรมการโรงเรียน แล้วจะนำไปสู่บทบาท ทางการเมืองท้องถิ่น เพื่อไต่เต้าขึ้นไปถึงเมืองและ มลรัฐ เช่นที่คณชัญญชนิษฐ์ มาร์เทอร์เรล คนไทย ตัวอย่างในนครลอสแอนเจลิสที่ทำอยู่

นักลงทุนไทยกำลังขยายบทบาทในมลรัฐ ต่าง ๆ เป็นบริษัทที่มีเงินทุนและการดำเนินการ

แบบมีอาชีพไม่ว่าจะเป็นไทยยูเนียน ไทยซัมมิท อินโดรามา บ้านปู ซีพี ปตท. และเอสซีจี ต่างมีความสามารถในขั้นเชิงธุรกิจดีอยู่แล้ว หากจะขาดก็คือ การเชื่อมโยงพลังธุรกิจเข้ากับระบบการเมืองในมลรัฐและระดับประเทศ เพื่อหนุนผลประโยชน์ของบริษัทและประเทศ เมื่อมีการทำงานร่วมกันและมีความเข้าใจในยุทธศาสตร์ของการใช้ประโยชน์จากระบบการเมืองในวอชิงตันร่วมกับสถานทูตฯ ประเทศไทยจะมีพลังกว่าที่เป็นอยู่อีกมาก ความน่าสนใจในประเทศไทยภายในกรุงวอชิงตันจะเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการลงทุนที่สร้างงานในมลรัฐที่มีสมาชิกรัฐสภาในตำแหน่งที่มีอิทธิพล เช่น มลรัฐเคนทักกี ที่ไทยซัมมิทไปเปิดโรงงานชิ้นส่วนรถยนต์แห่งที่สอง มี ส.ว. ตัวแทนมลรัฐนี้ดำรงตำแหน่งผู้นำเสียงข้างมากของพรรครีพับลิกัน หรือการสร้างงานในรัฐที่มีคะแนนสูง เช่น เพนซิลเวเนีย ก็จะได้รับ ความสนใจจากประธานาธิบดี

ผู้ประกอบการนักธุรกิจไทยที่ประสบผลสำเร็จในมลรัฐต่าง ๆ คือ ประตูที่จะนำ SME และ start up จากประเทศไทยเข้าสู่สหรัฐฯ ชุมชนชาวไทยอเมริกันรุ่นที่สองที่ได้รวมกลุ่มในนามของ “สมาคมศิษย์ไทย” ได้เดินมาถูกทางแล้ว สถานทูตฯ และทางราชการควรให้การสนับสนุนต่อเนื่อง เพื่อให้กลุ่มนี้ขยายเครือข่ายและการทำงานในเมืองหลักทั่วสหรัฐฯ และสร้าง/รวมกลุ่มกันเป็นสมาคมนักวิชาชีพอเมริกันเชื้อสายเอเชียอื่น ๆ เช่น นักกฎหมาย สถาปนิก แพทย์ และวิศวกร ก็จะเป็นพลังสนับสนุนวิชาชีพของตนและชุมชนของตนทั้งในอเมริกาและความสำคัญของประเทศไทยในระบบการเมืองสหรัฐฯ

การที่มี ส.ว. เป็นลูกครึ่งไทยอเมริกัน

ที่เกิดในไทยคนแรก คือ นางแทมมี ดักเวอร์ธ จากมลรัฐอิลลินอยส์ นับเป็นเรื่องที่น่ายินดีและจะมีประโยชน์ต่อความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ แต่ต้องถือว่าเป็นกรณีพิเศษ (exception) เช่นเดียวกับการที่บารัค โอบามา ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีผิวดำคนแรก ในขณะที่การต่อสู้การเหยียดผิว ยังมีหนทางอีกยาวไกล ดังนั้น ยุทธศาสตร์ของไทยต่อสหรัฐฯ ในอนาคตจึงต้องบ่มเพาะคนอเมริกันเชื้อสายไทย รุ่นที่สอง และรุ่นต่อ ๆ ไป ให้เป็นพลังทางการเมืองพร้อมกับการขยายผลประโยชน์ร่วมทางเศรษฐกิจระหว่าง นักธุรกิจ นักลงทุน ผู้ส่งออก และนำเข้าของทั้งสองประเทศ

สรุป

ในการเดินทางมากความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ การทำงานของกระทรวงฯ และสถานทูตฯ จะต้องปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่จะสร้างพลังต่อรองที่มาจากปัจจัยในประเทศไทยที่สหรัฐฯ ให้ความสำคัญ เช่น พันธมิตรทางทหาร ความมั่นคงทางทะเล การต่อสู้ปัญหาข้ามชาติ ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ โดยบริษัทสหรัฐฯ ในไทย/อาเซียนและปัจจัยที่มาจากภายในสหรัฐฯ อันเป็นพลังที่ส่งผลถึงนักการเมืองในระดับท้องถิ่น เมือง มลรัฐ และประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนของไทย การสั่งซื้อสินค้าจากสหรัฐฯ โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่มีฐานการผลิตในมลรัฐสำคัญ และการขยายและรวมพลังของผู้ประกอบการนักวิชาชีพพร้อมกับชาวอเมริกันเชื้อสายเอเชีย เมื่อการล๊อบบี้ให้กับประเทศไทยทำเป็นกระบวนการต่อเนื่องแบบ “ระเบิดจากภายใน” ได้เมื่อไร เมื่อนั้น ประเทศไทยจะมีน้ำหนักและความสำคัญในกรุงวอชิงตันแบบยั่งยืนไม่ต้องพึ่งพาล้างที่หมดพลังแล้วของพันธมิตรเก่าแก่ที่ร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กันมานานอีกต่อไป

การทูตไทย ในยุคประเทศไทย 4.0 ถอดรหัสจากยุโรป

สีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว
เอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าความสำเร็จของยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ขึ้นอยู่กับมิติและการดำเนินงานด้านต่างประเทศไม่น้อยทีเดียว อีกทั้งในช่วงที่ประเทศไทยอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมืองในโค้งสุดท้ายและการปฏิรูปเศรษฐกิจที่กำลังเข้าสู่ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ ความเชื่อมั่นของต่างประเทศในทิศทางที่ประเทศไทยกำลังเดินหน้าอยู่ดังกล่าวย่อมต้องอาศัยบทบาทที่แข็งขันของกระทรวงการต่างประเทศและเอกอัครราชทูตไทยทั่วโลก โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศตะวันตก ซึ่งมีสหภาพยุโรปเป็นเป้าหมายหลักทั้งในแง่อิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศและเศรษฐกิจของโลก

ขณะนี้ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับสหภาพยุโรปได้ปรากฏความก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากที่สหภาพยุโรปได้ตัดสินใจที่จะยกเลิกข้อจำกัดที่ระงับการติดต่อระดับสูงกับไทย ซึ่งเป็นที่ทราบดีว่าการยกเลิกข้อจำกัดดังกล่าวเป็นผลมาจากการผลักดันของประเทศที่ถือเป็นผู้นำของสหภาพยุโรป กล่าวคือ สหราชอาณาจักร เยอรมนี และฝรั่งเศส ดังนั้น ในภาวะการณ์ใหม่นี้ สถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลใหญ่ของเราจำเป็นต้องเร่งการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ทางการเมืองให้มีพลวัตยิ่งขึ้นควบคู่ไปกับการดำเนินการในเชิงรุกเพื่อนำยุทธศาสตร์ประเทศ 4.0 ไปสู่ภาคเอกชนของบรรดาประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปและภูมิภาคยุโรป เพราะประเทศเหล่านี้ล้วนแต่มีศักยภาพทางด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม การศึกษา วิจัยขั้นสูงที่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการที่ประเทศไทยจะเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0

ต่อไปนี้ การทูตไทยจึงต้องเป็นการทูต 4.0 ด้วย เราจำเป็นต้องสร้างสิ่งที่เป็นภาษาอังกฤษเขาเรียกว่า “narrative” ที่น่าเชื่อถือและหนักแน่นให้กับประเทศไทยที่เป็นภาพที่ชัดเจน ภาพที่ต่อเนื่อง และภาพที่มองไปข้างหน้า เราต้องนำประเทศไทย 4.0 ไปเชื่อมกับยุทธศาสตร์ของภาคเอกชนในยุโรปที่กำลังมองหาที่เอเชียและอาเซียน โดยมุ่งไปยังบริษัทชั้นนำของโลกที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรม S-curve ที่เราต้องการเชิญชวน ให้มาร่วมลงทุนในโครงการต่าง ๆ ที่สำคัญ โดยเฉพาะในเขตเศรษฐกิจพิเศษระเบียงตะวันออก (East Economic Corridor – EEC) ซึ่งต่อไปจะเป็นสะพานสู่อนาคตของประเทศไทยถึงเวลาแล้วที่นักการทูตของไทยในยุคประเทศไทย 4.0 จะต้องไม่เพียงแค่ว่า “Talk the talk” แต่ต้อง “Walk the talk” ให้ได้ เพื่อให้การทำงานเกิดผลงานที่เป็นรูปธรรม

ต่อไปนี้ จะเป็นบทให้สัมภาษณ์ของพบกับวิฑูรย์ธรรมย์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ปีนี้ ซึ่งจากวันนั้นถึงวันนี้ นับว่ามีพัฒนาการล่าสุดหลายประการในทางบวกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพยุโรป อย่างเช่น การเยือนสหราชอาณาจักรและฝรั่งเศสของท่านนายกรัฐมนตรี ระหว่างวันที่ 20-25 มิถุนายน ศกนี้ รวมถึงการลงนามในหลักการของบริษัทร่วมลงทุนของศูนย์ซ่อมบำรุง MRO ระหว่างแอร์บัสและการบินไทยที่อุตะเภ่า ซึ่งเมื่อเสร็จแล้วก็จะเป็นศูนย์ซ่อมบำรุงที่อาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุดในเอเชีย เป็นการเปิดศักราชใหม่ของประเทศไทย 4.0

พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ

ฝรั่งเศสให้ความสนใจกับภูมิภาคเอเชียภายใต้แนวคิด Asia Rising โดยมองมาที่อาเซียนซึ่งเป็นตลาดที่สำคัญที่กำลังมีการรวมตัวทางเศรษฐกิจ และฝรั่งเศสให้ความสนใจกับประเทศไทยซึ่งอยู่ในช่วงของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจให้กลับไปสู่การขยายตัวอย่างมั่นคง เรามียุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 เรามีโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เรามีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งหมดล้วนเป็นโอกาสสำหรับภาคเอกชนของฝรั่งเศส เพราะฉะนั้น ฝรั่งเศสจึงมีความตื่นตัวในเรื่องของการค้าการลงทุนกับประเทศไทยอย่างมาก โดยภาคเอกชนของฝรั่งเศสมีคณะเดินทางมาเยือนไทยถึง 2 ครั้ง มีการลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างภาคเอกชนของทั้งสองฝ่าย มีการระบุดอุตสาหกรรมสาขาใหม่ ๆ ที่จะร่วมมือกัน เช่น agro-food biotechnology พลังงานทดแทน โครงสร้างพื้นฐาน Smart City เป็นต้น

บทบาทของสถานเอกอัครราชทูต ในการผลักดันโครงการลงทุน ของบริษัท Airbus ที่จะมาสร้าง ศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยานที่ ท่าอากาศยานอู่ตะเภา

โครงการนี้ถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และมีความสำคัญต่อการที่จะนำประเทศไทยไปสู่เศรษฐกิจที่มีนวัตกรรม มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีขั้นสูง ถ้า Airbus เข้ามาจัดตั้งศูนย์ซ่อมบำรุงก็หมายความว่าหนึ่ง ประเทศไทยจะเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมการบิน และสอง อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านการบินและด้านอื่น ๆ ก็จะมาเข้ามา เช่น อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนเครื่องบิน หรือ อุตสาหกรรมที่เราอยู่ในปัจจุบันคืออุตสาหกรรมยานยนต์ก็จะสามารถยกระดับไปผลิตชิ้นส่วนเครื่องบินได้ จุดนี้จึงเป็นโครงการที่มีความสำคัญที่ผ่านมาสถานเอกอัครราชทูตฯ ได้พยายามผลักดันสนับสนุนแนวทางเรื่องนี้ในแง่ของการประสานงานติดตามการดำเนินงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการประสานการเชิญประธาน Airbus มาเยือนประเทศไทยเมื่อต้นปีที่แล้ว

ความร่วมมือของประเทศไทย กับองค์การเพื่อความร่วมมือและ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD)

โดยที่ฝรั่งเศสเป็นที่ตั้งของ OECD ซึ่งเป็นองค์กรที่มีชื่อเสียงในเรื่องขององค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะในเรื่องนโยบายเศรษฐกิจ และสามารถช่วยประเทศต่าง ๆ เพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเศรษฐกิจมหภาค การค้าการลงทุนและมาตรฐานทางเศรษฐกิจ

ที่เป็นที่ยอมรับของระหว่างประเทศ มีการกล่าวว่า OECD เป็น rich man club อย่างไรก็ตาม ในระยะหลัง OECD ได้พยายามปรับนโยบายพยายาม reach out ไปสู่ประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีศักยภาพที่จะก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนา ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ในข่ายนี้ OECD เห็นถึงศักยภาพ (potential) ของประเทศไทย จึงมีการพูดคุยในเรื่องของโครงการความร่วมมือ เรียกว่า “Country Programme” OECD ได้ส่งคณะมาศึกษาดูงานว่าประเทศไทย ณ ขณะนี้อยู่ในสถานะเช่นใด สถานะเศรษฐกิจเป็นอย่างไร มีนโยบายหรือยุทธศาสตร์เป็นอย่างไร และได้เสนอแผนงานขึ้นมาเพื่อสนับสนุนกระบวนการปฏิรูปเศรษฐกิจไทยภายใต้ยุทธศาสตร์ 20 ปี และประเทศไทย 4.0 ซึ่งปัจจุบันแผนงานนี้หลัก ๆ ประกอบด้วย 4 เสาหลักเสาแรก เรียกว่า public sector reform (การปฏิรูปภาครัฐ) เพื่อให้เกิดธรรมาภิบาล ความโปร่งใส เกิดประสิทธิภาพในการทำงานของภาครัฐมากขึ้น เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เสาที่สอง เป็นเรื่องของการเสริมสร้างบรรยากาศการลงทุน และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยการทบทวนนโยบายการลงทุน และการปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนา SMEs เสาที่สาม ก็จะเป็นเรื่องของนโยบายประเทศไทย 4.0 โดยตรง ซึ่งประกอบด้วย การเสริมสร้างนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม รวมทั้งการพัฒนา Digital economy และทรัพยากรมนุษย์ ส่วนเสาที่สี่ ก็จะเป็นเรื่องของการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้ Development Agenda 2030

บทบาทของสถานเอกอัครราชทูตฯ ในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม ซึ่งเป็น soft power ของประเทศไทย

ที่จริงแล้ว soft power มิใช่เพียงแค่เรื่องศิลปะวัฒนธรรมเท่านั้น แต่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยหรือการดำเนินการใด ๆ เช่น การให้ทุนการศึกษา การให้ความช่วยเหลือทางด้านการพัฒนาที่จะช่วยให้เกิดความประทับใจและทัศนคติที่ดีต่อไทยในระดับประชาชน ในส่วนวัฒนธรรมไทยที่สถานเอกอัครราชทูตฯ พยายามส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ในขณะนี้คือ (1) มวยไทย เพราะฝรั่งเสนนิยมมวยไทยเป็นอย่างมาก (2) ภาพยนตร์ไทย มีการจัดเทศกาลภาพยนตร์อาเซียน และ (3) อาหารไทย ซึ่งทั้งหมดนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะต้องทำงานร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ของประเทศไทย อาทิ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวัฒนธรรม และ

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการการทำงานภายใต้ทีมประเทศไทยอย่างแท้จริงเพื่อให้การทูตแบบ soft power บรรลุผลสำเร็จสูงสุด

ความร่วมมือระหว่างไทยกับ องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO)

UNESCO มีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงปารีส เอกอัครราชทูตไทยประจำฝรั่งเศสจึงสวมหมวกหลายใบ โดยนอกจากงานการทูตเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในทุกมิติซึ่งเป็นภารกิจหลัก รวมทั้งการเป็นเอกอัครราชทูตที่ดูแลงาน OECD แล้วยังเป็นเอกอัครราชทูตประจำ UNESCO ด้วย ในส่วนของ UNESCO เป็นงานที่สำคัญ เพราะว่าเป็นกลไกนำในเรื่องการศึกษา เรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องวัฒนธรรม ล้วนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อคน ต่อการพัฒนา

บุคลากร และต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ไทยจึงพยายามที่เข้าไปมีบทบาทที่มากขึ้นใน UNESCO บทบาทของไทยที่เห็นได้ชัด คือ การที่ประเทศไทยดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก แสดงให้เห็นว่านานาชาติก็ยอมรับบทบาทของไทยในเรื่องการศึกษาในกรอบของ UNESCO

ช่องทางของสถานเอกอัครราชทูตฯ ในการให้ความช่วยเหลือคนไทย ในฝรั่งเศส

การติดต่อสื่อสารกับคนไทยที่อยู่ในฝรั่งเศสเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะฉะนั้น จึงมีการดำเนินการหลายช่องทาง ได้แก่ การจัดทำเว็บไซต์มี Facebook ของสถานเอกอัครราชทูตฯ ซึ่งในกรณีที่มีข่าวสำคัญที่เกี่ยวกับสถานการณ์ที่อาจจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัย ก็อาจจะมีการแจ้งผ่านช่องทางดังกล่าว ในขณะที่เดียวกัน มีหมายเลขโทรศัพท์สายด่วน (hotline) ที่สามารถติดต่อได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตเป็นผู้ถือการสื่อสาร รวมทั้งมีการพยายามให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้คนไทยมีความระมัดระวังและก็มีความเตรียมพร้อมอย่างไรก็ดี การสื่อสารซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ public diplomacy นั้น มิใช่เฉพาะในเรื่องของสถานการณ์ความปลอดภัยเท่านั้น แต่เป็นช่องทางในการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศสที่จะทำให้คนไทยที่เป็นนักท่องเที่ยวได้พำนักในฝรั่งเศสสะดวกและมั่นใจยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นช่องทางที่จะทำให้คนไทยในฝรั่งเศสได้รับทราบสถานการณ์ที่สำคัญในไทยและการดำเนินการของสถานเอกอัครราชทูตฯ ในด้านต่าง ๆ ที่เป็นผลประโยชน์ของคนไทยและประเทศไทย

ทิศทางสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสหภาพยุโรป ในทศวรรษหน้าและผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับประเทศไทย

เราต้องยอมรับข้อเท็จจริงที่ว่าสำหรับประเทศในสหภาพยุโรป ค่านิยมประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนเป็นบรรทัดฐานที่สำคัญของเขาในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในส่วนของประเทศไทยนั้น เขาเริ่มมีความเชื่อมั่นในทิศทางการเมืองที่เราดำเนินอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรายังคงยึดมั่นในค่านิยมประชาธิปไตย และบัดนี้เขาก็เห็นความคืบหน้าและมีความคาดหวังมากขึ้น ขณะเดียวกันประเทศหลัก ๆ ในสหภาพยุโรปก็เริ่มเปลี่ยนท่าที เนื่องจากตระหนักว่าเราไม่สามารถมองข้ามประเทศไทย ด้วยขนาดเศรษฐกิจอันดับสองของไทยในอาเซียน ด้วยความสำคัญทางภูมิศาสตร์ของไทยและศักยภาพทางเศรษฐกิจในอนาคต ภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 จึงเชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพยุโรปกำลัง “back on track” และก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

คุณสมบัติของนักการทูต ในทศวรรษหน้า

หน้าที่ของทูตจะไม่เหมือนเดิมแล้ว คือจะต้องรู้ในเรื่องใหม่ๆ มากขึ้น ไม่ใช่ออกไปพูดแค่ประเทศไทยทั่ว ๆ ไป ต้องสามารถพูดในเชิงลึกในเรื่องเศรษฐกิจ ต้องมีความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ต้องรู้จักและเรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ ต้องรู้ว่าประเทศไทยต้องการอะไร และบางครั้งก็ต้องทำให้มันเป็นโครงการหรือมีความเป็นรูปธรรมขึ้นมา จะไม่สามารถนำเสนอหรือกล่าวแบบลอย ๆ ได้ แต่ต้องมีโครงการ มีอะไรที่เป็นรูปธรรม และต้องติดตามให้เกิดผลด้วย

แรงบันดาลใจในการทำงานในฐานะ นักการทูต และข้อแนะนำสำหรับผู้ สนใจจะเข้าสู่เส้นทางของนักการทูต

ปัจจุบันบทบาทนักการทูตเปลี่ยนไปอย่างมาก เราจะต้องทำงานในลักษณะเชิงรุกมากขึ้น อย่างบทบาทการเป็นเอกอัครราชทูตนี้ไม่ใช่ทำงานใน office แต่จะต้องใช้เวลาออกไปข้างนอก ไปหาบุคคลที่มีความสำคัญทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน สร้างเครือข่ายที่เรียกว่า “Friends of Thailand” แต่ที่จริงต้องเป็นยิ่งกว่านั้น คือเป็น “Constituency of Thailand” คือ ฝึกกำลังเพื่อสนับสนุนไทยในระดับต่าง ๆ ด้วย เมื่อเรามีเครือข่ายเหล่านี้แล้วหากมีอะไรหรือเมื่อต้องการผลักดันเรื่องใด เครือข่ายนี้ก็จะคอยช่วย เพราะฉะนั้นการทำงานอันดับแรก การเป็นทูตต้อง proactive มากขึ้น สอง ปัจจุบันทุกอย่างกลายเป็นยุค globalization เพราะฉะนั้นการทำงานก็ต้องรวดเร็วมากขึ้น แต่ไม่ใช่เป็นการทำงานแข่งขันกับ CNN เพราะว่าถึงอย่างไร เราก็แข่งไม่ได้ แต่การรายงาน การทำงานก็ต้องเร็วขึ้น แต่ไม่ใช่รายงานในเชิงข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น เราจะต้องรายงานในลักษณะที่มีมุมมอง ข้อวิเคราะห์และข้อเสนอแนะทางนโยบาย ถ้าเป็นเรื่องที่มีนัยทางด้านนโยบาย มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร การทำงานต้องรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ สาม คือ ภายใต้อุตสาหกรรมไทย 4.0 เราต้องหาความรู้ใหม่ ๆ เช่น คำว่า S-curve คืออะไร ประกอบด้วยอุตสาหกรรมด้านใดบ้าง แล้วเราจะส่งเสริม S-curve ได้อย่างไรบ้าง ประเทศ

ที่เราประจำอยู่มีศักยภาพอะไรที่ตรงกับ S-curve ที่เราต้องการ โดยในขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ต้องแสวงหาสิ่งที่จะเป็นประโยชน์กับประเทศไทย ซึ่งต้องมีความเป็นรูปธรรมในการทำงานด้วย และมีเป้าหมาย (agenda) ชัดเจน เช่น กรณีฝรั่งเศส ก็ต้องศึกษาว่ามีบริษัทอะไรบ้างที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ประเทศไทยต้องการ แสวงหาเทคโนโลยีที่อยู่ใน S-curve ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจไทย เช่น กรณีบริษัท Airbus เป็นการทำงานแบบไปเจาะลึกไปถึงบริษัท ซึ่งก็คือการทำงานที่เป็นรูปธรรม และก็พยายามให้มีผล (impact) มีความสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญในการทำงานของเอกอัครราชทูต สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลใหญ่ สำนักงานการค้า หรือกระทรวงการต่างประเทศนั้น ในช่วงที่เป็นโฆษกกระทรวงการต่างประเทศ ได้พยายามเอาค่านี้นำมาใช้ คือ “Public Diplomacy” เพราะในยุคที่เป็นประชาธิปไตย ในยุคที่คนมีความสนใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ด้านการต่างประเทศมากขึ้น เราต้องเล่าให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบว่ากระทรวงการต่างประเทศทำงานอย่างไรที่เป็นประโยชน์กับประเทศไทย ที่เป็นประโยชน์กับคนไทย เพื่อให้สาธารณชนได้เข้าใจและสนับสนุนการทำงานของกระทรวงการต่างประเทศ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่อยากฝากไว้ให้เป็นข้อคิดให้แก่แก่นักการทูตในปัจจุบันนำไปปรับใช้กับชีวิตการทำงานและเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจจะเข้าสู่งานด้านการทูตเพื่อทำความเข้าใจกับงานของนักการทูตในยุคประเทศไทย 4.0

ReCAAP at 10

Dr. Pornchai Danvivathana¹
Former Ambassador to the Republic of South Africa

I. Introduction

The need for combating piracy became a serious issue of the coastal States in Southeast Asia in the early 2005, especially those bordering the Straits of Malacca and Singapore, and when the Joint War Committee of the Lloyd's Market Association declared the Strait of Malacca and some parts of the Philippines as a "war-risk" area². Those States had to come up with a proper and timely solution because shipments of goods and petroleum through the Strait of Malacca accounted for about forty percent of world trade, thus rendering the Strait of Malacca to be the most shipping lane in the world³. The increase in the commission of piracy and armed

robbery against ships at sea could affect the overall maritime security in the region. In fact, Southeast Asia is facing threats from within and outside the region, other than piracy and armed robbery at sea, for example, terrorism, human trafficking, etc.

With a view to suppressing piracy and armed robbery against ships at sea, international cooperation is required to address the issues of common concern. In this region, the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), an inter-governmental organization, recognized the need for international cooperation in the combat of such crimes by categorizing piracy as a transnational crime within the scope of the 1997 ASEAN Declaration on Transnational Crime⁴ and the 1998 Hanoi Declaration⁵.

---

¹ LL.B.(2nd Class Hons.), LL.M. (N.Y.U.), J.S.D.(N.Y.U.), Barrister-at-Law; Chairman, ReCAAP ISC Governing Council
Remarks: The author thanks Mr. Yoshihisa Endo, Executive Director, ReCAAP ISC, for his comments made to the first draft of this article.

² Panos Koutrakos and Achilles Skordas, "The Law and Practice of Piracy at Sea. European and International Perspectives" (Oxford : Hart Publishing Ltd., 2014), p. 281

³ See Bernard D. Cole, "Asian Maritime Strategies. Navigating Troubled Waters", (Annapolis, MD: Naval Institute Press, 2013), p. 10

⁴ Signed in Manila on December 20, 1997

⁵ Adopted in Hanoi on December 16, 1998

II. Need for an Information-Sharing Centre

In the Straits of Malacca and Singapore, law enforcement agencies had intensified their cooperation to reduce piracy incidents⁶. In 2003, coordinated patrols by Malaysia and Thailand were initiated, followed by the same among Malaysia, Indonesia and Singapore in the following year. In addition, another step was taken by some Asian countries in the suppression of these transnational crimes, while mindful of the jurisdictional issue and overlapping claims over the maritime zones of some Asian countries, by concluding the Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCAAP) in Tokyo on November 11, 2004⁷. ReCAAP is another multilateral effort created to solidify foundation, at the government level, to promote cooperation by means of information-sharing among the law enforcement agencies and other relevant agencies of the Contracting Parties.

The latest statistics revealed that the number of piracy incidents stood at 73 incidents in Asia during January – June 2014 . It has decreased from 78% during the first half of 2012 to 55%⁹. Based on ReCAAP characteristics of incidents, many cases were considered less significant (Category 3 incidents) and petty thefts. Even though it was not because of the efforts by ReCAAP alone which brought

down the number of piracy attacks, credits should be given to the law enforcement agencies which serve as Focal Points of the ReCAAP Contracting Parties. It should be noted that other relevant government agencies do have a role to play and deserve no fewer credits than the Focal Points, without which the Focal Points would not have been able to fulfill their tasks efficiently.

There are also some other factors which might have an influence on the decline in the number of attacks, for example, monsoon season, utilization of private-armed guards on board a vessel, as a deterrent measure to combat piracy and armed robbery at sea, etc.

In accordance with the ReCAAP Agreement, the ReCAAP Information Sharing Centre (ReCAAP ISC) was established, which has, since its inception, served its Member States and the international community by disseminating information received from stakeholders and Focal Points when piracy attacks occur. The ReCAAP ISC has its function to make analytical reports for submission to the Governing Council of Member States with a view to making assessment for policy guidance of the ReCAAP ISC. Such reports prepared by the ReCAAP ISC are useful tools for all the Focal Points and stakeholders in the maritime industry to adopt preventive measures as appropriate. It was observed that the ReCAAP ISC

---

⁶ Panos Koutrakos and Achilles Skordas, in footnote 1 supra, p.282

⁷ The ReCAAP Agreement entered into force on September 4, 2006. There are 20 member states as of September 2014

⁸ "Half Year Report. 1st January – 30th June 2014. Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia", ReCAAP Information Sharing Centre, p.3

⁹ Ibid, p.9

“has significantly enhanced information sharing among the maritime nations using the Singapore and Malacca Straits and surrounding waters”¹⁰.

In the year 2016, ReCAAP is aimed at commemorating its 10th Anniversary. This article illustrates how ReCAAP has made achievements during the past years and how its prospects would be in the new decades.

III. Keys to Success

The ReCAAP ISC has made a lot of contributions to the safety of sea lines of communication. It was also used as a model for the establishment of the information sharing centers set up under the Djibouti Code of Conduct in close collaboration with the International Maritime Organization (IMO). This reflects the international recognition of the role of ReCAAP in the combat against piracy and armed robbery against ships.

The author of this article observed that the following elements, when put together, would illustrate how the ReCAAP ISC had proven itself a success in accordance with the objectives and mandate under the ReCAAP Agreement:

1. Analytical reporting. The ReCAAP ISC has categorized all piracy attacks in 3 categories, namely CAT I (very significant), CAT II (moderately significant) and CAT III (less significant). The categorization of incidents is based on the degree of violence and the economic loss that may be accrued. Later on, petty theft was included as a sweeping clause to include other commission of offences which are

not defined as piracy and armed robbery against ships. To put it in another way, not all acts of crime once reported will be considered as piracy and armed robbery against ships. Thus, the number of incidents reported to public is rather as opposed to figures released by other sources. ReCAAP ISC reports are available on a monthly, quarterly, half-yearly and annual basis.

The ReCAAP ISC has launched some other tools to assist members of the maritime industry and the shipping industry, for example, anti-piracy poster, maritime security charts, etc.

2. External partnership. The ReCAAP ISC has been engaging with the public and private sectors, the purposes of which are to raise the profile of ReCAAP and also to enhance cooperation with all stakeholders. Right now, ReCAAP has adopted its principle of “shared responsibility”. It means that it is not only for the ReCAAP ISC which will disseminate information and coordinate with the focal points of the Member States, but all stakeholders need to report incidents in a timely manner, while preventive measures will have to be adopted as necessary. Member States are duty-bound to encourage individually or collectively their maritime industries to be aware of the situation alerts put forward as warnings by the ReCAAP ISC and for their maritime industry to be mindful of the benefit of reporting which in many, if not most, cases may save a lot of lives. External partnership also covers the encouragement of Indonesia and Malaysia to become parties to ReCAAP at the

---

¹⁰ Bernard D. Cole, in footnote 2 supra, p. 183

earliest possible opportunity. While ReCAAP may be another avenue for both countries to make the best use of information shared among its Member States, capacity building is another component of the ReCAAP ISC which could contribute to the information-sharing systems of these two countries, and vice versa.

So far, ReCAAP has concluded memoranda of understanding (MOUs) with a number of international organizations, entities and private industry.

3. Confidentiality and safeguarding of information. Since the ReCAAP ISC is an inter-governmental organization, it has its own organizational structure and answers to the Member States through their representatives who serve as Governors of their respective countries and gather together as the Governing Council once a year to give policy guidance to the ReCAAP ISC. In that case, this collaboration is a government – to – government cooperation to tackle piracy situations,

particularly in Asia, and elsewhere. Information gathered through their focal points will always be kept confidential and be used for making appropriate recommendations to the Governing Council for action and adoption of policy directions to the Membership in the area of combating piracy and armed robbery at sea.

On top of that, it is a result of the political will of the Member States in Asia and outside Asia, which collectively join efforts together in eliminating transnational crime.

4. Consensus-building. As of now, decision-making is made by consensus. Even though securing consensus is time-consuming, the end results, which the Governing Council aims to achieve upon the conclusion of meetings, reflect the spirit of compromise that all Governors have shown when working with one another with a view to arriving at a consensus. Once there is an objection, there is no consensus. The technique of

paving the way to reach consensus and securing it requires a lot of diplomatic skills, as well as a lot of efforts and perhaps charisma, to liaise with all involved. Once consensus is achieved, the issue at hand is supposed to subside since the solution reached by consensus is not meant to be short-lived. Based on the author's experience, informal setting on different occasions serves the purpose of consensus - building better than formal meetings. For some grouping, like ASEAN, a lot of agreed texts and decisions came to fruition after many rounds of informal discussions in a casual manner had been exhausted.

5. Capacity-building. It is one of the three pillars of the ReCAAP ISC, which comprises information-sharing; capacity-building and cooperative arrangements. As stated earlier, capacity-building is aimed to ensure that all Focal Points are efficiently coordinated among them in response to the situations at hand. It helps ensure trust-building among law enforcement officers taking shifts to monitor their respective waters. It is hopeful that contributions from different Member States will enhance capacity-building for the benefit of all the Focal Points, other relevant government officials and for the ReCAAP ISC staff members.

IV. Approach to Meet New Challenges in the Upcoming Decades

The Governing Council, at its 8th Meeting held on 4-6 March 2014, took up the issue of the future of the ReCAAP ISC for deliberation since the ReCAAP ISC

had to be adaptive to the changing environment and, in particular, the geopolitical architecture in Asia and the rest of the world. Some floated the idea of the ReCAAP ISC becoming a center of excellence. The Meeting also decided to commemorate the 10th Anniversary of the establishment of the ReCAAP ISC, which was launched on 29 November 2006 after the ReCAAP Agreement came into force on 4 September 2006, because the ReCAAP ISC is approaching the next decade.

It should be noted that the Joint Statement on the Occasion of the Tenth Anniversary of the ReCAAP Information Sharing Centre, adopted by the Governing Council on 15 March 2016, recognized the aspiration of the Contracting Parties to upgrade the ReCAAP ISC to become a center of excellence within the framework of the Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia of 2004 (ReCAAP Agreement) and to set up a working group comprising representatives of Governors to come up with a roadmap for that purpose. So far, the Governing Council has its goal to expedite to process of becoming a center of excellence with in 2020, bearing in mind that some areas of cooperation remain ongoing even beyond the silver jubilee of the ISC establishment.

On 18 March 2016, a High Level Meeting was conducted at the Shangri-La Hotel, Singapore, and was originally planned to be chaired by H.E. Don Pramudwinai, Minister of Foreign Affairs of Thailand but in the end, it was actually

co-chaired by the Minister of Foreign Affairs of Thailand and Mr. Khaw Boon Wan, Transport Minister of the Republic of Singapore. The High Level Meeting produced useful deliverables, some of which included the introduction on the “Development of the ReCAAP over the Decade”, the “10th Anniversary Commemorative Publication”, “Guidance for Tankers Operating in Asia Against Piracy and Armed Robbery involving Oil cargo theft”, and “Regional Guide to Counter Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia”. The Meeting also gave blessings to the Joint Statement, adopted at the 10th Governing Council Meeting on 15 March 2016. In the afternoon of 18 March 2016, the Thai Foreign Minister was accorded with the honour to deliver a keynote address at the symposium under the theme, “Emerging Maritime Security Challenges in Asia and Region’s Responses.”

The above-mentioned idea of becoming a center of excellence is the best way the ReCAAP ISC could be responsive to new challenges. When the ReCAAP ISC claims itself to be a center of excellence, it may need to come up with appropriate key performance indicators (KPIs) for its justification. In any case, the ReCAAP ISC should always be in the driver’s seat to disseminate, share and perhaps operate relevant information to combat piracy and armed robbery at sea on behalf of the Membership. A roadmap towards a center of excellence should be drawn to set benchmarks and to lay down certain criteria and any necessary components in detail. At the same time,

the ReCAAP ISC should be able to contribute to the needs and interests of the information-sharing community, especially all stakeholders, including the maritime industry. If this is the case, the ReCAAP ISC needs to take stock of what it has fulfilled and where its positioning is at the moment.

The other issue which is worth being revisited for the purpose of strengthening the role of the ReCAAP ISC is the issue of coordination among the Focal Points, on the one hand, and between the Focal Points and the ReCAAP ISC, on the other hand. Focal Points are, in fact, law enforcement agencies of the Member States and serve as coordinating partners with the ReCAAP ISC in order to exercise their respective jurisdictions to combat piracy and armed robbery at sea in accordance with the ReCAAP Agreement. Their role is very vital to translate the concept of information-sharing into action on the ground. Information-sharing may be rendered ineffective or may come to no avail at all if law enforcement is in limbo. So far, the Focal Points have done an excellent job for ReCAAP as a whole. Still, capacity-building is needed to boost the efficiency of the Focal Points. In so doing, the ReCAAP ISC has arranged year-round activities to ensure effective responses to the situations at hand. The expansion of membership could be a way to tap new resources pertaining to work of the ReCAAP ISC.

Public awareness is the third issue which needs a lot of attention of each and every member State. Each Member State needs to raise and appreciate work of the

ReCAAP ISC. While the ReCAAP ISC is in full support of “shared responsibility”, the Member States, their Focal Points, and the maritime and shipping industries all share the responsibility of disseminating information in a timely manner and do everything in their power to combat piracy and armed robbery against ships at sea. Bearing in mind that any perpetrator must not be given a safe haven, preventive measures should, by all means, be promoted within the territory of each Member State.

It was agreed that the future of the ReCAAP ISC would remain on the agenda of the Governing Council until such time when discussions are exhausted. It is hopeful that the Working Group would make appropriate recommendation to the Governing Council within March 2017 so that consensus could be arrived at on this very important agenda item.

V. Conclusion

The ReCAAP ISC has come a long way and has been recognized as a model of success at the regional level in the field of combating piracy and armed robbery at sea. It is interesting to note that cooperation existing so far is attributable to the political will and the common desire to deal with this kind of transnational crime in a concerted manner from countries within and outside Asia. The “ReCAAP Model” could become a case study for other regions, or it could spill over to other

regions, for inter- or intra-regional cooperation in this field or in any other fields as the countries concerned may want to adopt or apply.

On top of that, it has been a venue for the Contracting Parties to practice Oceans diplomacy since Governors have exchanged views with the strong commitment to fight against piracy and armed robbery at sea, by putting aside the maritime conflicts they may have with others bilaterally or multilaterally. It is also the platform where a positive-sum solution is manifested for the benefit of all stakeholders.

In conclusion, as new Member States have added their names on the list of ReCAAP Membership over the years, coupled with the fact that some countries with interest in joining ReCAAP are still in the pipeline, it illustrates the success and, at the same time, achievements the ReCAAP ISC has made since its inception thanks to the efforts and political will of all the Member States invested in this organization during the past years, with the original mandate in accordance with the ReCAAP Agreement and with the focus of work on Asia.

Still, more needs to be done when taking into consideration the year of 2016 which should not only be dedicated to mark the commemoration of the 10th Anniversary, but also open a new chapter of the future of ReCAAP.

เปิดประตูสู่แอฟริกา :

โอกาสใหม่ที่มองข้าม

เชิดเกียรติ อดิการ
เอกอัครราชทูต ณ กรุงไนโรบี

แอฟริกาสำหรับคนโดยทั่วไป อาจจะยังนึกภาพเด็กขาดอาหารเอริโอเปียตามแคมเปญเพลง We Are the World หรือสงครามกลางเมืองและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในวันดาจากภาพยนตร์เรื่อง Hotel Rwanda โดยไม่ทราบว่าในปัจจุบันเอริโอเปียเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดในโลก และวันดากำลังจะผันตัวเองเป็นสิงคโปร์แห่งแอฟริกา

แอฟริกาเป็นทวีปที่มีพลวัตและเต็มไปด้วยสีสัน มีทั้งประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดและประเทศพัฒนาแล้วอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน รวมทั้งมีความแตกต่างกันอย่างมาก ทั้งในด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา และภาษา

การมองแอฟริกาอย่างผิวเผินเป็น “ภาพทวีป” หรือภาพสีดำเพียงอย่างเดียว ทำให้ไม่น่าแปลกใจว่า เมื่อผู้เขียนเข้าไปทำงานในแอฟริกา ปัญหาเบื้องต้นที่ประสบคือ ความไม่รู้จักกันอย่างแท้จริง ทั้งเขาและเรา ทั้งที่โลกในยุคดิจิทัล ช่วยให้เราได้สัมผัสแอฟริกาได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น นักธุรกิจ นักลงทุน และนักท่องเที่ยวไทยยังไม่กล้าที่จะเข้ามาเปิดตลาดหรือเดินทางไปติดต่อกับประเทศในแถบนี้ หลายคนยังมองว่าภูมิภาคนี้มีเต็มไปด้วยความแห้งแล้ง ความอดอยาก และโรคภัยที่น่าสนใจคือ ก่อนที่ผู้เขียนจะออกประจำการที่เคนยา เมื่อไปลาญาติและผู้ใหญ่ที่นับถือ บางท่านได้มอบพระเครื่องไว้เพื่อปกป้องรักษาจากภัยอันตรายซึ่งสะท้อนได้ดีถึงภาพลักษณ์เชิงลบของแอฟริกาในสายตาคคนทั่วไป

ความจริงแล้วภูมิภาคนี้ยังมีศักยภาพอีกมากที่คนไทยมองข้าม บทความนี้จึงพยายามที่จะสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสที่หลากหลายของแอฟริกา¹ อย่างไรก็ดีตาม ภาพแอฟริกาที่ไม่ได้สวยงามไปเสียทั้งหมด ยังมีความท้าทายสำหรับคนไทยที่จะจะเข้ามายังภูมิภาคนี้

¹ บทความนี้จะเน้นกลุ่มประเทศในแอฟริกาตอนใต้ทะเลทรายซาฮาราจำนวน 49 ประเทศ โดยไม่รวมแอฟริกาเหนือ ซึ่งมีลักษณะทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และระดับการพัฒนาแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ

สิงโตแห่งแอฟริกา : ความคาดหวังใหม่

ผู้เขียนได้มีโอกาสสัมผัสความเป็นแอฟริกา ตั้งแต่ที่ยังไม่เคยไปทวีปนี้ โดยเมื่อ ค.ศ. 1993 ผู้เขียน ได้ไปศึกษาด้านการพัฒนาที่สถาบันแห่งหนึ่งใน กรุงเฮก เพื่อนร่วมชั้นมากกว่าครึ่งมาจากแอฟริกา ก่อนที่จะจบการศึกษา พวกเราจะต้องทำงาน วิจัยร่วม ซึ่งในช่วงนั้นกระแสแอฟริกากำลัง มาแรง เนื่องจากเป็นช่วงสิ้นสุดยุคการเหยียด สีผิวในแอฟริกาใต้และมีการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งนาย Nelson Mandela ได้รับชัยชนะขึ้น บริหารประเทศ งานวิจัยของชั้นเรียนพวกเราใน ปีนั้นจึงได้เลือกทำเรื่อง การออกแบบแผนการ พัฒนาประเทศแอฟริกาใต้ โดยเน้นให้มีมุมมอง ทุกภาคส่วน ไม่ใช่แค่จากภาครัฐอย่างที่เป็ นมา ในอดีต ในช่วงนั้น พวกเรามองพัฒนาการใน แอฟริกาด้วยความคาดหวัง ท่ามกลางกระแส การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคหลังสงครามเย็น

แอฟริกาในทศวรรษ 1990 เป็นช่วงฟื้นตัว หลังจากทีหลายประเทศในภูมิภาคต้องเผชิญกับ ปัญหาสงครามกลางเมือง คอร์รัปชัน และความ ยากจนอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในทศวรรษ 2000 เศรษฐกิจของแอฟริกาขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยบางประเทศในภูมิภาคอยู่ในกลุ่มประเทศ ที่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดในโลก

และตลาดแอฟริกากำลังกลายเป็น frontier market²

นักวิชาการระบุว่า ประเทศที่เป็น “สิงโต แห่งแอฟริกา” (Africa’s Lions) มี 6 ประเทศ ได้แก่ แอฟริกาใต้ เอธิโอเปีย กานา เคนยา โมซัมบิก และไนจีเรีย³ โดยคำนึงถึงปัจจัยด้าน อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่าง มากในช่วง ค.ศ. 2001 - 2010 แต่ผู้เขียนมีข้อสังเกต ว่า งานวิชาการในช่วงดังกล่าวอาจจะมองภาพ แอฟริกาสดใสเกินจริง เนื่องจากในทศวรรษต่อมา อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในแอฟริกา ในหลายประเทศขึ้นลงอย่างมาก นำไปสู่คำถาม ถึงความยั่งยืนในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของ ภูมิภาคนี้

ในขั้นนี้ เอธิโอเปียยังสามารถรักษาอัตรา การเติบโตทางเศรษฐกิจสูงในระดับโลกอย่าง ต่อเนื่อง นอกจากนี้ “สิงโตแห่งแอฟริกา” อาจ ไม่ได้จำกัดแค่ประเทศข้างต้นเท่านั้น ยังมีประเทศ อื่น ๆ ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ น่าจับตามอง ทั้งนี้ ในช่วง ค.ศ. 2015 – 2020 IMF คาดว่า ประเทศที่จะมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ สูงที่สุดในโลก 10 ประเทศแรก เป็นประเทศ ในแอฟริกา 5 ประเทศ ได้แก่ เอธิโอเปีย โกตดิวัวร์ รวันดา เซเนกัล และแทนซาเนีย

ประเทศที่มีอัตราการเติบโต GDP สูงที่สุดในโลก 10 ประเทศแรก (ค.ศ. 2015 – 2020)	
ประเทศ	ร้อยละ
ภูฏาน	8.6
เอธิโอเปีย	8.5
โกตดิวัวร์	7.5
อินเดีย	7.5
เมียนมา	7.1
รวันดา บังกลาเทศ สเปน. ลาว	7.0
เซเนกัล	6.8
แทนซาเนีย	6.7

ที่มา : IMF World Economic Outlook (WEO) Database, October 2017 (IMF staff estimates)

² frontier market คือ ตลาดประเทศกำลังพัฒนาที่มีระดับการเติบโตที่สูงกว่าประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ โดยทั่วไป แต่ยังเป็นตลาดที่เล็กกว่า emerging market อย่างไรก็ตาม มีข้อดีคือโอกาสในการได้ผลตอบแทนสูง จึงทำให้นักลงทุนสนใจ ดูรายละเอียดใน David Maten. Africa : the Ultimate Frontier Market. (Hampshire : Harriman House, 2012).

³ Haroon Borat and Finn Tarp (eds). Africa’s Lions : Growth Traps and Opportunities for Six African Economies. (Washington DC : The Brookings Institution, 2016).

การเติบโตของแอฟริกาที่เป็นรูปธรรมที่สุดคือด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งถูกทอดทิ้งมานานในช่วงทศวรรษ 1980 – 2000 และเพิ่งกลับมาได้รับความสนใจอย่างจริงจังในทศวรรษนี้ โดยปัจจุบันกลายเป็นประเด็นหลักของนโยบายการพัฒนาประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลัก ๆ คือ การก่อสร้างถนน ระบบราง ท่าอากาศยาน และท่าเรือน้ำลึก

การพัฒนาเครือข่ายถนนจะช่วยให้แอฟริกาสามารถเชื่อมโยงกันมากขึ้น และส่งผลให้ตลาดของแอฟริกาขยายตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเปิดโอกาสในการขนส่งสินค้าไปยังประเทศที่ไม่มีทางออกทะเลซึ่งมีทั้งสิ้น 15 ประเทศ ธนาคารโลกระบุว่าใน ค.ศ. 2010 ระบบการขนส่งข้ามทวีปแอฟริกา (trans-African transport corridors) มีถนนระยะทางรวมกันแล้วไม่เกิน 10,000 กิโลเมตร หากจะเชื่อมต่อทั้งภูมิภาคด้วยทางรถยนต์ จะต้องสร้างถนนเพิ่มอีกระหว่าง 60,000 – 1000,000 กิโลเมตร ในปัจจุบันประเทศในแอฟริกาได้เพิ่มงบประมาณเพื่อการสร้างถนนเชื่อมภายในภูมิภาคและภายในประเทศของตนเพิ่มขึ้น โดยจีนเป็นแหล่งเงินทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่สุด

นอกจากนี้ ระบบรางได้ขยายตัวมากขึ้นในแอฟริกา กรณีตัวอย่างก็คือ เคนยาได้สร้างทางรถไฟรางมาตรฐาน (Standard Gauge Railways - SGR) เชื่อมเมืองมอมบาซากับกรุงไนโรบี และเอธิโอเปียสร้างทางรถไฟระบบไฟฟ้าเชื่อมจิบูตี ทั้งสองเส้นทางสร้างโดยบริษัทจีน แล้วเสร็จเมื่อ ค.ศ. 2016 และเป็นทางเชื่อมไปยังท่าเรือน้ำลึก นอกจากนี้ แทนซาเนียกับรวันดากำลังจะสร้างทางรถไฟระบบไฟฟ้ารางมาตรฐานเชื่อมเมืองท่าดาร์เอสซาลามกับกรุงคิกาลี โดยคาดหวังว่าจะเป็นเส้นทางขนส่ง

ผู้โดยสารและสินค้าที่เร็วที่สุดในแอฟริกาตะวันออก

ในขณะเดียวกัน ปริมาณการเดินทางและการขนส่งทางอากาศได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในแอฟริกา ทั้งนี้ ในด้านภูมิศาสตร์ แอฟริกาตั้งอยู่ในจุดกึ่งกลางของแผ่นดินโลก มีข้อสังเกตว่า หากเราจะเดินทางจากแอฟริกาไปยังทวีปอื่นๆ สามารถใช้เที่ยวบินตรงโดยไม่ต้องแวะเปลี่ยนเครื่อง นอกจากนี้ หากเราลองหาซื้อแผนที่โลกในตลาด จะพบว่า เราหาซื้อแผนที่โลกที่ไม่มีทวีปแอฟริกาอยู่ตรงกลางได้ยาก

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ด้วยข้อจำกัดด้านเที่ยวบิน ทำให้ยังต้องเปลี่ยนเครื่องที่ตะวันออกกลางหรือยุโรปก่อน ในขณะเดียวกันประเทศในแอฟริกาที่มีจำนวนเที่ยวบินตรงระหว่างกันเองน้อย โดยในขณะนี้ มีเพียง 5 ประเทศที่มีเที่ยวบินเชื่อมกับประเทศในแอฟริกาด้วยกันเองมากกว่า 20 เมือง ได้แก่ เอธิโอเปีย เคนยา โมร็อกโก แอฟริกาใต้ และไนจีเรีย การรอต่อเครื่องบินนานกว่า 24 ชั่วโมงเป็นเรื่องไม่แปลกในแอฟริกา จากประสบการณ์ของผู้เขียนเมื่อครั้งเดินทางไปเยือนพระราชสาสน์ตราตั้งที่เซเชลส์ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2018 โดยที่ไม่มีเที่ยวบินทุกวันระหว่างเคนยากับเซเชลส์ ผู้เขียนต้องพักอยู่กรุงวิกตอเรีย นานถึง 5 วัน

ในอนาคต ประเทศในแอฟริกา กำลังพยายามขยายเที่ยวบินระหว่างกันมากขึ้น มีการทำความตกลง Single African Air Transport Market และเมืองต่าง ๆ ได้เร่งปรับปรุงและก่อสร้างสนามบินให้ทันสมัย เช่น Bole International Airport (เอธิโอเปีย) Jomo Kenyatta International Airport (เคนยา) Nnamdi Azikiwe International Airport (ไนจีเรีย) Sikhuphe International

Airport (สวาซิแลนด์) Gaborone Airport (บอตสวานา) และ Bugesera Airport (รวันดา) เป็นต้น

สำหรับการพัฒนาท่าเรือน้ำลึก หลายประเทศในแอฟริกาใช้ระบบ landlord port system กล่าวคือ รัฐถือครองที่ดินและดูแลโครงสร้างพื้นฐานหลัก แต่ให้ภาคเอกชนเข้ามาบริหารจัดการท่าเรือ เปิดโอกาสให้บริษัทต่างชาติ เช่น Bolloré Africa Logistics (ฝรั่งเศส) DP World (สหรัฐอเมริกา) และ Hutchison Port Holdings (ฮ่องกง) เข้ามาลงทุนในท่าเรือสำคัญต่าง ๆ ของภูมิภาค ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในด้านโลจิสติกส์การขนส่งทางเรือ ขณะเดียวกันบางประเทศได้สร้างและพัฒนาท่าเรือแห่งใหม่เพื่อลดความแออัดของท่าเรือเดิม เช่น Richards Bay (แอฟริกาใต้) Lamu (เคนยา) Lekki (ไนจีเรีย) เป็นต้น

จุดแข็งที่สำคัญอีกประการของแอฟริกา คือ ประชากร ในขณะที่ภูมิภาคอื่น ๆ กำลังเผชิญกับปัญหาสังคมคนสูงวัย แอฟริกาตอนใต้ทะเลทรายซาฮารากลับมีอัตราการเพิ่มประชากรสูงมาก ทั้งนี้ Population Reference Bureau ประมาณการว่า ในแอฟริกาตอนใต้ทะเลทรายซาฮาราจะมีประชากรเพิ่มขึ้นจาก 874 ล้านคนใน ค.ศ. 2010 เป็น 1.83 พันล้านคนใน ค.ศ. 2050 นับเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 110 ในช่วงเวลาเพียง 40 ปี โดยอัตราการเพิ่มประชากรในแอฟริกาเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 2.5 ขณะที่อัตราการเพิ่มประชากรโลกมีเพียงร้อยละ 1.2 เท่านั้น ประเทศที่มีอัตราการเพิ่มประชากรสูงที่สุดในแอฟริกาได้แก่ ไนจีเรีย เอธิโอเปีย สาธารณรัฐประชาธิปไตย คองโก แทนซาเนีย และเคนยา

ในปัจจุบัน แอฟริกามีหลายกรอบความร่วมมือ ทั้งในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค⁴ กรอบความร่วมมือที่สำคัญที่สุดคือ สหภาพแอฟริกา (African Union-AU) ซึ่งมีสมาชิก 55 ประเทศ ทิศทางความร่วมมือภายใต้กรอบดังกล่าว คือ การส่งเสริมการเชื่อมโยงระหว่างกัน การลดกำแพงภาษีและอุปสรรคทางการค้า การส่งเสริมการเคลื่อนย้ายประชากรโดยเสรีภายในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พยายามผลักดันนโยบายให้ประเทศในแอฟริกาช่วยตัวเองมากขึ้น ลดการพึ่งพิงทางการเงินจากประเทศผู้บริจาค ซึ่งกำลังจะส่งสัญญาณว่า คนแอฟริกาจะต้องกุมบังเหียนการพัฒนาของตนเองในอนาคต

อย่างไรก็ตาม แอฟริกายังต้องอาศัยต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาอำนาจที่ขยายบทบาทเข้ามาในแอฟริกาอย่างต่อเนื่องและมีความโดดเด่นกว่าชาติอื่น ๆ คือ จีน และกำลังเป็นพลังขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของแอฟริกาอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับแอฟริกาขยายตัวและมีความซับซ้อนมากขึ้น ในด้านหนึ่งแอฟริกา คือ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่จีนนำเข้าไปพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งในด้านแร่ธาตุ น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ ขณะเดียวกันแอฟริกาก็เป็นตลาดสินค้าขนาดใหญ่ของจีน การลงทุนและโครงการความช่วยเหลือจากจีนมีหลากหลาย เช่น ถนน รางรถไฟ ท่อน้ำมัน โรงกลั่นน้ำมัน โรงผลิตปิโตรเคมี ท่าเรือน้ำลึก เขื่อน สนามกีฬา ที่ทำการพรรคการเมือง ค่ายทหาร ที่พักประธานาธิบดี รวมถึงอาคารที่ทำการสำนักงานใหญ่ของสหภาพแอฟริกาที่จีนมอบเป็นของขวัญเมื่อ

⁴ กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาค เช่น East African Community (EAC) Common Market for Eastern and Southern Africa (COMESA) Economic Community of Central African States (ECCAS) และ Economic Community of West African States (ECOWAS) เป็นต้น

ตึกระฟ้าย่านธุรกิจในกรุงไนโรบี

สถานีรถไฟฟ้างกลางกรุงแอดดิสอาบาบา เอธิโอเปียที่ทันสมัย ขณะเดียวกันก็ยังใช้ลาเพื่อการขนส่งแบบพื้นเมือง

วิศวกรและแรงงานไทยร่วมก่อสร้างสะพานแขวนข้ามแม่น้ำไนล์ที่เมืองจินจา ยูกันดา เป็นสะพานที่ยาวที่สุดในประเทศ โดยความช่วยเหลือจาก JICA

มุลสินค้าไทยในห้างคาร์ฟูที่กรุงไนโรบี

ค.ศ. 2012 ดังนั้น ยากที่จะมีประเทศใดในแอฟริกาที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือการลงทุนจากจีน ประเมินการว่ามีชาวจีนในแอฟริการาว 1 ล้านคน จีนเปิดสถานทูตในแอฟริกาตอนใต้ทะเลทรายซาฮารา 39 แห่งจากทั้งหมด 49 ประเทศ⁵ จนมีผู้กล่าวว่าแอฟริกาคือทวีปที่สองของจีน (China's second continent)

ความท้าทาย : ปมปัญหาที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง

โอกาสการพัฒนาของแอฟริกาไม่ได้ปราศจากอุปสรรค เส้นทางของแอฟริกาในทศวรรษหน้ายังจะต้องเผชิญสิ่งที่ท้าทายที่หลากหลาย คำถามสำคัญคือ ความสำเร็จในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของแอฟริกาจะยั่งยืนหรือไม่ โดยคำนึงถึงว่า อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในหลายประเทศเป็นการอัดฉีดในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ภาคอุตสาหกรรมยังเน้นการทำเหมืองแร่ ซึ่งเป็นการผลิตที่สร้างรายได้ต่อเนื่อง (value chain) ได้อย่างจำกัด ขณะที่อุตสาหกรรมเพื่อการผลิตสินค้ายังมีไม่มากนัก นอกจากนี้ นับตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา แม้ว่ารายได้จากภาคอุตสาหกรรมลดลง แต่สัดส่วนรายได้จากภาคบริการมีมากขึ้น โดยภาคการผลิตของแอฟริกายังเน้นการใช้ทรัพยากรพื้นฐาน แรงงานฝีมือไร้ฝีมือ และงานที่มีผลิตภาพ (productivity) ต่ำ หลายประเทศยังประสบปัญหาความยากจน การกระจายรายได้และความเหลื่อมล้ำ ขณะเดียวกันได้อาศัยเงินกู้จำนวนมาก ซึ่งเป็นภาระทางการเงินในระยะยาว และอาจจะส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาแอฟริกาในอนาคต

เสถียรภาพทางการเมืองของแอฟริกายังเป็นตัวแปรที่สำคัญ แม้ว่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา หลายประเทศได้เดินตามครรลองประชาธิปไตยมากขึ้น แม้แต่สหภาพแอฟริกาก็กำหนดเป็นหลักการว่า จะไม่มีปฏิสัมพันธ์กับประเทศที่ผู้นำขึ้นสู่อำนาจโดยไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ แต่แอฟริกาก็ยังมีประเด็นท้าทายในเรื่องความพยายามผูกขาดอำนาจของผู้นำ เช่น ประธานาธิบดี Joseph Kabila ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก ไม่ยอมจัดการเลือกตั้งตามกำหนดในช่วงสิ้นปี ค.ศ. 2017 เพื่อจะได้ครองอำนาจต่อเนื่อง ประธานาธิบดี Yoweri Museveni ของยูกันดา ครองอำนาจมาตั้งแต่ ค.ศ. 1986 และได้แก้ไขรัฐธรรมนูญยกเลิกข้อกำหนดอายุผู้สมัครตำแหน่งดังกล่าว ซึ่งเปิดโอกาสให้เขาสมัครรับเลือกตั้งชิงตำแหน่งประธานาธิบดีได้อีกสมัย และรวันดาได้แก้ไขรัฐธรรมนูญให้ขยายวาระการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ซึ่งอาจส่งผลให้ประธานาธิบดี Paul Kagame สามารถครองอำนาจไปได้ถึง ค.ศ. 2034 ในขณะที่เดียวกันหลายประเทศในแอฟริกาก็ประสบปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองจนผู้นำต้องลาออกจากตำแหน่ง ดังเช่นในช่วง ค.ศ. 2017 – 2018 มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำในแกมเบีย ซิมบับเว แอฟริกาใต้ และเอธิโอเปียตามลำดับ

คอร์ปชันยังเป็นปมปัญหาสำหรับแอฟริกา แม้ว่ารัฐบาลของหลายประเทศจะพยายามชูประเด็นการต่อต้านคอร์ปชัน แต่ดูเหมือนจะยังไม่เป็นผลต่อความเชื่อมั่นของประชาคมระหว่างประเทศเท่าที่ควร ทั้งนี้ รายงานของ Transparency International's Corruption

⁵ Robert I. Rotberg, *Africa Emerges : Consummate Challenges, Abundant Opportunity*. (Cambridge : Polity Press, 2013), p. 155.

Perception Index 2017 ระบุว่า ในแอฟริกา ตอนใต้ทะเลทรายซาฮารา มีเพียงวันดา และ บอตสวานา ที่อยู่เหนือระดับ 50 จากทั้งหมด 176 ประเทศ ประเทศในแอฟริกาส่วนใหญ่อยู่ในระดับร้อยละ โดยโซมาเลียอยู่ในระดับต่ำสุด (176) (ไทยอยู่ในระดับ 96) ปัญหาคอร์รัปชันส่งผลกระทบต่อบรรยากาศที่เอื้อต่อการลงทุนและ ทำให้ต้นทุนต่อการผลิตสูงขึ้นโดยไม่เป็นธรรม

ประชากรที่เพิ่มขึ้นอาจจะเป็นจุดแข็ง ในด้านแรงงาน แต่การเพิ่มขึ้นดังกล่าวจะต้อง ไม่ใช่แค่ด้านปริมาณ จะต้องคำนึงถึงการเพิ่ม ด้านคุณภาพด้วย การเพิ่มของประชากรในแต่ละปี ตามมาด้วยความจำเป็นที่จะต้องเตรียม การรองรับด้านโรงเรียน โรงพยาบาล ที่พักอาศัย และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ มิเช่นนั้น ประชากร ที่เพิ่มขึ้นอย่างไร้คุณภาพจะกลับเป็นผลเชิงลบ ต่อภูมิภาคโดยรวม ซึ่งดูเหมือนว่า รัฐบาลของ หลายประเทศในแอฟริกายังไม่สามารถเตรียม การรองรับเพื่อให้การขยายตัวของประชากร เป็นการขยายตัวเชิงคุณภาพ

นอกจากนี้ แอฟริกายังประสบปัญหา ความมั่นคงปลอดภัย โดยเฉพาะกลุ่ม al Shabaab เคลื่อนไหวในโซมาเลียและพรมแดน ที่ติดกับเคนยาและเอธิโอเปีย กลุ่ม Boko Haram ในไนจีเรีย และกลุ่ม Al-Qaida in the Islamic Maghreb (AQIM) ในแอลจีเรียและ บางประเทศในแอฟริกาตะวันตก ซึ่งสถานการณ์ ความรุนแรงและความไม่ปลอดภัยจากการ ก่อการร้ายของกลุ่มดังกล่าวได้บั่นทอนโอกาส ในการพัฒนาประเทศ

โอกาสสำหรับไทย : การก้าวข้าม มายาคติ

ภาคเอกชนไทยโดยทั่วไปยังไม่มี ความคุ้นเคยกับตลาดแอฟริกา ส่วนหนึ่งเพราะ

ภาพลักษณ์ว่าเป็นภูมิภาคที่ยากจนและเป็น ตลาดที่ไม่มีศักยภาพ อีกส่วนหนึ่งเพราะ ประสบการณ์ของบางบริษัทที่ประสบปัญหา ในการดำเนินธุรกิจเ็นบางประเทศในทวีปนี้

ในขณะเดียวกัน ก็มีตัวอย่างของบริษัท ของไทยที่สามารถบุกตลาดแอฟริกา ปตท.สผ. ได้บุกหมดในแอลจีเรียมานานแล้ว กำลังร่วมทุน ในการพัฒนาแหล่งก๊าซในโมซัมบิก และให้ ความสนใจเข้าไปสำรวจและขุดเจาะในประเทศ แอฟริกาอื่นๆ เช่น เซเนกัล และอียิปต์ บริษัท CP Group ได้ดำเนินธุรกิจในแอฟริกาได้ แทนซาเนีย โมซัมบิก และกำลังดูแลโครงการ ลงทุนในเอธิโอเปีย บริษัท Minor Group มี โรงแรมและรีสอร์ทในเครือมากกว่า 20 แห่งใน แอฟริกา นอกจากนี้ เครือดุสิตได้เริ่มเข้ามา บริหารโรงแรมบางแห่งในแอฟริกา

ภาคเอกชนไทยยังมีช่องทางในการขยาย การค้าการลงทุนในแอฟริกาอีกมาก โดยเฉพาะ ในด้านที่ไทยมีศักยภาพ เช่น ธุรกิจบริการ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อุตสาหกรรมการ เกษตรที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัย เครื่องจักรกล การเกษตร การแปรรูปผลผลิตการเกษตร การส่งออกข้าวและอาหาร ทรัพยากรแร่ธาตุ การพัฒนาแหล่งก๊าซธรรมชาติและน้ำมัน เป็นต้น แต่จำเป็นจะต้องศึกษาตลาดอย่างรอบคอบ โดยในการลงทุนบางสาขา อาจต้องมีหุ้นส่วน ท้องถิ่นที่น่าเชื่อถือ ทั้งนี้พึงตระหนักว่าการ ดำเนินธุรกิจในแอฟริกาอาจจะยังมีอุปสรรค ด้านกฎระเบียบ และแนวปฏิบัติที่อยู่นอก กฎระเบียบ บางธุรกิจจะต้องแข่งกับกิจการของ นักการเมืองที่เป็นผู้ครองตลาดรายใหญ่อยู่ แต่เดิมก็อาจประสบปัญหาการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม

ตลาดแอฟริกาโดยรวมยังเน้นการแข่งขัน

ด้านราคา (price sensitive market) เมื่อปลายปี ค.ศ. 2017 ผู้ประกอบการส่งออกของไทย รายหนึ่งมาพบผู้เขียนและเล่าให้ฟังว่า หุ่นส่วน คนแอฟริกาขอให้เดินทางมาสำรวจตลาดรองเท้า ในเคนยา ยูกันดา และแทนซาเนีย เนื่องจาก ยอดขายตกลงมาก จากการศึกษาพบว่า รองเท้า ของไทยถูกตีตลาดโดยสินค้าลอกเลียนแบบราคาถูก ในแอฟริกาเลือกของราคาถูกมากกว่าเลือก ของที่มีคุณภาพ ทำให้บริษัทต้องปรับกลยุทธ์ ทางการตลาด โดยเน้นจับตลาดกลุ่มคนชั้นกลาง ซึ่งสนใจเรื่องคุณภาพและมีกำลังซื้อ ผู้บริโภค กลุ่มนี้มีแนวโน้มขยายตัวในแอฟริกา

ในขั้นนี้ เราคงจะต้องพยายามวางกลไก เพื่อคุ้มครองนักลงทุนไทย โดยเฉพาะความตกลง ส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน และความตกลง ยกเว้นภาษีซ้อน การสนับสนุนให้ธนาคารไทย ทำข้อตกลง correspondent bank กับธนาคาร ในภูมิภาค การสนับสนุนให้นักลงทุนไทยเข้าไป ดำเนินธุรกิจโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อสร้าง ความน่าเชื่อถือในระยะยาว นอกจากนี้ ควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการเปิดสำนักงาน การทูตในภูมิภาคแอฟริกาเพิ่มเติมจาก ที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียง 8 แห่ง ซึ่งดูแล 54 ประเทศเพื่อจะได้ช่วยขยายความสัมพันธ์ และรักษาผลประโยชน์ของไทยในภูมิภาคนี้

นอกจากนี้ ไทยยังมีช่องทางที่จะมี ปฏิสัมพันธ์กับแอฟริกาได้อีกหลายช่องทาง ไม่เฉพาะด้านการเมือง การค้า และการลงทุน หากยังรวมถึงมิติความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน กับประชาชน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน โครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนา และการให้ทุนการศึกษาฝึกอบรมของกรม-

ความร่วมมือระหว่างประเทศ เป็นตัวอย่างหนึ่งของความสำเร็จดังกล่าวและควรดำเนินต่อไป อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งอาจปรับทิศทางและรูปแบบ ความร่วมมือเป็นระยะ ให้สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้รับและมีผลสัมฤทธิ์ อย่างเป็นรูปธรรม (impactful) นอกจากนี้ การทูตเชิงวัฒนธรรมจะช่วยสร้างความเข้าใจ และลดมายาคติระหว่างประชาชนของ ทั้งสองฝ่าย ในความเป็นจริงคนแอฟริกา จำนวนมากก็ไม่รู้จักคนไทยเช่นกัน การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันย่อมจะช่วยขยายผล ไปยังโอกาสทางการค้าและการลงทุนในแอฟริกา หากคนในภูมิภาคนี้มีความนิยมไทย

unสรุป

แอฟริกาคือภูมิภาคแห่งโอกาสใหม่ที่เรา ไม่ควรจะละเลย เราคงจะไม่สามารถมอง แอฟริกาด้วยแว่นที่มีสีเดียวอีกต่อไป แต่ขณะเดียวกัน การพัฒนาของแอฟริกาก็ยังมี อุปสรรคและความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เสถียรภาพทางการเมือง และความยั่งยืนในด้าน การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การเจาะตลาด การค้าการลงทุนจึงยังต้องใช้ความระมัดระวัง และความรอบคอบ โดยศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ในเชิงลึก

นอกจากนี้ ไม่ว่าปัจจัยด้านการเมืองและ เศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร ความสัมพันธ์ ระหว่างประชาชนกับประชาชนจะยั่งยืนและ ฝังรากลึกที่สุด การส่งเสริมความเข้าใจระหว่าง ประชาชนกับประชาชนจึงเป็นแกนหลัก ของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับแอฟริกา ในระยะยาว

ชาวดิจิทัลวัยเบบี้

บนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง

คณีย์ เมเนะโพธิ์
อุปทูต ณ กรุงริยาด

ก. บทนำ

เมื่อเอ่ยถึงชาอูคีอาระเบีย สำหรับผู้คนทั่วไปแล้ว น่าจะนึกถึงประเทศในทะเลทรายที่มีดินแดนกว้างใหญ่ไพศาล มีรายได้จากการส่งออกน้ำมันเป็นหลัก เป็นประเทศอาหรับที่ครอบครองศาสนสถานสำคัญของโลกมุสลิมถึงสองแห่งที่นครเมกกะห์ (มัสยิดฮารอม) และนครมะดีนะห์ (มัสยิดนบาวี) และเป็นดินแดนที่มีคนมุสลิมจากทั่วโลกมาแสวงบุญเป็นจำนวนมหาศาลทุกปี นอกจากนี้ ในอีกมิติหนึ่งและในสายตาของชาวโลก ชาอูคีฯ ยังมีภาพของการเป็นประเทศที่มีข้อห้ามทางศาสนาที่เคร่งครัดมากแห่งหนึ่งของโลก เช่น ไม่มีสิ่งบันเทิง ไม่มีโรงหนัง โรงละคร ไม่อนุญาตให้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผู้หญิงยังอยู่ในสังคมที่ถูกจำกัดเสรีภาพหลายอย่าง เช่น ต้องแต่งตัวมิดชิดและใช้ผ้าคลุมศีรษะและใบหน้า ไม่สามารถเดินทางได้ตามลำพัง ไม่มีสิทธิเลือกตั้งหรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่สามารถประกอบธุรกิจของตนเองได้ตามลำพัง และไม่สามารถจับรถยนต์ได้ พลเมืองต้องมีศรัทธาในศาสนา ปฏิบัติตนตามแนวทางพระศาสนา/คัมภีร์อัลกุรอาน รวมถึงการสวดมนต์วันละ 5 ครั้งโดยไม่อนุญาตให้กระทำการกรรมอย่างอื่นในขณะสวดมนต์ได้ เป็นต้น

มาบัดนี้ ชาอูคีฯ กำลังจะเปลี่ยนแปลงแนวทางที่ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมาเกือบ 40 ปี อย่างค่อยเป็นค่อยไป เป็นขั้นเป็นตอน และด้วยความระมัดระวัง ตามแนวทางการฟื้นฟูเพื่อปรับแนวคิด/แนวปฏิบัติของอิสลามในชาอูคีฯ ให้กลับคืนสู่รากเหง้าเดิมและความเป็น “อิสลามสายกลาง” ซึ่งมีความยืดหยุ่น มีการยอมรับ ให้เกียรติแก่ทุกกลุ่มที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนา ขณะเดียวกันรัฐบาลชาอูคีฯ ได้ขอความร่วมมือนักปราชญ์ศาสนา (อูลามะ) และฝ่ายที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ในการรณรงค์และสร้างทัศนคติต่าง ๆ ในสังคมให้สอดคล้องกับแนวคิดอิสลามสายกลางและต้องปฏิเสธความสุดโต่งในทุกรูปแบบ ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงข้างต้นถือเป็นเรื่องที่ได้รับการชื่นชมและยอมรับจากฝ่ายต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ทั้งจากภายในประเทศและจากประชาคมระหว่างประเทศ

ด้วยเหตุนี้ “ชาอูคีอาระเบียบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง” ซึ่งผู้เขียนขอนำมาเล่าสู่ในบทความนี้ โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงในช่วงเปลี่ยนผ่านของชาอูคีฯ นับแต่กษัตริย์ซัลมาน บิน अबดุลอะซีซ อัลซะอูด ได้ทรงเถลิงถวัลยราชสมบัติ

ขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาธิบดีพระองค์ที่ 7 ของชาอูคีอาระเบีย (ต่อจากอดีตกษัตริย์ अबดุลละาะห์) เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2558 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นแห่งศักราชใหม่ของการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ของชาอูคีฯ มาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นมุมมองที่อาจสะท้อนถึงทิศทางการทูต/การต่างประเทศของไทยในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทศวรรษข้างหน้าในอีกมิติหนึ่งด้วย

v. การปิดตัวเอง : ที่มาและสาเหตุ

จุดเปลี่ยนที่ทำให้สังคมชาอูคีฯ ถูกมองว่าเริ่มปิดตัวเองและกลายเป็นประเทศที่มีความเคร่งครัดมากขึ้นทางศาสนาเกิดขึ้นในปี 2522 (ค.ศ.1979) อันเป็นปีที่มีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น 3 แห่ง และมีอิทธิพลพอที่เปลี่ยนแปลงชาอูคีฯ จากวิถีอิสลามสายกลางที่เชื่อว่าเคยมีอยู่ก่อนหน้านั้นไปสู่วิถีที่เคร่งครัดขึ้น คือ (1) เหตุการณ์ยึดมัสยิดใหญ่ในนครเมกกะห์โดยกลุ่มหัวรุนแรงและสุดโต่งชาวชาอูคีฯ ซึ่งได้โจมตี/ประณาม กลุ่มราชวงศ์ผู้ปกครองชาอูคีฯ ว่ามีความฝักใฝ่และหลงใหลค่านิยมตะวันตก (2) เหตุการณ์ปฏิวัติอิสลามล้มล้างระบอบกษัตริย์ในอิหร่าน และ

(3) กรณีสหภาพโซเวียตยึดครองอัฟกานิสถาน เหตุการณ์เหล่านี้นำไปสู่ความหวาดกลัวและความกังวลของผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ/นักวิชาการทางศาสนาของซาอุดีฯ ในยุคนั้น จนต้องสร้างและนาระเบียบ/กฎเกณฑ์ที่เข้มงวดมาบังคับใช้ในสังคมซาอุดีฯ ตามแนวทาง “Salafiah /Wahhabi” (เป็นสาขาของอิสลามนิกายซุนหนี่) ในขณะที่รัฐบาลซาอุดีฯ ต้องต่อสู้และแข่งขันอย่างเข้มข้นกับแนวทางการเผยแพร่อิสลามของอีกฝ่าย/นิกาย (ชีอะห์) ในยุคอะยาตุลเลาะห์ โคไมนี ผู้นำสูงสุดในการปฏิวัติอิสลามของอิหร่านในขณะนั้น ด้วยเหตุนี้ ซาอุดีฯ จึงผลักดัน/ตีกรอบประเทศให้เป็นสังคมที่มีลักษณะเฉพาะและเข้มงวดในวิถีอิสลามของตนมาเป็นเวลาเกือบ 40 ปีแล้ว จนกระทั่งปัจจุบัน

ค. บทเรียนที่ต้องนำมาทบทวน

ซาอุดีฯ อยู่ในสภาพสังคมที่ปิดและมีข้อจำกัดต่าง ๆ มากมาย การพัฒนาประเทศดำเนินไปอย่างมีอุปสรรค ล่าช้า และไม่สามารถแข่งขัน (ในเชิงเศรษฐกิจ) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซาอุดีฯ จึงไม่ต้องการให้ประเทศของตนอยู่ในสภาพ “ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง” ในด้านการพัฒนาและการยอมรับสถานภาพที่ด้อยหรือตกต่ำในสังคมระหว่างประเทศ และเมื่อเหตุการณ์คลื่นปฏิวัติมหาชน “Arab Spring” อุบัติขึ้นครั้งแรกในตูนิเซีย เมื่อปลายปี 2553 (ค.ศ. 2010) และต่อมาได้ลุกลามเข้ามาในอียิปต์ ลิเบีย เยเมน และอีกหลายประเทศในแอฟริกา-ตอนบน และรวมถึงบางประเทศริมอ่าวอาหรับ ซึ่งได้คุกคามความมั่นคงของหลายประเทศ รวมทั้งซาอุดีฯ เองด้วย และได้สร้างความหวาดหวั่นต่อสถานะของชนชั้นผู้ปกครองด้วยข้อกล่าวหาของประชาชนที่มีกบฏในลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น ปัญหาคอรัปชั่น ปัญหาทางเศรษฐกิจและปากท้อง ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม กอปรกับสภาพเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวยในขณะนั้นคือ

ราคาน้ำมันที่เริ่มตกต่ำและไม่มีเสถียรภาพ เหล่านี้ล้วนเป็นชนวนและเป็นเหตุล่อแหลมที่อาจทำให้เกิดการลุกฮือของประชาชนขึ้นมาต่อต้านผู้ปกครองได้ไม่วันใดก็วันหนึ่ง จึงทำให้ผู้ปกครองซาอุดีฯ ชุดใหม่ (ภายใต้การนำของกษัตริย์ซัลมาน) เริ่มคิดที่จะ “ตัดไฟแต่ต้นลม” หรือตัดวงจรที่อาจนำไปสู่ปรากฏการณ์เปลี่ยนแปลงที่ประชาชนจากข้างล่าง (bottom-up change) ลุกฮือขึ้นปราบปรามรัฐบาล/ผู้ปกครองที่มักถูกกล่าวหาว่า ชี้ฉ้อ ไม่สนใจในความทุกข์/เดือดร้อนของราษฎร ด้วยการที่รัฐบาล/ผู้ปกครองนั้นเป็นฝ่ายเริ่มเปลี่ยนแปลงตนเอง (top-down change) เสียก่อนแล้วนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่คนข้างล่างด้วยการปฏิรูปโครงสร้าง ปรับการบริหารงานของรัฐเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้นและตรงจุด รวมทั้งการเข้าไปแก้ปัญหาที่เป็นต้นเหตุของมะเร็งร้ายต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะปัญหาคอรัปชั่น ซึ่งในแต่ละปีเกิดการทุจริตในโครงการต่าง ๆ ของรัฐประมาณร้อยละ 10 จากระดับบนสู่ระดับล่าง แม้ว่ารัฐบาลได้พยายามอย่างเต็มที่ในการปราบปรามแต่ก็ล้มเหลว เพราะมักเริ่มต้นและเน้นเฉพาะคนในระดับล่าง เมื่อกษัตริย์ซัลมานเสด็จฯ ขึ้นครองราชย์ในปี 2558 (ค.ศ. 2015) ทรงรับสั่งให้ทีมงานที่ใกล้ชิดจัดทำกรรวบรวมข้อมูล/หลักฐานการทุจริตของชนในระดับบนทั้งหมด ได้แก่ ราชวงศ์และบุคคลระดับสูง ซึ่งทีมงานใช้เวลากว่า 2 ปีถึงมีข้อสรุปและนำเสนอรายชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกว่า 200 คน และส่งมอบข้อมูลให้อัยการสูงสุดดำเนินการต่อไป ซึ่งในเวลาต่อมาได้ปรากฏเป็นข่าวการจับกุมและควบคุมตัวผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วยเจ้าชายในราชวงศ์หลายพระองค์ นักธุรกิจ/บุคคลที่มีชื่อเสียงและเคยมีตำแหน่งในรัฐบาลก่อน ๆ ทั้งนี้ การดำเนินการของทางการซาอุดีฯ ในเรื่องนี้สามารถยึดทรัพย์เข้าคลังหลวงได้จำนวนหลายพันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อแลกกับบิสรภาพของ

ผู้ถูกกล่าวหาว่าทุจริตเหล่านั้น ทำให้นักวิเคราะห์ สถานการณ์มองกันว่า นี่เป็นกระบวนการปรองดอง ที่แยบยลของรัฐบาลในสถานการณ์ที่เรียกว่า “win-win” หรือชนะด้วยกันทุกฝ่าย โดยประเทศ ซาอุดียังคงได้ประโยชน์และสามารถเดินหน้าพัฒนา ต่อไปได้

ง. การพลัดแผ่นดินที่นำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ

เมื่อสิ้นรัชสมัยกษัตริย์อับดุลอะลาฮ์ในช่วง ต้นปี พ.ศ. 2558 การสืบราชสันตติวงศ์ของกษัตริย์ ซาอุดีฯ พระองค์ต่อไปเพื่อขึ้นครองราชย์บัลลังก์ ได้ผ่านตามระเบียบ ขั้นตอน และขนบธรรมเนียม ราชประเพณีมาสู่มือของเจ้าชายซัลมาน บิน อับดุลอะลาฮ์ อัลซาอูด ซึ่งดำรงตำแหน่ง มกุฎราชกุมารในขณะนั้น และเป็นผู้ได้รับ ขนานนามว่า “Sudairi Seven” หรือกลุ่ม พระราชโอรสของปฐมกษัตริย์ที่มีพระประสูติกาล จากพระนางอัสซา อัสซูดัยรี และในที่สุดเจ้าชาย ซัลมานได้เสด็จพระราชดำเนินขึ้นครองราชย์ เป็นสมเด็จพระราชาธิบดีพระองค์ที่ 7 ของ ซาอุดีอาระเบีย เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2558 โดยมีพระปรมาภิไธยว่า “King Salman bin Abdullaziz Al Saud” ในขณะที่มีพระชนมายุถึง 80 พรรษาแล้ว

ด้วยประสบการณ์ของกษัตริย์ซัลมาน ที่เคยทรงผ่านร้อนผ่านหนาวมาในหลายยุคสมัย แผ่นดินในฐานะเจ้าชายที่ในอดีตเคยได้รับการสถาปนาเป็นมกุฎราชกุมาร รองนายกรัฐมนตรี คนที่ 1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2558) และย้อนกลับไปในช่วงเวลาที่ยาวนานถึง 48 ปี (ระหว่างปี พ.ศ. 2506-2554) ในฐานะผู้ว่าราชการมณฑลริยาด ซึ่งไม่เคยมีความต่างพร้อยในเรื่องทุจริต แต่กลับ ได้รับคำชื่นชมในแง่ดีมาโดยตลอด ด้วยเหตุนี้ กษัตริย์ซัลมานจึงไม่รังรอหรือลังเลที่จะทำความฝัน ของพระองค์ที่จะพัฒนาซาอุดีฯ ให้เป็นไป

แนวทางที่ทรงมุ่งหวังและเป็นจริงให้จงได้ จึงทรง แต่งตั้งพระราชโอรสพระองค์หนึ่งในวัย 30 ขวมนั้นที่ถือเป็นหัวแก้วหัวแหวนและมีแวว ที่จะช่วยถักทอ/สานฝันของพระองค์ได้ ซึ่งก็คือ เจ้าชายมุฮัมมัด บิน ซัลมาน (Prince Mohammad bin Salman : MbS) ขึ้นดำรงตำแหน่ง รองมกุฎราชกุมาร รองนายกรัฐมนตรีคนที่ 2 และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เพื่อ เตรียมการให้คุ้มบังเหียนการบริหาร/เปลี่ยนแปลง ประเทศครั้งใหญ่ และในเวลาต่อมาจึงเกิดมี วิสัยทัศน์ “Saudi Vision 2030” ที่มุ่งปฏิรูป/ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ของโลกสมัยใหม่ ด้วยการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนวัตกรรมที่ทันสมัยที่สุดของโลกมาเป็น กลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยทรงมอบหมายให้เจ้าชาย MbS เป็น ผู้รับผิดชอบในการกำกับ/ควบคุมหลักในนโยบาย ที่จะขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ซาอุดีฯ 2030 และในที่สุด เมื่อกษัตริย์ซัลมานทรงบริหารอำนาจของประเทศ ไปได้ระยะหนึ่ง (กว่า 2 ปี) ในวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2560 ได้ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเจ้าชาย MbS ขึ้นสู่ตำแหน่งมกุฎราชกุมาร รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีกลาโหม โดยทรง ปลดองค์รัชทายาทซึ่งมิใช่สายเลือดตรงคือ เจ้าชายมุฮัมมัด บิน นาเยฟ (Mohammad bin Nayef : MbN) ออกจากตำแหน่งมกุฎราชกุมาร และทุกตำแหน่ง เป็นผลทำให้เจ้าชาย MbS กลายเป็นรัชทายาทโดยตรงที่จะมีสิทธิ สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎหมายและจารีตประเพณี ของซาอุดีฯ อีกทั้งต้องถือว่า เจ้าชาย MbS กลายเป็น ผู้ทรงอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งของซาอุดีฯ ไปแล้ว ในขณะนี้

จ. การตั้งเป้าหมายของชาติ

เป้าหมายการพัฒนาประเทศของซาอุดีฯ ในช่วง 1-2 ปีแรกนับแต่กษัตริย์ซัลมานทรงขึ้น

ครองแผ่นดินเมื่อต้นปี 2558 นั้นชัดเจนคือ (1) เพื่อตอบสนองให้ประเทศมีความมั่นคงและ มั่งคั่งเป็นลำดับแรกก่อนในท่ามกลางความไม่ มั่นคงที่มีสาเหตุมาจากภายนอกประเทศ โดยเฉพาะภัย/ปัญหาการก่อการร้ายรอบบ้าน และในภูมิภาคตะวันออกกลาง การยุบปลุกปั่น ของลัทธิ/นิกายฝ่ายตรงข้ามที่หวังสร้างปัญหา ภายในและเชื่อมต่อการหนุนจากต่างประเทศด้วย มุ่งหวังให้เกิดเป็นกระแสต่อต้านของประชาชน เช่น ปรากฏการณ์ “Arab Spring” ขึ้นอีก และ บ่อยครั้งที่ปัญหาความมั่นคงก็รุกเข้ามาทำร้าย และสร้างความเสียหายในดินแดนของชาติตัวเองด้วยซ้ำ และ (2) ประเทศจะพัฒนาก้าวไป ข้างหน้าได้ต้องมีเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การพึ่งพา กินบุญเก่าโดยหวังรายได้จากทรัพยากรน้ำมัน อย่างเดียว ประเทศคงไปไม่รอดเมื่อราคาน้ำมัน ในตลาดโลกมีราคาตกต่ำและเป็นเรื่องที่ควบคุม ได้ยาก อีกทั้งโลกมีแนวโน้มจะหันไปพึ่งพลังงาน ทางเลือกหรือพลังงานหมุนเวียนเป็นหลักมากขึ้น ในอนาคต ชาติฯ จึงจำเป็นที่จะต้องหันไปพัฒนา ศักยภาพและสร้างแหล่งรายได้ของประเทศที่ นอกเหนือจากรายได้หลักที่มาจากภาคอุตสาหกรรม น้ำมันเพียงอย่างเดียว อีกทั้งการพัฒนาในทุกด้าน ต่อจากนี้ไปจำเป็นต้องคิดคำนึงถึงความยั่งยืน และมีความครอบคลุมให้มากขึ้น ที่สำคัญต้อง เป็นไปเพื่อประชาชนคนในชาติเป็นสำคัญ

ด. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใน รัชสมัยของกษัตริย์ซัลมาน

เหตุการณ์/ผลงานที่สำคัญในช่วง 3 ปี ที่ผ่านมามีได้การบริหาร/ปกครองแผ่นดินของ กษัตริย์ซัลมานสามารถสรุปได้พอสังเขป ดังนี้

(1) ในด้านความมั่นคง

ชาติฯ ริเริ่มการจัดตั้งพันธมิตร ทางทหารของประเทศอิสลาม (Islamic Military Alliance: IMA) 34 ประเทศ เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558 โดยมีเป้าหมายเพื่อการต่อสู้/ต่อต้าน

การก่อการร้ายข้ามชาติเป็นสำคัญ ปัจจุบัน IMA มีสมาชิกเพิ่มเป็น 41 ประเทศแล้ว ถือเป็นกลไก ทางทหารและการทหารที่รัฐบาลชาติฯ ใช้เพื่อ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและภาพลักษณ์ (เชิงจิตวิทยา) ของการเป็นผู้นำและแสดงบทบาท ที่เกี่ยวกับความมั่นคงในภูมิภาค

นอกจากนี้ รัฐบาลชาติฯ ยังได้จัดตั้ง องค์การใหม่ด้านความมั่นคง “Presidency for State Security” เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 เป็นองค์การที่มีแนวคิดแบบเดียวกับการจัดตั้งกระทรวง “Homeland Security” ของสหรัฐฯ ในภาวะที่สถานการณ์ในภูมิภาคและ ในโลกมีการขยายตัวของเหตุการณ์ก่อการร้าย รุนแรงขึ้น และอีกเหตุผลหนึ่งคือ เป็นการกระชับ อำนาจในราชสำนัก ตลอดจนองค์กรและหน่วยงาน ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับด้านความมั่นคงให้มีเอกภาพ และง่ายต่อการควบคุมและกำกับดูแล นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 รัฐบาลชาติฯ ยังได้จัดตั้งคณะกรรมการระดับสูงแห่งชาติเพื่อ ปราบปรามการทุจริต (High Committee for Anti-Corruption) โดยมีเจ้าชาย MbS เป็นประธาน ซึ่งหลังจากนั้นไม่นานรัฐบาลได้มีการควบคุมตัว เจ้าชายในราชวงศ์หลายพระองค์ บุคคล/นักธุรกิจ ที่ทรงอิทธิพลหรือเคยมีผลประโยชน์ในกิจการ ของรัฐในระดับสูงในข้อหาทุจริต และสามารถ เรียกเรื่องเป็นรายได้ให้แก่รัฐมากมาย

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ/ การต่างประเทศ

กษัตริย์ซัลมาน ทรงริเริ่มเจริญ ความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ มากขึ้นอย่างไม่เคย ปรากฏมาก่อน และแม้แต่บางประเทศที่เคยมี อุทกการณ์ที่ขัดแย้งหรือเคยบาดหมางกันในอดีต โดยชาติฯ เปิดรับการเยือนของผู้นำประเทศ ต่าง ๆ ที่ต้องการมาเจริญสัมพันธ์ไมตรีและมุ่ง มีความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกัน ในขณะที่ กษัตริย์ซัลมานเองได้เสด็จฯ ไปเยือนประเทศต่าง ๆ

โดยทรงคำนึงถึงความสำคัญทางยุทธศาสตร์ที่สามารถตอบสนองด้านความมั่นคงและความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ซาอุดีอาได้ เช่น การเสด็จเยือนประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศคณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับ (Gulf Cooperation Council : GCC) และประเทศมุสลิมที่มีความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ เช่น อียิปต์ ตุรกี โมร็อกโก จอร์แดน ส่วนในเอเชียได้ทรงริเริ่มการเสด็จเยือนตามนโยบายมองตะวันออก (look east) เช่น จีน ญี่ปุ่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน ในปี 2560 และการเสด็จเยือนต่างประเทศที่สร้างมิติความสัมพันธ์ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนคือ เป็นการเสด็จเยือนรัสเซียเป็นครั้งแรกของกษัตริย์ซาอุดีอา เมื่อวันที่ 5-8 ตุลาคม พ.ศ. 2560 ทำให้เห็นแนวคิดใหม่ของซาอุดีอา ที่เปิดกว้างขึ้นไม่ผูกติดความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ พันธมิตรเก่าแก่แต่เพียงฝ่ายเดียว การคบหากับรัสเซียทำให้ซาอุดีอา มีความมั่นใจในเรื่องความร่วมมือด้านราคาน้ำมันในตลาดโลก รวมถึงความร่วมมือด้านการค้าและด้านวิทยาศาสตร์/เทคโนโลยีที่จะทำให้ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ต่อกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างซาอุดีอา กับสหรัฐฯ แม้ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ในบางช่วงเวลาแต่ก็กลับมาแน่นแฟ้นอีกครั้งเมื่อประธานาธิบดีทรัมป์ก้าวขึ้นสู่อำนาจจากการเลือกตั้ง และได้มาเยือนซาอุดีอา เป็นประเทศแรกในแผนการเยือนต่างประเทศ รวมทั้งได้เข้าร่วมการประชุมสุดยอดระหว่างกลุ่มอ่าวอาหรับอิสลามกับสหรัฐฯ ระหว่างวันที่ 20-22 พฤษภาคม 2560 ซึ่งในระหว่างการเยือนดังกล่าว ผู้นำของสหรัฐฯ และผู้นำอ่าวอาหรับ/อิสลามได้ร่วมกันทำพิธีเปิดศูนย์ต่อต้านแนวคิดสุดโต่งของโลกด้วย และมีการประกาศลงนามและซื้อขายอาวุธยุทธโธปกรณ์ที่เปิดเผยสื่อสาธารณะเป็นมูลค่าจำนวน 110 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

(3) ในด้านเศรษฐกิจ

รัฐบาลซาอุดีอา ได้ประกาศนโยบายเน้นการกระจายแหล่งรายได้ของประเทศให้มีความหลากหลายมากขึ้น และนอกจากการพึ่งพาแหล่งรายได้จากอุตสาหกรรมน้ำมันเพียงอย่างเดียว มีการปฏิรูประบบงบประมาณของประเทศ ลดการพึ่งพาความช่วยเหลือ/การอุดหนุนจากภาครัฐ (subsidy) ลดสัดส่วนรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของภาครัฐ มุ่งหารรายได้จากภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ รวมถึงภาคบริการและการท่องเที่ยว การนำระบบภาษีและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ มาเรียกเก็บกับคนต่างชาติที่อาศัยอยู่ในซาอุดีอา และบริษัททางธุรกิจ มีการเรียกเก็บค่าบริการชาวต่างชาติผู้เข้ามาแสวงบุญในการทำพิธีฮัจญ์และอุมเราะห์ประจำปี การนำระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้เป็นครั้งแรกเพื่อเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐเมื่อต้นปี 2561 นอกจากนี้ รัฐบาลยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาตลาดหุ้น กองทุนเพื่อการพัฒนาประเทศ มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากทรัพย์สินของรัฐ เช่น บริษัทน้ำมัน “Aramco” โดยคาดว่าจะเสนอขายหุ้นใหม่ให้แก่สาธารณะ (Initial Public Offering : IPO) เป็นครั้งแรกในราวปลายปี 2561 การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ และประกาศการริเริ่มโครงการ “Neom” หรือเมืองแห่งอนาคต ซึ่งเป็นโครงการสร้างเมืองและเขตเศรษฐกิจใหม่ขนาดใหญ่ในภูมิภาคตะวันตกเฉียงเหนือของซาอุดีอา บนเนื้อที่ 26,500 ตารางกิโลเมตร สามารถเชื่อม/ครอบคลุมพื้นที่ยุทธศาสตร์ของ 3 ประเทศ (สามเหลี่ยมทองคำ) คือ ซาอุดีอา อียิปต์ และจอร์แดน โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้าไปพัฒนามุ่งสู่การใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ที่มีการออกแบบให้ทันสมัยที่สุดในโลกและจะไม่อยู่ภายใต้กฎระเบียบทางศาสนาที่บังคับใช้อย่างเข้มงวดเหมือนในโลกปัจจุบัน

(4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ที่เห็นเด่นชัดที่สุดคือ ความพยายามเพื่อผ่อนคลาย/คืนสิทธิสตรีและนำพลังสตรีให้มีบทบาท/มีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาประเทศ เช่น การให้สิทธิในการเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้งในองค์กรปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้สตรีเข้ามาเป็นสมาชิกรัฐสภาเพื่อออกกฎหมายที่คำนึงถึงสิทธิของพวกเขา สตรีสามารถเข้าทำงานและสามารถเติบโตในระดับผู้บริหารในหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนได้มากขึ้น รวมถึงการเรียกร้องสิทธิและความเสมอภาคระหว่างหญิงชายจนกระทั่งได้เห็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการประกาศยกเลิกข้อห้ามสตรีขับรถซึ่งจะมีผลเป็นรูปธรรมในกลางปี 2561 การอนุญาตให้สถาบันการศึกษาบรรจุหลักสูตรพลศึกษาให้แก่นักเรียน/นักศึกษาสตรีและกำลังขยายไปในเรื่องเสรีภาพในการเดินทางและการแต่งกายมากขึ้นต่อไป ในขณะที่เยาวชนซาอุดีฯ (ทั้งหญิงและชาย) ถือเป็นกลุ่มพลเมืองกลุ่มใหญ่ของประเทศ และถือเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาและอนาคตของซาอุดีฯ

นอกจากนี้ รัฐบาลซาอุดีฯ ได้ประกาศและริเริ่มเผยแพร่แนวคิดเพื่อฟื้นฟูสังคมซาอุดีฯ ให้กลับไปสู่ความเป็น “อิสลามสายกลาง” ละจาก ความประพฤติหรือข้อปฏิบัติที่สุดโต่งหรือเกิดจากการตีความอิสลามในทางที่ผิด รัฐบาลได้จัดตั้งกลไกในรูปคณะกรรมการด้านการบันเทิง (General Entertainment Authority : GEA) ขึ้นมาเพื่อพิจารณาความเหมาะสม กำหนดกฎเกณฑ์สำหรับกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ไม่ขัดแย้งกับหลักการทางศาสนา สามารถเติมเต็มและสร้างความสุข ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคม จึงมีการพิจารณานำกลับมาซึ่งการแสดงด้านบันเทิงเพื่อให้ผู้คนมีความผ่อนคลายและมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น การเปิดโรงภาพยนตร์ โรงละคร โรงแสดงคอนเสิร์ต สนามแข่งกีฬา โดยในช่วงปีที่ผ่านมา ผู้คนที่อาศัยอยู่ในซาอุดีฯ ต่างได้เริ่มสัมผัสกับกิจกรรมบันเทิงดี ๆ ระดับโลก

ไม่ว่าจะเป็นดนตรีคอนเสิร์ตโดยศิลปิน/นักร้อง/นักดนตรีที่มีชื่อเสียงในหลากหลายรูปแบบ การแสดงของคณะละครสัตว์ คณะศิลปวัฒนธรรมจากต่างประเทศ การแข่งขันมวยปล้ำ และแม้แต่การแสดงเดินแฟชั่นสไตล์อาหรับก็กำลังจะเกิดขึ้นในซาอุดีฯ อีกไม่นาน

(5) ด้านมนุษยธรรม

การเอื้ออาทรต่อผู้ยากไร้และประสบภัยต่าง ๆ ถือเป็นพระจริยวัตรและพระอุปนิสัยเฉพาะส่วนพระองค์ที่มีมานานโดยทรงได้รับการชื่นชม/ปลุกฝังมายาวนานจากครอบครัวของพระองค์เอง และภายหลังจากขึ้นครองราชย์ได้ประมาณ 3 เดือน กษัตริย์ซัลมานได้ทรงออกพระราชโองการให้จัดตั้งศูนย์กษัตริย์ซัลมานเพื่อช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (King Salman Humanitarian Aid and Relief Centre : KSrelief) ขึ้นมา เนื่องจากได้ทรงตระหนักในการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ลำบาก ยากไร้ และเล็งเห็นความสำคัญที่ซาอุดีฯ จะมีบทบาทนำด้านมนุษยธรรมแก่ประชาคมโลก โดยตั้งเป้าว่า ศูนย์ KSrelief จะเป็นแบบอย่างชั้นนำของโลกในด้านมนุษยธรรม และนับตั้งแต่ก่อตั้งศูนย์ดังกล่าวเป็นเวลาเกือบ 3 ปีแล้ว ซาอุดีฯ ได้มอบความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมไปแล้วกว่า 300 โครงการ อาทิ ด้านอาหาร น้ำ การศึกษา สาธารณสุข และที่พักอาศัย ให้แก่ 37 ประเทศทั่วโลก เช่น เยเมน เลบานอน ซีเรีย คาซัคสถาน ฟิลิปปินส์ เมียนมา ศรีลังกา ทาจิกิสถาน และมัลดีฟ เป็นต้น รวมเป็นเงินทั้งสิ้นกว่า 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ข. บทสรุป : ทิศทาง/อนาคตของการเปลี่ยนแปลง

ท่ามกลางเส้นทางของการเปลี่ยนแปลงต่อจากนี้ แม้กษัตริย์ซัลมานจะเข้าสู่ในปัจฉิมวัย 82 พรรษาแล้ว แต่ก็นับว่ายังทรงบารมีอยู่มาก และยังสามารถเป็น “ลมใต้ปีก” ให้แก่เจ้าชาย/มกุฎราชกุมาร MbS ในพระชันษา 32 ปี เพื่อให้สามารถบริหารปกครองประเทศได้ต่อไปอย่าง

ราบรื่นอีกระยะหนึ่ง ก่อนที่จะทรงก้าวขึ้นเป็น กษัตริย์พระองค์ถัดไปในอนาคตไม่นาน และแม้ว่า จะมีสิ่งท้าทายต่าง ๆ ทั้งจากภายในประเทศ อันได้แก่ ปัญหาการต่อต้านจากกลุ่มคนที่คิดเห็น ต่างและเป็นปฏิปักษ์ (บุคคลในราชวงศ์ที่สูญเสีย อำนาจ ข้าราชการ/นักวิชาการทางศาสนาสายเก่า ที่เคร่งครัดทางศาสนา) ตลอดจนการฝ่าฝืนในปัญหา เศรษฐกิจเพื่อความมั่งคั่งและการอยู่ดีกินดีของ ประชาชน และสิ่งท้าทายที่เป็นปัจจัยภายนอก ประเทศที่มาจากแนวคิด/อุดมการณ์ที่สุดโต่ง มุ่งการก่อการร้ายและทำลายล้างชาอูดีฯ จนเกิด เห็นภาพของสงครามตัวแทน (proxy war) ระหว่างชาอูดีฯ กับอิหร่าน ที่เกิดขึ้นในประเทศ ต่าง ๆ หลายแห่ง เช่น ในซีเรีย เยเมน อิรัก และ เลบานอน และรวมถึงสถานการณ์ระหว่างประเทศ อื่น ๆ ที่อาจมีความสลับซับซ้อนและคุกคาม สันติภาพของโลก ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนับเป็น ความท้าทายที่อาจส่งผลกระทบต่อทิศทาง การพัฒนาของชาอูดีฯ ได้ไม่มากนักน้อย

ด้วยความมุ่งมั่นและแน่วแน่ที่จะ เปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง สถานะ/เกียรติภูมิที่งดงาม การพัฒนาประเทศ อย่างมีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กอปรกับ ความหวังของคนรุ่นใหม่ “กองหนุน” ที่มาจาก เยาวชนและกลุ่มสตรีซึ่งเป็นฐานเสียงสำคัญที่ รัฐบาลต้องการสร้างให้เป็นพลังที่เข้มแข็งของ สังคม และคนเหล่านี้ในวัย 30-40 ปี (มิใช่ 60) จะกลายเป็นผู้ขับเคลื่อนการปฏิรูปทางศาสนา และเศรษฐกิจ จะเป็นผู้ใช้ภาษาเทคโนโลยี

ในการขับเคลื่อนการพัฒนา ซึ่งถ้าหากการ บริหารงานและการดำเนินการของรัฐบาลมี ความสำเร็จก้าวหน้า โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ก็น่าจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ ความนิยมในรัฐบาลของหมู่ประชาชนมีเพิ่มมากขึ้น เป็นลำดับ อย่างไม่ต้องสงสัย โดยเฉพาะเมื่อแนวคิด อิสลามสายกลางได้เข้ามา “โดนใจ” ผู้คนส่วนใหญ่ ของประเทศ การเปลี่ยนแปลงประเทศก็จะมีพลัง ทางบวกเกิดขึ้นอย่างมากมายนานาชาติ เราอาจ เห็นชาอูดีฯ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจนแทบ ไม่เชื่อในสายตาของเราเองก็เป็นได้

หากมีผู้ตั้งคำถามว่า กระบวนการปฏิรูป/ เปลี่ยนแปลงประเทศที่ยิ่งใหญ่หรือมีความสำคัญ ที่สุดที่เกิดขึ้นในตะวันออกกลางทุกวันนี้อยู่ที่ใด ชาอูดีฯ น่าจะเป็นคำตอบที่ใช่ ซึ่งกำลังดำเนินอยู่ บนเส้นทางของตนเองในแบบชาอูดีฯ (Saudi Style) และไม่เหมือนการปฏิวัติแบบ “Arab Springs” ที่เคยเกิดขึ้นมาเมื่อปลายปี 2553 ซึ่ง เหตุการณ์ทั้งหมดเกิดขึ้นจากการลุกฮือโดยคน ข้างล่างขึ้นมา แต่ก็ล้มเหลวทั้งหมดยกเว้นเพียงที่ ตูนิเซีย อย่างไรก็ตาม ที่ชาอูดีฯ ความเปลี่ยนแปลง กำลังเกิดขึ้นจากคนข้างบน โดยคนหนุ่มที่กำลัง ก้าวเป็นผู้นำเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศของตน อย่างขนานใหญ่ คือ เจ้าชาย/มกุฎราชกุมาร โมฮัมหมัด บิน ซัลมาน (MbS) ซึ่งหากสำเร็จ มันไม่เพียงเปลี่ยนรูปแบบ/ลักษณะ/ภาพลักษณ์ ของประเทศชาอูดีฯ เท่านั้น แต่จะหมายถึง การเปลี่ยนอิสลามทั่วทั้งโลกทีเดียว

APEC

กับก้าวสำคัญสู่อนาคต

ชนิดาภา ยุทธะภิต
นักการทูตปฏิบัติการ
กองนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ
ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือ เอเปค ก่อตั้งขึ้น
เมื่อปี 2532 มีจุดประสงค์ในการส่งเสริมการค้า
การลงทุน และต่อมาได้ขยายความร่วมมือไปยัง
มิติด้านสังคมและการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เช่น
ความร่วมมือด้านการเกษตร การลดความเสี่ยง
จากภัยพิบัติ การพัฒนาทุนมนุษย์ โดยมีเป้าหมาย
หลักสำคัญ คือเป้าหมายโบกอร์ (Bogor Goals)
ที่ระบุให้สมาชิกเอเปคเปิดเสรีการค้าและการลงทุน
ในปี 2563

เอเปคมีสมาชิกทั้งหมด 21 เขตเศรษฐกิจ และประชากรรวมกันมากกว่า 2.8 พันล้านคน GDP รวมกันกว่าร้อยละ 59 ของ GDP โลก สัดส่วนการค้าร้อยละ 48 ของมูลค่าการค้าโลก จุดเด่นของเอเปค คือหลักการดำเนินงานที่ยึดหลักฉันทามติ ความสมัครใจ และการสนับสนุนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคแบบกว้าง (open regionalism) ควบคู่กับการเสริมสร้างศักยภาพ (capacity building) ของเขตเศรษฐกิจสมาชิก โดยไม่หยิบยกประเด็นการเมือง

เกือบ 30 ปีที่ผ่านมา เอเปคถือว่าประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการค้าการลงทุนในภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มมูลค่าการค้าระหว่างสมาชิกกว่า 20 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (เกือบ 7 เท่า) ในระหว่าง ปี 2532 – 2558 การลดอัตราภาษีศุลกากร (MFN Applied Tariff) จากร้อยละ 16.9 ในปี 2532 เหลือร้อยละ 5.5 ในปี 2558 และการส่งเสริม Ease of Doing Business โดยสามารถลดขั้นตอนทำธุรกิจจาก 29 วัน เหลือ 15 วันได้ ที่สำคัญ คือ บัตรเดินทางสำหรับนักธุรกิจเอเปค (APEC Business Travel Card หรือ ABTC) ซึ่งปัจจุบันมีผู้ใช้กว่า 1.6 แสนคน สามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในการข้ามพรมแดนถึงร้อยละ 38 นอกจากนี้ การหารือบางประเด็นในเวทีเอเปค เช่น Information Technology Agreement และ List of Environmental Goods and Services ได้นำไปสู่การเจรจาข้อตกลงที่มีผลบังคับใช้ WTO

วิสัยทัศน์เอเปคหลังปี 2563 (APEC Post-2020 Vision)

สมาชิกเอเปคเหลือเวลาอีกเพียง 2 ปี เท่านั้นที่จะบรรลุเป้าหมายโบกอร์ ในปี 2563 จากการศึกษา 2nd Term Review of Bogor Goals ของ APEC Policy Support Unit พบว่า แม้ว่าเอเปคจะมีความก้าวหน้าด้านภาษีทางการค้า การอำนวยความสะดวกด้านการค้า

และการลงทุนในภูมิภาค

แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่า เขตเศรษฐกิจสมาชิกเอเปคมีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (non-tariff measures หรือ NTMs) และภาษีสินค้าเกษตรกลับเพิ่มมากขึ้น โดยประเด็นที่ยังค้างคา (unfinished business) ซึ่งจะสมาชิกเอเปคจะต้องร่วมกันจัดการเพื่อที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายโบกอร์ ได้แก่

1) การค้าบริการ โดยอาจเพิ่มความสนใจไปที่ประเด็นอื่น ๆ เช่น กฎระเบียบภายในประเทศ (domestic regulation) การขยาย APEC Business Travel Card (ABTC) ไปสู่การเคลื่อนย้ายด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือจากนักธุรกิจ และการลดข้อจำกัดทางการลงทุน

2) การลงทุน ที่ต้องมีความครอบคลุม (Inclusive) มากขึ้น โดยควรเน้นการเพิ่มร่วมมือกับวิสาหกิจขนาดกลาง (medium-sized enterprises)

3) ภาคการเกษตร โดยสมาชิกอาจใช้เอเปคเป็นเวทีในการหารือประเด็นที่ไม่สามารถหารือในองค์การการค้าโลก (WTO) ได้ รวมทั้งควรให้ความสำคัญกับประเด็น อาทิ มาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร (food safety standards) การสูญเสียอาหาร (food loss) และห่วงโซ่อุปทานอาหาร (food supply chain)

4) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ โดยส่งเสริมให้มีการเสริมสร้างศักยภาพ (capacity building) ตลอดทั้งระบบ และการฝึกอบรมซ้ำ (re-training) เพื่อที่จะให้ผู้ที่เข้าร่วมการอบรมยังสามารถรักษาความรู้ขององค์กร (institutional memory) รวมถึงอาจต้องมีการพิจารณาเรื่องการลงทุนจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ อาทิ ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank หรือ ADB)

สำนักเลขาธิการเอเปค (APEC Secretariat) ได้เสนอแนวทางสำหรับวิสัยทัศน์

3 แนวทาง ได้แก่ 1) Bogor Plus คือ พยายามบรรลุเป้าหมายโบกอร์ และพิจารณาเป้าหมายใหม่ เช่น ทุก 5 ปี 2) การให้ความสำคัญกับการจัดทำเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก (FTAAP Centrality) และ 3) ประเด็นอื่น ๆ ที่กว้างขึ้นโดยคำนึงถึงบริบทของโลกที่เปลี่ยนไปและความท้าทายในปัจจุบัน ได้แก่ ประเด็นที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายวาระการพัฒนายั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) เช่น การลดความยากจน การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม สุขาภิบาลน้ำ (water sanitation) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (climate change) ความยั่งยืนในมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งเอเปคอาจพิจารณาจัดทำ Post - Bogor Asia - Pacific Development Goals การเคลื่อนย้ายบุคคล (movement of persons) ที่นอกเหนือจากกรอบของ ABTC และความเชื่อมโยง (connectivity) เช่น นโยบาย One Belt, One Road ของจีน เป็นต้น

ด้านสภาที่ปรึกษาธุรกิจเอเปค (APEC Business Advisory Council หรือ ABAC) มองว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและการปฏิรูปโครงสร้างเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจในเอเปค หลังปี 2563 และได้เสนอให้สมาชิกเอเปคให้ความสำคัญกับประเด็นต่อไปนี้ 1) FTAAP 2) หลักนิติธรรม (rule of law) โดยเฉพาะหลักปฏิบัติที่ดีสำหรับกฎระเบียบ (good regulatory practices) 3) ความเชื่อมโยงในด้านต่าง ๆ และ 4) แรงงานที่มีผลิตภาพและสุขภาพที่ดี (healthy and productive workforce)

ในขณะเดียวกัน บรรดาสมาชิกเริ่มที่จะระดมสมองเพื่อจัดทำวิสัยทัศน์ใหม่ของเอเปค โดยในปี 2560 ได้มีการริเริ่มจัด Multi-stakeholder Dialogue on APEC Towards 2020

and Beyond ที่กรุงฮานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสาขาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ ร่วมหารือเกี่ยวกับทิศทางของเอเปคในอนาคต ซึ่งได้เสียงตอบรับเป็นอย่างดี ต่อมากระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะผู้ประสานงานหลักเอเปคของไทย ได้จัดการสัมมนาในลักษณะเดียวกันที่กรุงเทพฯ ซึ่งถือเป็น domestic consultation ที่จัดขึ้นครั้งแรกภายนอกเขตเศรษฐกิจที่เป็นเจ้าภาพเอเปค โดยได้เชิญ Dr. Alan Bollard ผู้อำนวยการบริหาร (Executive Director) ของเอเปค และ ดร. ณรงค์ชัย อัครเศรณี ผู้แทนไทยใน Eminent Persons Groups ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการจัดทำเป้าหมายโบกอร์ในปี 2537 ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับเป้าหมายของเอเปค หลังปี 2563 ด้วย อีกทั้งถือเป็นการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับบทบาทของเอเปคในปัจจุบันและอนาคตให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างดี

เส้นทางสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ใหม่ของเอเปคเริ่มชัดเจนยิ่งขึ้นหลังจากที่เจ้าหน้าที่อาวุโสเอเปคเห็นชอบให้มีการจัดตั้งกลุ่มวิสัยทัศน์เอเปค (APEC Vision Group หรือ AVG) เพื่อสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่อาวุโสเอเปคโดยเฉพาะ ปัจจุบัน สมาชิกเอเปคยังมีความเห็นที่หลากหลายต่อทิศทางของหลังปี 2563 โดยเบื้องต้นแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เห็นว่าเอเปคควรมุ่งเน้นประเด็นด้านการค้าการลงทุนอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น และกลุ่มที่เห็นว่า เป้าหมายของเอเปคควรให้ความสำคัญกับมิติทางด้านการพัฒนา เพื่อสร้างการเติบโตอย่างครอบคลุม อย่างไรก็ตาม วิสัยทัศน์ใหม่ของเอเปคจะต้องคำนึงถึงบริบทของเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การชะลอตัวทางเศรษฐกิจ การมีปัจจัยที่ขับเคลื่อนทาง

เศรษฐกิจใหม่ ๆ เช่น การค้า ภาคบริการ การค้า ดิจิทัล (digital trade) MSMEs การศึกษา ความเป็นเมือง (urbanization) รวมถึง การลดลงของประชากรวัยแรงงาน ซึ่งนำไปสู่ การเกิดสังคมผู้สูงอายุ (aging society) และ เทคโนโลยีใหม่ที่เข้ามาแทนที่เทคโนโลยีที่มีอยู่ (disruptive technologies) ถือเป็นทั้ง ความท้าทายและเปิดโอกาสให้เอเปคขยาย ความร่วมมือไปยังด้านต่าง ๆ

สำหรับไทย มองว่า วิสัยทัศน์ใหม่ของ เอเปคควรเป็นเป้าหมายระยะยาวที่มีความชัดเจนและมองไปข้างหน้าและสอดคล้อง กับ SDGs โดยเอเปคอาจเสนอตัวเป็น “champion” ของบางเป้าหมาย SDGs เช่น เป้าหมาย ที่ 8 การส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และเป้าหมายที่ 9 การส่งเสริมอุตสาหกรรม ที่ยั่งยืนและมีนวัตกรรม รวมทั้งอาจให้ ความสำคัญเป็นพิเศษกับประเด็นการเติบโต ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาบุคลากร ความเชื่อมโยงในทุกมิติ และส่งเสริมให้เขต เศรษฐกิจกำลังพัฒนามีบทบาทมากขึ้นใน ธรรมชาติโลกที่มีความโปร่งใสและเท่าเทียม ในขณะเดียวกัน เอเปคควรกระชับความร่วมมือ กับองค์การระหว่างประเทศที่มีแนวคิดคล้ายคลึง กัน (like-minded partners) เช่น อาเซียน กลุ่มพันธมิตรแปซิฟิก (Pacific Alliance) และ OECD เพื่อให้เกิดความสอดคล้องของนโยบาย และขยายผลประโยชน์ในวงกว้าง

อนาคตของเอเปคท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้าง สถาปัตยกรรมทางเศรษฐกิจ ในภูมิภาค

แม้ว่าเอเปคจะถือเป็นกรอบความร่วมมือ ที่ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในการส่งเสริม การบูรณาการทางเศรษฐกิจในภูมิภาค

อย่างไรก็ดี อนาคตของเอเปคมีความไม่แน่นอน อันเกิดจากความท้าทายต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงกระแส ต่อต้านโลกาภิวัตน์ และจำนวนของกรอบความ ร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและอนุภูมิภาค ที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดคำถามต่อความสำคัญและ ความเกี่ยวข้องของเอเปคในปัจจุบัน นอกจากนี้ ทำหน้าที่ของสหรัฐอเมริกาที่เปลี่ยนไปจากนโยบาย ของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ที่ถอนตัวจาก ข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้น แปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership หรือ TPP) หลีกเลียงการกล่าวสนับสนุนระบบการค้า พหุภาคี (multilateral trading system หรือ MTS) และเรียกร้องให้มีการปฏิรูปโลก WTO รวมทั้งมุ่งเจรจาข้อตกลงการค้าแบบทวิภาคีแทน อันเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้การออก ถ้อยแถลงร่วมรัฐมนตรีเอเปคในปี 2560 ล่าช้า กว่ากำหนดถึง 2 วัน ถือเป็นความท้าทายสำหรับ ทุกเขตเศรษฐกิจสมาชิกเอเปค โดยเฉพาะ การจัดตั้ง FTAAP ซึ่งดูจะเป็นไปได้ยากมากขึ้น ทุกที่

อีกหนึ่งปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่ออนาคต ของเอเปค คือ การแข่งขันกันระหว่างมหาอำนาจ โดยมีข้อริเริ่มต่าง ๆ อาทิ Belt and Road Initiative, Quality Infrastructure และ Free and Open Indo-Pacific Strategy

การแข่งขันกันระหว่างมหาอำนาจอาจ เป็นการแย่งชิงพื้นที่การเป็นศูนย์กลางของ โครงสร้างสถาปัตยกรรมทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ซึ่งอาจขยายจากภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกไปสู่ อินโด-แปซิฟิกได้ และเพื่อเป็นการทำให้ ข้อริเริ่ม Free and Open Indo-Pacific Strategy เป็นรูปธรรม จึงอาจมีแนวโน้มสูงที่สหรัฐฯ จะใช้ โอกาสการหารือเกี่ยวกับอนาคตเอเปคหลัง ปีพ.ศ. 2563 สนับสนุนให้อินเดียเข้าเป็นสมาชิก เอเปคซึ่งข้อเสนอของสหรัฐฯ จะได้รับการสนับสนุน

จากญี่ปุ่นที่ประสงค์จะยับยั้งอิทธิพลของจีน ในภูมิภาคเช่นกัน อย่างไรก็ตาม หากสหรัฐฯ และ ญี่ปุ่นสนับสนุนอินเดียเข้าเป็นสมาชิกเอเปค อาจทำให้สมาชิกเอเปคอื่น ๆ เรียกร้องให้ เพื่อนบ้านของตนเข้ามาเป็นสมาชิกเอเปคบ้าง เช่น กลุ่มพันธมิตรแปซิฟิก (Pacific Alliance หรือ PA) ที่ประกอบด้วยสมาชิกเอเปคอย่างเปรู ชิลี และเม็กซิโก จะสนับสนุนให้โคลอมเบีย เข้าเป็นสมาชิกเอเปคอย่างแน่นอน

ในขณะเดียวกัน รัสเซียก็จะพยายาม ผลักดันให้สมาชิกของสหภาพยูเรเชีย (Eurasian Economic Union หรือ EAEU) เข้าร่วม ในเอเปคเช่นกัน สำหรับอาเซียน ซึ่งขณะนี้ มีสมาชิกอาเซียนในเอเปค 7 ประเทศ และ ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด อาจจะต้องขอให้กัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา เข้าร่วม เป็นสมาชิกเอเปคด้วย เพื่อที่จะรักษาสมดุลและ เสี่ยงของอาเซียนในเอเปค รวมถึงความเป็น แกนกลางของอาเซียนในโครงสร้างสถาปัตยกรรม ในภูมิภาค

อย่างไรก็ตาม การเปิดรับสมาชิกเพิ่ม ของเอเปคอาจมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ของเอเปค โดยปัจจุบันเอเปคดำเนินงานโดย ยึดหลักฉันทามติ (consensus) ดังนั้น การมี สมาชิกเพิ่มอาจทำให้การตัดสินใจต่าง ๆ ล่าช้าขึ้น ไม่ต่างจากความยืดหยุ่นในการเจรจาของ WTO ซึ่งอาจเป็นการบั่นทอนลักษณะเฉพาะของเอเปค ในการเป็นแหล่งบ่มเพาะทางความคิดใหม่ ๆ (incubator of ideas) เพื่อสร้างมาตรฐาน ระหว่างประเทศที่ทันสมัยนำไปสู่การดำเนินการ ในกรอบพหุภาคีอื่น ๆ

บทบาทของไทยต่ออนาคตของเอเปค

ไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกก่อตั้งของเอเปค ที่ผ่านมา ไทยถือเป็นเขตเศรษฐกิจขนาดกลาง มีผลงานที่สำคัญ คือ การผลักดันให้เกิด

การจัดตั้งสำนักเลขาธิการเอเปค (APEC Secretariat) ณ สิงคโปร์ ในปี 2535 นอกจากนี้ เมื่อครั้งที่ไทยเป็นเจ้าภาพเอเปค ไทยริเริ่ม จัดการประชุมรัฐมนตรีเอเปคด้านสาธารณสุข ครั้งที่ 1 ในปี 2546 เพื่อหาวิธีเฉพาะพิเศษเกี่ยวกับ โรค SARS และการจัดตั้ง APEC Life Science Innovation Forum (LSIF) ซึ่งยังเป็นกลไกหนึ่งของเอเปคมาจนถึงทุกวันนี้ เมื่อปี 2560 ไทย ร่วมกับเปรูและเวียดนามผลักดันการจัดทำ APEC Strategy for Green, Sustainable and Innovative MSMEs ให้ได้รับการรับรองโดย รัฐมนตรีเอเปค

ในปี 2565 ไทยจะเป็นเจ้าภาพการประชุม เอเปคอีกครั้งหนึ่ง ต่อจากปาปัวนิวกินี ชิลี มาเลเซีย และนิวซีแลนด์ ดังนั้น อนาคตของ เอเปคก็คือ อนาคตของไทย ภายในไม่กี่ปีข้างหน้า ไทยจะต้องเริ่มมีบทบาทนำในเอเปคมากขึ้น ในทุกระดับ ไม่ใช่แค่ในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส เท่านั้น โดยจะต้องเริ่มคิดถึงหัวข้อหลักและ ประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะยาวและมีความต่อเนื่องกับประเด็น ที่ไทยผลักดันในการเป็นเจ้าภาพ ACMECS และอาเซียนด้วย นอกจากนี้ ไทยจะมีบทบาท สำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์เอเปค หลังปี 2563 ในฐานะสมาชิก SOM Steering Group ซึ่งประกอบด้วยเขตเศรษฐกิจเจ้าภาพ เอเปคในอนาคต เพื่อประสานงานระหว่างกลุ่ม วิสัยทัศน์เอเปคและเจ้าหน้าที่อาวุโส อีกทั้ง จะเป็นโอกาสที่ดีที่จะหารือกับเจ้าภาพ ในการกำหนดประเด็นสำคัญของเอเปคให้เป็น ไปในทิศทางเดียวกันและสะท้อนผลประโยชน์ ของแต่ละเขตเศรษฐกิจและภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกในภาพรวม

หลักนิติธรรม

ในบริบทระดับระหว่างประเทศ

ชาติ อรรถนันทน์
อธิบดีกรมการกงสุล

บทนำ

ปัจจุบันมีการกล่าวอ้างถึง “หลักนิติธรรม” (The Rule of Law) กันอย่างมากในประเทศไทย ทั้งในด้านนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ แต่กลับไม่ค่อยมีการกล่าวถึงหลักนิติธรรมว่ามีส่วนเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงอย่างไรในทางระหว่างประเทศเท่าใดนัก ทั้งที่ประเทศไทยมีฐานะเป็นสมาชิกสหประชาชาติ และเป็นหนึ่งในประเทศผู้ร่วมก่อตั้งอาเซียน

บทความนี้ จึงได้พยายามศึกษาที่มาของหลักนิติธรรม ในมุมมองของระหว่างประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศที่มีสภาพการณ์ที่แตกต่างจากภายในประเทศ และกฎหมายภายในที่มีความสัมพันธ์กันอย่างไร และหลักนิติธรรมมีสาระสำคัญอย่างไร มีความหมายเหมือนหรือแตกต่างจากหลักนิติธรรมที่ใช้หรือปรากฏอยู่ในประเทศ ทั้งหลายที่มีการใช้หลักนิติธรรมดังกล่าวหรือไม่ ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า ตามกฎหมายระหว่างประเทศมีเพียงรัฐ (State) และองค์การระหว่างประเทศ (International Organization) เท่านั้นที่มีสถานะเป็นผู้ทรงสิทธิ (Subject of International Law) ขณะที่ปัจเจกชน (Individual) ไม่ได้มีสถานะดังกล่าว แต่เป็นผู้ทรงสิทธิเฉพาะตามระบบกฎหมายภายในประเทศ

แม้บทความนี้ยังไม่สามารถวิเคราะห์ หรือหาบทสรุปแน่ชัดได้ว่า หลักนิติธรรมได้พัฒนาเป็นกฎเกณฑ์ที่มีค่านึงค้ำในทางระหว่างประเทศกับรัฐแล้วหรือไม่ อย่างไรก็ตาม หากมีผลใช้บังคับก็ย่อมหมายความว่า หลักนิติธรรมมีสถานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันรัฐ จึงหวังไว้ว่า บทความเรื่องหลักนิติธรรมในบริบทระดับระหว่างประเทศ อย่างน้อยจะเป็นจุดเริ่มต้นให้แก่ผู้สนใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมถึงสถานะของหลักนิติธรรมและสาระสำคัญของหลักดังกล่าวในโอกาสต่อไป

แนวคิด ความหมาย และหลักการ ของหลักนิติธรรมในระดับ ระหว่างประเทศ

ในแวดวงการศึกษาทั้งนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ของไทย ได้มีการให้คำจำกัดความหรือคำนิยามของ หลักนิติธรรม (The Rule of Law) ซึ่งมีที่มาจากหลักกฎหมายของต่างประเทศไว้ค่อนข้างหลากหลาย โดยส่วนใหญ่ก็ถอดความมาจากนักคิด นักปรัชญา นักกฎหมายตะวันตก ไม่ว่าจะเป็น Aristotle, John Locke, Montesquieu, A.V. Dicey, Friedrich August Hayek และ Lon Fuller โดยมีสาระสำคัญพอที่จะประมวลได้ว่า หลักนิติธรรม หมายถึงหลักแห่งความเป็นธรรมภายใต้กฎหมาย ทั้งนี้ การกระทำใด ๆ ที่ขัดหรือแย้งกับหลักนิติธรรมย่อมไม่มีผลใช้บังคับ

อนึ่ง มีข้อพิงสังเกตเห็นการใช้คำในทางภาษาอังกฤษคำว่า “หลักนิติธรรม” (The Rule of Law) มีรูปแบบการใช้หรือมีความหมายแตกต่างจากคำว่า “หลักกฎหมาย” (A Rule of Law) ซึ่งคำหลังมีความหมายเพียงกฎเกณฑ์หรือระเบียบที่ใช้บังคับในทางปฏิบัติ มิได้มีความหมายที่รวมถึงแนวคิดในทางปกครองหรือหลักการของระบบกฎหมายด้วย

ตามรัฐธรรมนูญไทยที่ผ่านมา ประเทศไทยไม่เคยมีการบัญญัติถึงหลักนิติธรรมไว้ในรัฐธรรมนูญมาก่อนกระทั่งมีการบัญญัติเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยกล่าวถึงหลักนิติธรรมใน มาตรา 3 วรรคสอง “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” และในมาตรา 78 (6) บัญญัติถึงการดำเนินการของรัฐตามแนวนโยบายด้านการ

บริหารแผ่นดินว่าจะต้อง “ดำเนินการให้หน่วยงานทางกฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐตามกฎหมายและตรวจสอบการตรากฎหมายของรัฐ ดำเนินการอย่างเป็นอิสระเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามหลักนิติธรรม”

ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) ได้ปรากฏหลักนิติธรรมอยู่ในบทบัญญัติมาตรา 3 วรรคสอง ที่กำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญกฎหมายและหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม ทั้งนี้ หลักการสำคัญหรือแก่นของหลักนิติธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเสรีภาพของบุคคล ความเป็นอิสระของสถาบันตุลาการ การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ฯลฯ ล้วนได้ปรากฏแทรกอยู่ในบทบัญญัติต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในหมวด 3 ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย อาทิ กฎหมายอาญาต้องไม่มีผลย้อนหลังในทางที่เป็นโทษ (ex post facto Law) ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องมีสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม (Right to Fair Trial)

สำหรับหลักนิติธรรมในระดับระหว่างประเทศ ปัจจุบันอาจถือได้ว่าเป็นหลักสากลที่มีการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายในระดับประเทศและองค์การระหว่างประเทศ ในการประชุมระหว่างประเทศได้มีการกล่าวถึงหลักนิติธรรมในหลายโอกาส อาทิ ตามกฎบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations) ที่จัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 1945 เพื่อกำหนดหลักการและรายละเอียดในการดำเนินงานของ

สหประชาชาติให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หลัก 3 ด้าน ประกอบด้วย (1) สันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ (International Peace and Security) (2) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) และ (3) การพัฒนา (development) กฎบัตรสหประชาชาติมีบทบัญญัติด้วยกัน 111 มาตรา แม้จะไม่มีปรากฏคำว่า หลักนิติธรรม ในที่ใดของกฎบัตรก็ตาม แต่ในอารัมภบทของกฎบัตรได้วางรากฐานของหลักนิติธรรมโดยกล่าวถึงความมุ่งหมายของการจัดตั้งสหประชาชาติประการหนึ่งว่า “สหประชาชาติจะจัดตั้งเงื่อนไขภายใต้กระบวนการยุติธรรมและเคารพพันธกรณีต่าง ๆ ที่มีตามสนธิสัญญาและที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศ” โดยมีวัตถุประสงค์ในการได้มาอย่างสันติวิธี สอดคล้องกับหลักยุติธรรม และกฎหมายระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (1948 Universal Declaration on Human Rights) ซึ่งประกาศโดยสมัชชาสหประชาชาติ กล่าวถึงหลักนิติธรรมโดยระบุถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนว่า “... สิทธิมนุษยชนจะต้องได้รับการปกป้องโดยหลักนิติธรรม” ในการนี้หลักนิติธรรมจึงถือเป็นหลักประกันที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากใช้อำนาจรัฐ

หลักนิติธรรมได้มีการพัฒนาก้าวหน้าเป็นอย่างมากในด้านสิทธิมนุษยชน โดยในส่วนของไทย นับแต่ประเทศไทยได้เข้ารับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนก็ได้รับการบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญหลายฉบับ รวมถึงฉบับปัจจุบันทั้งในเรื่องสิทธิของพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางสังคม สิทธิทางเศรษฐกิจ และสิทธิทางวัฒนธรรมซึ่งในทฤษฎีของศาสตราจารย์

วิทิต มันทาภรณ์ เห็นว่า หลักนิติธรรมมีความสัมพันธ์อย่างเลี่ยงไม่ได้กับแนวคิดที่เป็นนามธรรม เช่น สิทธิและหน้าที่ สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ ฯลฯ อีกทั้งหลักนิติธรรมมีพัฒนาการที่ไม่หยุดนิ่งกับที่ จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักนิติธรรมในทางระหว่างประเทศได้รับการยอมรับและพัฒนาจนแปรสภาพกลายเป็นส่วนหนึ่งของหลักนิติธรรมของไทยไปแล้ว

ในช่วงหลัง 20 ปี นับแต่ปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา หลักนิติธรรมได้รับการกล่าวถึงในบริบทระดับระหว่างประเทศอย่างแพร่หลายใน United Nations Millennium Declaration ทั้งในหัวข้อที่ว่าด้วยสันติภาพ ความมั่นคง และการลดอาวุธ (Peace, Security and Disarmament) ซึ่งกล่าวถึงหลักนิติธรรมในบริบททางระหว่างประเทศในฐานะที่เป็นกิจการภายในของรัฐสมาชิกสหประชาชาติ ในการปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice) หรือ ICJ การปฏิบัติตามกฎบัตรสหประชาชาติ ในเรื่องที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย และธรรมาภิบาล (Human rights, Democracy and Good Governance) การยอมรับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานรวมทั้งสิทธิในการพัฒนา (Right to Development)

อนึ่ง เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพสังคมระหว่างประเทศว่า มีข้อแตกต่างอย่างมากจากภายในประเทศ เนื่องจากสังคมระหว่างประเทศเกิดจากการรวมตัวของบรรดารัฐอธิปไตยที่มีฐานะเท่าเทียมกัน และการมีอยู่ขององค์การระหว่างประเทศโดยสภาพจึงไม่มีองค์กรนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการที่มีลักษณะเหมือนสังคมภายในรัฐ หากแต่มีเพียงอำนาจในการ

ออกกฎหมาย (normative) ซึ่งไม่ใช่อำนาจนิติบัญญัติ (legislative) แตกต่างจากการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้ภายในประเทศ อีกทั้งไม่มีองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารกลาง และแม้จะมีศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ แต่ก็ไม่ได้มีอำนาจดังเช่นศาลภายในประเทศเนื่องจากขึ้นอยู่กับความยินยอมของรัฐเป็นสำคัญ นอกจากนี้ โดยที่ในการประชุมระหว่างประเทศมีผู้เข้าร่วมจากหลายประเทศจากระบบกฎหมายที่หลากหลาย และมีความเชื่อในระบบการปกครองที่แตกต่างกันตลอดจนนิติวิธี จึงเป็นสาเหตุประการสำคัญซึ่งทำให้อย่างหาข้อยุติในนิยามของหลักนิติธรรมในบริบททางระหว่างประเทศไม่ได้จนถึงปัจจุบัน แต่ก็สามารถหาข้อสรุปร่วมกันของหลักนิติธรรมในลักษณะกว้าง ๆ

อย่างไรก็ดี แม้จะยังไม่สามารถแสวงหาข้อยุติในเรื่องคำนิยามของหลักนิติธรรมได้ นาย Kofi Annan อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ได้พยายามประมวลและริเริ่มวางกรอบแนวคิดและองค์ประกอบที่สำคัญของหลักนิติธรรม (concept and common language) ไว้ในรายงานเรื่อง “The Rule of Law and Transnational Justice in Conflict and Post-conflict Societies” ซึ่งได้เสนอต่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเมื่อปี ค.ศ. 2004 โดยแนวคิดและองค์ประกอบของหลักนิติธรรมประกอบด้วย

- บุคคลทุกคน สถาบัน และองค์ภาวะทั้งทางมหาชนและเอกชน รวมทั้งรัฐเองต้องเคารพกฎหมายที่ตนเกี่ยวข้อง (all persons, institutions and entities, public and private, including the state itself, are accountable to laws, which for their part must be)

- ต้องประกาศใช้เป็นการทั่วไป (publicly promulgated)
  - ต้องใช้บังคับโดยเสมอภาค (equally enforced)
  - ต้องพิจารณาตัดสินโดยอิสระ (independently adjudicated)
  - ต้องสอดคล้องกับแบบแผนและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (consistent with international human rights norms and standards)
  - นอกจากนี้ จะต้องมีการจัดการในการประกันหลักการของหลักนิติธรรมด้วย ได้แก่
    - ความเป็นอำนาจสูงสุดของกฎหมาย (supremacy of law)
    - ความเสมอภาคตามกฎหมาย (equality before the law)
    - ความสำนึกต่อกฎหมาย (accountability to the law)
    - ความเป็นธรรมในการปรับใช้กฎหมาย (fairness in the application of the law)
    - การแบ่งแยกอำนาจ (separation of powers)
    - การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ (participation in decision-making)
    - ความแน่นอนในการใช้กฎหมาย (legal certainty)
    - การหลีกเลี่ยงการใช้ดุลยพินิจตามอำเภอใจ (avoidance of arbitrariness)
    - กระบวนการและกฎหมายที่โปร่งใส (procedural and legal transparency)
- รายงานข้างต้นนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและองค์ประกอบของหลักนิติธรรม ซึ่งต่อมา ในการประชุม World

Summit Outcome ในปี ค.ศ. 2005 บรรดารัฐต่าง ๆ ได้เห็นพ้องกับความเห็นของเลขาธิการสหประชาชาติถึงความจำเป็นในระดับสากลที่จะต้องยึดถือและปฏิบัติตามหลักนิติธรรม ทั้งระดับภายในประเทศและระดับระหว่างประเทศ และยืนยันคำมั่นที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศบนพื้นฐานของหลักนิติธรรมและกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการธำรงรักษาสันติภาพและความร่วมมือระหว่างรัฐ นอกจากนี้ บรรดาประเทศต่าง ๆ ยังสนับสนุนกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของสหประชาชาติในการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการเพื่อเผยแพร่การใช้หลักนิติธรรมแก่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติ

ในปี ค.ศ. 2012 สหประชาชาติได้เน้นย้ำความสำคัญของหลักนิติธรรมในระดับระหว่างประเทศอีกครั้ง โดยปรากฏใน “Declaration of the High-level Meeting of the General Assembly on the Rule of Law at the National and International Level” ซึ่งรับรองโดยมติสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2012 ยืนยันความเข้าใจร่วมกันในความสำคัญของหลักนิติธรรมที่มีต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ สิทธิมนุษยชน และการพัฒนา ซึ่งเป็นความมุ่งประสงค์และหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ หลักนิติธรรมจะต้องปรับใช้กับทุกรัฐอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งปรับใช้กับองค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนสหประชาชาติและหน่วยงานของสหประชาชาติด้วย

จะเห็นได้ว่า สหประชาชาติได้พัฒนาหลักการและแนวคิดของหลักนิติธรรมให้มีการใช้อย่างแพร่หลาย และยังช่วยสนับสนุนให้ความช่วยเหลือบรรดาประเทศสมาชิกเพื่อให้

มีการปฏิบัติตามหลักนิติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเชื่อว่า หากมีความก้าวหน้าในการใช้หลักนิติธรรมทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ ก็จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 25 กันยายน ค.ศ. 2015 ประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้รับเอา (adopt) เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDG) โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญหลัก 3 ประการ กล่าวคือ การขจัดความยากจน รักษโลก และการสร้างให้มีความมั่งคั่งทั่วกัน โดยตั้งเป้าจะให้บรรลุผลให้ได้ภายใน ค.ศ. 2030 เป้าหมายดังกล่าว ไม่เพียงเป็นสิ่งที่ภาครัฐจะต้องดำเนินการเท่านั้น แต่หากยังได้เรียกร้องให้ภาคเอกชน ภาคสังคม ตลอดจนประชาชน ดำเนินการด้วย ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรม จะปรากฏอยู่ในเป้าหมายที่ 16 ซึ่งเป็นมิติทางกฎหมายและความยุติธรรม โดยหลักนิติธรรมจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเสริมสร้างความยุติธรรม สันติภาพ และการมีส่วนร่วมของภาคสังคม

นอกจากหลักนิติธรรมจะมีการใช้กันอย่างแพร่หลายในทางระหว่างประเทศ ซึ่งรวมถึงองค์การระหว่างประเทศแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่าหลักนิติธรรมยังปรากฏอยู่ในการรวมกลุ่มประเทศระดับภูมิภาคอื่น ๆ อีกด้วย เช่น สหภาพยุโรป (European Union) หรือ EU โดยหลักนิติธรรมถือเป็นเสาหลักของบรรดาประเทศสมาชิก EU ซึ่งล้วนเป็นประเทศที่มีค่านิยมหรือวัฒนธรรมในการปกครองที่ยึดถือเอารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ นอกจากนี้หลักนิติธรรมยังถือเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน (precondition) ก่อนที่รัฐใด ๆ จะสามารถเข้าเป็น

สมาชิก EU ได้ จะเห็นได้ว่า ประเทศสมาชิก EU ทั้งหลายได้ให้การเคารพและปฏิบัติตามหลักนิติธรรมในระดับภายในประเทศอย่างแข็งขัน (national level) เพื่อประโยชน์ของคนชาติ EU (EU citizens) จนทำให้สถานภาพของ EU นั้นเป็น “เขตพื้นที่แห่งเสรีภาพ ความมั่นคง และความยุติธรรมโดยปราศจากพรมแดนกันระหว่างกัน” และแม้ว่าหลักนิติธรรมจะบังคับใช้ในประเทศสมาชิก EU แตกต่างกันไป เพราะต้องขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม การมีศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union) และศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป (European Court of Human Rights) ซึ่งเป็นองค์กรชี้ขาดทางกฎหมาย จะเป็นองค์กรที่คอยช่วยกำกับและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐสมาชิกให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม

สำหรับองค์การระหว่างประเทศในภูมิภาคที่ประเทศไทยมีส่วนร่วมในการก่อตั้ง เช่น อาเซียน (ASEAN) ก็มีหลักนิติธรรมปรากฏเป็นพื้นฐานนับแต่การก่อตั้งเช่นกัน โดยหลักการดังกล่าวได้รับการยอมรับในปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) เมื่อปี ค.ศ. 1967 ในลักษณะของวิธีการที่จะแสวงหาสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และหลักการดังกล่าวได้รับการยอมรับจวบจนถึงปัจจุบัน ดังที่ปรากฏอยู่ในอารัมภบทของกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ซึ่งกล่าวอ้างถึง “การยึดมั่นในหลักการแห่งประชาธิปไตย หลักนิติธรรม และธรรมาภิบาล การเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน” นอกเหนือจากกฎบัตรอาเซียนแล้ว อาเซียนยังกล่าวถึงหลักนิติธรรมในปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights

Declaration) แผนพิมพ์เขียวในการก่อตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community Blueprint) ตลอดจนในการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านกฎหมาย (ASEAN Law Ministers Meeting) อีกด้วย

จึงกล่าวได้ว่า หลักนิติธรรมได้ปรากฏอยู่ในทางระหว่างประเทศมานานนับแต่มีกฎบัตรสหประชาชาติ และได้รับการยอมรับแพร่หลายเป็นหลักสากลที่ใช้ในระดับระหว่างประเทศ รวมถึงองค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนองค์กรในระดับภูมิภาคต่าง ๆ เช่น สหภาพยุโรป และอาเซียน

หลักนิติธรรมในบริบทของกฎหมายระหว่างประเทศ

กฎหมายระหว่างประเทศเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ และระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศซึ่งมีสถานะเป็นผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ (Subject of International Law) และโดยที่สังคมระหว่างประเทศประกอบด้วยรัฐที่มีความเท่าเทียมกัน การมีกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายจึงขึ้นอยู่กับความยินยอมของรัฐเป็นสำคัญ จะผูกพันรัฐใดรัฐหนึ่งก็ต่อเมื่อรัฐนั้นให้ความยินยอม จะบังคับรัฐอื่นให้ปฏิบัติตามกฎหมายไม่ได้ แม้ในทางการเมืองอาจจะมีการแทรกแซงหรือบางรัฐมีอำนาจมากกว่ารัฐอื่นก็ตาม

ในตำรากฎหมายระหว่างประเทศได้อธิบายแหล่งที่มาหรือบ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศ (Sources of International Law) โดยอ้างถึงธรรมเนียมศาลยุติธรรมระหว่างประเทศซึ่งเป็นตราสารที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศใช้ในการวินิจฉัยตีความข้อพิพาท

ระหว่างประเทศที่มีมาถึงศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งตามข้อ 38 ได้ระบุถึง

- สนธิสัญญา (Treaties) หมายถึงตราสารระหว่างประเทศซึ่งเกิดจากความยินยอมของรัฐต่าง ๆ ผู้กั้นเฉพาะรัฐที่แสดงเจตนายินยอมเข้าผูกพัน (Consent to be Bound) โดยการลงนาม ให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติ

- กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (Customary International Law) หมายถึงกฎเกณฑ์อันเกิดจากการปฏิบัติของรัฐ (State Practice) ซ้ำไปซ้ำมาบนพื้นฐานความเชื่อว่าเรื่องที่เกี่ยวข้องอยู่นั้นมีสถานะเป็นกฎหมาย (opinion juris sive necessitatis)

- หลักกฎหมายทั่วไป (General Principles of International Law) มีลักษณะเป็นหลักการ (Concept) หรือแนวคิด (Doctrine) ทางนิติศาสตร์ที่มีขึ้นเพื่อผดุงความยุติธรรมส่วนใหญ่หลักกฎหมายทั่วไปในกฎหมายระหว่างประเทศมีที่มาจากกฎหมายตามกฎหมายภายใน อาทิ หลักสุจริต (bona fide) แต่บางหลักก็มีที่มาจากกฎหมายระหว่างประเทศโดยแท้ อาทิ หลักการห้ามแทรกแซงกิจการของรัฐอื่น (Non-intervention)

- แนวคำตัดสินของศาล (Judicial Decisions) และความเห็นของนักกฎหมาย (Teachings) อนึ่ง แนวคำตัดสินของศาลและความเห็นของนักกฎหมายไม่ถือว่าเป็นที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศอย่างแท้จริง เป็นแต่เพียงเครื่องมือในลำดับรอง (Subsidiary Means) ในการค้นหาและการตีความกฎหมายระหว่างประเทศ

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อมา คือ หลักนิติธรรมที่ได้กล่าวถึงมาแล้วข้างต้น จะสามารถถือว่าเป็นที่มาของกฎหมายระหว่าง

ประเทศได้หรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อ 38 ธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศแล้ว ในความเห็นของผู้เขียน หลักนิติธรรมอาจเข้าเงื่อนไขข้อ 38 (ซี) เรื่องหลักกฎหมายทั่วไปมากกว่าแหล่งที่มาในข้ออื่น ๆ ทั้งนี้ ตีความกฎหมายระหว่างประเทศส่วนใหญ่ได้อธิบายหลักกฎหมายทั่วไปไว้ว่า เป็นหลักกฎหมายหรือแนวคิดทางนิติศาสตร์ที่มีไว้เพื่ออุดช่องว่างทางกฎหมายในกรณีศาลไม่อาจหาหลักกฎหมายที่มาจากสนธิสัญญาหรือกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศมาใช้ได้ (non liquet) โดยมีเป้าหมายเพื่อผดุงความยุติธรรม หลักกฎหมายส่วนใหญ่ นำมาจากกฎหมายภายในซึ่งเป็นหลักนิติธรรมที่ใช้กันแพร่หลายภายในประเทศตะวันตกที่เป็นแม่แบบประชาธิปไตยนั่นเอง อาทิ สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา จนได้รับการยอมรับในระดับระหว่างประเทศ ในที่สุดได้แปรเปลี่ยนเป็นหลักสากลและได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ อาทิ สหประชาชาติ และองค์การระดับภูมิภาคอื่น ๆ

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า มีความเป็นไปได้ที่หลักนิติธรรมดังกล่าวจะมีโอกาสแปรเปลี่ยนเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศในอนาคต (lex ferenda) ได้ หากการกระทำของรัฐเข้าองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ การปฏิบัติของรัฐที่ต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน และความเชื่อของรัฐว่าเรื่องที่ปฏิบัติอยู่นั้นผูกพันตน การกระทำนั้นก็จะกลายเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (lex lata)

บทส่งท้าย

หลักนิติธรรมเปรียบเสมือนเสาหลักที่คอยผดุงความยุติธรรม เป็นหลักประกันพื้นฐานที่ช่วยคุ้มครองปกป้องสิทธิเสรีภาพของ

ประชาชน รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้เป็นกรอบกติกาสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการในการปฏิบัติหน้าที่

หลักนิติธรรมนั้น มีพัฒนาการที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ (dynamic) สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ทั้งนี้การนำหลักนิติธรรมมาปรับใช้กับประเทศใดจึงควรคำนึงถึงสภาพการและบริบทของสังคมในประเทศนั้น ๆ ประกอบด้วย แม้ว่าหลักนิติธรรมจะมีคุณค่าเป็นหลักสากลก็ตาม

แม้หลักนิติธรรมจะได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยแล้วก็ตาม แต่หากผู้ใช้และประชาชนยังไม่ตระหนักรู้และมีความเข้าใจในสาระสำคัญอย่างดีพอ ตลอดจนการมีจิตสำนึกและมีวัฒนธรรมการปฏิบัติเคารพกฎหมายอย่างเคร่งครัด ประเทศไทยก็คงจะขาดรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งหลักนิติธรรมดังกล่าวก็ไม่อาจทำหน้าที่เป็นเสาหลักที่จะคอยช่วยค้ำจุนความยุติธรรม และเป็นหลักประกันที่จะคอยปกป้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนสมดังเจตนารมณ์

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ. หลักนิติธรรม ความหมาย สาระสำคัญ และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจริญรัฐ การพิมพ์, 2558).

บทความ

วิทิต มั่นตาภรณ์, “หลักนิติธรรมกับสิทธิมนุษยชน,” วารสารพระธรรมนุญ ฉบับ “หลักนิติธรรม”, เล่ม 49, (พ.ศ. 2551 – 2552), น. 24 – 25.

Books

Stanford Encyclopedia of Philosophy. “The Rule of Law”. First published Wednesday June 22, 2016

Articles

Crawford, James. “International Law and the Rule of Law”. [2003] *AdelLawRw* 2; (2003) 24 (1) *Adelaide Law Review* 3.
Fitschen, Thomas. “Inventing the Rule of Law for the United Nations”. *Max Planck Yearbook of United Nations Law*. Vol. 12. (2008). pp. 347 – 380.

Other Materials

ASEAN Charter

Statute of International Court of Justice

Treaty of European Union

Treaty on the Functioning of the European Union

UNGA Resolution, 2005 World Summit Outcome, A/RES/60/1, 24 October 2005

UNGA Resolution, Declaration of the High-level Meeting of the General Assembly on the Rule of Law at the National and International Level, A/RES/67/1, 30 November 2012

UNGA Resolution, United Nations Millennium Declaration, A/55/L.2, 8 September 2000

UNGA Resolution, Universal Declaration on Human Rights, 207 A (III), 10 December 1948

UNSC Resolution, The Rule of Law and Transnational Justice in Conflict and Post-conflict Societies, S/2004/616, 23 August 2004

The Sustainable Development Goals (SDGs)

งานเขตแดน กับหอจดหมายเหตุ

ดร.ปริม มาศรีนวล
นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา)
กองเขตแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

หนึ่งในภารกิจหลักของกระทรวงการต่างประเทศที่น่าทึ่งคืองานเขตแดน ซึ่งกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย โดยกองเขตแดน เป็นผู้ดำเนินการ งานเขตแดน โดยหลักคืองานเจรจากับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อการสำรวจ (survey) และ จัดทำหลักเขตแดน (demarcate) เนื่องจากเขตแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านถูก “ปักปัน” (delimit) ไว้แล้ว โดยสนธิสัญญาที่ไทยทำกับประเทศมหาอำนาจที่เข้ามายึดครองประเทศเพื่อนบ้านของเราในช่วงสมัยต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 งานเขตแดนจึงเกี่ยวกับงานค้นคว้าเอกสารทางประวัติศาสตร์เพื่อเข้าใจบริบทการทำสนธิสัญญาเพื่อเตรียมความพร้อมในการเจรจากับประเทศเพื่อนบ้านตามกลไกที่จัดตั้งขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการตีความสนธิสัญญา ตามหลักการที่ระบุไว้ในข้อ 31 และ 32 ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969

สนธิสัญญา/พิธีสารเขตแดนมักประกอบด้วยข้อบทที่พรรณานาแนวเขตแดนตามลักษณะภูมิประเทศ อาทิ เขตแดนไปตามแนวสันปันน้ำตามลำน้ำ เป็นต้น โดยเมื่อลงนามในสนธิสัญญาหรือพิธีสารเขตแดนนั้นแล้ว เพื่อให้การปักปันเขตแดนเป็นรูปธรรม ทั้งสองฝ่ายก็ตกลงกันที่จะส่งชุดสำรวจร่วมลงไปสำรวจภูมิประเทศเพื่อเก็บข้อมูลมาจัดทำแผนที่ และลงไปปักหลักเขตแดนสำหรับบางกรณี โดยแผนที่ที่จัดทำในขณะนั้นมีความละเอียดน้อยเมื่อคำนึงถึงวิทยาการด้านแผนที่ในสมัยนั้น และการปักหลักในภูมิประเทศก็ทำไว้ในระยะห่าง

โดยที่ปัจจุบันพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ศักยภาพแห่งการค้า ประชาชนของแต่ละประเทศต่างต้องการไปจับจองเพื่ออยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ เกิดเป็นปัญหาการรุกล้ำ หรืออ้างสิทธิทับซ้อนกัน ซึ่งเกิดจากความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวเส้นเขตแดน ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางดินแดนซึ่งอาจนำไปสู่การกระทบกระทั่งตามแนวชายแดนอันเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน กอปรกับบริบทที่ประเทศเพื่อนบ้านมีความพร้อมมากขึ้น ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านจึงได้ร่วมกันกำหนดกรอบทางกฎหมายในการเจรจาเพื่อสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนบนพื้นฐานของสนธิสัญญา พิธีสาร รวมทั้งแผนที่ที่ทั้งสองฝ่ายได้จัดทำไว้ มีการจัดตั้งกลไกในหลายระดับ ทั้งระดับนโยบายและเทคนิคเพื่อการลงไปสำรวจ และปักหลักเขตแดนในพื้นที่กันใหม่เพื่อให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับแนวเส้นเขตแดนในปัจจุบันมากขึ้น ชุดสำรวจร่วมในปัจจุบันที่มีหน้าที่ไปสำรวจหลักเขตแดนหรือแนวสันปันน้ำเดิมต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในภูมิประเทศจริง โดยกาลเวลาผ่านไปเป็นร้อยปี สิ่งที่พรรณานาไว้ใน

อดีตซึ่งบรรพบุรุษในสมัยนั้นคิดว่าเพียงพอต่อการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกันแล้วกลายเป็นถ้อยคำที่อาจจะกว้าง หรือคลุมเครือ หรือไม่สอดคล้องกับภูมิประเทศที่เปลี่ยนไปแล้วหลักเขตแดนที่ปักไว้ก็อาจถูกเคลื่อนย้าย หรือถูกทำลาย รวมทั้งจากเหตุที่คาดไม่ถึง อาทิ ถูกช้างป่าเหยียบทำลาย อีกทั้งแผนที่ที่เคยจัดทำร่วมกันไว้ซึ่งมีมาตราส่วนขนาดเล็กมีความละเอียดน้อยตามวิทยาการในยุคสมัยนั้น อาจมีความผิดพลาดไม่สอดคล้องกับภูมิประเทศจริง หรือมีความคลาดเคลื่อนทางเทคนิคบางประการ ข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเป็นความท้าทายของทั้งชุดสำรวจ และผู้เจรจาระดับนโยบายที่จะต้องเจรจาแก้ไขปัญหาดังกล่าว

เพื่อเตรียมการเจรจา ฝ่ายไทยจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเอกสารทางประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนท่าทีของไทยในการอ้างอธิปไตยเหนือดินแดนหรือพื้นที่หนึ่ง ๆ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างอ้างสิทธิ โดยจะกล่าวถึงหลักการตามกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งที่เป็นแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาซึ่งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือกลไกระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศใช้เพื่อพิสูจน์สิทธิหรือกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนในกรณีพิพาทเกี่ยวกับเขตแดน (I) และจะกล่าวถึงประสบการณ์ในการทำงานค้นคว้าเอกสารในหอดจดหมายเหตุทางการทูตในประเทศฝรั่งเศส (II)

I หลักกฎหมายในการตีความสนธิสัญญาตามเด

การศึกษาคำตัดสินหรือคำพิพากษาเกี่ยวกับคดีพิพาททางดินแดน/เขตแดนของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ อนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ หรือกลไกระงับข้อพิพาทแสดงให้เห็นว่า นอกเหนือจากการพิจารณาข้อบทสนธิสัญญา หรือพิธีสารเกี่ยวกับเขตแดนที่มีอยู่

ศาลยังพิจารณาปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ อาทิ หลักฐานการใช้อำนาจการบริหารและทางการปกครอง เพื่อพิสูจน์การครอบครองดินแดนอย่างมีประสิทธิภาพ (effectivité) แผนที่ รวมทั้งเอกสารหรือหนังสือโต้ตอบทางการ หรือทางการทูตอื่น ๆ ประกอบด้วย

เช่นเดียวกับสนธิสัญญาอื่น ๆ การตีความสนธิสัญญาเขตแดนต้องอาศัยหลักการตีความสนธิสัญญาตามข้อ 31 และ 32 ของอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1969 เป็นหลัก โดยการตีความสนธิสัญญาจะต้องเป็นไปโดยสุจริต (good faith) โดยสอดคล้องกับความหมายปกติของตัวบทของสนธิสัญญา ในบริบทของตัวมันเอง และโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์และประเด็นแห่งสนธิสัญญานั้น ๆ ดังนั้น นอกเหนือจากต้องดูตัวบท และอารัมภบท และภาคผนวก ของสนธิสัญญาแล้ว จะต้องพิจารณาถึง “บริบท” ซึ่งรวมถึงความตกลงหรือตราสารที่เกี่ยวข้องกับสนธิสัญญาในการตีความสนธิสัญญาด้วย นอกจากนี้ ข้อ 31 ยังระบุว่าหลักการตีความสนธิสัญญาต้องคำนึงถึงความตกลงภายหลัง (subsequent agreement) ที่เกี่ยวกับการตีความหรือการใช้ข้อบทของสนธิสัญญานั้น ๆ เช่นเดียวกับการปฏิบัติภายหลัง (subsequent practice) ซึ่งเป็นการใช้สนธิสัญญาอันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการตกลงระหว่างคู่ภาคีเกี่ยวกับการตีความสนธิสัญญานั้น ๆ ด้วย นอกจากนี้ มีการกล่าวถึงแนวคิดที่ว่าด้วย “หลักความร่วมมือสมัย (contemporaneity¹)” เพื่อประกอบการตีความสนธิสัญญาเขตแดน กล่าวคือสนธิสัญญาจะถูกตีความโดย

อ้างอิงสภาวะการณ์ (circumstances) ในขณะการจัดทำสนธิสัญญา ซึ่งรวมถึงการตีความวลีหรือถ้อยคำตามความหมายที่ควรจะเป็นในขณะนั้น

การปฏิบัติภายหลัง (subsequent practice/conduct) เป็นหลักฐานที่มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทเกี่ยวกับเขตแดน หลักฐานดังกล่าวอาจประกอบด้วย การแสดงแผนที่ โดยหากเป็นแผนที่ที่ผนวกเข้ากับสนธิสัญญาเขตแดนย่อมมีผลผูกพันรัฐคู่ภาคี แต่หากเป็นแผนที่ซึ่งไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญา ก็จะต้องพิจารณาที่มาของแผนที่ดังกล่าว มาตรฐานและคุณภาพเชิงเทคนิคการทำแผนที่ ทำที่ของรัฐคู่ภาคีต่อแผนที่ดังกล่าว (ดังเช่นคำพิพากษาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีปราสาทพระวิหารเมื่อปี 2505 ซึ่งศาลเห็นว่า ในการพิจารณาตัดสินว่ารัฐใดมีอธิปไตยเหนือปราสาทพระวิหาร ศาลพิจารณาถึงการปฏิบัติของไทยภายหลังการผลิตแผนที่ซึ่งไม่ได้เป็นส่วนผนวกของสนธิสัญญาเขตแดน² เช่นการไม่ทักท้วงว่าแนวเส้นเขตแดนในแผนที่ดังกล่าวมีข้อผิดพลาดไม่สอดคล้องกับภูมิประเทศจริง อีกทั้งยังขอให้ผลิตแผนที่เพิ่มเป็นการแสดงถึงการยอมรับ และทำให้ศาลตัดสินว่าแผนที่ที่มีผลผูกพัน (treaty settlement³) สำหรับการตัดสินว่าปราสาทพระวิหารอยู่ภายใต้อธิปไตยของกัมพูชา

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่า ในการต่อสู้คดีพิพาทด้านเขตแดนในศาลระหว่างประเทศ รัฐภาคีคู่พิพาทต่างรวบรวมหลักฐานหรือเอกสาร

¹ คำตัดสินของคณะกรรมการเขตแดนระหว่างเอธิโอเปียกับเอริเทรีย เมื่อ 13 เมษายน ค.ศ. 2002 วรรค 3.5

http://www.haguejusticeportal.net/Docs/PCA/Ethiopia-Eritrea%20Boundary%20Commission/Decision_13-4-2002.pdf

² หากแต่ว่า แผนที่ดังกล่าวเป็นที่รู้จักในนาม “แผนที่ภาคผนวก 1” ซึ่งเป็นแผนที่มาตราส่วน 1: 200,000 ซึ่งจัดทำขึ้นทั้งหมด 11 ระวังภายหลังจากสนธิสัญญาเขตแดนเมื่อปี ค.ศ. 1907 ระหว่างสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศส แต่ต่อมาเมื่อกัมพูชาฟ้องประเทศไทยเพื่อให้ศาลตัดสินว่าปราสาทพระวิหารอยู่ภายใต้อธิปไตยของประเทศไทย ก็ได้แนบแผนที่ดังกล่าว (ระวางดงรัก) ในเอกสารคำขอของกัมพูชาต่อศาลเป็นภาคผนวก 1 ของคำขอ

³ Case concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand), Merits, Judgment of 15 June 1962: I.C. J. Reports 1962, p. 33”

ที่แสดงถึงกิจกรรมหรือการใช้อำนาจทางอธิปไตย เพื่อยืนยันการครอบครองดินแดนอย่างมีประสิทธิภาพ (effectivité) อาทิ หลักฐานทางทะเบียนราษฎร การเก็บภาษีอากร การออกกฎระเบียบ การให้บริการทางสาธารณสุข เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ศาลจะพิจารณาประกอบกันโดยรวม นอกจากนี้ หนังสือแลกเปลี่ยนทางการทูตในสมัยการทำสนธิสัญญา หรือเอกสารทางการของรัฐเปรียบเสมือนเป็นงานเตรียมการ (travaux préparatoires) ของสนธิสัญญาหนึ่ง ๆ ก็สามารถมีส่วนในการทำให้เข้าใจบริบทของการทำสนธิสัญญา หรือการใช้สนธิสัญญาในขณะนั้น และถูกนำมาใช้สนับสนุนท่าทีในการต่อสู้คดีหรือการเจรจาได้ด้วย

II หอจดหมายเหตุ

ในการเตรียมการเจรจากับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะข้อพิพาทเฉพาะจุดที่แต่ละฝ่ายต่างอ้างสิทธิทับซ้อนกัน หรืออ้างแนวเส้นเขตแดนที่แตกต่างกัน จะต้องมีการเตรียมเอกสารหลักฐานที่จะเป็นประโยชน์แก่การสนับสนุนท่าทีของไทย กองเขตแดนมีแนวปฏิบัติที่จะส่งบุคลากรไปค้นคว้าเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในห้องสมุดหรือหอจดหมายเหตุในประเทศที่เป็นอดีตเจ้าอาณานิคม นอกจากจะเป็นโอกาสในการพบเอกสารใหม่ ๆ ที่อาจเป็นประโยชน์ ก็ยังเป็น การเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในการสร้างความคุ้นเคยกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ และเข้าใจบริบทในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น

งานค้นคว้าเอกสารยังเป็นปัจจัยสำคัญในการต่อสู้คดีด้านเขตแดนเพราะดังที่กล่าวใน

ตอนต้น ศาลจะพิจารณาเอกสารแวดล้อมต่าง ๆ ประกอบทั้งหมด นอกจากนี้ การค้นคว้าเอกสารในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานเขตแดนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยอาจนำไปสู่การค้นพบเอกสารที่สำคัญจนกระทั่งเป็นคำขอให้ศาล ทบทวนคำพิพากษา ดังเช่นกรณีมาเลเซียได้ยื่นคำขอทบทวน⁴ คำพิพากษาเมื่อปี ค.ศ. 2008 ซึ่งตัดสินให้อธิปไตยเหนือเกาะ Pedra Branca แก่สิงคโปร์ โดยมาเลเซียระบุว่าค้นพบเอกสารชิ้นใหม่ในหอจดหมายเหตุของอังกฤษ (UK National Archives) ช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559 – มกราคม 2560 เป็นเอกสารโต้ตอบภายในของทางการสิงคโปร์ในช่วงปี ค.ศ. 1958-1960 ที่แสดงให้เห็นว่า Pedra Branca ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสิงคโปร์ จากตัวอย่างดังกล่าว งานค้นคว้าเอกสารทางประวัติศาสตร์เปรียบเสมือนกับการเจอบทเพลงในระหว่างการร่อนทองในเหมืองทองคำ

หอจดหมายเหตุของทั้งฝรั่งเศสและอังกฤษ มีระบบการจัดเก็บเอกสารภายในซึ่งเป็นเอกสารโต้ตอบระหว่างสถานทูต สำนักงานข้าหลวงใหญ่ สถานกงสุลที่อยู่ในต่างแดนกับส่วนกลางไว้ อย่างดี เปิดให้บุคคลที่อยู่ระหว่างการศึกษาค้นคว้าเรื่องที่เกี่ยวข้องยื่นเรื่องขอเข้าไปศึกษาเอกสารที่จัดแยกตามประเทศหรือภูมิภาค ชื่อแฟ้ม และช่วงเวลา ซึ่งบางครั้งอาจไม่สอดคล้องกับสิ่งที่คาดหวังว่าจะเจอเสมอไป เป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียดในการอ่าน และความรวดเร็วในเวลาเดียวกัน ด้วยเวลาที่จำกัดในขณะเดียวกัน ต้องพยายามเรียกแฟ้มเอกสารมาศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยในแต่ละครั้งต้องกำหนด

⁴ มาเลเซียได้ยื่นคำขอให้ศาลทบทวนคำพิพากษาในคดี Case concerning the Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge (Malaysia/Singapore), Judgment of 23 May 2008 เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2017 ซึ่งมาเลเซียเห็นว่า ยังอยู่ในเงื่อนไขของการยื่นขอทบทวนคำพิพากษามาข้อ 61 ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ที่ว่า ให้ยื่นคำขอทบทวนภายใน 6 เดือนหลังจากการค้นพบข้อเท็จจริงใหม่ และภายใน 10 ปี ภายหลังจากคำพิพากษาดังเดิม

เป้าหมายที่ชัดเจน รวมทั้งรู้เท่าที่ทั้งของไทยและของประเทศเพื่อนบ้านเองเพื่อมีธงในการหาเอกสารให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว เมื่อพบเอกสารที่น่าสนใจ ก็สามารถถ่ายรูปเพื่อเก็บมาศึกษาในรายละเอียดต่อไปได้ด้วย (หรือนำไปใช้ประกอบเป็นหลักฐานสนับสนุนแนบในคำให้การแก่ศาลในช่วงการทำคดีตีความคำพิพากษาคดีปราสาทพระวิหารในช่วงปี 2554-2556) การจัดเก็บเอกสารในหอบจดหมายเหตุทางการทูตของฝรั่งเศสเป็นที่น่าทึ่งอย่างยิ่ง แม้เอกสารที่มีอายุกว่าร้อยปียังอยู่ในสภาพดี แต่ก็มีบางชิ้นที่เริ่มจะเสื่อมสภาพด้วยคุณภาพของกระดาษ

การเปิดเอกสารอ่านที่ละแผ่นเปรียบเสมือนกันย้อนกลับไปในบรรยากาศความคิดของผู้คนบริบททางการเมืองทางสังคมของสังคมในสมัยนั้น อาทิ การรายงานการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-กัมพูชา ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2504 ซึ่งอยู่ในช่วงคดีปราสาทพระวิหารที่สองประเทศมีความขัดแย้งกัน โดยพางเส้นสุดท้ายเป็นเพราะการที่ผู้นำของไทยมีถ้อยแถลงที่รุนแรงเปรียบเทียบกับกัมพูชาเป็นหมู การรายงานเหตุการณ์ว่าในช่วงปี ค.ศ. 1915 เรือพายของคนสยามไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้ธงไทยในแม่น้ำโขง เพราะแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำของฝรั่งเศสทั้งหมด ซึ่งจากการศึกษาเอกสารในช่วงก่อนการจัดทำอนุสัญญาเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1926 ซึ่งระบุเกี่ยวกับเขตแดนระหว่างสยามและอินโดจีนฝรั่งเศส (กล่าวคือลาว ซึ่งเป็นผู้สืบสิทธิจากฝรั่งเศสในปัจจุบัน) ในส่วนที่เป็นแม่น้ำโขง

ให้ใช้หลักร่องน้ำลึก ซึ่งเมื่อศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ในแฟ้ม ทำให้เข้าใจว่า การใช้ร่องน้ำลึกเป็นท่าทีของสยามที่ฝรั่งเศสต้องยอมรับว่าเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น

สรุป

แม้ปัจจุบัน ผู้คนจะพูดถึงโลกไร้พรมแดน (borderless) ซึ่งมีนัยถึงการไปมาหาสู่ระหว่างประชาชน การทำมาค้าขายที่คล่องตัว ปราศจากการกีดกัน หรืออุปสรรคทางการค้า ซึ่งต้องไม่สับสนกับความจำเป็นในการทำเส้นเขตแดนให้ชัดเจนที่ยังเป็นนโยบายของรัฐบาลทุกสมัย ทั้งในแง่ความมั่นคงของชาติ รวมถึงความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย และยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างสันติสุขกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยธรรมชาติ งานเขตแดนเป็นงานเจรจาที่มีความละเอียดอ่อน เพราะเกี่ยวข้องกับอธิปไตยของชาติ งานค้นคว้าเอกสารประวัติศาสตร์ในงานเขตแดนสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินการต้องเป็นไปด้วยความละเอียด รอบคอบ และมีหลักฐาน หลักกฎหมายสนับสนุนเสมอในขณะเดียวกัน ในบริบทการพัฒนาความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและระดับภูมิภาค งานเขตแดนต้องเผชิญกับความท้าทายอีกประการหนึ่งคือ การหาแนวทางไม่ให้เขตแดนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ต้องการการเปิดพรมแดนเพื่อการไปมาหาสู่และค้าขายโดยหาทางรักษาสีทิวทัศน์ด้านเขตแดนของไทยเอาไว้อย่างเต็มที่

อนาคตสมัย

สู่การทูตที่ยั่งยืน

การกุดยุคหน้า : ผู้หญิง – ความครบเครื่อง – และโลกนวัตกรรม

บทสัมภาษณ์นางบุษยา มากเลี้ยง
ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

ปัจจุบัน เมื่อเราพูดถึงนวัตกรรมในวงการ การกุดและการต่างประเทศ ภาพที่เห็นมักจะเป็น การปรับเปลี่ยนไปของวิธีการ/รูปแบบการขับเคลื่อน งานด้านนี้โดยมีปัจจัยมาจากความก้าวหน้าของ เทคโนโลยี แต่ที่จริงวันนี้ ในวงการนี้มีนวัตกรรม อีกมิติหนึ่งที่ค่อย ๆ บ่มเพาะตลอดหลายปีที่ผ่านมา นั่นคือเราได้เห็นบทบาทการขับเคลื่อนและเคลื่อนไหว ของผู้หญิงที่ขึ้นมาโดดเด่นในระดับชั้นแนวหน้า มากขึ้นกว่าในอดีต ในหลายประเทศ และในหลาย องค์การระหว่างประเทศสำคัญ ๆ ไม่ว่าจะเป็น นางคริสติน ลาการ์ด ผู้อำนวยการกองทุนการเงิน ระหว่างประเทศ (International Monetary Fund – IMF) นางสาวมาลาลา ยูซุฟไซ นักเคลื่อนไหว เพื่อสิทธิเสรีภาพทางการศึกษา เจ้าของรางวัล โนเบลสาขาสันติภาพ หรือนางซาแมนธา พาวเวอร์ อดีตเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำสหประชาชาติ ผู้กล่าวสดุดีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในที่ประชุมสมัชชา สหประชาชาติ สมัยที่ 71 ที่เราต่างจำกันได้

ประเทศไทยก็เช่นกัน กระทรวงการต่างประเทศ ในวันนี้มีจำนวนและสัดส่วนนักการทูตหญิงเพิ่มมากขึ้นจากในอดีตอย่างเห็นได้ชัด และส่วนมากมีความสามารถก้าวขึ้นมามีบทบาทนำในตำแหน่งสำคัญ ๆ ซึ่งรวมถึงตำแหน่ง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ คือท่านปลัดฯ บุษยามาตแล้ง ซึ่งเข้ารับตำแหน่งเมื่อเดือนตุลาคม 2559 นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การทูตไทยที่มีเจ้ากระทรวงเป็นผู้หญิง และในท่ามกลางกระแสความท้าทายในการขับเคลื่อนงานการทูตที่มาถึงจุดสูงสุดของนวัตกรรมเทคโนโลยี รวมทั้งการมีส่วนร่วมและความคาดหวังของทุกภาคส่วนในงานต่างประเทศ

คณะบรรณกรได้มีโอกาสเรียนรู้จากท่านปลัดฯ เกี่ยวกับทัศนคติและมุมมองต่อการทำงานที่ผ่านมาและอนาคตของกระทรวงบัวแก้ว รวมทั้งแนวทางการดำเนินนโยบายการทูตของไทยในปัจจุบันและอนาคต ในฐานะนักการทูตหญิงที่อยู่เบื้องหลังการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับนานาประเทศ

บทบาทของนักการทูตหญิง เปลี่ยนไปมากน้อยเพียงใด

ดิฉันมองว่ากระทรวงฯ โดยพื้นฐานเป็นหน่วยงานที่มีความเท่าเทียมกันทางเพศ นักการทูตในกระทรวงฯ ได้รับการยอมรับ และได้รับโอกาสเท่าเทียมกันไม่ว่าหญิงหรือชาย โอกาสและบทบาทจึงเป็นของทุกคน เพียงขอให้ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด บทบาทของนักการทูตหญิงจึงไม่ได้เปลี่ยนไปจากเดิมเท่าไรนัก

แต่หากจะมองว่ามีการเปลี่ยนแปลง น่าจะเกิดจากการที่นักการทูตหญิงสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสที่ได้รับเท่า ๆ กันนั้นอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของประเทศได้ไม่ขาดตกบกพร่องไปกว่านักการทูตชาย และร่วมกันขับเคลื่อนกระทรวงฯ ไปพร้อม ๆ กัน เป็นทีมเดียวกันได้อย่างมีพลวัต

ความโชคดีของกระทรวงฯ อีกประเด็นคือ การมีต้นแบบนักการทูตที่มีความสามารถรอบด้าน เป็นแรงบันดาลใจ และสร้างพลังงานในการทำงานให้กับนักการทูตรุ่นใหม่มาตลอด นักการทูตหญิงหรือชายต่างก็ได้รับประโยชน์จากรุ่นที่เท่าเทียมกัน

ความเปลี่ยนแปลงที่ดิฉันสังเกตเห็นมากขึ้น กลับเป็นเรื่องของคู่สมรสและครอบครัวของนักการทูตหญิงปัจจุบัน ที่มีความเข้าใจและสนับสนุนบทบาทและภารกิจของนักการทูตหญิงมากขึ้น ซึ่งดิฉันเห็นเป็นสิ่งที่ดีและสำคัญมากในปัจจุบัน เพราะความสมดุลของครอบครัวดังกล่าวจะเป็นตัวอย่างที่หล่อหลอมให้ลูกหลานและคนรุ่นใหม่ไม่มีทัศนคติที่แบ่งแยกบทบาทระหว่างหญิงชายในครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ก่อให้เกิดเป็นวงจรในการสร้างบุคลากรที่คิดดีทำดีที่เริ่มจากครอบครัวต่อไป

นักการทูตหญิงจะมีบทบาทต่อ การต่างประเทศในอนาคตอย่างไร

นักการทูตไม่ว่าจะเพศใด ล้วนมีบทบาทต่อการดำเนินการและกำหนดอนาคตการต่างประเทศของไทยทั้งนั้น กระทรวงฯ โชคดีที่เป็นหน่วยงานที่มีวัฒนธรรมองค์กรที่มีความเท่าเทียมกันทางเพศที่น่าชื่นชม ความสำคัญจึงอยู่ที่การเป็นนักการทูตที่ “ครบเครื่อง” เพื่อหาทางออกที่ดีให้กับประเทศไทยได้ บนพื้นฐานของหลักการ คุณธรรม จริยธรรม และยึดผลประโยชน์ของประเทศเป็นที่ตั้ง และอย่างมีสติ เพราะปัญหาส่วนใหญ่ของการทำงานในทุกอย่าง มักเกิดจากการไม่ทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด และมักจะไม่ “เฟ่งพินิจ” ตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น ข้าราชการทุกคนมีบทบาทและความรับผิดชอบที่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย การทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด คือการแสดงบทบาทที่ล้วนแต่มีประโยชน์ต่ออนาคตของการต่างประเทศของเราทั้งสิ้น

ทำอย่างไรจึงจะเป็นนักการทูตที่ “ครบเครื่อง”

นักการทูตที่ครบเครื่อง คือ นักการทูตที่มีความสามารถและมีความรอบรู้ รู้รอบด้าน และลึกซึ้ง ทั้ง “รู้เขา รู้เรา” และเป็นหน้าด่านของประเทศได้อย่างสมบูรณ์ เช่น สามารถเป็นผู้แทนไทยเจรจาความบ้าน ความเมืองได้ เจรจาในระดับสูงได้ แต่ก็สามารถสนับสนุนงานอำนวยการและบริหารจัดการได้ เช่น การจัดขบวนรถ การจัดโต๊ะอาหาร การรับแขก การดูแลประชาชนที่ตกทุกข์ได้ยากในต่างประเทศ การกำกับดูแลการซ่อมแซมอาคาร ที่ทำการของ สถานเอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุลใหญ่ การจัดซื้อจัดจ้างทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น แม้แต่การเป็นเลขานุการคณะ ซึ่งต้องพร้อมที่จะทำงานทุกด้าน เช่น การจัดการเรื่องสัมภาระ การทำบันทึกและรายงานการประชุม ขณะเดียวกันก็สามารถจัดรายละเอียดการสำรองห้องพักของคณะในการเยือนต่างประเทศ การจัด (set up) ห้องปฏิบัติการฝ่ายเลขานุการของการประชุมหรือการเยือน เป็นต้น

การที่จะเป็นนักการทูตที่ครบเครื่องได้ เบื้องต้นจะต้องมีความเอาใจใส่และให้คุณค่าและเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนทำ และสิ่งที่คนอื่นทำ รู้จักหน้าที่ของตัวเอง มีความรับผิดชอบ ต้องรู้จักช่างสังเกต เรียนรู้ตลอดเวลา มีมารยาทดี รู้จักกาลเทศะ และจะต้องไม่ขาดการสำรวจตัวเองอยู่ตลอดเวลา ต้องเข้าใจเป้าหมายด้านการต่างประเทศอย่างชัดเจน รู้ว่าผลประโยชน์ของชาติคืออะไรบ้างเพื่อจะได้เป็นผู้แทนของไทยได้สมบูรณ์แบบ นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ จะต้องเป็นนักการทูตที่มีหลักการ มีคุณธรรม จริยธรรม และยึดมั่นในการทำ ความดี โดยเอาผลประโยชน์ของชาติและคนไทยเป็นที่ตั้งเสมอ

นอกจากการมีนักการทูตที่ “ครบเครื่อง” แล้ว นวัตกรรมเอง ก็จะมีส่วนสำคัญในการทำงานด้านการทูตและการต่างประเทศเช่นกัน

แน่นอนว่าการพัฒนานวัตกรรมย่อมทำให้การทำงานของเรามีความสะดวก และรวดเร็วขึ้น และเป็นปัจจัยกำหนดรูปแบบและกลไกการสนับสนุนกระบวนการการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมในประเทศต่าง ๆ มากขึ้น แต่การดำเนินการทางการทูตเพื่อปกป้อง ส่งเสริม และรักษาผลประโยชน์ของประเทศและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในด้านต่าง ๆ ที่นวัตกรรมดังกล่าวมีส่วนสนับสนุน จะต้องประกอบไปด้วยทักษะ และประสบการณ์ของตัวนักการทูตเองเสมอ

เพราะการทูตและการต่างประเทศเป็นสายอาชีพที่ต้องพึ่งพา soft skill ซึ่งเป็นทักษะเฉพาะตัว เป็นทักษะที่จะต้องได้รับการบ่มเพาะ ปลูกฝังและฝึกฝนจากความหมั่นเพียรและการสำรวจตนและเรื่องรอบตัวอย่างสม่ำเสมอ หากเปรียบเทียบการทูตและการต่างประเทศเป็นเสมือนการวิ่งมาราธอน นวัตกรรมคืออุปกรณ์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สนับสนุนให้หนักวิ่ง วิ่งได้เร็วขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่ทักษะทางการทูต คือ ความพร้อมทางร่างกายและจิตใจและการมีสติ ที่ต้องได้รับการฝึกฝนให้แข็งแรงและเข้มแข็งอยู่เสมอซึ่งหากขาดไปจะไม่สามารถนำพาตนเองเข้าเส้นชัยได้

ดังนั้น เราจะต้องรู้จักใช้ประโยชน์จาก นวัตกรรมและทักษะการดำเนินการทางการทูตไปพร้อมกัน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนขั้วยุทธศาสตร์ของประเทศให้เป็นไปตามเป้าหมาย และเดินบทบาทไทยในเวทีโลกให้ได้ประโยชน์สูงสุด

สิ่งที่เรียนรู้มากที่สุดจากการ เป็นปลัดกระทรวงฯ คืออะไร

นอกเหนือจากจำนวนภารกิจที่รอบด้าน
ในปริมาณมากในทุกวันแล้ว ดิฉันได้เรียนรู้
จากการจัดการกับความท้าทายที่สำคัญที่สุด
ของกระทรวงฯ ตั้งแต่ดิฉันมารับตำแหน่ง คือ
ทำอะไรให้กระทรวงฯ เป็นกระทรวงฯ ที่เป็นเลิศ
ในทุกด้าน มีนักการทูตที่ครบเครื่อง และมี
เป้าหมายร่วมกัน เพื่อที่จะทำให้การทำงานของ
กระทรวงฯ สนับสนุนงานด้านการต่างประเทศ
ของรัฐบาลและประเทศในเชิงรุกที่มีเป้าหมาย
สุดท้ายคือเพื่อให้ประเทศชาติและประชาชน
ได้รับประโยชน์สูงสุดจากภารกิจของเรา ทำอย่างไร
ที่กระทรวงฯ จะทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

กับภาคส่วนต่างๆ ได้ สามารถเชื่อมโยงกับประชาชน
ทั้งประเทศได้ หรือจะอย่างไรให้กระทรวงฯ
มีคุณค่าต่อประเทศชาติและประชาชนให้มาก
ที่สุด

นอกจากนี้ คือ ความท้าทายในการสร้าง
นักการทูตรุ่นใหม่ที่มีประสิทธิภาพ มีความ
ครบเครื่อง และมีคุณธรรม มีจริยธรรม คือ
“ทั้งดีและเก่ง” ซึ่งเป็นกระบวนการที่ดิฉันได้
เรียนรู้จากการทำงานในทุก ๆ วัน ซึ่งสิ่งหนึ่งที่ดิฉัน
สอนน้อง ๆ ข้าราชการรุ่นใหม่เสมอ และยังใช้
กับตนเองทุกวัน คือ การตระหนักถึงคุณค่าของ
สิ่งที่ตนทำเสมอ ไม่ว่าจะป็นงานเล็ก หรืองานใหญ่
ล้วนมีคนได้ประโยชน์จากการกระทำของเรา
ทั้งนั้น

“
นักการทูตที่ครบเครื่อง คือ
นักการทูตที่มีความสามารถ
และมีความรอบรู้ รุ้อย่างรอบด้าน
และลึกซึ้ง ทั้ง “รู้เ็น่า รู้เ็น่า”
และเป็นหน้าด่านของประเทศ
ได้อย่างสมบูรณ์
”

DIGITAL Revolution,

Disruptive Technology, Social Media
และ New Normal ของการต่างประเทศ

โกศล สกิตธรรมจิต
รองกงสุลใหญ่ สถานกงสุลใหญ่ ณ นครลอสแอนเจลิส

“

The future of diplomacy is assured as long as humanity exists...Undoubtedly it will be practised differently... In such situation, diplomats cannot take their position and role for granted. They have to justify their continuing existence...

”

George F. Vella

บทนำ

Disruptive Technology หรือที่เดิมเรียกว่า Disruptive Innovation เป็นผลลัพธ์หนึ่งของกระบวนการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ที่เริ่มเห็นผลชัดๆ ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา โดยในประเทศไทย มีคนแปลคำนี้แตกต่างกัน บ้างก็แปลว่า “เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก” บ้างก็เรียกว่า “เทคโนโลยีที่สร้างความพลิกผัน” บ้างก็อธิบายว่าเป็น “เทคโนโลยีที่สร้างตลาดและมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีและส่งผลกระทบต่อตลาดของผลิตภัณฑ์เดิม...อาจจะทำให้ธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีแบบเดิมๆ ล้มหายตายจากไป ซึ่งต่างจากนวัตกรรมทั่วไปที่อาจจะเพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพเพิ่มคุณภาพของสินค้าหรือลดต้นทุน”

ไม่ว่าจะใช้คำนิยามใด ประเด็นสำคัญคือ Disruptive Technology ได้ทำให้หลาย ๆ อาชีพต้องล่มสลาย หรือมีชะง่อน ก็ต้องปรับตัวกันขนานใหญ่ หรือยังเป็นปัญหาการราคาซึ่งในแง่การออกกฎหมายมาใช้บังคับ ซึ่งเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นกับทุกประเทศทั่วโลก โดยที่ความรุนแรงในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งในแง่ขอบเขตและ

จำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบ เช่น Uber กับแท็กซี่ Airbnb กับผู้ประกอบการโรงแรม Youtube กับนักร้องและค่ายเพลง Amazon กับห้างสรรพสินค้า และเว็บข่าวออนไลน์กับหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

การปรับตัวขนานใหญ่ในการทำมาหากินของคนหลากหลายอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเทคโนโลยี Disruptive Technology นั้น ๆ ได้กลายเป็นมาตรฐานใหม่ของอาชีพดังกล่าวไปโดยปริยาย ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ มีศัพท์ที่เราได้ยินบ่อย ๆ ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ว่า “New Normal”

ตัวอย่างในเรื่องนี้ พบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน แบบแทบไม่ต้องสังเกตก็เห็น เช่น New Normal ของอาชีพนักร้องในปัจจุบัน คือผลิตผลงานและเผยแพร่ที่ละเพลง (“ออกซิงเกิ้ล”) ผ่าน social media เพื่อให้เพลงนั้นได้รับความนิยม โดยพึ่งพารายได้หลักจากค่าโฆษณา ค่าจ้างออกงานและส่วนแบ่งของยอดดาวน์โหลดเพลง โดยแทบไม่มีผู้ใดผลิตผลงานเพลงที่เดียว 12 เพลงแล้วเผยแพร่พร้อม ๆ กัน (ที่เรียกกันในอดีตว่า “ออกเทป”)

และพึงรายได้หลักจากยอดขายซีดีอัลบั้มนั้น ๆ อีกต่อไป

สิ่งพิมพ์และหนังสือพิมพ์เป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่มี New Normal เปลี่ยนจากอดีตแบบหน้ามือเป็นหลังมือ กล่าวคือต้องขายเนื้อหาสาระและโฆษณาในรูปแบบออนไลน์เป็นหลัก โดยสิ่งพิมพ์ที่แบกรับต้นทุนไม่ไหวก็ทยอยปิดกิจการ ขณะที่ร้านหนังสือ หากไม่ทยอยปิดสาขาหรือปิดกิจการ ก็ต้องปรับขนาดของร้านและหันไปขายสินค้าอย่างอื่นมากยิ่งขึ้น รวมถึงเปิดบริการขายหนังสือออนไลน์

หากเชื่อว่าคงไม่มีอาชีพใดที่หนีผลกระทบของ Disruptive Technology ไปได้แล้ว “นักการทูต” ก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ไม่ค่อยข้อยกเว้น โดยเทคโนโลยีที่สร้างความพลิกผันให้แก่วงการทูตมากที่สุดน่าจะเป็น “การสื่อสารสมัยใหม่” รวมถึง social media หรือ “สื่อสังคม” ในศัพท์บัญญัติภาษาไทย เป็นที่ทราบกันดีว่าภารกิจหลักของนักการทูตคือ การเป็นตัวแทนประเทศ การเจรจา การสืบและแบ่งปันข่าวสาร ข่าวกรอง การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่รัฐบาล การเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ และการดูแลและคุ้มครองผลประโยชน์ของคนชาติตนในต่างประเทศ

การสื่อสารที่พัฒนาขึ้น รวมถึง social media ได้ส่งผลกระทบต่อนักการทูตถึงขั้นมีผู้ตั้งคำถามว่าอาชีพนี้ โดยเฉพาะตำแหน่งเอกอัครราชทูต ยังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่ในโลกปัจจุบัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เราสามารถให้ใครใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ทำภารกิจหลักข้างต้นแทนนักการทูตอาชีพก็ได้ใช่หรือไม่

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการคือ หนึ่ง วิเคราะห์ว่าเทคโนโลยีสื่อสารในปัจจุบัน โดยเฉพาะ social media ได้สร้างเงื่อนไขใหม่

ในการทำงานด้านต่างประเทศจนกลายเป็น New Normal ของการทูตอย่างไรบ้าง สอง ชี้ให้เห็นว่ามีความท้าทายหลักของโลกประเด็นใดบ้างที่นักการทูตควรอ่านสถานการณ์ให้ออกและเตรียมแนวทางรับมือไว้ และสาม ให้ข้อเสนอแนะว่าควรวางระบบ New Normal ของการต่างประเทศไทยอย่างไร เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Social Media กับการกำหนด New Normal ของการต่างประเทศ

ก่อนหน้า social media โลกาภิวัตน์ (globalization) เป็นศัพท์อีกคำหนึ่งที่ส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการต่างประเทศ รวมถึงตัวนักการทูตทุกคน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 นิยามโลกาภิวัตน์ไว้ว่า “การแพร่กระจายไปทั่วโลก การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง ซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศเป็นต้น”

กล่าวโดยย่อ โลกาภิวัตน์ ได้ค่อย ๆ สร้าง New Normal ของการทูตและการกำหนดนโยบายต่างประเทศขึ้นหลายประการ อาทิ การมีตัวแสดงหรือผู้เล่นที่หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะผู้เล่นที่ไม่ใช่ภาครัฐ ความไม่สามารถแบ่งได้อย่างเด็ดขาดระหว่างกิจการภายในประเทศ กับกิจการภายนอกประเทศ การที่นักการทูตต้องรู้จักกว้างขึ้นและลึกขึ้น (ไม่เฉพาะเพียงแต่เรื่องการเมืองระหว่างประเทศ) โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศของสินค้า บริการ เงินทุนและคน ตลอดจนผลกระทบ

“
หากเชื่อว่าคงไม่มีอาชีพใด
ที่หนีผลกระทบของ

Disruptive Technology

ไปแล้ว “นิกการทูต”

ก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ไม่ค่อยยอกย้อน

”

ที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายดังกล่าว ความจำเป็นในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนทั้งของประเทศตนเอง และประเทศที่ไปมีความสัมพันธ์ด้วย และความได้เปรียบของประเทศที่รู้จักใช้ soft power ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เป็นต้น

ในยุค Digital Revolution ที่ social media มีบทบาทสำคัญเช่นในปัจจุบัน New Normal ที่เกิดจากโลกาภิวัตน์ก็ยังคงดำเนินอยู่ แต่ที่ต่างกันคือ แต่ละมิติมีความเข้มข้นและลงลึกมากขึ้น ขณะเดียวกันก็เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและบ่อยครั้ง

Brexit ที่เกิดขึ้นเมื่อปี 2559 เป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ที่มักถูกหยิบยกมาอธิบายปรากฏการณ์ New Normal ด้านการต่างประเทศ และพลังของ social media ต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ

โดยสรุป New Normal ของการต่างประเทศ

ในยุคปฏิวัติดิจิทัลมีลักษณะดังนี้

- มีผู้เล่นที่หลากหลายขึ้น โดยอำนาจของรัฐในการ “คุมเกม” จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับประเด็นนั้น ๆ (สำหรับไทยแล้ว กรณีที่ถูกกล่าวหาว่ามีแรงงานทาสในเรือประมงและการค้า

งานช่างอย่างผิดกฎหมายเป็นตัวอย่างสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่คละกันของมิตินี้ กล่าวคือ มีผู้เล่นที่หลากหลายมาก มีพลังของ social media และภาครัฐมีอำนาจในการคุมเกมได้น้อยมาก)

- มีเวทีด้านการต่างประเทศที่เปิดกว้าง รวมถึงผ่านสื่อ social media ซึ่งทำให้ผู้เล่นที่หลากหลายสามารถหาเวทีเล่นและกำหนดวาระเองได้

- มีวาระที่หลากหลาย ซับซ้อน และเชื่อมโยงกันมากขึ้น ซึ่งทำให้การแก้ไขปัญหาหนึ่ง ๆ จะมีผลไปถึงอีกปัญหาหนึ่ง เช่น เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความเกี่ยวพันกับการแก้ไขปัญหาความยากจนและการพัฒนาอุตสาหกรรม และปัญหาการก่อการร้ายมีความเกี่ยวพันกับนโยบายตรวจคนเข้าเมือง การกระจายรายได้ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น

- มีการแข่งขันภายในระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับหน่วยงานภาครัฐอื่นในการผลักดันมิติต่างประเทศของประเด็นที่เป็นภารกิจหลักของหน่วยงานนั้น ๆ เช่น เรื่องการค้าการลงทุน สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงของมนุษย์ วิทยาศาสตร์ สาธารณสุข และการท่องเที่ยว เป็นต้น

- มีความคาดหวังมากขึ้นในบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศ (และบทบาทของภาครัฐโดยทั่วไป) โดยมักส่งความคาดหวังดังกล่าวผ่าน social media ทั้งนี้ ความคาดหวังหลายอย่างเป็นสิ่งที่กฎหมายไม่ให้อำนาจกระทรวงการต่างประเทศในการดำเนินการ เช่น มีความคาดหวังให้กระทรวงการต่างประเทศทราบถึงจำนวนที่แน่ชัดของคนไทยที่อยู่ในต่างประเทศ ขณะที่ปัจจุบัน ไม่มีกฎหมาย

ที่บังคับเป็นหน้าที่ให้คนไทยในต่างประเทศ ลงทะเบียนกับกระทรวงการต่างประเทศ หรือ มีความคาดหวังจากผู้ประกอบการไทย ให้กระทรวงการต่างประเทศช่วยดำเนินคดีกับ คู่ค้าต่างประเทศเมื่อมีการละเมิดสัญญาซื้อขาย เชิงพาณิชย์ เป็นต้น

- มีเวลาในการคิดและดำเนินการน้อยลง เนื่องจากมีความคาดหวังที่สูงขึ้น และคนทั่วไป มีช่องทางการสื่อสารและตอบโต้ที่หลากหลาย และสะดวกรวดเร็วในลักษณะ “เพียงแค่ปลายนิ้วสัมผัส”

- มีงบประมาณน้อยลงหรือเพิ่มขึ้น แต่ไม่เป็นสัดส่วนกับปริมาณงานและความคาดหวัง ซึ่งเป็นแนวโน้มของภาครัฐของเกือบทุกประเทศ

- มีความจำเป็นต้องใช้ข้อความที่สั้น และเข้าใจง่ายในการสื่อสาร รวมถึงการใช้ infographics

- มีความไม่เป็นทางการในการติดต่อราชการมากขึ้น (แต่คาดหวังคำตอบอย่างเป็นทางการ)

- มีการใช้อารมณ์และความเชื่อมากกว่า เหตุผลและข้อเท็จจริง (ในส่วนของผู้รับสาร) โดยมี social media เป็นช่องทางในการส่งผ่าน และปลูกปั่นอารมณ์และความเชื่อเหล่านั้น

ในส่วนของนักการทูต แต่ไหนแต่ไร เรามักได้ยินว่า คุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นคือ ความรู้ด้านภาษา ทักษะการเจรจา ทักษะ การวิเคราะห์และจับประเด็น ความรู้เกี่ยวกับการเมืองระหว่างประเทศ และความรู้เกี่ยวกับ ประเทศตนเองและประเทศที่ประจำการ แต่เมื่อ บริบททางการทูตเปลี่ยนแปลงไปดังที่ได้กล่าวถึง ข้างต้น คุณสมบัติพื้นฐานเหล่านี้จึงไม่น่าจะ เพียงพออีกต่อไป

กล่าวอีกนัยหนึ่ง คุณสมบัติที่เป็น New

Normal ของนักการทูตในปัจจุบันน่าจะ ประกอบด้วย

- สามารถคิดนอกกรอบได้อย่างสร้างสรรค์
- ชำนาญเฉพาะด้าน (อย่างน้อยก็ต้อง ด้านใดด้านหนึ่ง)

- สามารถเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และสามารถใช้ในการเชื่อมโยงนั้น ให้เป็นประโยชน์

- ฉับไวในการดำเนินการ
- สามารถรู้ว่าจะสร้างเครือข่ายคนที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาหนึ่งๆ ได้อย่างไร

- มีใจที่เปิดกว้าง และคนอื่นสามารถ เข้าถึงได้ง่าย

- รู้จักที่จะสื่อสารและแจ้งข่าวกับผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องอยู่เสมอ (ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ช่วย สร้างความไว้วางใจระหว่างกัน) และที่สำคัญ รู้จักใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่

ความท้าทายที่มากับโลกที่หมุนเร็ว (จับ)

การเกิด New Normal ของการต่างประเทศ และนักการทูตที่กล่าวถึงข้างต้น ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้น เป็นครั้งแรก ย้อนกลับไปเมื่อประมาณ 150 ปี ที่แล้ว เมื่อไฟฟ้าและเครื่องจักรไอน้ำถูกคิดค้นขึ้น และต่อยอดไปสู่สิ่งประดิษฐ์อื่น ๆ อีกมากมาย ในช่วง 50 ปีต่อจากนั้น การเปลี่ยนแปลงในวงกว้าง ก็เกิดขึ้นมากมายกับคนหลากหลายอาชีพ

แต่ที่การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและ ในอนาคตจะไม่เหมือนกับครั้งก่อน ๆ คือ ช่วงเวลา ที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงของสังคมจะถูกย่น ให้สั้นลง ๆ เป็นอย่างมาก หรือพูดง่าย ๆ ก็คือ เวลา 40 - 50 ปีของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่เกิดขึ้นหลังการคิดค้นไฟฟ้าและเครื่องจักร

ไอน้ำ อาจเหลือเพียง 10 ปี ในยุคปฏิวัติดิจิทัล ในปัจจุบันก็เป็นได้ เพราะ “the Technology is driving itself!”

มาดูว่า นักวิเคราะห์ต่าง ๆ มองกันว่า ในอีก 10 ปีข้างหน้า โลกเราจะเปลี่ยนแปลงไปเช่นไร ด้วยเทคโนโลยีอะไร และมีเรื่องใดที่เป็นประเด็นท้าทายร่วมกันของประชาคมโลก

• ในด้านเทคโนโลยี สื่อหลายสำนัก วิเคราะห์ตรงกันว่า เทคโนโลยีที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมโลกขนาดใหญ่ ทั้งที่เป็น Disruptive Technology และ Sustaining Technology (เทคโนโลยีที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยไม่ได้อาณาแทนที่ธุรกิจเดิม ๆ อย่างชัดเจน) คือ

• Cloud computing – เทคโนโลยีการเก็บและเรียกใช้ข้อมูลและซอฟต์แวร์จำนวนมากในราคาที่ต่ำและมีความเร็วสูง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อนักธุรกิจขนาดย่อม

• Big data – เทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจำนวนมาก ๆ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน โดยเฉพาะด้านการตลาด

• Internet of Things – เทคโนโลยีเชื่อมต่ออุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยมีตัวควบคุมตัวเดียวหรืออยู่ในวงเดียวกัน

• Machine learning – เป็นขั้นต่อยอดของเทคโนโลยี Artificial Intelligence ที่ให้คอมพิวเตอร์สามารถเรียนรู้ วิเคราะห์ และตัดสินใจด้วยตัวเองจากฐานข้อมูล

• Blockchain – เทคโนโลยีการทำธุรกรรมออนไลน์โดยไม่ผ่านบุคคลที่สาม

• 3D printing – เทคโนโลยีการพิมพ์แบบ 3 มิติเสมือนจริงซึ่งช่วยลดต้นทุนและเวลาในการผลิต ตลอดจนมีราคาต่ำลง (ปัจจุบันมีใช้บ้างแล้วในหลายธุรกิจ เช่น การผลิตวัสดุเทียม

ทางการแพทย์)

• Autonomous vehicles รวมถึง drone – เทคโนโลยีพาหนะไร้คนขับ

• Advanced Robotics – หุ่นยนต์ผ่าตัดที่มีความแม่นยำสูงเพื่อลดผลกระทบต่อคนไข้

• Next generation genomics – เทคโนโลยีการพัฒนาพันธุกรรมเพื่อรักษาโรค

• Next generation storage – เทคโนโลยีการเก็บพลังงานและไฟฟ้าให้ใช้ได้นานขึ้นไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือหรือแบตเตอรี่รถยนต์

หลายคนอ่านข้อความข้างต้นแล้ว อาจคิดว่าหากทำได้จริง เทคโนโลยีข้างต้นก็คงมีราคาแพง และมีใช้เฉพาะกลุ่ม ไม่น่าจะเปลี่ยนโลกได้เร็วอย่างที่คิด แต่เมื่อ 10 ปีที่แล้ว ก็มีคนอีกจำนวนมากเช่นกันที่ไม่คิดว่าประชากรโลก จะใช้สมาร์ตโฟนกันอย่างแพร่หลายกว่า 2.5 พันล้านเครื่องในปัจจุบัน!

ในส่วนประเด็นท้าทายร่วมที่โลกจะต้องเผชิญในอีก 10 – 20 ปีข้างหน้า นอกเหนือจากปัญหาความขัดแย้งใน “conflict zones” ที่เป็นปัญหามาหลายยุคหลายสมัยแล้ว นักวิชาการ นักวิเคราะห์และนักหนังสือพิมพ์จากหลากหลายสำนัก ล้วนให้ภาพที่สอดคล้องกันว่า ความท้าทายต่างๆ ที่พบเห็นอยู่แล้วในทุกวันนี้หรือกำลังเริ่มมีเคำกลาง ก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญต่อไปและบางปัญหาจะทวีความรุนแรงและซับซ้อนในการแก้ไขมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อคำนึงว่า ปัญหาหนึ่งจะนำไปสู่อีกปัญหาหนึ่งจากผลกระทบของการสื่อสารที่สะดวกขึ้น ดังนั้น จึงควรหาทางเตรียมพร้อมรับมือกับประเด็นเหล่านี้ไว้ เช่น

• ปัญหาช่องว่างของรายได้ ทั้งระหว่างพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา และระหว่างคนในชาติเดียวกันเอง โดยผู้มีรายได้น้อยและ

ไร้ทักษะจะยิ่งดำรงชีพด้วยความยากลำบากมากขึ้น เพราะถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี และค่าครองชีพที่ปรับตัวสูงกว่าค่าแรง โดยปัญหานี้จะเป็นรากฐานที่บั่นทอนสันติภาพและเสถียรภาพของสังคมต่างๆ ทั่วโลก ขณะเดียวกัน เศรษฐกิจโลกในช่วงสิบถึงยี่สิบปีข้างหน้าก็จะไม่เติบโตมากเท่าไรนัก ทั้งนี้ โดยมีคำเตือนว่าปัญหานี้จะเกิดมากในเอเชียและแอฟริกา ซึ่งมีประชากรรวมกันกว่าร้อยละ 75 ของประชากรโลก โดยเฉพาะ จีน อินเดีย อินโดนีเซีย ปากีสถาน ไนจีเรีย บังกลาเทศ ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ เอธิโอเปีย และเวียดนาม ซึ่งมีประชากรรวมกันกว่าครึ่งหนึ่งของโลก แต่มีพื้นที่เพียงร้อยละ 12

- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นน้ำแข็งขั้วโลกละลาย น้ำทะเลหนุนสูง หลายเมืองจะจมหาย ภาวะน้ำท่วม ภาวะแห้งแล้ง และภัยพิบัติอื่น ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความท้าทายอื่น ๆ อีกมากตามมาในด้านความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉพาะเรื่องปัญหาโรคระบาดและการสาธารณสุข

- ปัญหาที่เกี่ยวกับการขาดน้ำกินน้ำใช้ และข้อพิพาทระหว่างประเทศเกี่ยวกับน้ำ เนื่องจากการขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแบ่งปันและจัดสรรน้ำของประเทศที่ใช้ต้นน้ำจากแหล่งเดียวกัน โดยนักวิเคราะห์คาดการณ์ว่า ปัญหานี้จะเกิดในหลายพื้นที่ รวมถึง “แม่น้ำโขง”

- ความไม่สมดุลของประชากรในวัยต่าง ๆ โดยจะมีคนชรามากขึ้น ขณะที่เด็กและวัยทำงานลดลง อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และเทคโนโลยีทางพันธุกรรม (โดยประเทศที่จะมีประชากรวัยทำงานมากที่สุดคือ ประเทศในแอฟริกา ตะวันออกกลาง และเอเชียใต้) ซึ่งจะทำให้หลายประเทศต้องปรับ

นโยบายเกษียณอายุ สาธารณสุข แรงงาน (ต่างด้าว) รวมถึงระบบภาษี และเงินบำนาญ บำนาญ

- ลัทธิสุดโต่งและการก่อการร้าย ถือเป็นปัญหาที่มีรากฐานมาจากหลายปัญหารวม ๆ กัน เช่น ความขัดแย้งทางศาสนา ความไม่เป็นธรรมของการกระจายรายได้ ความรู้สึกไม่เท่าเทียมกันในสังคม ฯลฯ โดยมีการคาดการณ์กันว่าปัญหานี้มีแนวโน้มที่จะรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะในตะวันออกกลาง เอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และบางส่วนของแอฟริกา

- ความท้าทายที่เป็นผลสืบเนื่องจากปัญหาอื่น ๆ เช่น การอพยพของผู้คนทั้งที่เป็นไปโดยสมัครใจและสภาพความจำเป็นบังคับ สงครามไซเบอร์ การกลับมาของนโยบายปกป้องทางการค้า และการขาดแคลนพลังงานในบางพื้นที่ เป็นต้น

ทั้ง tech trends และประเด็นท้าทายร่วมของโลกข้างต้น ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ต้องปรับตัวกันยกใหญ่ ในอีก 10 ปีข้างหน้า หลายประเทศหลายกลุ่มประเทศอาจมีหน้าตาและองค์ประกอบไม่เหมือนเดิม เช่นเดียวกับบทบาทในโลกของอีกหลายประเทศ ซึ่งในเรื่องนี้ Statfor Worldview ได้คาดการณ์เมื่อปี ค.ศ. 2015 เกี่ยวกับหน้าตาของโลกภายในปี ค.ศ. 2025 ไว้อย่างน่าสนใจ (ซึ่งจนถึงขณะนี้เขียนบทความนี้ หลายอย่างได้เกิดขึ้นแล้ว) ดังนี้

- สหรัฐฯ จะยังคงเป็นมหาอำนาจแต่จะยุ่งเกี่ยวกับโลกน้อยลง เพราะจะใช้นโยบาย “selective engagement”

- สหภาพยุโรปจะเจอวิกฤตที่ไม่สามารถแก้ได้ และจะไม่สามารถกลับมารุ่งเรืองเหมือนที่เคย โดยเยอรมนีจะประสบวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ ขณะที่โปแลนด์จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้เล่น

สำคัญ (โดยเฉพาะในการต่อต้านรัสเซีย) โดยการสนับสนุนของสหรัฐฯ

- รัสเซียจะพบความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ (บางคนใช้คำว่าล่มสลาย!) โดยมีสาเหตุหลักจากราคาน้ำมันและพลังงานที่ลดต่ำลง (ซึ่งเป็นสินค้าออกหลักของรัสเซีย เคยคิดเป็นสัดส่วนกว่า 70% ของยอดส่งออกทั้งหมด) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้อาจนำมาสู่การเปลี่ยนมืออาวุธนิวเคลียร์ที่รัสเซียมีอยู่ไปสู่กลุ่มต่าง ๆ จึงมีความเป็นไปได้สูงที่สหรัฐฯ จะต้องใช้อาวุธนิวเคลียร์เพื่อปกป้องตนเอง!

- ตุรกีจะก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค เนื่องจากสถานการณ์การก่อการร้ายและความไร้เสถียรภาพในตะวันออกกลางและตอนเหนือของแอฟริกา โดยตุรกีกับสหรัฐฯ จะเป็นพันธมิตรที่แน่นแฟ้น ขณะเดียวกัน ก็จะมี ความตึงเครียดมากขึ้นระหว่างตุรกีกับอิหร่าน

- จีนจะไม่สามารถเป็น “โรงงานของโลก” ได้อีกต่อไป และจะต้องสาละวนอยู่กับการแก้ไข ปัญหาความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ (โดยเฉพาะ ระหว่างมณฑลชายฝั่งทะเลกับมณฑลตอนใน) โดยผลจากการลดลงของบทบาทของจีน จะทำให้ญี่ปุ่นเสริมอำนาจทางทะเลของตนเองมากขึ้น ขณะที่ 16 ประเทศจะรับหน้าที่โรงงานของโลก แทน โดยเฉพาะในผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม รองเท้าและสมาร์ทโฟน ได้แก่ กัมพูชา สเปน ลาว เมียนมา อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ศรีลังกา บังกลาเทศ เคนยา แทนซาเนีย เอธิโอเปีย ยูกันดา เม็กซิโก นิการากัว เปรู และ สาธารณรัฐโดมินิกัน

วางระบบ New Normal ที่พร้อมรับทุกความท้าทาย

บริบทต่าง ๆ ที่กล่าวถึงข้างต้น ทำให้เกิด

แนวโน้มใหม่ของการต่างประเทศทั่วโลก คือ แต่ละ ประเทศพยายามหาวิธีที่จะจัดระบบ New Normal ของการกำหนดนโยบายต่างประเทศ และนักการทูตของประเทศตนเอง เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายต่างๆ ในอนาคตได้ หลายประเทศทุ่มเททรัพยากรมากขึ้นเพื่อพัฒนา ศักยภาพนักการทูตของประเทศตนให้มีคุณสมบัติ และความพร้อมมากยิ่งขึ้น ควบคู่กับการปรับปรุง กลไกการกำหนดนโยบายต่างประเทศ เพื่อให้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ด้วยข้อจำกัดหลายประการ ผู้เขียนไม่อยู่ในสถานะที่จะให้ภาพได้ครบว่า ควรจัดระบบ New Normal ของการต่างประเทศอย่างไร เนื่องจากการทำเช่นนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษา วิเคราะห์อย่างรอบคอบโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยตรง ดังนั้น ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ จึงเป็นเพียง ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับมาตรการ ที่ควรดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การต่างประเทศของไทย

- จัดทำแผนพัฒนานักการทูตเพื่อให้มี คุณสมบัติพื้นฐานตาม New Normal โดยให้ แผนครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการสรรหา การฝึกฝนและพัฒนาศักยภาพ การเลื่อนลำดับ และการเข้าตำแหน่ง โดยควรเป็นแผนที่เปิด ที่รับรู้กันอย่างกว้างขวาง และคนส่วนใหญ่ ในองค์กรมีส่วนร่วมออกความเห็นในการจัดทำ แผนดังกล่าว และควรให้เริ่มมีผลที่เป็นรูปธรรม ภายใน 3 - 5 ปี

- จัดลำดับความสำคัญอย่างจริงจัง ของเรื่องที่ต้องดำเนินการ (Refocusing with less) โดยควรสามารถบอกได้ชัดว่าจะผลักดัน หรือไม่ผลักดันประเด็นใด เพราะเหตุใด และ ผลการจัดลำดับความสำคัญควรเป็นแนวปฏิบัติ ร่วมของคนในองค์กรทุกคนทุกระดับ ทั้งนี้ แม้ว่า

การทำทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องที่อยู่นอกอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย จะได้รับคำชมเชยจากผู้ที่ได้รับประโยชน์ แต่การไม่จัดลำดับความสำคัญของงานจะส่งผลทางลบอย่างน้อยสองประการคือ หนึ่ง อาจเหลือทรัพยากรไม่เพียงพอในการผลักดันแผนงานหลัก ตลอดจนเจ้าหน้าที่จะมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ไม่ดีอันส่งผลต่อขวัญและกำลังใจ และสอง สร้างความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน หากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศพยายามจะดำเนินการอยู่ภายในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานนั้น ๆ

- สร้างกลไกบริหารจัดการความคาดหวังของฝ่ายต่างๆ (manage expectation) เกี่ยวกับบทบาทที่ถูกต้องของกระทรวงการต่างประเทศ โดยหากสามารถลดปริมาณงานที่จะต้องดำเนินการได้ ก็จะมีทรัพยากรที่เพียงพอในการผลักดันประเด็นตามแผนงาน

- พัฒนากลไกควบคุมและใช้ประโยชน์จาก social media โดยควรกำหนดให้เป็นการฝึกอบรมภาคบังคับของเจ้าหน้าที่ทุกคน และมีระเบียบและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนกำกับการใช้ social media

- สร้างวัฒนธรรมการทำงานและวัฒนธรรมองค์กรใหม่ รวมถึงการจัดให้มีกลไกถาวรที่เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนและเสนอความเห็นแบบไม่ยึดติดกับสายบังคับบัญชาหรือลำดับชั้น โดยเฉพาะข้อคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ ๆ

- สร้างกลไกถาวรที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วม “กำหนด” นโยบายต่างประเทศ (มิใช่เพียงมาให้ความเห็นในการประชุมระดมสมองเพื่อให้กระทรวงการต่างประเทศนำไปกำหนดนโยบาย) ทั้งหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสื่อมวลชน โดยประเทศต่าง ๆ ที่เริ่มใช้ระบบนี้ ได้เรียก

ชื่อต่าง ๆ กันไป เช่น Open Situation Room, National Diplomatic System และ Policy Network เป็นต้น โดยประโยชน์สำคัญของการมีกลไกลักษณะนี้ คือ ทุกฝ่ายจะมีความเป็นเจ้าของของนโยบายที่ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยผลลัพธ์ของกลไกนี้ควรเป็นแผนงานหรือนโยบายต่างประเทศต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนถึงสิ่งที่แต่ละฝ่ายที่เข้าร่วมกำหนดนโยบายจะต้องนำไปดำเนินการ ตลอดจนมีแผนการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน

- ปรับโครงสร้างองค์กรให้พร้อมรับความท้าทาย โดยหลายประเทศลดความสำคัญของการแบ่งกรมกองตามภูมิภาคลง แต่ให้ความสำคัญมากขึ้นกับการมีโครงสร้างหรือกลไกที่รับผิดชอบวาระคาบเกี่ยว (cross cutting issues) ต่าง ๆ มากขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการสร้างเครือข่ายของผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องหนึ่ง ๆ ทั้งจากเจ้าหน้าที่ปัจจุบัน ข้าราชการเกษียณ และบุคคลภายนอกไว้ใช้ประโยชน์ยามจำเป็น

unสรุป

เช่นเดียวกับอีกหลายสาขา นักการทูตเป็นอาชีพที่ได้รับผลกระทบในการปฏิบัติภารกิจของตนเองจากการสื่อสารสมัยใหม่ โดยเฉพาะพลังของ social media จนถึงขั้นมีผู้ตั้งคำถามเกี่ยวกับความจำเป็นของการคงไว้ซึ่งนักการทูตอาชีพในยุคปฏิวัติดิจิทัลที่ใครก็สามารถใช้การสื่อสารสมัยใหม่ปฏิบัติภารกิจของนักการทูตได้

เป็นความจริงที่ social media ทำให้โลกหมุนเร็วขึ้น และส่งผลให้เกิด New Normal ของบริษัทในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และคุณสมบัติพื้นฐานของนักการทูต แต่เมื่อคำนึงถึงความท้าทายต่าง ๆ ของโลกที่นับวันจะทวี

ความซับซ้อนขึ้นดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้นแล้ว คงเป็นการยากที่ประเทศใด ๆ จะรับมือกับความท้าทายเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปราศจาก “นักการทูตอาชีพ” ที่ผ่านการฝึกฝนและการสั่งสมประสบการณ์ เพื่อทำหน้าที่แทนประเทศในการเจรจา หาข่าว อ่านเกม ให้ข้อเสนอแนะ เสริมสร้างความสัมพันธ์กับนานาชาติ และร่วมแก้ไขปัญหาในระดับโลก ตลอดจนปฏิบัติงานด้านกงสุลในต่างประเทศ ดังนั้น การจัดระบบ New Normal ของการทูต และนักการทูตจึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญอย่างจริงจัง

ในทางกลับกัน นักการทูตที่ไม่สามารถปรับตัวตาม New Normal ได้ จะมีโอกาสน้อยมากที่จะก้าวทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และนั่นหมายถึงความ (ไม่) ก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ด้วย และในภาพใหญ่ หมายถึง ประสิทธิภาพที่ลดลงในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของประเทศนั้น ๆ หากกระทรวงการต่างประเทศของประเทศดังกล่าว ไม่มีระบบที่ปรับตาม New Normal ที่ได้กล่าวถึงในบทความนี้

ⁱ https://en.wikipedia.org/wiki/Disruptive_innovation

ⁱⁱ เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, “เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก”, <https://www.it24hrs.com/2016/disruptive-technologies-technology>, 13 สิงหาคม 2559

ⁱⁱⁱ ศุภวุฒิ สายเชื้อ, “เทคโนโลยีที่สร้างความพลิกผัน”, <http://www.thaivi.org>, 12 กันยายน 2559

^{iv} พิพัฒน์ เหลืองนฤมิตชัย, “Disruptive Technology กับการลงทุน”, <https://thaipublica.org/2016/07/pipat-48/>, 22 กรกฎาคม 2559

^v ผู้เขียนเป็นผู้หนึ่งที่มีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับอาชีพที่ต้องล่มสลายจาก Disruptive Technology โดยครอบครัวของผู้เขียนเคยทำธุรกิจผลิตและจำหน่ายน้ำมันไฟแช็คยี่ห้อชั้นนำของประเทศไทย แต่ต้องเลิกกิจการดังกล่าวในเวลาเพียงไม่กี่ปีภายหลังการเข้าสู่ตลาดของไฟแช็คสำเร็จรูปอัดแก๊ส

^{vi} New Normal เดิมเป็นศัพท์เฉพาะทางเศรษฐศาสตร์ เริ่มใช้ในปี 2551 เพื่ออธิบายถึงภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีอัตราการเติบโตชะลอตัวลงจากในอดีตและเข้าสู่อัตราการเติบโตเฉลี่ยระดับใหม่ที่ต่ำกว่าเดิม ควบคู่ไปกับอัตราการว่างงานที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง หลังเกิดวิกฤติการเงินซับพารมของสหรัฐฯ ในปี 2550-2551 อย่างไรก็ดี ในภายหลัง คำนี้ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในวงการอื่น ๆ ด้วย เพิ่มเติมดู [https://en.wikipedia.org/wiki/New_Normal_\(business\)](https://en.wikipedia.org/wiki/New_Normal_(business)) และเขมรัฐ ทรงอยู่, “ความปกติในรูปแบบใหม่ (New Normal)”, นิตยสารการเงินธนาคาร ฉบับเดือนพฤษภาคม 2558 หรือสืบค้นได้จาก <https://www.scbeic.com/th/detail/product/1313>

^{vii} สุทธิชัย หยุ่น, “หรือโลกดิจิทัลกำลังทำให้ นักการทูตตกงานอีกอาชีพหนึ่ง”, กรุงเทพธุรกิจ 8 กุมภาพันธ์ 2561 หน้า 2 เป็นการประมวลขึ้นจากงานเขียนหลายๆ ชิ้น อาทิ Clingendael (Netherlands Institute of International Relations), “Future for diplomacy, Integrative Diplomacy in the 21st Century”, No. 1 Report, October 2012; Ron Ton, “Trends in Diplomacy”, <https://www.clingendael.org/publication/trends-diplomacy>, 15 กรกฎาคม 2558; Jeffrey Bleich, “Trump, Disruptive Technology, and the Role of Education in a Changing Economy”, <https://theconversation.com>, 2 มีนาคม 2559; Maximilian Stern, “5 Trends for the Future of Diplomacy”, <https://www.weforum.org/agenda/2015/08/5-trends-for-the-future-of-diplomacy>, 14 สิงหาคม 2558 เป็นต้น

^{ix} Maximilian Stern, อ้างแล้ว

^x Jeffrey Bleich, อ้างแล้ว

^{xi} อาทิวราภรณ์ สามโกเศศ, “รู้จัก Disruptive Technologies”, กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 22 พฤศจิกายน 2559; ศุภวุฒิ สายเชื้อ, อ้างแล้ว; เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, อ้างแล้ว; Stan Delaney, “5 Big Disruptive Trends Investors Should Watch”, <https://www.morganstanley.com>; Daniel Newman, “Top 18 Tech Trends At CES 2018”, <https://www.forbes.com>; Greg Satell, “3 Technology Trends That Will Shape Marketing Over the Next Decade”, <https://www.inc.com> เป็นต้น

^{xii} อาทิ BBC, “10 Grand Challenges We’ll Face by 2050”, <http://www.bbc.com/future/story/20170713-what-will-the-challenges-of-2050-be>; Dileep Padgaonkar, “All Our Challenges in the Next Decade Are Interlinked”, https://www.huffingtonpost.com/dileep-padgaonkar/all-our-challenges-interlinked_b_4619930.html เป็นต้น

^{xiii} Dileep Padgaonkar, อ้างแล้ว

^{xiv} Dileep Padgaonkar, อ้างแล้ว

^{xv} Statfor Worldview, “Decade Forecast 2015 – 2025”, <https://worldview.stratfor.com/forecast/decade-forecast-2015-2025>, 23 กุมภาพันธ์ 2558

^{xvi} กระทรวงการต่างประเทศสหราชอาณาจักรมักถูกกล่าวถึงเมื่อมีการยกตัวอย่างเกี่ยวกับประเทศที่ให้ความสำคัญมากขึ้นกับการฝึกฝนนักการทูต เนื่องจากได้พึ่งยกระดับ Training Department ของตนเองขึ้นเป็น The Diplomatic Academy อย่างเป็นทางการเมื่อปี 2558; ประเด็นอื่นๆ เพิ่มเติม โปรดดู Maximilian Stern, อ้างแล้ว; Clingendael, อ้างแล้ว; Ron Ton, อ้างแล้ว

^{xvii} ประมวลขึ้นจากงานเขียนหลายๆ ชิ้น โดยเฉพาะ Clingendael (อ้างแล้ว) ขณะที่บางส่วนเป็นแนวคิดของผู้เขียนเอง

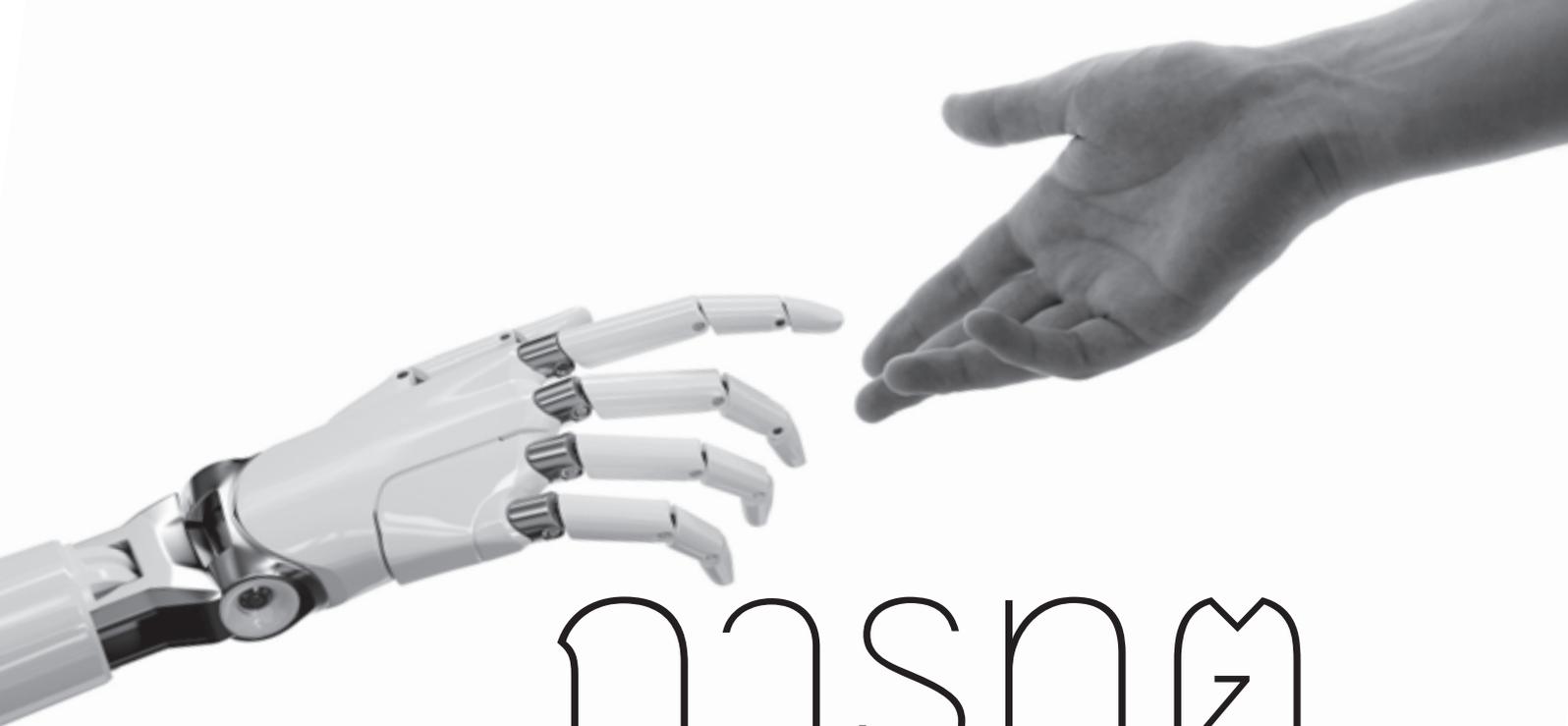
^{xviii} จากการศึกษาเอกสารประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักการทูตของสหรัฐฯ สิงคโปร์ และไทย พบคุณสมบัติผู้สมัครของแต่ละประเทศ ประกาศ ดังนี้: ไทย – ความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่ผู้สมัครสมควรมี “ความสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมิติต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงในประเทศไทยและในโลก มีความรอบคอบ รอบรู้ มีความตื่นตัวสนใจที่จะแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา มีความสามารถในการสื่อสาร เจรจาโน้มน้าว สามารถปรับตัวได้ดี มีความสามารถในการประสานงาน มีมนุษยสัมพันธ์ มีมารยาทในการเข้าสังคม มีความละเอียดอ่อนและช่างสังเกต มีความสามารถในการวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล มีความรู้ภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี และหากมีความรู้ภาษาต่างประเทศอื่นด้วย ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง” (จากประกาศรับสมัครนักการทูตปฏิบัติการ ประจำปี 2559); สหรัฐฯ - 13 Dimensions of Foreign Service Qualifications: composure, cultural adaptability, experience and motivation, information integration and analysis, initiative and leadership, judgement, objectivity and integrity, oral communication, planning and organization, resourcefulness, working with others, written communication, and quantitative analysis (<https://careers.state.gov/work/foreign-service/officer/13-dimensions/>); สิงคโปร์ -

“We are looking for exceptional graduates with strong analytical skills and conceptual abilities, excellent written and oral communication skills, strong ability to engage people at all levels, and good planning and organisation skills. You must also be prepared to accept the challenge of working overseas.” (https://www.mfa.gov.sg/content/mfa/careers_and_scholarships/foreign-service-officers/functional-and-corporate-services.html)

^{xix} Clingendael, อ้างแล้ว, น. 68

^{xx} ผู้เขียนได้รับทราบถึงแนวคิดของท่านตอน ปริญญาตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับการจัดเวทีอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้บุคลากรระดับผู้อำนวยการมาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและหารือกันในประเด็นสารัตถะ/ประเด็นท้าทายต่างๆ สัปดาห์ละ 1 - 2 ประเด็น โดยประโยชน์ที่จะได้รับคือ การที่เจ้าของเรื่องจะได้รับแนวคิดและข้อคิดเห็นที่หลากหลายนำไปจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การพัฒนาตนเองของผู้เข้าร่วม และการประสานงานระหว่างกรมกองต่างๆ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นแนวคิดที่ควรทำให้เป็นวัฒนธรรมองค์กรของกระทรวงการต่างประเทศ โดยเป็นสิ่งที่ดำเนินการได้ไม่ยาก และแทบไม่มีค่าใช้จ่าย

^{xxi} Nicholas Krlev, Executive Director of Washington International Diplomatic Academy เป็นผู้หนึ่งที่เห็นด้วยเป็นอย่างมากกับการเสริมสร้างศักยภาพของการทูตและนักการทูตให้สามารถรับมือกับประเด็นท้าทายต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยได้เผยแพร่แนวคิดนี้ผ่านบทความเรื่อง “Diplomats Are Made, Not Born” ในหนังสือพิมพ์ New York Times ฉบับวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561

การทูต

วิทยาศาสตร์

(Science Diplomacy) จำเป็นหรือไม่?

นงนุช เพ็ชรรัตน์

อดีตเอกอัครราชทูตประจำกระทรวง

การทูตวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy) กำลังมีบทบาทสำคัญในยุคที่โลกปัจจุบันและอนาคตเป็นมิติของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Science, Technology and Innovation - STI) ประเทศต่าง ๆ จึงกำหนดนโยบายแห่งชาติด้าน STI เพื่อให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ IoT (Internet of Things) Big Data และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เกือบหนึ่งทศวรรษที่โลกได้เริ่มรับรู้ถึงความมหัศจรรย์ของเทคโนโลยียุคอุตสาหกรรม 4.0 ที่มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ นำไปสู่การสร้าง applications ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้ทำให้โลกมีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร การแพทย์และสาธารณสุข คมนาคมและโลจิสติกส์ ธุรกิจการค้าและธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เกษตร อุตสาหกรรม การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และ smart cities ฯลฯ ซึ่งล้วนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชน

รัฐบาลไทยได้ริเริ่มนโยบาย Thailand 4.0 และให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพด้าน STI เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ การกิจด้านการทูตวิทยาศาสตร์น่าจะช่วยสนับสนุนนโยบายนี้ได้ ผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศในสาขา STI การวิจัยและพัฒนา ตลอดจนการถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ดีเลิศที่ไทยอาจนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถของไทยในด้าน STI ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรสายวิทยาศาสตร์ ทั้งในสาขาวิจัยและวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (applied science)

หลายประเทศเริ่มตื่นตัวที่จะใช้การทูตวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินนโยบายต่างประเทศมากขึ้น และมีบูรณาการการทำงานระหว่างนักการทูตและนักวิทยาศาสตร์ บางประเทศมีการจัดตั้งหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์ในกระทรวงการต่างประเทศ บางประเทศไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานลักษณะนี้ แต่ได้มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์และการวิจัยภายใต้โครงสร้างที่ชัดเจน อาทิ คณะกรรมการร่วมหรือการมีตำแหน่งที่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์ในกระทรวงการต่างประเทศ มีการเปิดรับสมัครนักการทูตสายวิทยาศาสตร์ มีการจัดฝึกอบรมด้านวิทยาศาสตร์ให้แก่ักการทูต และการรับบุคลากรสายวิทยาศาสตร์จากหน่วยงานภายนอกหรือจากสถาบันการศึกษาผลัดเปลี่ยนกันเข้าไปปฏิบัติงานในกระทรวงการต่างประเทศ

ในระยะหลัง ๆ นี้ จะเห็นว่ามีสถาบันการศึกษาด้านการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง อาทิ The Fletcher School of Law and Diplomacy ได้บรรจุวิชาวิทยาศาสตร์ไว้ในหลักสูตรระดับปริญญาโท นอกจากนี้ สถาบันชั้นนำ เช่น The World Academy of Sciences และ Center for Science Diplomacy ที่จัดตั้งโดย the American Association for the Advancement of Science ได้เปิดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นที่เน้นทักษะและพื้นฐานความรู้ที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในการดำเนินการทูตวิทยาศาสตร์ให้แก่ักการทูต นักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ และบุคคลจากหลากหลายอาชีพที่ทำงานเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิชาในหลักสูตรอบรมครอบคลุมในหลายสาขา อาทิ environmental science, health, water diplomacy, natural

resource issues, technology, international research, large-scales infrastructure, transboundary issues, etc. ซึ่งล้วนเป็นประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของทุก ๆ ประเทศ

แม้ว่ากระทรวงการต่างประเทศในอีกหลาย ๆ ประเทศยังไม่มีกำหนดโครงสร้างการทำงานด้านการทูตวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจน แต่ได้มีการกำหนดภารกิจในต่างประเทศที่เน้นการแสวงหาความร่วมมือด้าน STI กับหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์ สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย องค์การระหว่างประเทศ ฯลฯ ในประเทศที่นักการทูตไปประจำการ นักการทูตที่มีความรู้ความเข้าใจด้าน STI ย่อมสามารถเชื่อมการทำงานกับหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศได้ในมิติที่ลึก ซึ่งจะเพิ่มโอกาสของความสำเร็จในการริเริ่มความร่วมมือกับต่างประเทศที่เป็นรูปธรรมได้

The UK Royal Society และ the American Association for the Advancement of Science ซึ่งเป็นสถาบันหลักที่มีข้อริเริ่มต่าง ๆ ในเรื่องการทูตวิทยาศาสตร์ ได้ให้คำอธิบายภารกิจด้านนี้ใน 3 รูปแบบ

- **Diplomacy for Science** การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่นำไปสู่การทำความเข้าใจ ความตกลง หรือความร่วมมือระหว่างประเทศด้านวิทยาศาสตร์ (กรณีนี้ จะช่วยสนับสนุนการเสริมสร้างสมรรถนะ และศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์ของประเทศคู่สัญญาด้วย)

- **Science in Diplomacy** การนำวิทยาศาสตร์มาสนับสนุนภารกิจด้านการต่างประเทศ อาทิการใช้ระบบฐานข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย หรือการให้คำปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์ให้กับกระทรวง

การต่างประเทศเพื่อเจรจาต่อรองกับประเทศต่าง ๆ

- **Science for Diplomacy** เป็นการใช้ความร่วมมือและเครือข่ายด้านวิทยาศาสตร์มาช่วยสนับสนุนการดำเนินนโยบายต่างประเทศ (การจัดทำ ASEAN Plan of Action in Science, Technology and Innovation ใน ค.ศ. 2017 น่าจะเข้าข่ายในกรณีนี้ได้)

ภารกิจการศึกษาวิทยาศาสตร์ที่ประสบความสำเร็จได้ มาจากบทบาทที่แข็งขันของนักวิทยาศาสตร์ รวมถึงสถาบันวิจัยและองค์กรต่าง ๆ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเรียกรวม ๆ ได้ว่า science community ซึ่งบางประเทศได้กำหนดให้นักการทูตและกระทรวงการต่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งของ science community เพื่อทำหน้าที่ช่วยแสวงหาและผลักดันภารกิจความร่วมมือด้าน STI ให้เกิดประโยชน์แห่งชาติอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

มีข้อสังเกตว่า แต่ละประเทศใช้การทูตวิทยาศาสตร์เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของชาติตามเป้าหมายและจุดประสงค์ที่ต่างกัน ประเทศมหาอำนาจใช้ศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์ในการขยายอิทธิพลทางทหาร การแสวงหาข่าวกรอง การส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ผ่านทุนการศึกษา การแลกเปลี่ยนนักวิทยาศาสตร์และนักวิจัย การต่อต้านการก่อการร้าย อาชญากรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาต้องการสร้างขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน จึงให้ความสำคัญกับการแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศในด้าน STI อย่างไรก็ดีประเด็นที่สำคัญยิ่ง คือการทูตวิทยาศาสตร์ได้สร้างการตระหนักรู้ร่วมกัน ทั้งประเทศใหญ่

และเล็ก ในการรับมือกับปัญหาใหญ่ ๆ ของโลกที่มีผลต่อมวลมนุษยชาติโดยเฉพาะเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศปัญหาน้ำ และระบบนิเวศ ภัยพิบัติ ความมั่นคงด้านพลังงาน สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล ฯลฯ ซึ่งมีความสำคัญต่อการเติบโตที่ยั่งยืนของโลกต่อไป เรื่องของ global governance และ scientific evidence จึงเป็นสิ่งที่ต้องมองควบคู่กันจะขาดอีกส่วนไปไม่ได้

ข้อมติสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2558 กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) 17 เป้าหมายที่ทุกประเทศจะต้องเร่งดำเนินการ ล้วนเกี่ยวข้องกับมิติด้านวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ STI เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมาย 17 ข้อ การทูตวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญในการเชื่อมโยงผู้กำหนดนโยบายทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระดับโลก โดยนัยยะของการประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ การเจรจาต่อรอง การประชุม การจัดทำรายงานต่อสหประชาชาติ การจัดทำความร่วมมือระหว่างประเทศ การทำงานร่วมกันระหว่างนักวิทยาศาสตร์และนักการทูตจึงมีความจำเป็นยิ่งในปัจจุบัน หากประเทศใดสามารถผสมผสานทักษะความเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์และทักษะการทูตได้ลงตัว การดำเนินภารกิจด้านการทูตวิทยาศาสตร์ย่อมเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์ตามเป้าหมายของประเทศตน

ที่ผ่านมา องค์การสหประชาชาติได้นำนักวิทยาศาสตร์จำนวนมากในการรวบรวมวิเคราะห์ วิจัยข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ

ด้านนโยบายที่จะกระทบต่อผู้คนในวงกว้างและ รวมถึงการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ก่อนที่จะเป็นร่างข้อมติสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน นักวิทยาศาสตร์ภายใต้ the International Council for Science (ICSU) และนักวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์จาก the International Social Science Council (ISSC) กว่า 40 คนได้ทำงานร่วมกันในการกลั่นกรอง SDGs 17 เป้าหมาย เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า สหประชาชาติให้ความสำคัญกับการบูรณาการการแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ที่เชื่อมโยงมิติวิทยาศาสตร์และมิติสังคมเข้าด้วยกัน เพื่อให้โลกสามารถบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ในการประชุม International Dialogue on Integrating Science and Technology Advice into Foreign Ministries จัดขึ้นที่ Tufts University European Center เมือง Talloires ประเทศฝรั่งเศส เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2560 มี 17 ประเทศจากทุกภูมิภาคที่ส่งผู้แทนเข้าร่วม และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการทูตวิทยาศาสตร์ ข้อเสนอที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ ในปัจจุบัน ไม่เฉพาะประเทศใหญ่ที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ อาทิ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป แคนาดา ญี่ปุ่น ฯลฯ ที่ใช้วิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือทางการทูต แต่ยังมีประเทศขนาดกลางอีกหลายประเทศ อาทิ นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ อิสราเอล กลุ่มประเทศนอร์ดิก สวิสเซอร์แลนด์ ที่ประสบความสำเร็จในการใช้การทูตวิทยาศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และการสร้างสมรรถนะด้าน STI เพื่อสร้างความก้าวหน้าให้แก่ประเทศในมิติต่าง ๆ

และยังมีอีกหลายประเทศ อาทิ เกาหลีใต้ โอมาน เคนยา เซเนกัล ลิทัวเนีย และไทย ที่ให้ความสนใจที่จะศึกษาจากประสบการณ์ของประเทศอื่นที่มีความก้าวหน้าในด้านการทูตวิทยาศาสตร์

กรณีของนิวซีแลนด์ ได้มีการใช้การทูตวิทยาศาสตร์เป็นวาระแห่งชาติ มีการจัดตั้งคณะที่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์ของนายกรัฐมนตรี โดยแต่งตั้ง Prof. Sir Peter Gluckman เป็นหัวหน้าคณะที่ปรึกษาและทำหน้าที่เป็นผู้แทนพิเศษของรัฐมนตรีต่างประเทศและการค้าอีกตำแหน่งด้วย นิวซีแลนด์ประสบความสำเร็จในนโยบายส่งเสริม STI และการลงทุนด้านวิจัย โดยเฉพาะด้านเกษตรและ food science ซึ่งรวมถึงเรื่อง biosecurity และ food safety ในขณะเดียวกัน นิวซีแลนด์ยังมีบทบาทสำคัญอย่างต่อเนื่องในเวทีการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในองค์การการค้าโลก (WTO) และได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการสร้างกฎระเบียบการค้าโลกในด้านเกษตรอาหารและสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การสร้างรายได้หลักจากการส่งออกในภาคเกษตรและอาหาร ความสำเร็จของการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาผลไม้กีวี ในด้านการเพาะปลูก พัฒนาสายพันธุ์ใหม่ ๆ การจัดเก็บและบรรจุหีบห่อที่สามารถรักษาความสดของกีวีได้นาน และการบริหารจัดการด้านส่งออก ได้ทำให้กีวีเป็นผลไม้ที่ส่งออกไปทั่วโลก ทำรายได้เข้าประเทศหลายพันล้าน

การทูตวิทยาศาสตร์เป็นภารกิจหนึ่งของการทูตไทยมานับทศวรรษ มีการจัดทำความตกลงกับประเทศต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนด้านวิทยาศาสตร์ มีการกำหนดประเทศยุทธศาสตร์ที่ไทยควร

ส่งเสริมความร่วมมือ มีการจัดการศึกษาดูงาน ในประเทศเป้าหมายให้แก่บุคลากรด้าน วิทยาศาสตร์และภาคธุรกิจของไทย จัดการ สัมมนาและฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญจาก ต่างประเทศเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ สถานเอกอัครราชทูตไทยทั่วโลกทำหน้าที่ เป็น door knocker เพื่อเพิ่มโอกาสการสร้าง เครือข่ายสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย ของไทยกับต่างประเทศ มีการจัดกิจกรรม พบปะกับนักวิชาชีพ และนักศึกษาไทยในสาขา วิทยาศาสตร์อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ แนวโน้มในอนาคตงานการทูตที่เป็น science- related issues จะมีมากขึ้น การเสริมสร้าง ความรู้พื้นฐานด้าน STI ให้แก่บุคลากรของ กระทรวงการต่างประเทศจึงมีความสำคัญ พอ ๆ กับการมีโครงสร้างการทำงานที่สนับสนุน ภารกิจด้านการทูตวิทยาศาสตร์อย่างสอดคล้อง และต่อเนื่อง เป็นที่น่ายินดีในปี พ.ศ. 2558

กระทรวงการต่างประเทศได้ริเริ่มจัดทำ ร่างยุทธศาสตร์การทูตวิทยาศาสตร์ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน) และกระทรวงวิทยาศาสตร์ มีการกำหนด โครงการนำร่องในเรื่องอาหาร ยา ยานยนต์ การบริหารจัดการน้ำและการบำบัดน้ำเสีย โครงการ Young Scientists ในกรอบ กลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง และการจัดทำฐานข้อมูล ด้าน STI ที่เป็นพื้นฐานในการประชุมระหว่าง ประเทศ ซึ่งล้วนเป็นโครงการที่สอดคล้องกับ นโยบายการพัฒนาประเทศ จึงน่าที่จะมีการ สานต่อให้ร่างยุทธศาสตร์การทูตวิทยาศาสตร์ ได้รับการรับรอง เพื่อนำไปสู่การบูรณาการ การทำงานที่ใช้การต่างประเทศเป็นเครื่องมือ แสวงประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมต่อการพัฒนา ชีตความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมของไทย

การพัฒนา งานพิธีการทูต ในยุคไทยแลนด์ 4.0

รุจ ธรรมมงคล
อัครราชทูต สถานเอกอัครราชทูต
ณ มินตาร์เสรีเบกาวัน

กรมพิธีการทูตเป็นหนึ่งในหน่วยงานแรก ๆ ที่จัดตั้งขึ้นภายในพระราชวังสราญรมย์ภายหลังปี พ.ศ. 2428 โดยทำหน้าที่รับแขกบ้านแขกเมืองที่เป็นพระราชอาคันตุกะจากต่างประเทศ จากอดีตจนปัจจุบัน การรับรองพระราชอาคันตุกะขององค์พระประมุข ผู้นำรัฐบาล และรัฐมนตรีที่เป็นแขกรัฐบาล ตลอดจนการจัดงานสำคัญ ๆ ของประเทศ อาทิ งานพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช การประชุมระดับผู้นำและระดับต่าง ๆ ในกรอบ ASEAN ASEM BIMSTEC APEC และ ACD กรมพิธีการทูตอยู่เบื้องหลังความสำเร็จดังกล่าวมาโดยตลอด ซึ่งแขกบ้านแขกเมืองทุกระดับต่างแสดงความประทับใจต่อการต้อนรับที่อบอุ่น อาหารไทยที่อร่อย มิตรไมตรีจิตของคนไทย และประเทศที่สวยงาม ก่อนจะขึ้นเครื่องบิน มักจะหันมาพูดกับเจ้าหน้าที่เสมอว่า “ขอบคุณมาก..หากมีโอกาส จะต้องกลับมาเที่ยวอีกครั้ง”

ภารกิจงานด้านพิธีการทูตในการรับรอง
ต้อนรับคณะผู้แทนจากต่างประเทศ หรืออาจจะ
พูดได้ว่า วิธีการสร้างความประทับใจให้แก่แขก
จากต่างประเทศ มีความเกี่ยวข้องกับหลาย
หน่วยงานราชการ และมีกระบวนการและ
ขั้นตอนต่าง ๆ ที่มีรายละเอียดมาก นับตั้งแต่
เรื่องอาหารหรือกับผู้แทนสถานเอกอัครราชทูต
ของประเทศนั้น ๆ เพื่อเตรียมการต้อนรับ การจัด
ประเภทของการเยือน การขอประวัติ กรู๊ปเลือด
ประเภทอาหาร คู่สมรส และรายชื่อคณะฯ
การขออนุญาตเครื่องบินบินผ่านไทย การจัดให้
เครื่องบินลงจอด การตรวจลงตรา การทำ
ขอนำเข้าอาวุธปืนของฝ่ายรักษาความปลอดภัย
สัมภาระและการขนถ่าย การจัดขบวนรถ
การจัดหาตำรวจนำ การติดตั้งธงชาติประจำรถ
ป้ายต้อนรับ และธงชาติในสถานที่จัดงาน
เส้นทางเดินรถ โรงแรมที่พัก การต้อนรับและ
ส่งหน้าโรงแรม การรักษาความปลอดภัย
การจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกในโรงแรม การแลก
ของที่ระลึก การนัดหมายสำหรับการพบหารือ
ทวิภาคี จำนวนคณะผู้เข้าร่วม การบริหารเวลา
ในกำหนดการเยือน การจัดเลี้ยงและแผนที่นั่ง
การจัดโปรแกรมสำหรับคู่สมรส การไปเยี่ยมชม
สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการพบปะ
นักธุรกิจและหรือประชาชน/ชุมชนของชาติ
นั้น ๆ ที่พำนักในประเทศไทย

ภาพข่าวที่ปรากฏในโทรทัศน์และหนังสือ
พิมพ์เกี่ยวกับการเยือนประเทศไทยของผู้นำ
ต่างประเทศเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและ
สวยงามตลอดช่วง 100 กว่าปีที่ผ่านมา เป็นผล
มาจากการเตรียมงานของมดงานหรือเจ้าหน้าที่
กองรับรอง กรมพิธีการทูต การจัดเตรียมด้าน
สารัตถะหรือ ประเด็นหารือของผู้นำโดย
กรมภูมิภาค การดูแลสื่อมวลชนของกรมสารนิเทศ

การขอเข้าเฝ้าฯ โดยกองแบบพิธี และการ
ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
มีความสำคัญที่จะต้องบูรณาการและทำงาน
ร่วมกัน

การพัฒนาของกองรับรอง กรมพิธี
การทูต จึงมีความสำคัญยิ่ง ซึ่งในช่วงหลายปี
ที่ผ่านมา ต้องมีการคัดเลือกบุคลากรอย่างรัดกุม
เนื่องจากหากเกิดข้อผิดพลาดขึ้นมาเมื่อไร
ก็จะเกิดขึ้นหน้างาน กล่าวคือ เกิดขึ้นต่อหน้า
สาธารณชนและแขกจากต่างประเทศ ดังนั้น
เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว จึงเริ่มมีการ
พัฒนาและปรับปรุงงานใน 3 ด้าน ดังนี้

1. บุคลากร : การคัดเลือกบุคลากรที่มี
ประสบการณ์ในงานด้านการรับรอง และ
การถ่ายทอดประสบการณ์ดังกล่าวให้แก่
ข้าราชการรุ่นใหม่ คุณสมบัติของข้าราชการ
รุ่นใหม่จะต้องเป็นบุคคลที่มีอัธยาศัยไมตรี
ที่ดี มีความสุขุม ละเอียดยรอบคอบ มีไหวพริบ
ปฏิภาณ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
และที่สำคัญคือมีความอดทน และการทำงาน
เป็นทีมเวิร์คจึงต้องเน้นการซักซ้อมการปฏิบัติงาน
ในแบบ on-the-job training ควบคุมดูแลโดย
หัวหน้าฝ่าย

2. การจัดทำขั้นตอนปฏิบัติงาน :
การประสานงานระหว่างกระทรวงการต่างประเทศ
กับท่าอากาศยาน โรงแรม สำนักงานตำรวจ
แห่งชาติและหน่วยงานราชการอื่น ๆ โดยจัดทำ
SOP (Standard Operation Procedures)
ที่รัดกุม เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
และการประเมินผลการเยือนไทยทุก ๆ ครั้ง

**3. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมา
สนับสนุนการทำงาน :** การนำไอทีเข้ามาช่วย
ในการติดต่อ สื่อสาร การจัดทำไลน์กรู๊ปเฉพาะกิจ
การจัดทำแบบฟอร์มหนังสือประสานงานกับ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและระบบซอฟต์แวร์ ในการจัดที่นั่งสำหรับงานจัดเลี้ยง

หากเปรียบเทียบงานกรมพิธีการทูตเป็น เหยี่ยว 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือการรับรองแขกบ้าน แขกเมืองจากต่างประเทศ อีกด้านของเหยี่ยว คืองานอำนวยความสะดวกให้แก่คณะผู้แทน ทางการทูตที่ประจำการอยู่ในประเทศ หรือใน ศัพท์วิชาการก็คือ งานด้านเอกสิทธิ์และความ คุ่มกันทางการทูตซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างยากที่จะ เข้าใจสำหรับสาธารณชนเนื่องจากเกี่ยวข้องกับ กฎหมายระหว่างประเทศที่ทุกประเทศในโลก ที่ให้การยอมรับคณะผู้แทนทางการทูตที่มา ประจำการในประเทศตน ตั้งแต่การเดินทาง รับหน้าที่ การขอพำนักในราชอาณาจักรให้แก่ ตนและครอบครัว (stay permit) การทำบัตร ประจำตัว การนำเข้าสิ่งของส่วนตัว ใบขับขี่ รถยนต์ บัตรเข้าสนามบิน การนำเข้า/โอน/ จำหน่าย/ส่งออกรถยนต์ รวมทั้งสิทธิแห่งความ คุ่มกันและความละเมิดมิได้ของผู้แทน ทางการทูตและกงสุลในส่วนของบุคคล สถานที่ และเอกสารราชการ ตลอดจนการยกเว้นภาษี บางประเภท เป็นต้น ซึ่งระบุไว้ใน Vienna Convention on Diplomatic Relations ค.ศ. 1961 และ Vienna Convention on Consular Relations ของเจ้าหน้าที่กงสุล ค.ศ. 1963 ตามลำดับ

ปัจจุบัน ไทยเป็นบ้านของสถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศจำนวน 76 ประเทศ สถานกงสุลใหญ่ 14 แห่ง สถานกงสุลกิตติมศักดิ์ 113 แห่ง และสำนักงานองค์การระหว่างประเทศ 37 แห่ง โดยมีจำนวนนักการทูต ครอบครัว และผู้ติดตามจำนวนมากกว่า 10,000 คนที่ พำนักในไทย นอกจากการอำนวยความสะดวก ให้แก่นักการทูตเหล่านี้แล้ว เราจะต้องป้องกัน

มิให้เกิดการละเมิดเอกสิทธิ์ของนักการทูต และขณะเดียวกันก็ต้องดูแลมิให้นักการทูต ที่มีเอกสิทธิ์ดังกล่าวฝ่าฝืนกฎหมายในประเทศ ของเราด้วย ในอดีตได้มีการตรวจพบปัญหา หลายเรื่อง อาทิ การนำเข้ารถยนต์โดยไม่จำหน่าย จ่ายโอน/คืนป้ายทะเบียนและหลีกเลี่ยงภาษี ศุลกากร การปลอมแปลงเอกสารราชการเพื่อ ขอบัตรนักการทูต ปัญหาการหลีกเลี่ยงค่า ธรรมเนียม stay permit ข้อมูลอาวุธปืนที่ ถือครองโดยเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูต ไม่ครบถ้วน การที่สถานเอกอัครราชทูตจำนวนมากถือครองบัตรเข้า-ออก สนามบินจำนวนมาก ปัญหาเรื่องการปลอมทะเบียนรถยนต์ และไม่คืน ป้ายทะเบียน และการฝ่าฝืนกฎจราจรของไทย

กรมพิธีการทูตจึงได้ปฏิรูปร่างเอกสิทธิ์ และความคุ้มกันทางการทูต ซึ่งเจ้าหน้าที่ กองเอกสิทธิ์ฯ ทุกคนในช่วง 4 ปีที่ผ่านมาได้ ร่วมด้วยช่วยกันแก้ไขปัญหาและพัฒนางาน ด้านเอกสิทธิ์ฯ ดังนี้

1. การปรับปรุงระบบการตรวจสอบ และขั้นตอนการทำงานเพื่อให้บริการด้าน เอกสิทธิ์ฯ

การจัดทำแบบฟอร์มใหม่โดยมี check-list กำกับการตรวจสอบเอกสารแต่ละประเภท การจัดทำบัตรประจำตัวนักการทูตรูปแบบใหม่ และการจัดทำทะเบียนผู้ถือครองอาวุธปืน ตลอดจนการขอปรับระยะเวลาของ stay permit และ re-entry visa ให้สอดคล้องกัน ซึ่งผลการดำเนินการในช่วง 6 เดือนแรกของ ปี 2558 มีการตรวจพบคำร้องไม่ถูกต้องผิด ประเภทถึง 275 ราย ทำให้รัฐสามารถจัดเก็บ รายได้เพิ่มเติมจาก stay permit และจาก re-entry visa เป็นจำนวนเงินมากกว่า 1 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำแผน/ขั้นตอน

การอพยพให้แก่เจ้าหน้าที่ของสถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในไทยกรณีถูกปิดล้อมทางการเมืองอีกด้วย

2. การริเริ่มโครงการ e- Privilege

โครงการ e- Privilege ขึ้นโดยมีรูปแบบคล้าย ๆ ระบบ E-Submission โดยคณะผู้แทนทางการทูตต่างประเทศในไทยจะมีรหัสเข้าระบบดังกล่าวโดยเจ้าหน้าที่แต่ละแห่งสามารถออกแบบฟอร์มเอกสารต่าง ๆ online และติดรูปถ่ายโดยส่งตรงมายังกรมพิธีการทูต ซึ่งจะอนุมัติเอกสารต่าง ๆ online เช่นกัน เราได้จัดทำโครงการครอบคลุมทุกแห่ง ซึ่งช่วยลดขั้นตอนการทำงานจากเดิม 25 วันเป็น 5 วัน และลดการใช้กระดาษลงอีกจำนวนมาก ทั้งนี้โครงการฯ จะพัฒนาการเชื่อมโยงระบบกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต่อไป

3. การนำหลักประติบัติต่างตอบแทนมาปฏิบัติใช้ (Principle of Reciprocity)

3.1 กรมพิธีการทูตได้เริ่มใช้หลักการดังกล่าวเพื่อผลักดันให้สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ในต่างประเทศได้รับเอกสิทธิ์เท่าเทียมกัน ซึ่งประเทศที่ไม่ได้ให้เอกสิทธิ์ด้านยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มแก่ไทย รวมทั้งในเรื่องการเช่าที่ดินของสถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ และสถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในไทย ให้มีอัตราค่าเช่าและระยะเวลาเช่าให้เท่าเทียมและยุติธรรม ซึ่งรวมถึงกรณีของการเช่าที่ดินของสถานเอกอัครราชทูตบางประเทศโดยปรับขึ้นค่าเช่าที่ราชพัสดุในอัตราที่เหมาะสม

3.2 นอกจากนี้ ได้ร่วมมือกับบริษัทท่าอากาศยานสุวรรณภูมิใช้ข้อมูลจากจำนวนบัตรเข้าสนามบินที่สถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศได้รับ นำมาประกอบการพิจารณา

ออกบัตรเข้า-ออกสนามบิน เนื่องจากในอดีตสถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในไทยหลายแห่งถือครองบัตรดังกล่าวจำนวนมาก บางแห่งมีถึง 120 ใบ บางแห่ง 20 – 50 ใบ โดยสามารถเข้าไปถึงลานจอดเครื่องบิน ซึ่งมีความสุ่มเสี่ยงอย่างสูงต่อการรักษาความปลอดภัยของสนามบิน จึงได้ทำการปรับลดจำนวนการถือบัตรดังกล่าวไปจำนวนมาก

4. การแก้ไขปัญหาการละเมิดเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต

การจัดประชุมเพื่อป้องกันการละเมิดเอกสิทธิ์ฯ อย่างต่อเนื่องโดยมีหน่วยงานต่าง ๆ จากสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สันติบาล สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด บริษัทท่าอากาศยานฯ กรมขนส่งทางบก กรมพิธีการทูตจึงได้เวียนหนังสือเกี่ยวกับระเบียบต่าง ๆ ให้แก่คณะผู้แทนทางการทูตทราบทั้งเรื่องระเบียบการถือครองป้ายทะเบียนรถยนต์ทูต ขั้นตอนปฏิบัติการขอบัตรเข้า-ออกสนามบิน กฎหมายจราจรไทยและการเคารพกฎหมายจราจรอย่างเคร่งครัดหากฝ่าฝืนค่าปรับจะส่งผลต่อการระงับการโอนและจำหน่ายรถยนต์ดังกล่าว

5. การประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต

การจัดทำคู่มือเอกสิทธิ์ทางการทูต เล่ม 1 (ส่วนบุคคล) คู่มือเอกสิทธิ์ฯ เล่มที่ 2 (อาคาร/สถานที่) โดยใช้ภาษาง่าย ๆ และยกตัวอย่างเป็นกรณี เพื่อส่งเสริมความรู้และความเข้าใจในเรื่องนี้แก่หน่วยงานราชการต่าง ๆ นอกจากนี้ กองเอกสิทธิ์ฯ ยังได้ริเริ่มโครงการ outreach โดยจัดคณะเดินทางไปเยี่ยมเยียนและหารือกับกงสุลต่างประเทศที่ประจำอยู่ในจังหวัด

เชียงใหม่ สงขลา และขอนแก่น เพื่อรับฟัง ปัญหาที่ประสบในแต่ละท้องถิ่น และให้ความ ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่ง ที่ผ่านมามีได้ช่วยแก้ไขเรื่องการงดเว้นไม่ต้องนำ รถยนต์ไปตรวจสภาพที่กรุงเทพฯ แต่สามารถ ดำเนินการ ณ กรมขนส่งทางบกประจำจังหวัด

ความพยายามในการแก้ไขปัญหาและการ พัฒนางานด้านพิธีการทูตในช่วงปีที่ผ่านมา จะยังคงขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่องไม่มีวันจบ ติราบใดที่ไทยยังเป็นหนึ่งในสมาชิกที่เข้มแข็ง ของประชาคมโลกการแลกเปลี่ยนการเยือนใน ระดับต่าง ๆ และการอำนวยความสะดวกให้แก่ คณะผู้แทนทางการทูตที่ประจำการในประเทศ ไทยล้วนเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อการเจริญไมตรี กับต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนโลก ปัจจุบันที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ โลกเราแคบลง และก็มีพลวัตของการ เปลี่ยนแปลงสูงก่อให้เกิดประเด็นท้าทาย ใหม่ ๆ เช่นกัน อาทิ แนวปฏิบัติต่อเจ้าหน้าที่ อารักขาผู้นำที่ขออนุญาตนำอาวุธปืนเข้า ราชอาณาจักรและพกพาไปสถานที่ต่าง ๆ กรณีที่ผู้ต้องสงสัยค้ายาเสพติดวิ่งหนีเข้าไปใน สถานเอกอัครราชทูต การตีความของกฎหมาย ขัดกันระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและ กฎหมายภายในประเทศ กงสุลกิตติมศักดิ์และการ ใช้เอกสิทธิ์ฯ เกินขอบเขต องค์การระหว่าง ประเทศประเภทต่าง ๆ ที่มีเอกสิทธิ์ต่างกัน ปัญหามลพิษจากรถยนต์มือสองจำนวนมาก ที่นำเข้าโดยผู้ประกอบการ และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์การทูต เป็นต้น

กรมพิธีการทูตในยุค 4.0 จึงเป็นเรื่องของ การแก้ไขปัญหา ปรับปรุงการทำงานและพัฒนา วิธีการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพความ เป็นจริงในปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีเข้ามา สนับสนุนงาน และการดำเนินนโยบายโดย คำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นหลักสำคัญ สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ทรัพยากรมนุษย์หรือ บุคลากรของกรมพิธีการทูต ที่จะต้องใส่ใจและ ให้บริการแก่แขกต่างประเทศทุกระดับรวมทั้ง คณะผู้แทนทางการทูตที่ประจำการในไทย ด้วยใจและไมตรีจิต ซึ่งงานของเราจะช่วย ส่งเสริมภาพลักษณ์ไทยในสายตาชาวโลก ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย และสร้างรอยยิ้ม และความประทับใจให้เกิดขึ้น

การทูตไทยในทศวรรษหน้า : การทูตเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

กาญจนา ภัทรโชค
อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ

ท่านบรรณาธิการวารสารสาทรนุสรณ์ขอให้ช่วยเขียนมุมมองเกี่ยวกับอนาคตของกระทรวงการต่างประเทศในทศวรรษหน้า โดยขอให้เขียนเน้นในสายงานพหุภาคีซึ่งเป็นงานที่ข้าพเจ้ารับผิดชอบอยู่ในขณะนี้ ก่อนที่จะเน้นลงในส่วนนั้น ขออนุญาตเขียนในภาพรวมก่อน

บริบทของการต่างประเทศ ในทศวรรษหน้าจะเป็นอย่างไร

คำถามนี้ยากแก่การตอบ เพราะทุกวันนี้ความแน่นอนที่สุดคือความไม่แน่นอน คาดการณ์ได้ยากมาก ขึ้นอยู่กับผู้นำที่ขึ้นมาครองอำนาจ กระแสสังคม ภัยพิบัติ เศรษฐกิจ การเมือง และปัจจัยอื่นๆ อีกมากมายนโยบายที่รัฐบาลหนึ่งประกาศไว้ อาจถูกล้มล้างโดยอีกรัฐบาลหนึ่งเสียเฉยๆ อันนี้ ดูได้จากกรณีของสหรัฐฯ ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องการถอนตัวจากความตกลงปารีส และยูเนสโก ทำทีในเรื่อง JCPOA อิหร่าน ซีเรีย เกาหลีเหนือ และล่าสุดการถอนตัวออกจากคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติของสหรัฐฯ เมื่อเดือนมิถุนายน 2561 โดยส่วนตัวข้าพเจ้าจึงเห็นว่า scenario planning สำคัญ แต่ไม่สำคัญเท่าการรู้จักตัวเองให้ดี

ในขณะที่เรากำลังพูดกันถึง Disruptive Technology และการปรับตัวของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งภาคเอกชนจะมีความตื่นตัวสูงภาครัฐเองก็ต้องปรับตัวเช่นกัน การทูตการต่างประเทศก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะถูกกระทบ ปัจจุบันความรู้ในด้านการต่างประเทศไม่ได้จำกัด

อยู่เพียงในแวดวงนักการทูต แต่สมัยนี้ภาคธุรกิจ การธนาคาร ภาควิชาการหรือแม้แต่ประชาชนทั่วไปก็อยู่ในวิสัยที่จะมีความรู้ในด้านการต่างประเทศได้มากหรือแม้แต่มากกว่านักการทูต และเป็นผู้เล่นในการติดต่อกับต่างประเทศได้อย่างมาก การติดต่อระหว่างภาคประชาชนผ่านการท่องเที่ยว การสื่อสารผ่าน social media ทำให้การต่างประเทศเข้าถึงทุกครัวเรือน การดำเนินงานด้านการต่างประเทศของรัฐจึงย่อมต้องมีการปรับเปลี่ยน นอกจากนั้น ยังจำเป็นต้องหาวิธีใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อให้การบริการประชาชนมีการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณค่าเพิ่ม โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง เช่น ด้านกงสุล สัญชาติและนิติกรณ์ การคุ้มครองคนไทยในต่างประเทศ หรือแม้แต่การเลือกตั้งของคนไทยที่พำนักอยู่ในต่างประเทศ

ในอนาคต คนที่จะเข้ามาสู่อาชีพนักการทูต คงน้อยลง เด็กรุ่นใหม่มีโอกาสสัมผัสโลกภายนอกมากกว่าคนรุ่นก่อน การเดินทางไปต่างประเทศมีค่าใช้จ่ายที่ลดลง การไปต่างประเทศเป็นเรื่องธรรมดา เด็กรุ่นใหม่ไม่ชอบการทำงานประจำรับเงินเดือนและนั่งกับโต๊ะ โดยเฉพาะระบบ

ราชการไม่น่าจะ attractive ต่อวิถีชีวิตของ
เด็กรุ่นใหม่ นัก แถมเงินเดือนข้าราชการก็ยัง
ไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพ ยกเว้นเวลาออกไป
ประจำการในต่างประเทศซึ่งข้าราชการได้
เบี้ยเลี้ยงพิเศษเพื่อให้อาหารครองชีพได้ระหว่าง
ปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศ

การเมืองไทย สังคมไทย อันนี้ยากจะ
คาดเดา แต่คาดว่าน่าจะยังซับซ้อนและมึ
นงง ความไม่แน่นอนสูงเช่นกัน จะเป็นอย่างไร ก็คง
ต้องปรับตัวกันไป ข้อดีคือ สังคมไทยเราเป็น
สังคมที่มีความยืดหยุ่นและความต้านทานสูง
เราก็ผ่านวิกฤตการณ์กันมามากอยู่

การทูตไทยควรเป็นเช่นไร

เมื่อคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงและ
ความไม่แน่นอนต่างๆ ข้าพเจ้าเห็นว่า

1. การทูตไทยยังต้องตั้งอยู่บนหลักการ และผลประโยชน์ของชาติ

ที่จริงอันนี้เป็นเรื่องปกติที่ดำเนินการกัน
มาทุกยุคทุกสมัยแต่ในบรรยากาศของความ
ไม่แน่นอน การดำเนินการทางการทูตของไทย
ต้องยังตั้งอยู่บนฐานที่ไม่สั่นคลอนง่าย โดยต้อง
ตั้งอยู่บนหลักการสากลอันได้แก่ สันติภาพ
ความเสมอภาค สิทธิมนุษยชน และหลัก
มนุษยธรรม บนผลประโยชน์ของไทย ทั้งในด้าน
เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความอยู่ดีกินดี
ของประชาชนไทย

การตีความคำว่าผลประโยชน์แห่งชาติ ต้องกว้างขวางครอบคลุมมากกว่าแค่เม็ดเงิน

บางคนเห็นว่าเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็น
ค่านิยมฝรั่งตะวันตก หรือเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็น
เรื่องเงื่อนไขทางการค้า หรือเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่อง
ของพวกเขาโลกสวย ข้าพเจ้าเห็นตรงกันข้ามและ
เห็นว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องใกล้ตัว หากเราทำไม่ดี
เบียดเบียนผู้อื่น เบียดเบียนธรรมชาติ เบียดเบียน

ทรัพยากรของคนรุ่นหลัง โลกจะอยู่กันอย่างไร
เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่เราต้องรับผิดชอบ

การที่ตั้งอยู่บนหลักที่มั่นคงนั้น ไม่ได้
หมายถึงว่าเราจะไม่มีมียืดหยุ่น นักการทูต
ไทยต้องมีทักษะในการเจรจา รู้เขา รู้เรา มีความ
รอบรู้ มีทักษะในการฟังที่มากกว่าหรือดีพอๆ
กับการเขียน การพูด การอ่าน ต้องรู้จัก read
between the lines ถึงท่าทีของฝ่ายต่างๆ ได้
ต้องรู้จักพูดเป็น อธิบายเป็นให้แต่ละฝ่ายเข้าใจ
ในท่าทีที่เป็นหลักการของไทย/ผลประโยชน์
ของไทย โดยเราต้องไม่ปรับเปลี่ยนท่าทีไปตาม
แรงกดดันจนอธิบายไม่ได้ ประเทศมหาอำนาจ
ทั้งหลายต้องเคารพท่าทีที่เป็นหลักการของไทย
และประเทศเล็กๆ ด้วย อันนี้อาจจะฟังดูโลกสวย
อีกแล้ว แต่อันนี้เป็นหลักสำคัญของการทูต
พหุภาคี เมื่อเป็นประเทศเล็ก ก็ต้องรวมตัวกัน
เพื่อมีปากมีเสียงและพยายามสร้างสังคมโลก
ที่อยู่บนหลักนิติธรรม (rules-based) แน่แน่นอน
ที่สุด เราก็ต้องซ่งตรงดูให้ดีและต้อง realistic
และ practical ด้วย ไม่ใช่จะแสดงหลักการโดย
ไม่ฟังเหตุฟังผล อย่างที่พระพุทธเจ้าสอนไว้
เราพูดในสิ่งที่จริง เป็นประโยชน์ ด้วยความเมตตา
และรู้กาลเทศะ การแสดงท่าทีของเราในเวที
พหุภาคีก็เป็นเช่นนั้นแล

2. การทูตไทยยุคใหม่ต้องใช้ประโยชน์ เพิ่มขึ้นจากเทคโนโลยี

ในขณะที่โลกและสังคมถูกกระทบจาก
เทคโนโลยี เราต้องเตรียมตัว ปรับเปลี่ยน และ
คิดไปข้างหน้าว่า เราจะใช้ประโยชน์อะไรจาก
เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้ digital tech-
nology กับงานบริการประชาชน งานนิติกรรม
งานบริการคณะทูต งานเลือกตั้งในต่างประเทศ
เพื่อช่วยให้งานรวดเร็วขึ้น และลดต้นทุนทั้งเวลา
บุคลากรและงบประมาณ ในอนาคตเราคงจัดทำ

วิชาโดยใช้เทคโนโลยีช่วยได้มากขึ้น วันก่อนข้าพเจ้าเพิ่งทำวิชาไปศรีลังกา มันง่ายมาก กรอกออนไลน์ จ่ายออนไลน์ด้วยบัตรเครดิต วันรุ่งขึ้นได้เอกสารตอบรับอนุญาตให้เดินทาง ในวันเดินทางเข้าประเทศต้องให้เอกสารที่ใช้ตรงกับที่กรอก จบเท่านั้น ถ้าทำเช่นนี้ต่อไปเราน่าจะลดจำนวนเจ้าหน้าที่ในส่วนนี้ได้

กระทรวงการต่างประเทศคงต้องมีคนที่รู้เรื่อง digital technology มากกว่านี้ ศูนย์ ICT ควรได้รับการเพิ่มบุคลากรและงานเชิงรุก หรือเราควร outsource งานด้าน IT ให้บริษัทมืออาชีพดูแลไปเลย กระบวนการตัดสินใจและแลกเปลี่ยนข้อมูลควรต้องกระทำผ่าน digital platform มากขึ้น เพื่อลดขั้นตอนและเวลา

3. การทูตไทยต้องมีหุ้นส่วนใหม่ๆ การทูตการต่างประเทศไม่ใช่เรื่องของกระทรวงการต่างประเทศเท่านั้น

ทุกหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน เราต้องทำด้วยกัน โดยส่วนตัว ข้าพเจ้าไม่คัดค้านการที่หน่วยงานอื่นๆ จะส่งคนไปประจำการในสถานทูตของไทยในต่างประเทศ หากมีความจำเป็นและผลประโยชน์เด่นชัด และต้องทำงานเป็นทีมประเทศไทยกันให้ได้ อย่างแท้จริงภายใต้การนำของเอกอัครราชทูต ภายใต้ยุทธศาสตร์และเป้าหมายเดียวกัน การส่งข้าราชการไปทำงานในต่างประเทศต้องเป็นไปเพื่องานและผลประโยชน์ของประชาชนอย่างคุ้มค่า เอกอัครราชทูตต้องมีภาวะผู้นำ และทักษะการเป็นผู้นำทีม

บทบาทของภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ มีเพิ่มขึ้นได้เสมอ เราเพียงแต่ต้องคิดว่าเราจะร่วมกัน co-create policies อย่างไร จะร่วมกันติดตามการปฏิบัติตามนโยบายหรือการบังคับใช้กฎหมายอย่างไร ปัจจุบัน กรมองค์

การระหว่างประเทศทำงานกับหลายภาคส่วน แม้กรมเราเล็ก แต่ใจเราใหญ่ เราจึง reach out ไปทำงานกับคนต่างๆ

ในแง่สิทธิมนุษยชน เรามีหน่วยงานเพื่อนมิตรที่เยี่ยมยอดคือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมเราร่วมงานกันมาจนถึงจุดที่ว่า ใครจะทำอะไร เราจะชวนกันทำ ด้วยวิธีนี้ เราทั้งสองหน่วยงานสามารถใช้ทรัพยากรบุคคล เวลา งบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในขณะเดียวกัน ร่วมกันสร้างงานและสร้างผลดีให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ในแง่การพัฒนา เรามีเพื่อนในภาคประชาสังคม มีมูลนิธิมันพัฒนา สมาคมการจัดการแห่งประเทศไทย เครือข่ายมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน SDG Move ของ สกว. เรายังได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการในด้านต่างๆ

ประเทศไทยกับการทูตพหุภาคี

ประวัติศาสตร์การทูตพหุภาคีของไทยที่ผ่านมาถือว่าทรงคุณค่า ไทยเป็นประเทศจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประเทศเดียวที่เป็นสมาชิก League of Nations เราใช้การทูตพหุภาคีเพื่อสร้างเสริมบทบาทของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศมาตั้งแต่นั้น อันนี้ขอแนะนำให้อ่าน Siam and the League of Nations : Modernisation, Sovereignty and Multilateral Diplomacy, 1920-1940 โดย Stefan Hell

ในห้วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1946 และพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ดำรงตำแหน่งประธานสมัชชาสมัชชาสามัญ ครั้งที่ 11 เมื่อปี

ค.ศ. 1956 คนไทยที่เคยดำรงตำแหน่งสำคัญในหัวขบวนนี้ มีอาทิ ดร. ศุภชัย พานิชภักดิ์ ผู้อำนวยการใหญ่องค์การการค้าโลกและเลขาธิการ UNCTAD เอกอัครราชทูต สีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว เอกอัครราชทูตผู้แทนถาวร ณ นครเจนีวา ดำรงตำแหน่งประธานคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติในหัวขบวน ค.ศ. 2010-2011 และเอกอัครราชทูตวิรัชชัย พลาศัย ในฐานะประธานกลุ่ม 77 ที่นครนิวยอร์ก เมื่อปี 2559 ที่จริงมีอดีตเอกอัครราชทูตอีกมากมายที่มีบทบาทเข้มแข็งในเวทีพหุภาคี ไม่ว่าจะเป็นท่านทูตมนัสพาสน์ ชูโต ท่านทูตเดชบุณนาค ท่านทูตอัษฎา ชัยนาม ท่านทูตลักษณาจันทร์ เลหาพันธุ์ ท่านรองปลัดกระทรวงฯ ธาณีทองภักดี ความมุ่งมั่นพลโดยนิสัยของคนไทย ความไม่มี historical baggage และไม่มี hidden agenda ทำให้บทบาทไทยในฐานะสะพานเชื่อมความแตกต่างระหว่างฝ่ายต่างๆ มักได้รับการยอมรับและกล่าวขานชื่นชม

มากล่าวถึงปัจจุบัน ข้าพเจ้าในฐานะอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศอาจมีแนวคิดในเรื่องการทูตพหุภาคีต่างกับ conventional wisdom อยู่บ้าง สำหรับข้าพเจ้า การทูตพหุภาคีไม่ใช่เรื่อง representation หรือการมีบทบาทในต่างประเทศเท่านั้นหรือเป็นหลักใหญ่ โดยเฉพาะในภาวะที่บ้านเมืองอยู่ในห้วงปฏิรูป เช่นปัจจุบัน ข้าพเจ้าเชื่ออย่างแท้จริงในเรื่องการเชื่อมไทยสู่โลก และเชื่อมโลกสู่ไทย ไปบรรยายที่ไหน ก็มักจะบอกว่า งานของกระทรวงการต่างประเทศคือเช่นนี้ ในแง่ของงานกรมองค์การระหว่างประเทศที่ทำอยู่ สิ่งทีบอกน้องๆ เสมอก็คือ เรื่องที่เราจะมีบทบาทสำคัญในเวทีระหว่างประเทศต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนเรา เพราะกรมเรา

กระทรวงเรามีบุคลากรจำกัด จะเล่นทุกอย่างในโลกคงไม่ได้ และเราต้องมองเวทีระหว่างประเทศและสหประชาชาติในลักษณะที่เชื่อมโยงกับผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมของประชาชนเราให้ได้ ไม่ใช่เวทีที่เสียเวลาเจรจาหรือพูดมากกว่าทำ

บทบาทในการเชื่อมไทยสู่โลก คือ เมื่อเรามีดีอะไร เราก็ก็นำไปแบ่งปันกับคนอื่นเขา อันนี้ทำให้การทำงานในเรื่อง SEP for SDGs หรือ Sufficiency Economy Philosophy for Sustainable Development Goals เป็นเรื่องที่เราเอาใจจริงเอาจ้ง เพราะเราเชื่อในผลงานที่เห็นจากการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง จากตัวอย่างการเติบโตอย่างยั่งยืนของชุมชนที่ได้ยึดถือตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เราเห็นว่า SEP เป็นแนวทางที่ควรได้รับการเผยแพร่ไปเป็นแบบอย่างเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ไม่ได้จำเป็นว่าประเทศไทยทั้งประเทศจะต้องพัฒนากันอย่างยั่งยืนแล้วทั้งประเทศ จึงค่อยไปเผยแพร่ การพัฒนาประเทศต้องเริ่มจากฐานรากชุมชนที่เข้มแข็งต้องมาจากความรู้ความต้องการของพื้นที่ต้อง “ระเบิดจากข้างใน” การพัฒนานั้นถึงจะยั่งยืน นอกจากนั้น เรายังเห็นว่า การที่โลกหรือประชาคมระหว่างประเทศตระหนักและยอมรับ SEP จะช่วยทำให้คนไทยได้ตื่นรู้ว่ามีของดีที่เราต้องยิ่งปฏิบัติให้มาก ใช้ให้เป็น ดังนั้นในห้วงที่ประเทศไทยเป็นประธานกลุ่ม 77 ไทยจึงได้เน้นการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน และไทยน่าจะมีส่วนต่อในเรื่องการพัฒนายั่งยืนบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ในกรอบเวทีระหว่างประเทศอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น ACMECS, ACD, ASEAN

บทบาทในการเชื่อมโลกสู่ไทย อันนี้ ก็มีความสำคัญมาก มีหลายเรื่องที่ยังเป็นความท้าทายของไทย เราอาจเรียนรู้ได้จากประชาคมระหว่างประเทศ เช่น ในเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องสิทธิมนุษยชน ธรรมชาติ การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ การต่อต้านคอร์รัปชัน เด็ก ผู้หญิง ผู้พิการ มาตรฐานที่เป็นสากลในเรื่องเหล่านี้ เราสามารถรับรู้ นำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของไทย เสนอแนะแนวทางปฏิรูป มาตรการ กฎหมายใหม่ๆ เพื่อคุ้มครองประชาชนไทย

ไทยเป็นภาคีสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ อนุสัญญาสิทธิเด็ก สิทธิผู้พิการ การขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ การต่อต้านการทรมาน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กติกาและอนุสัญญาระหว่างประเทศเหล่านี้ได้ช่วยนำมาตราฐานสากลมาเป็นประโยชน์แก่ประชาชนไทย และการเข้าเป็นภาคีสัญญาเหล่านี้จะต้องผ่านการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าประเทศไทยมีความพร้อม กฎหมายของเราไม่ขัด จึงจะสามารถเข้าร่วมเป็นภาคีได้ ไม่ใช่เรื่องการตัดสินใจของกระทรวงการต่างประเทศเท่านั้น

ในห้วงหลายปีมานี้ ข้าพเจ้าได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำรายงานประเทศ ร่วมในคณะนำเสนอรายงานประเทศด้วยวาจาต่อคณะกรรมการของสหประชาชาติประจำอนุสัญญาหลายฉบับในห้วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งถือเป็นประสบการณ์ที่ล้ำค่ามาก ในแง่การได้รับทราบความคืบหน้าและความท้าทาย

ในเรื่องเหล่านี้ของสังคมไทย และการพยายามช่วยกันผลักดันแก้ไขปัญหายังมีอยู่เป็นงานที่ท้าทายและมีคุณค่ายิ่ง การได้มีโอกาสเข้าใจและร่วมแก้ไขปัญหาคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเมืองไทย การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การผลักดันเวทีสาธารณะหรือวัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำงานร่วมกันของฝ่ายต่างๆ ในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นอีกงานหนึ่งที่พวกเราที่กรมองค์การระหว่างประเทศทำได้ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย อาจฟังดูเหมือนไม่ใช่งานของกระทรวงการต่างประเทศ แต่เราคิดว่า กระทรวงการต่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งของทีมประเทศไทย เราต้องช่วยกันแก้ไข ปฏิรูป และส่งเสริมความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ทั้งดงาม งานของเราแต่ละวันต้องมีคุณค่าต่อประเทศไทย ไม่เลือนลอย

ปัจจุบันไทยมีบทบาทในประเด็นสำคัญๆ ของโลก ถ้าจะดูจากเวทีต่างๆ ที่ไทยดำรงตำแหน่งอยู่ ดังนี้ ไทยเป็นสมาชิกคณะมนตรีองค์การทางทะเลระหว่างประเทศ หรือ International Maritime Organization มา 7 สมัยติดต่อกัน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2006 ที่จริงการเป็นสมาชิกก็ไม่ได้หมายถึงเราจะมียุทธศาสตร์ active เสมอไป แต่อย่างน้อยก็สะท้อนว่าเป็นเรื่องที่เราให้ความสำคัญ อันที่เราให้ความสำคัญอีกอันและเป็นสมาชิกมายาวนานคือ คณะกรรมาธิการยาเสพติดแห่งสหประชาชาติ หรือ Commission on Narcotics Drugs โดยเราเน้นเผยแพร่เรื่องการพัฒนาทางเลือกทดแทน หรือ Alternative Development มากกว่าที่จะเน้นปราบปรามอย่างเดียว โดยเฉพาะการพัฒนาทางเลือกทดแทนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่จริงในปัจจุบัน มีอีกหลายองค์กรที่ไทยเป็นสมาชิก

หรือเป็นคณะกรรมการบริหารที่ต้องได้รับการเลือกตั้ง ในแง่บุคคล อาจจะเอยมาเป็นตัวอย่างเพียงสองสามท่าน ได้แก่ เอกอัครราชทูตเกรียงศักดิ์ กิตติชัยเสรี ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลฎีกาหมายทะเลระหว่างประเทศ วาระปี ค.ศ. 2017 ถึง 2026 นายมณฑิร บุญตัน สมาชิกคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิคนพิการ ระหว่างปี 2012-2020 สองสมัยด้วยกัน อาจารย์มณฑิรเองเป็นผู้พิการทางสายตา ท่านเป็นคนเก่งมากและเป็นปากเสียงให้ผู้พิการทั่วโลก มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการยกย่องอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของผู้พิการ

พระบรมวงศานุวงศ์ของไทยเองทรงได้รับการชื่นชมและถวายพระเกียรติ อาทิ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ทรงได้รับการทูลเกล้าถวายรางวัล UNDP Human Development Lifetime Achievement Award เมื่อปี ค.ศ. 2006 จากการทรงงานด้านการพัฒนาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปฏิบัติหน้าที่ทูตพิเศษของโครงการอาหารโลก (World Food Programme: WFP) ด้านอาหารโรงเรียน และทูตพิเศษโครงการ Zero Hunger ขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations : FAO) ทั้งยังทรงเป็นทูตสันถวไมตรีด้านการสร้างความเข้มแข็งแก่เด็กและเยาวชนกลุ่มน้อยในด้านการศึกษาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ให้กับองค์การยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) นอกจากนี้พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา

ทรงดำรงตำแหน่งทูตสันถวไมตรีด้านการส่งเสริมหลักนิติธรรมและระบบงานยุติธรรมทางอาญาสำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime : UNODC) พระองค์ภาฯ ทรงปฏิบัติหน้าที่เอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียนนา และเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรแห่งประเทศไทยประจำสำนักงานสหประชาชาติ ณ กรุงเวียนนา ระหว่างปี 2555-2557 พระองค์ท่านทรงพระปรีชาสามารถและทรงงานจริงจัง เป็นที่ชื่นชมมาก

เวทีที่ไทยจะมีบทบาทในอนาคต โดยส่วนตัว ข้าพเจ้าเห็นว่า เรื่องที่ไทยควรให้ความสำคัญคือเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะจะยังคงเป็นความท้าทายของไทย ของประเทศในภูมิภาคและของโลกต่อไปอีกนานเท่าอนาน และเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อประชาชนไทยและมนุษยชาติ ตลอดจนโลกใบนี้ อันหนึ่งที่เรามองเห็นอยู่คือ บทบาทของไทยในด้าน Science, Technology and Information for SDGs เนื่องจากเราเห็นว่าหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยมีบุคลากรที่มีความสามารถมาก น่าจะเพิ่มบทบาทในเวทีระหว่างประเทศได้มากขึ้น ในลักษณะเดียวกับที่ผู้แทนด้านสาธารณสุขของไทยได้เข้าไปมีบทบาทในเวที WHO และเวทีของสหประชาชาติอย่างเข้มแข็ง โดยกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการต่างประเทศได้ร่วมกันจัดทำ Thailand's Global Health Strategies เพื่อให้การมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศของไทยในด้านสาธารณสุขเป็นไปอย่างสอดคล้อง มีทิศทาง บทบาทของไทยในด้านสาธารณสุขในเวทีโลกในปัจจุบันมีเช่น การเผยแพร่

ความสำคัญของหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือ Universal Health Coverage เราได้ จุดประกายความหวังให้ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายว่า ไม่ต้องรวยก็สามารถลงทุนเพื่อ สุขภาพของประชาชนได้ นอกจากนี้ เรายังมี บทบาทเข้มแข็งในเรื่องโรคไม่ติดต่อหรือ NCD, โรคติดเชื้อดื้อยา และเรื่องการเข้าถึงบริการ สุขภาพของแรงงานต่างด้าวและกลุ่มชายขอบ

ในเรื่อง STI for SDGs นั้น เรามองกันว่า เทคโนโลยีของไทย more affordable and more applicable สำหรับประเทศกำลังพัฒนา และเรามองว่า มีตัวอย่างดีๆ มากมายที่ไทย ทำในเรื่องการใช้เทคโนโลยีมาบริหารจัดการ การใช้น้ำ การแก้ปัญหาที่ดินทำกิน การคัดเลือก เมล็ดพันธุ์พืช การปลูกพืชที่สอดคล้องตาม ฤดูกาล การป้องกันภัยพิบัติ ดังนั้น การเพิ่ม บทบาทของไทยในเวทีในด้าน STI for SDGs น่าจะช่วยสร้าง visibility ให้แก่ไทยได้อีกระดับ หนึ่งและเป็นประโยชน์ต่อโลก

ข้าพเจ้ามองว่า การมีบทบาทในเวที ระหว่างประเทศของประเทศไทยถ้าจะทำให้ดี และจะขยายบทบาท กระทรวงการต่างประเทศ จำเป็นต้องช่วยสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ ให้เพิ่ม บทบาทในเวทีที่เป็นเรื่องของหน่วยงานนั้นๆ อย่างเข้มแข็ง ไม่มีทางที่คนกระทรวงการ ต่างประเทศจะรู้ทุกเรื่องอย่างลึกซึ้งได้ เรื่อง ในโลกนี้เยอะมาก สิ่งที่เราต้องทำคือ สามารถ ระบุเวทีที่สำคัญ ช่วยเสริมสร้างศักยภาพ ทักษะ ให้หน่วยงาน เป็นลมใต้ปีกที่ช่วยส่งให้บินไป ได้ถูกทิศทางและอย่างสง่างาม ข้าพเจ้ามอง หน่วยงานเป็นหุ้นส่วน และมองว่ายิ่งเรามี หุ้นส่วนมาก มีเพื่อนมาก เราก็ช่วยกันทำงาน ได้มาก ไม่ได้ต้องเป็นกระทรวงการต่างประเทศ หรือนักการทูตเท่านั้นที่ไปเล่นบทบาทนำในเวที

ระหว่างประเทศ ยกเว้นในเรื่องที่เป็นประเด็น การเมืองและ cross cutting และอาศัย ความรู้กว้างในลักษณะที่ transdisciplinary ที่กระทรวงการต่างประเทศอาจช่วยได้มากกว่า ในขั้นนี้ เนื่องจากเราต้องเข้าทุกเวที อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดของกระทรวงการต่างประเทศก็คือ จำนวนบุคลากรที่มีน้อยมาก

อีกอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือเรื่องการ ขาดงบประมาณ เพราะแต่ละกระทรวงมักเห็น งานภายในประเทศเป็นงานหลัก จึงมักไม่ได้ตั้ง งบประมาณไว้เพื่อการไปเรียนรู้หรือมีบทบาทใน เวทีระหว่างประเทศ หรือเมื่อไป ก็มักจะเป็นระดับ ผู้ใหญ่ โอกาสของระดับเด็กๆ ชั้นผู้น้อยที่จะไป เรียนรู้ในเวทีระหว่างประเทศจึงมีไม่มาก ปัจจุบัน ถ้าเราเห็นว่ามีข้าราชการระดับเจ้าหน้าที่ของ กระทรวงใดที่มีศักยภาพ เราก็พยายามระบุตัว บุคคลเชิญน้องไปร่วมประชุมเรียนรู้ในต่างประเทศ โดยเราออกงบประมาณค่าใช้จ่ายให้ เราถือเป็น การลงทุนในทรัพยากรบุคคลของประเทศ

การทูตไทยในทศวรรษหน้า ไม่ว่าจะตัวแปร ของโลกภายนอกและสถานการณ์ภายในประเทศ จะเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะยังมีสหประชาชาติหรือ มีกลไกอื่นใดขึ้นมาแทนที่ ไม่ว่าจะกลุ่มความร่วมมือ จะปรับเปลี่ยนเป็นใครไปรวมกับใคร อำนาจของ ประเทศใดจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง ที่สำคัญคือ เราต้องจับหลักของเราเองให้มั่น เข้าใจว่า อะไรคือจุดอ่อน จุดแข็งของเราอะไรคือความ ทำทายของประเทศเรา สังคมเรา และในฐานะ นักการทูต ผู้ที่ออกไปเรียนรู้จากโลกข้างนอก เรามีหน้าที่ต้องเชื่อมโลกสู่ไทยและเชื่อมไทย สู่โลก และต้องมีหน้าที่เป็นลมใต้ปีกให้ทุกหน่วย งานและให้ทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนนำพา สังคมเราไปข้างหน้าด้วยกันอย่างยั่งยืน

TOWARDS SDGs : “คบเด็กสร้างเมือง”

กัลยัณนา เหมกมล
นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา)
และ ปุณณภา ผดุงโยธี
นักการทูตปฏิบัติการ
กองกิจการเพื่อการพัฒนา กรมองค์การระหว่างประเทศ

กระทรวงการต่างประเทศ โดยกรมองค์การระหว่างประเทศ ได้จัดการเสวนาระดับเยาวชน เรื่อง SDGs สร้างด้วยกัน ตอน “คบเด็กสร้างเมือง” เพื่อสร้างความตระหนักรู้และเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความเห็นกับกลุ่มเยาวชนเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งการเสวนาฯ ได้รับความสนใจจากเยาวชนทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาที่เข้าร่วมจำนวนกว่า 160 คน ทั้งที่เป็นผู้แทนสภาเด็กและเยาวชน กทม. และเยาวชนผู้สนใจทั่วไป โดยการเสวนาเยาวชนครั้งนี้ถือเป็นภาคต่อของการเสวนาเยาวชนเกี่ยวกับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ที่กระทรวงฯ ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2560 และเป็น การดำเนินการอย่างต่อเนื่องของกระทรวงฯ เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะเยาวชนที่สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Agent of Change) และนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

“เยาวชนคือผู้นำการเปลี่ยนแปลง”

ในช่วงพิธีเปิด นางกาญจนา ภัทรโชค อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ กล่าวว่ในปัจจุบันโลกต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ มากมาย อาทิ ปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นทั้งบนบกและในทะเล ปัญหาพื้นที่สีเขียวลดลง ปัญหาระดับน้ำทะเลสูงขึ้น

ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ล้วนเกิดจากการกระทำของมนุษย์และส่งผลกระทบต่อในเชิงลบกลับมาที่ตัวมนุษย์เอง และเน้นย้ำว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวของทุกคน ซึ่งทุกคนมีบทบาทและหน้าที่ในการร่วมกันแก้ไขปัญหเหล่านี้ มิเช่นนั้น ผลกระทบดังกล่าวจะตกไปสู่คนรุ่นต่อไป นอกจากนี้ ปัญหาในโลกปัจจุบัน

ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ประเด็นสิ่งแวดล้อม แต่ยังมีปัญหาด้านสังคม อาทิ การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของไทย การโยกย้ายถิ่นฐานเข้าสู่สังคมเมือง การขาดการศึกษาที่มีคุณภาพ การเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างไม่ทั่วถึง และโดยที่เยาวชนถือเป็นกำลังสำคัญของประเทศ จึงควรมองปัญหาเรื่องเมืองให้ครอบคลุม การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มจากตัวบุคคลโดยการ “ระเบิดจากข้างใน” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร สิ่งที่สำคัญคือ เราจะต้องตระหนักว่าการเปลี่ยนแปลงควรเริ่มจากที่ใด และพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นปัญหาและอุปสรรค จึงจะสามารถหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้และก้าวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน

“เยาวชนและอนาคตที่ยั่งยืน”

คุณเดียร์ตรา บอยด์ ผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำประเทศไทย (United Nations Resident Coordinator – UNRC) ได้กล่าวปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “เยาวชนและอนาคตที่ยั่งยืน” (Youth and Sustainable Future) มีใจความสำคัญว่า (1) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาประเทศ แก้ไขปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ ที่โลกกำลังเผชิญ อาทิ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ความยากจน การศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึง การสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหาใหม่ ๆ เช่น ปัญหาการขยายตัวของความเป็นเมือง (urbanization) เป็นต้น ดังนั้น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นเหมือนแผนที่นำทาง (road map) สำหรับโลกยุคปัจจุบัน (2) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีความสำคัญต่อการบรรลุ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือและความคิดสร้างสรรค์จากเหล่าเยาวชนในทุกๆปีที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ นำโดยเลขาธิการสหประชาชาติ จะยิ่งถึงความสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้แทนเยาวชน ซึ่งประเทศไทยนับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน (3) เยาวชนยุคปัจจุบันอาศัยอยู่ในยุคที่มีการขยายตัวของความเป็นเมือง (urbanization) โดยสังคมเมืองมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ จากสถิติพบว่าสังคมเมืองประกอบเป็นเพียงร้อยละ 2 ของพื้นที่ทั้งหมดบนพื้นโลก แต่กลับสร้างรายได้ถึงร้อยละ 70 ของเศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ตาม แนวโน้มของการขยายตัวของความเป็นเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา นำมาซึ่งปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ จำนวนมาก ดังนั้น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 11 ซึ่งเกี่ยวกับเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน จึงมีวัตถุประสงค์รับมือกับการขยายตัวของเมือง โดยคำนึงถึงการทำให้เมืองและชุมชนนั้นปลอดภัย มีความสามารถในการปรับตัวอย่างครอบคลุมทั่วถึงสำหรับทุกคน และมีความยั่งยืน (4) ระดับการพัฒนามนุษย์ (Human Development) เป็นดัชนีหนึ่งที่ยังคงการสหประชาชาติใช้วัดระดับการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ มีลักษณะเป็นดัชนีชี้วัดแบบเฉพาะที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการมีชีวิตที่ดีและมีประสิทธิภาพ (productive life) โดยวัดจากองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ รายได้ การศึกษา และลักษณะที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ หากวัดระดับการพัฒนาของประเทศไทยจากระดับรายได้ ไทยจะจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลาง แต่หากวัดจากระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไทยจะอยู่ในกลุ่ม

ประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์ระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเยาวชนไทยอาศัยอยู่ในสังคมที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ และก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ (5) ได้ยกคำพูดของนางสาว Jayathma Wickramanayake ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติ ด้านเยาวชน (UNSG's Envoy of Youth) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “ประชาชนยุคปัจจุบันมีความเพียบพร้อมทั้งด้านความรู้ ความกระตือรือร้น และเทคโนโลยีอย่างไม่เคยมีมาในยุคก่อน โดยเยาวชนคืออาวุธลับที่จะนำพาประเทศไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Never before has a generation been so well-equipped – with the knowledge, the passion, and the technology – to put the planet and our societies on a sustainable path. Young people are the secret weapon to achieving the Sustainable Development Goals)

“วาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง”

คุณแทม ฮอง ผู้เชี่ยวชาญจากโครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ (UN-Habitat) ได้กล่าวว่า เยาวชนคือผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยปัจจุบันประชากรโลกกว่า 1.8 พันล้านคนเป็นเยาวชนอายุระหว่าง 10 ถึง 24 ปี ส่วนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเองก็มีประชากรเป็นเยาวชนถึงร้อยละ 60 ของประชากรทั้งหมด นายแทม ฮอง ได้กล่าวถึง “วาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง” (New Urban Agenda – NUA) ซึ่งถือเป็นแผนที่นำทางของโลกในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองและชุมชนที่ยั่งยืนว่า NUA ได้ตระหนักถึงบทบาทและศักยภาพของเยาวชนในการขับเคลื่อนชุมชน

ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่เดียวกัน การขับเคลื่อน NUA จำเป็นต้องอาศัยศักยภาพของเยาวชนในการมีส่วนร่วมวางกรอบนโยบาย และโน้มน้าวให้หน่วยงานด้านบริหารวางแผนเมืองที่มีลักษณะปลอดภัย เป็นเมืองที่น่าอยู่สำหรับเพื่อทุกคน และมีบริการที่ตอบสนองต่อประชาชนทุกกลุ่ม จึงขอเรียกร้องให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองให้มากขึ้น โดยเริ่มจากการพูดคุยและหารือกันว่า ตนเองสามารถทำอะไรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนและสังคมที่ยั่งยืนได้บ้าง (What can my own individual contribution to development be?)

“เปิดหูเปิดตา...สู่วาระการพัฒนา ระดับโลก”

คุณวงศกร ชัยชนะ นักการทูตปฏิบัติการ กองกิจการเพื่อการพัฒนา ได้บรรยายในหัวข้อ “เปิดหูเปิดตา...สู่วาระการพัฒนาระดับโลก” ว่า ความยากจนมีหลายมิติ (Multidimensional) ซึ่งไม่สามารถใช้เส้นความยากจนเป็นเครื่องวัดเพียงอย่างเดียวได้ ดังนั้น การขจัดความยากจนจึงต้องการการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่จะต้องไม่ทิ้งภาระให้ชนรุ่นต่อไป และจะต้องเป็นการพัฒนาที่ไปด้วยกันในทุกมิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้กล่าวถึงวาระด้านการพัฒนาระดับโลกต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ (1) เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 และสิ้นสุดลงเมื่อปี ค.ศ. 2015 โดยประเทศไทยประสบความสำเร็จในการอนุวัติเป้าหมายดังกล่าวในการลดระดับความยากจน การให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดให้มีระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า (2) วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ซึ่งเริ่มตั้งแต่

ปี ค.ศ. 2016 ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งหมด 17 เป้าหมาย ครอบคลุมทั้งมิติด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ โดยไทยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็น Home-grown approach เพื่อนำไปสู่การบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน (3) ความตกลงปารีส ซึ่งเป็นความตกลงด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (4) กรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และ (5) วาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง

“พลังเยาวชน...ระเบิดจากข้างใน”

วิทยาการซึ่งเป็นนักพัฒนาและนักปฏิบัติในพื้นที่จริงได้มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อจุดประกายและสร้างพลังให้กับเยาวชนดังนี้

คุณทรงกลด บางยี่ขัน บรรณาธิการและนักเขียนเว็บไซต์ the Cloud ได้ถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานเพื่อสังคมและการทำงานด้านงานเขียนบนเว็บไซต์ the Cloud ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและสังคมผ่านการเล่าเรื่องราวรวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การเข้าร่วมกิจกรรมค่ายอาสาเมื่อสมัยยังเป็นนักศึกษา จนกระทั่งมาจัดกิจกรรมเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อาทิ การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ การร่วมกันรณรงค์และอนุรักษ์อาคารเก่า โดยเล่าว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ดูเหมือนเป็นเพียงแค่เรื่องธรรมดาซึ่งไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ แท้จริงแล้วมีคุณค่าและประโยชน์แฝงอยู่ การทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกระบวนการในการเรียนรู้และบ่มเพาะความคิดและทัศนคติของคนแต่ละคนได้ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจากภายใน โดยเริ่มจากตัวผู้ทำกิจกรรมและ

ขยายไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมต่อไป ดังนั้นการเข้าร่วมและการสรรค์สร้างกิจกรรมที่มีประโยชน์สามารถจุดประกายความคิดแก่ผู้คนและปลุกฝังทัศนคติแก่เยาวชนที่จะเติบโตไปในอนาคต นอกจากนี้ ได้ให้แง่คิดว่า การสร้างเมืองให้พัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นกิจกรรมระยะยาวที่ต้องใช้เวลาและความอดทนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่หากสามารถปลุกฝังความคิดและจุดประกายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ การรอคอยย่อมคุ้มค่า เพราะเมื่อเราเปลี่ยนแปลงผู้คนได้ คนก็จะเป็นผู้เปลี่ยนเมือง และเมืองก็จะกลับมาสร้างคนให้ได้ดีที่สุดในที่สุด

คุณศานนท์ หวังสร้างบุญ สมาชิกกลุ่ม Trawell (ทีม Mayday พัฒนาขนส่งสาธารณะ) กล่าวว่า ปัจจุบันการขยายตัวของความเป็นเมืองหรือ “Urbanization” กำลังเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในไทย โดยประชากรจำนวนมากมีแนวโน้มที่จะหลั่งไหลเข้าสู่สังคมเมือง ดังที่คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2030 จะมีประชากรกว่าร้อยละ 60 อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง และจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 70 ในปี ค.ศ. 2050 อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของความเป็นเมืองยังคงก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่สูงขึ้น ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมสามารถกระทำได้โดยมี 2 ทฤษฎี คือ 1) การ “Co-creation” หรือการสร้างสรรค์ร่วมกัน โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงที่ทุกคนมีส่วนร่วมและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยยกตัวอย่างโครงการพัฒนาเมืองที่สวรรคโลกซึ่งเน้นการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกมิติ โครงการออกแบบอาคารโรงพยาบาลเบญจลักษณ์เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดศรีสะเกษ โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการออกแบบระหว่างผู้สร้างกับคนในพื้นที่ เป็นต้น 1) การ “Nudge”

หรือการกระตุ้นให้ผู้คนเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยคุณศานนท์ฯ และทีมงาน Mayday ได้เลือก จัดกิจกรรมเกี่ยวกับ “ระบบขนส่งสาธารณะ ไทย” เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตาม คำขวัญ “small change, big move” โดยเริ่ม จากการพัฒนาป้ายรถเมล์อัจฉริยะ ซึ่งเป็น กิจกรรมที่เกิดจากการระดมสมองของเยาวชน และประชาชนที่สนใจ เพื่อให้ป้ายรถเมล์สามารถ ให้ข้อมูลเส้นทางเดินรถที่ถูกต้อง ชัดเจน และ เข้าใจง่าย ทว่าเกาะรัตนโกสินทร์ นอกจากนี้ยังได้ จัดกิจกรรมที่รณรงค์ให้มีการรักษาภูมิปัญญา ท้องถิ่นและอัตลักษณ์ของชุมชน โดยเน้นการดี ศึกษภาพและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในชุมชน และการสร้างอาชีพ อาทิ การตัดเย็บเสื้อผ้า และกระเป๋าคาดอกโดยใช้เศษผ้าที่เหลือจากการผลิต จีวรสงฆ์ การจัดกิจกรรมอบรมเยาวชนในชุมชน ให้เป็นมัคคุเทศก์ โดยกิจกรรมเหล่านี้มีจุด มุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ที่อาศัยใน ชุมชนให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และเตรียมพร้อมรับมือกับการขยายตัวของ ชุมชนเมือง

ดร.ทวนทอง นิยมชาติ หัวหน้าโครงการ พัฒนาเยาวชน Youth of Nation (ดนตรีและ ศิลปะเพื่อเยาวชนด้วยโอกาส) เล่าว่า ตนได้ ก่อตั้งโครงการ Youth of Nation จากแรง- บันดาลใจที่ได้รับขณะเดินทางไปแสดงดนตรี ที่ต่างประเทศ โดยได้พบว่า หลายประเทศได้ จัดสรรพื้นที่สาธารณะให้แก่เยาวชนเพื่อแสดง ดนตรีโดยตรง จึงได้รับแนวคิดในการใช้ดนตรี เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมของเยาวชนมาปรับให้ เข้ากับบริบทของสังคมไทย โครงการดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนใช้เวลา ให้เป็นประโยชน์ โดยพัฒนาทักษะและความ สามารถทางดนตรีให้แก่เยาวชนที่สนใจ รวมไปถึง

ถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เติบโตเป็นบุคลากร ที่มีคุณค่าของสังคม ในช่วงนี้ ดร.ทวนทองฯ ได้แนะนำให้รู้จักกับคุณปีเวอร์ ซึ่งเป็นหนึ่งใน เยาวชนที่ได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าว ปัจจุบัน โครงการนี้มีเยาวชนจากทั่วทุกภาคเข้าร่วมกว่า 7,000 คน และที่ผ่านมาได้จัดกิจกรรมร่วมกับ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดง ความสามารถทางดนตรีในพื้นที่สาธารณะ นอกจากนี้ มีการจัดโครงการห้องเรียนดนตรีซึ่งไม่มีค่า ใช้จ่าย มีจุดประสงค์ที่จะให้เด็กและเยาวชนที่มีความ เสี่ยงหันมาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย

“แลกเปลี่ยนแบ่งปัน... กับประชาคมโลก”

ช่วงต่อมา เป็นช่วงที่น้อง ๆ เยาวชนที่เคยเป็นตัวแทนในการประชุมระหว่างประเทศ ต่าง ๆ ได้มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับ ผู้เข้าร่วมได้รับฟัง ได้แก่ นายพรพล พรหมทัต ผู้แทนเยาวชนไทยที่ร่วมการนำเสนอรายงาน ความคืบหน้าการดำเนินงานของไทยตามวาระ การพัฒนาที่ยั่งยืนฯ เมื่อปี 2560 นางสาวอาชีลา ดอรรอแต่ ผู้แทนเยาวชน One Young World Summit 2017 นายปราชญา ศรีวิชัยโรดม (ผู้แทนเยาวชนไทยในการประชุม UNGA สมัยที่ 72 นางสาวภัทรวดีใจทอง และนางสาวสุภาพิชญ์ ไชยดิษฐ์ ผู้แทนเยาวชน ECOSOC Youth Forum ครั้งที่ 6 และ 7 ตามลำดับ โดยน้อง ๆ ได้เล่าถึงบทบาทของเยาวชนไทยในเวทีระหว่าง ประเทศ และความท้าทายต่าง ๆ ที่พบเจอ ในการประชุมระหว่างประเทศ ดังนี้

1) บทบาทของเยาวชนไทยในการ ขับเคลื่อน SDGs ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ล้วน ให้ความสำคัญกับเยาวชนในฐานะผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย และเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการ

ขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) รวมทั้งรัฐบาลไทยได้เปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวมากขึ้น ทั้งนี้ รายงานความคืบหน้าการดำเนินงานของไทยตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนฯ (Voluntary National Review หรือ VNR) ของหลายประเทศต่างก็กล่าวถึงบทบาทของเยาวชนในการขับเคลื่อน SDGs มากน้อยต่างกันไป โดยรายงานของไทยเอง ได้มีคำว่า “เยาวชน” ปรากฏอยู่ในรายงานทั้งหมด 25 ครั้ง ซึ่งถือเป็นประเทศที่กล่าวถึง “เยาวชน” ในรายงาน VNR มากที่สุดในเอเชีย และทัดเทียมกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคยุโรป

2) จุดเริ่มต้นของการเข้ามาเป็นผู้แทนเยาวชนไทยในเวทีระหว่างประเทศ เกิดจากการเข้าร่วมทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ เช่น 1) นางสาวภัทรวดีฯ และนางสาวสุภาพิชญ์ฯ ได้มีโอกาสทำงานในสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย ซึ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น โครงการอบรมให้กับเยาวชนในพื้นที่ในประเด็นต่าง ๆ (สิทธิมนุษยชน สาธารณสุข พลังงาน และน้ำสะอาด) จนได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนเยาวชนไปเข้าร่วมการประชุม ECOSOC Youth Forum 2) นางสาวอาชีลาฯ ได้เริ่มต้นทำกิจกรรมรณรงค์ยุติความรุนแรงกับกลุ่ม “ลูกเหรียญ” ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ยังเยาว์วัย และได้มีโอกาสเข้าร่วมรับฟังประสบการณ์จากตัวแทนประเทศต่าง ๆ ในการประชุมผู้นำเยาวชนโลก “One Young World” ที่กรุงเทพฯ จนเกิดเป็นแรงบันดาลใจและได้รับโอกาสเป็นตัวแทนเข้าร่วมแบ่งปันประสบการณ์ในประเด็นเรื่องความยุติธรรมและสันติภาพในการประชุม

One Young World ที่กรุงโบโกตา 3) นายปราชญาฯ มีโอกาสฝึกงานกับกระทรวงการต่างประเทศ และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดโดยมหาวิทยาลัย และได้สมัครเข้ามาเป็นตัวแทนเยาวชนไทยเพื่อเข้าร่วมการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยล่าสุด และ 4) นายพชรพลฯ มีความสนใจในประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจ และได้ศึกษาต่อยอดในประเด็นเรื่อง SDGs จนได้รับรางวัลรองชนะเลิศในการประกวดสุนทรพจน์เรื่อง SEP for SDGs ที่จัดโดยกระทรวงการต่างประเทศ รวมทั้งมีโอกาสเป็นตัวแทนเยาวชนไทยเข้าร่วมนำเสนอรายงาน VNR 2017

3) การเตรียมตัวก่อนเดินทางไปเข้าร่วมการประชุม นื่อง ๆ หลายคนได้เตรียมตัวโดยการศึกษาค้นคว้า จัดกิจกรรมระดมความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนมุมมองกับเยาวชนจากพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศ รวมทั้งเดินทางไปพูดคุยเกี่ยวกับปัญหา ความท้าทาย และการดำเนินการเชิงบวกต่าง ๆ ของเยาวชน เพื่อรวบรวมและจัดเตรียมข้อมูลไปนำเสนอในการประชุมระหว่างประเทศ โดยกระบวนการเตรียมการดังกล่าว นอกจากจะเป็นกระบวนการเตรียมตัวของเยาวชนไทยผู้ที่จะเข้าร่วมประชุมเองแล้ว ยังเป็นโอกาสในการสร้างความตระหนักรู้ในกลุ่มเยาวชนทั่วไปด้วย

4) ประสบการณ์จากการประชุมระหว่างประเทศ ทุกคนเห็นพ้องกันว่า การเข้าร่วมการประชุมในระดับโลก ทำให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับตัวแทนเยาวชนจากประเทศต่าง ๆ และได้เปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น เกิดความตระหนักรู้และตื่นตัวในประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนเข้าใจประเด็นปัญหาและมุ่งหาแนวทางแก้ไข นอกจากนี้ ได้รับทราบถึงบทบาทของเยาวชน

ต่างชาติในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศของตน ซึ่งมีบทบาทและการรวมกลุ่มเพื่อเสนอความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ อย่างมีพลัง จึงนำไปสู่ประสบการณ์และตัวอย่างที่ดีมาเป็นแรงบันดาลใจและเป็นพลังในการขับเคลื่อนบทบาทของเยาวชนไทยในการพัฒนาประเทศไทยต่อไป

5) การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการขับเคลื่อน SDGs เหล่าผู้แทนเยาวชนมองว่าเยาวชนทุกคนล้วนมีบทบาทที่สำคัญและสามารถร่วมกันขับเคลื่อน SDGs โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่รอบตัวก่อน อาทิ การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ SDGs การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมประจำวัน ซึ่งโดยที่เยาวชนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 เรื่องการศึกษา ดังนั้น การร่วมกันขับเคลื่อน SDGs ที่ทำได้ง่ายที่สุด คือ การมีวินัย ตั้งใจเล่าเรียน และศึกษาหาความรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ฝึกการคิดวิเคราะห์ และการตั้งคำถาม พร้อมกันนี้เหล่าผู้แทนเห็นพ้องกันว่า ภาษาอังกฤษมีความสำคัญมาก ดังนั้น ควรเน้นการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ และการติดตามข่าวสารของโลก

6) ความท้าทายของเยาวชนในการขับเคลื่อน SDGs แม้จะมีข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่เยาวชนจะต้องใช้ปัญญาเพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดและลงมือทำ โดยนางสาวอาชีลาฯ เล่าว่าตนได้มีโอกาสทำกิจกรรมกับกลุ่มลูกเหรียญเพื่อรณรงค์ประเด็นสิทธิเด็กและเรียกร้องให้ยุติการใช้ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้จะพบอุปสรรคต่าง ๆ อาทิ การไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การขาดแคลนด้านการ

ศึกษา หากเชื่อว่าสิ่งที่ทำอยู่เป็นสิ่งที่ดีและถูกต้อง และเริ่มลงมือทำจากสิ่งที่เล็กที่สุดที่ศักยภาพและความสามารถของเราพอจะทำได้ ก็จะเกิดเป็นแรงผลักดันให้เรามีแรงใจในการดำเนินการต่อไปอีกในอนาคต ดังนั้น ประสบการณ์ทำให้เห็นว่า เยาวชนไทยสามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน SDGs ได้โดยการหาโอกาสและเริ่มลงมือทำ

“ถอดรหัส...พัฒนาเมือง”

ในช่วงสุดท้ายของงาน เยาวชนได้เข้าร่วม Workshop ซึ่งนำโดย **ดร.อรช กระแสอินทร์** อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีลักษณะเป็นกิจกรรมระดมสมองที่เปิดโอกาสให้เยาวชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และความท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชนของตน เยาวชนได้ร่วมกันวิเคราะห์และคิดหาทางแก้ปัญหาผ่านการแสดงบทบาทสมมติ (role play) ซึ่งสะท้อนมุมมองของเยาวชนต่อการพัฒนาเมือง โดยมีประเด็นที่เยาวชนให้ความสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) การสร้างงานและโอกาสประกอบอาชีพสำหรับผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ผู้สูงอายุ รวมถึงประชากรกลุ่มเปราะบางในสังคม เช่น ผู้พันโทษ โดยคนกลุ่มนี้มีขาดโอกาสในการประกอบอาชีพที่เทียบเท่ากับบุคคลทั่วไป และโดยที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (ageing society) จึงจะต้องมีการวางแผนเพื่อรองรับกลุ่มผู้สูงอายุที่จะมีจำนวนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ได้ระบุถึงความจำเป็นในการปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกแก่บุคคลในกลุ่มข้างต้นว่าทุกคนล้วนมีศักยภาพและความสามารถในการทำงาน และเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ

2) การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (life-long learning) การฝึกอาชีพ และการได้รับการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยทั้งเสริมพลังให้เยาวชนมีศักยภาพตลอดจนเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ โดยได้ยกตัวอย่างปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการขาดการเข้าถึงการศึกษาที่ดี ได้แก่ (1) ปัญหาการตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควร ซึ่งเกิดจากการขาดความรู้ด้านเพศศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเสพยาโดยขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่เหมาะสม นอกจากนี้ การตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควรยังส่งผลให้การเลี้ยงดูบุตรขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่มีความพร้อมในการดูแลบุตร ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ (2) เยาวชนในพื้นที่ห่างไกลขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยได้ยกตัวอย่างบริเวณพื้นที่ชายแดนซึ่งมักมีปัญหาเรื่องยาเสพติดเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัว เยาวชนจึงอาจถูกชักชวนให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ ดังนั้น การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพจึงมีความสำคัญในการจัดกระบวนการความคิดของเยาวชนให้ถูกต้องและป้องกันเยาวชนจากการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด (3) การให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่แก่ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ จะช่วยให้การดำเนินชีวิตประจำวันสะดวกสบายขึ้น รวมทั้งสร้างอาชีพได้ เช่น การซื้อขายสินค้าออนไลน์

3) การเดินทางและการคมนาคมที่สะดวก ครอบคลุม และปลอดภัย ซึ่งมีการออกแบบโดยคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม

คนพิการ ผู้สูงอายุ ฯลฯ (universal design) และเมื่อคำนึงว่าประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะออกแบบผังเมืองให้สามารถรองรับประชากรผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเยาวชนได้ร่วมกันยกตัวอย่างปัญหาเกี่ยวกับการเดินทางและการคมนาคมในปัจจุบัน อาทิ การขับขี้อักรยานบนทางเท้า ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อคนเดินถนน รวมทั้งมีข้อเสนอแนะว่า นอกจากการออกแบบเมืองและการคมนาคมที่มีประสิทธิภาพแล้ว ควรใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง อันจะส่งผลให้เกิดเมืองและสังคมที่น่าอยู่

4) การส่งเสริมสุขภาพที่ดี และการมีคำแนะนำในการดูแลสุขภาพอย่างเพียงพอ ซึ่งกระทำได้ประการหนึ่งด้วยการจัดสรรให้มีบริเวณสาธารณะเพื่อให้ประชาชนสามารถรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพได้มากขึ้น โดยตระหนักว่า การมีสุขภาพที่แข็งแรงส่งผลต่อประสิทธิภาพของทรัพยากรบุคคลซึ่งมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายที่รัฐจะต้องนำไปสนับสนุนระบบประกันสุขภาพและการรักษาผู้ป่วย ทั้งนี้ เยาวชนส่วนใหญ่ตระหนักดีว่า ตนมีบทบาทในการสร้างความเปลี่ยนแปลงและให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของตนเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมต่อไป ซึ่งกระบวนการดังกล่าวถือเป็นการ ‘ระเบิดจากข้างใน’ กล่าวคือการสร้างความเข้มแข็งภายในตนเองก่อน แล้วจึงสร้างความเปลี่ยนแปลงสู่สังคมของตน

พานพบ

เพื่อ...

พอเพียง

และเพียงพอ

ตุลาคม*

มีการพูดถึงความ “พอเพียง” หรือ “เพียงพอ” บ่อยครั้ง และใกล้ตัวเรามากขึ้นในระยะเวลาไล่เลี่ยกัน กับที่เราได้รับทราบข่าวการประชุมนองในหลวงรัชกาลที่ 9 เนื่องจากมีการจัดทำสารคดีและสื่อประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างมากมาย และหลากหลายเกี่ยวกับพระปรีชาสามารถในด้านต่าง ๆ และพระราชกรณียกิจ ทั้งปวงของพระองค์ท่าน จนในที่สุดเมื่อพระองค์ท่านได้เสด็จสู่สวรรคาลัย พระมหากษัตริย์คุณ ซึ่งเป็นคุณูปการ ที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยได้รับการกล่าวงานและเกิดพระเกียรติว่าเป็น “ศาสตร์พระราช” และหนึ่งในศาสตร์เหล่านั้นคือ ปรัชญาของเศรษฐกิจ “พอเพียง” (Philosophy of Sufficiency Economy - SEP)

---

* อธิปไตยความร่วมมือระหว่างประเทศ

ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ให้ความสนใจมากขึ้นเกี่ยวกับความหมาย แนวคิด และการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะเมื่อได้รับรู้รับทราบเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นตัวอย่างของความสำเร็จเชิงประจักษ์ทั้งระดับบุคคล ชุมชน องค์กร และประเทศ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนทัศน์และได้กลายมาเป็นแนวคิดเพื่อการพัฒนาที่ปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 9 เป็นต้นมา

นอกจากการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยเองแล้ว รัฐบาลได้กำหนดนโยบาย SEP for SDGs Partnership ซึ่งส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับมิตรประเทศด้วยการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของกระทรวงการต่างประเทศในการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับประเทศต่าง ๆ ได้ตอบสนองนโยบายนี้ด้วยการขยาย และการริเริ่มกิจกรรมความร่วมมือที่สอดคล้องแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจ “พอเพียง” ในรูปแบบต่าง ๆ ตามกรอบความร่วมมือทวิภาคี ไตรภาคี อนุภูมิภาค ภูมิภาค และระหว่างประเทศ

แล้วทำไมจึงเป็น “พานพบ...เพื่อ...พอเพียงและเพียงพอ” การดำเนินโครงการความร่วมมือเพื่อพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจ “พอเพียง” ในต่างประเทศ ทำให้เราได้มีโอกาส “พานพบ...เพื่อ...พอเพียงและเพียงพอ” อย่างไม่ได้ตั้งใจ และไม่ได้ตั้งตัวมาก่อน การเดินทางไปสำรวจพื้นที่ชุมชนตามโครงการที่ประเทศคู่ร่วมมือ

เป็นผู้กำหนดเองนั้นเป็นขั้นตอนแรกและมี ความสำคัญต่อการเรียนรู้ “ภูมิสังคม” ของชุมชนนั้น ๆ หมายความว่า เราต้อง “พานพบ” กับข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ประชากร การปกครอง การบริหารจัดการ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อและศรัทธา ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิตของครัวเรือนและชุมชน

สมาชิกในคณะจากไทยที่เดินทางไปยังพื้นที่ในแต่ละประเทศจะต้องพูดคุยกันก่อน เพื่อเตรียมตัวเตรียมใจ ใครถนัดงานด้านไหน ใครจะมองหาอะไร ใครจะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายไหน ใครจะเก็บรายละเอียดด้วยวิธีใด คำถามเหล่านี้ผุดขึ้นมาเป็นความคิดมากมายจากที่สิ่งที่เราพอรู้อยู่บ้างและที่ยังไม่รู้ เป็นความคาดหวังในจิตใจเกี่ยวกับสิ่งที่จะได้ไป “พานพบ” ถ้าจะเปรียบเทียบกันให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คล้าย ๆ กับการไปออกเดทครั้งแรกกับแฟนเลยทีเดียว ไม่รู้ว่าจะได้ “พานพบ” กับอะไรบ้าง แต่คาดหวังที่จะรู้จักและเข้าใจกันมากขึ้น ประเมินปฏิกิริยาและความรู้สึกที่มีต่อกัน สร้างความสนิทสนมเพื่อคบหากัน เมื่อได้ “พานพบ” กับภูมิสังคมเหล่านี้ เราก็สามารถใช้แนวคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ “พอเพียง” มาประยุกต์ใช้กับ “ชุมชน” ด้วยกิจกรรมความร่วมมือที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเป้าหมายเพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ราชอาณาจักรเลโซโท (Kingdom of Lesotho)

ความประทับใจประการแรกจากการ “พบพาน” กับเลโซโทคือ ภูมิประเทศที่แปลกตา ซึ่งมองเห็นได้ตั้งแต่เมื่อนั่งอยู่บนเครื่องบินโดยสารเลยทีเดียว หากใครได้เคยเห็นวิวของ

Table Mountain ของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ มาแล้ว ก็พอจะนึกภาพภูมิประเทศของเลโซโท ได้ทันที ลักษณะเป็นแนวภูเขาที่ด้านบนตัด เป็นแผ่นราบสีเขียวเข้มปนน้ำตาล สลับกับพื้นที่ ราบเป็นระยะ ๆ

จุดหมายปลายทางของคณะผู้แทนไทย คือการเดินทางไปเยี่ยมชมกิจการของโครงการ พัฒนาศูนย์เรียนรู้เกษตรยั่งยืนที่อำเภอ Matsiang ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เขตพระราชฐานของ กษัตริย์ Letsie ที่ 3 และพระราชินี Masenate Mohato Seeiso เพราะเป็นพื้นที่ที่โครงการฯ ได้รับพระราชทานให้ใช้ดำเนินการจัดตั้งเป็น ศูนย์เรียนรู้ฯ ขึ้น โครงการฯ มีความก้าวหน้า เป็นอย่างมากและสามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็น ประโยชน์แก่เกษตรกรและสถาบันการศึกษาที่จะ เข้าไปเรียนรู้และรับการถ่ายทอดแนวคิดตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ ในลักษณะ เดียวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาโครงการอันเนื่อง มาจากพระราชดำริฯ ที่อยู่ในไทย 6 แห่ง จุดเด่น ของศูนย์เรียนรู้ฯ ของเลโซโทคือ การแบ่งพื้นที่ เป็นแปลงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างชัดเจนเพื่อ การเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน มีแปลงปลูกพืช ที่ใช้เป็นอาหาร พืชให้ผล พืชใช้ไม้ และการเลี้ยงไก่ จึงมีความเหมาะสมเป็นพื้นที่สาธิตอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่สาธิตเหล่านี้ก็เป็นเกษตรกร ที่อาศัยอยู่โดยรอบศูนย์เรียนรู้ฯ เกษตรกรจึงได้ เรียนรู้แนวคิดและเทคนิคต่าง ๆ โดยตรงจาก การปฏิบัติงานในศูนย์เรียนรู้ฯ

คณะเราโชคดีมากที่ได้ไปเยี่ยมพื้นที่ของ เกษตรกรใกล้เคียงและเป็นเกษตรกรที่มีศักยภาพ ในการสนับสนุนให้เป็น “เกษตรกรตัวอย่าง” คนแรกเป็นเกษตรกรหญิงที่เป็นข้าราชการ เกษียณจากกระทรวงเกษตรเลโซโทและ ได้ใช้ชีวิตหลังเกษียณในเขต Matsiang เกษตรกรผู้นี้

ใช้เวลาว่างทำสิ่งที่ตนเองรักและใกล้ชิดมาโดย ตลอดคือการเพาะปลูกพืชผักและพืชผลรอบ ๆ บ้าน เมื่อเราเดินทางเข้าบ้านมา ก็ได้เห็น แนวต้นพืชสีเหลืองกำลังออกผลเล็กบ้าง ใหญ่บ้าง ดิบบ้างสุกบ้าง พืชบางลูกที่สูงอม หล่นจากต้นมาอยู่บนพื้นดิน เราเข้าไปที่ ใต้ต้นพืชแล้วก้มลงหยิบขึ้นมาด้วยความอยากรู้ อยากรู และเมื่อได้รับทราบว่า เจ้าบ้านไม่ได้ ใช้ปุ๋ยเคมีใด ๆ กับต้นพืช ทำให้เรากล้าชิม รสชาติของผลไม้ในมือโดยทันที เป็นพืชสีเหลือง (yellow peach) จริง ๆ ไม่ใช่ apricot หรือ ผลไม้อื่น ๆ ที่ดู สีหรือรูปร่างของผลที่คล้ายกัน ความหวานของพืชสีเหลืองทำให้เรานั้นใจว่า พืชพันธุ์ท้องถิ่นของเลโซโทควรได้รับการส่งเสริม ให้เป็นผลผลิตของชุมชนเพื่อการประกอบธุรกิจ ได้เลย

เกษตรกรรายที่สอง ยิ่งทำให้คณะเราเกิด ความประทับใจในความ “พอเพียง” ที่ได้ “พบพาน” ในเลโซโท เพราะผู้ชายคนนี้ได้ รับการศึกษาในระดับปริญญาด้านการบัญชีและ ได้ประกอบอาชีพนักบัญชีในเมืองหลวงอยู่ ระยะเวลาหนึ่งหลังจากที่จบการศึกษา แต่ไม่นานนัก เขาเกิดความคิด ซึ่งมองได้ว่า เป็นการ “ระเบิด จากข้างใน” ที่จะกลับมาয়ถิ่นฐานของครอบครัว ในเขต Matsiang เขาเล่าให้คณะเราฟังว่า เขาเสนอโครงการด้านการเกษตร ที่มีอยู่ในใจ เข้าประกวดเพื่อชิงเงินทุนสนับสนุนจากองค์กร ะหว่างประเทศแห่งหนึ่ง และเมื่อเขาชนะ การประกวดและได้รับเงินทุนมาก่อนหนึ่งแล้ว เขาได้ขอพื้นที่เพาะปลูกส่วนหนึ่งจากพ่อแม่และ เข้าไปติดต่อศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อติดต่อความรู้ ให้กับตัวเองในการเริ่มต้นโครงการในพื้นที่ เขาเรียนรู้แนวคิด 3 ท่วง 2 เงื่อนไข และ ประยุกต์กับพื้นฐานความรู้ด้านการบัญชีได้

เป็นอย่างดี เขาจดบันทึกทุกอย่างที่เขาทำโครงการ ใช้ข้อมูลด้านตัวเลขและสถิติในการวางแผน การตัดสินใจเลือกพันธุ์พืชที่จะปลูก การดูแลแปลงปลูกพืช การพิจารณาระยะการปลูกและเก็บเกี่ยว การเจรจาด้านการตลาดล่วงหน้าเพื่อนำผลผลิตไปจำหน่ายในปริมาณและราคาที่ดีคาดหวังไว้ หลังจากการพูดคุยและได้เห็นทุกอย่างที่เขาได้เริ่มต้นและทำอยู่แล้ว คณะเรา ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญจากกรมพัฒนาชุมชนร่วมด้วย ก็ลงความเห็นตรงกันว่า เขาช่างเป็น “เกษตรกรต้นแบบ” ที่มีความคิดและการกระทำที่ตั้งอยู่บนความ “พอเพียง” อย่างแท้จริง และสมควรที่เกษตรกรในเลโซโทรายอื่น ๆ จะนำไปเป็น “แบบอย่าง” อย่างยิ่งโดยที่การเดินทางไปครั้งนี้ คณะเราประสบความสำเร็จเกินความคาดหมายเพราะได้เห็นจุดเด่นด้านต่าง ๆ ของศูนย์เรียนรู้ฯ และศักยภาพของการมี “เกษตรกรตัวอย่าง” ซึ่งเป็นปัจจัยความสำเร็จของโครงการฯ ระยะที่ 1 ที่สามารถพัฒนาเป็นความร่วมมือในระยะที่ 2 ได้ ฉะนั้น ในลำดับต่อไป ศูนย์เรียนรู้ฯ จำเป็นต้องมีการจัดทำแผนแม่บทที่จะกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างน้อย 3 ด้าน ที่มีผลต่อแผนปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านที่ 1 ยุทธศาสตร์ ด้านการศึกษาและวิจัย เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำ การคัดเลือกพันธุ์พืช การป้องกันโรคพืช เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ ศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นแหล่งค้นคว้าหาคำตอบทางวิชาการที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ประเด็นปัญหาที่เกษตรกรเผชิญอยู่ นั่นหมายถึง การนำเหตุหรือเป้าหมายมาเป็นตัวตั้งเพื่อให้ได้ทางออกที่เป็นทางสายกลาง ปฏิบัติได้ เข้าถึงได้ และเกิดผลต่อประเด็นปัญหานั้นอย่างเฉพาะเจาะจงและช่วยแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างยั่งยืน ด้านที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านข้อมูลและการเผยแพร่ ซึ่งจะทำให้ศูนย์

เรียนรู้ฯ เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ แนวทางการปฏิบัติ และผลการศึกษาวิจัย อีกทั้งสามารถถ่ายทอดในวงกว้างและมีจำนวนของผู้ที่ได้รับประโยชน์มากขึ้น ศูนย์เรียนรู้ฯ จะต้องมีการบันทึก รวบรวม ประมวล และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นหมวดหมู่เพื่อประโยชน์ในการอ้างอิงและส่งเสริมการนำมาใช้ในการเผยแพร่ด้วยวิธีการที่หลากหลายและกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะสมาชิกชุมชน ในพื้นที่และต่างพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การดูงาน และด้านที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งจะทำให้ศูนย์เรียนรู้ฯ ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนเกี่ยวกับโครงสร้าง และกลไกการทำงาน จำนวนบุคลากร และการจัดทำรายงานการดำเนินงานโดยมุ่งหมายให้การทำกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ บังเกิดผลต่อการปลูกฝังแนวคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความ “พอเพียง” และ “เพียงพอ” ต่อการดำรงชีวิตของเกษตรกร คราวเรือน และชุมชนในเลโซโท

สาธารณรัฐเบนิน (Republic of Benin)

เมื่อได้ไป “พบพาน” กับเบนินแล้ว ต้องยอมรับว่า เบนินมีความคล้ายคลึงกับไทยในเรื่องอาหารอย่างมาก ในระหว่างการเข้าร่วมประชุม Workshop in South-South and Trilateral Cooperation: As Acceleration Tools for Achieving SDGs ที่เมืองโกโตนู เบนิน เจ้าภาพได้จัดอาหารเลี้ยงผู้เข้าร่วมประชุมอย่าง “เพียงพอ” และ “พอเพียง” กล่าวคือ เจ้าภาพใช้อาหารพื้นเมืองจัดเลี้ยงผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนเพื่อให้ได้ลิ้มลองทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นผู้แทนจากแอฟริกาด้วยกันหรือ

ผู้แทนจากภูมิภาคอื่นอย่างเช่นคณะเราและคณะจากบังกลาเทศ อาหารพื้นเมืองเบนิินหน้าตาคล้าย ๆ “ข้าวราดแกง” ในโรงอาหารโรงเรียนประจำ เพียงแต่ไม่ได้ใช้หลุมถาดเท่านั้นเอง รสชาติคุ้นลิ้นเพราะทุกวันจะมีปลาทอดที่มีรสเค็มนำ มีน้ำเกรวีรสเค็มเปรี้ยว (จากมะเขือเทศ) ราดนิดหน่อย และผัดผักที่ใส่กระเทียมสับด้วย ข้าวที่หุงมาเสิร์ฟอาจจะแข็ง ๆ เล็กน้อยเพราะเค้าใช้ข้าวนี้

เมื่อจบการประชุมนี้แล้ว ในวันรุ่งขึ้นแต่เช้าตรู่ คณะเราก็ออกเดินทางโดยรถยนต์ไปดูพื้นที่ที่หน่วยงานของเบนิินเสนอให้อยู่ในโครงการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจ “พอเพียง” 2 แห่ง ใกล้เคียง ๆ กัน ในเขตเทศบาล Djakotomey เราขับรถออกจากเมืองโกโตนูไปราว ๆ 3 ชั่วโมง จุดแรกที่คณะเราแวะพักเป็นชุมชนชุมทาง

การค้าขายแห่งหนึ่ง มีร้านค้าเป็นตึกแถวและเพิงขายของตลอดสองฝั่งถนน ผู้คนและยานพาหนะประเภทต่าง ๆ ขวักไขว่ จอแจและวุ่นวายจากการขนส่งและขนถ่ายสินค้า วัตถุประสงค์สำคัญในการแวะที่จุดนั้น ก็คือการรับประทานอาหารเช้า คณะเราเดินเข้าไปในร้านที่เป็นห้องตึกแถว เดินผ่านเข้าไปด้านหลังซึ่งเป็นทีโล่ง ก็เป็นบริเวณที่ตั้งโต๊ะเก้าอี้ไว้บริการลูกค้า บรรยากาศปลอดโปร่งกว่าโต๊ะเก้าอี้ในตัวตึก เรารู้ว่า เค้ามีอาหารประเภทไข่แน่ ๆ สื่อสารกันอยู่ สักพักหนึ่ง ก็ตกลงว่าจะเป็นเมนูไข่นั้นแหละ เมื่ออาหารมาเสิร์ฟก็ร้อง “อ้อ มันก็คือ ขนมปัง ไข่เจียวแบบฝรั่ง (omelet)” นั่นเอง ไม่ใช่ “ข้าวไข่เจียว” เค้าใช้ขนมปัง Baguette แบบฝรั่งเศสแทนขนมปังปิ้ง Toast เลยน่าจะเรียกว่า “ขนมปังไข่เจียว” ได้โดนใจอีกแล้ว... เพราะรสชาติไข่เจียวไม่ได้เป็นอย่างฝรั่ง แต่คุ้นลิ้นคนไทยมาก เนี่ย... ถ้ามีน้ำปลาพริกขี้หนูหรือซอสพริกศรีราชา ก็คงต้องขอเปลี่ยนจากขนมปังเป็นข้าวสวยแทนอย่างแน่นอน

หลังจากลงพื้นที่ในเขตเทศบาล Djakotomey แล้ว นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นก็พาคณะเรา ไปทานอาหารกลางวันก่อนกลับเมืองโกโตนู ร้านอาหารข้างทางริมถนนตั้งวางหม้อใส่อาหารโซว์ลูกค้าเหมือน “ร้านข้าวแกง” ในบ้านเรา หม้อหนึ่งใส่ข้าวสวย หม้ออื่น ๆ ใส่กับข้าวที่หน้าตาเหมือนแกง มีปลาทอดทั้งตัวใหญ่และตัวเล็ก ในตู้กระจกให้ลูกค้าเลือกทาน ตอนแรกนายกเทศมนตรีจัดแจงจะให้เจ้าของร้านเอากุญแจไปเปิดห้องจัดเลี้ยงที่ติดเครื่องปรับอากาศให้คณะเรานั่งสบาย ๆ แต่เรายืนยันว่า อยากรับประทานเหมือนลูกค้าคนอื่น ๆ ที่โต๊ะหน้าร้านมากกว่า

นอกจากอาหารที่เป็นมือเป็นคราวแล้ว
 คณะเรายังได้เรียนรู้ความ “พอเพียง” จากอาหาร
 ขบเคี้ยวของคนเบนินอีกด้วย รวมทั้งทำให้เรา
 ย้อนรำลึกถึงประเทศไทยในอดีตที่รัฐบาล
 ส่งเสริมการผลิตสินค้าตามโครงการ
 “หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล” หรือที่เรียกกันติดปาก
 แล้วว่า “สินค้าโอท็อป” (OTOP) ซึ่งช่วงแรก ๆ
 แล้วยจะทุกตำบลของจังหวัดต่าง ๆ ในไทยลุกขึ้น
 ทำ “กล้วยฉาบ” เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อปของตน
 กันหมดเพราะมีการปลูกกล้วยกันทุกภูมิภาค
 ของประเทศ เบนินก็เช่นเดียวกันว่า ท้องถิ่น
 ใดเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชพันธุ์ใด ก็จะนำผลผลิต
 ทางการเกษตรที่ปลูกได้มานำเสนอผู้บริโภค
 สำหรับในเมืองโกโตนู คณะเราได้มีโอกาสลิ้มลอง
 “กล้วยฉาบ” เบนิน ซึ่งฝานกล้วยขึ้นหนา
 มีความแข็ง ไม่กรอบ และรสชาติไม่หวานและ
 ไม่จัดจ้านเท่า “กล้วยเบรคแตก” ที่เป็นสินค้า
 โอท็อปบ้านเราซึ่งมีความหวานกว่า แต่เจือ
 รสเค็มมันนิด ๆ ทานแล้วหยุดไม่ได้ วางไม่ลง
 ในวันที่เรานั่งรถออกไปเขตเทศบาล
 Djakotomey ที่อยู่นอกเมืองโกโตนู เราได้เห็น
 ผู้คนข้างถนนแบกภาดใส่สินค้าในถุงพลาสติก
 มาวางจำหน่าย เมื่อสอบถามเพื่อนเบนินที่นั่ง
 มาในรถด้วย ก็ได้ทราบว่า แถว ๆ นั้น ปลูกกล้วย
 และข้าวโพดกันเยอะ ชาวบ้านก็เลยต้มกล้วยต้ม
 ข้าวโพดมาแกะใส่ถุงมาขายเป็นอาหารขบเคี้ยว
 และแก้แ้วงแก่ผู้ขับรถยนต์ไปมา คณะเรา
 ก็ขอให้หยุดรถและซื้อ “กล้วยต้ม” “ข้าวโพดต้ม”
 มาทาน แต่ต้องเลือกเอาถุงที่ยังมีอุณหภูมิร้อน
 หน่อย เพราะยังพอมั่นใจได้ว่า จะไม่ทำให้
 ท้องไส้ปั่นป่วนขึ้นมาอะทันหัน

ความ “พอเพียง” ที่เราได้ “พานพบ”
 ในอาหารท้องถิ่นของเบนินทำให้เรารู้สึกใกล้ชิด
 และมีความสนิท กับชาวเบนินอย่างรวดเร็ว

เราอมรับว่า ความรู้สึกดี ๆ นี้กลายเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการสร้างความเข้าใจกันและกัน ซึ่งเอื้ออำนวยแก่การมีความร่วมมือตามโครงการพัฒนาฯ

ราชอาณาจักรตองกา (Kingdom of Tonga)

ตองกาเป็นอีกประเทศหนึ่งที่คณะเราไป “พานพบ” แล้ว ต้องนำเอาเรื่องความ “พอเพียง” ที่เกี่ยวเนื่องกับอาหารมาเล่าสู่กันฟัง ชาวตองกาทั้งหญิงและชายมีรูปร่างสูงใหญ่โดยเฉลี่ยบุรุษมีโครงสร้างสรีระที่สูงกว่าสตรี เมื่อได้ “พานพบ” ใกล้ ๆ ก็ทำให้รู้สึกว่ คนตองกาเป็นนักรักบี้กันทั้งประเทศเลย แต่ความ “พอเพียง” ที่เราได้เรียนรู้จากผู้คนที่มีร่างกายสูงใหญ่เหล่านี้คืออาหารที่เขาทั้งหลายรับประทานกันอยู่ทุกมื้อทุกวัน

มื้อแรกของคณะเราในตองกาเป็นอาหารในร้านเล็ก ๆ ที่เรียกว่า Escape Cafe ลักษณะคล้าย ๆ กับร้านอาหารบูติกในไทยที่มีอยู่ทุกมุมเมืองเลย มีโต๊ะเก้าอี้ไม่มากนัก มีอาหารเมนูด่วนประจำวันแบบอาหารจานเดียว มีเครื่องดื่มและน้ำผลไม้ปั่นแบบ Smoothie แถมด้วยขนมอบประเภทเบเกอรี่ไม่กี่อย่างที่เอาไว้เลือกทานตบท้ายมื้ออาหารพร้อมกาแฟสด ความน่าสนใจอยู่ที่เมนูของร้านที่มีทั้งอาหารแบบตะวันตกและแบบท้องถิ่นไว้บริการ สมาชิกคณะเราทุกคนเลือกทานอาหารที่คุ้นเคยมากกว่า เช่น สลัดทูน่า Fish & Chips แฮมเบอร์เกอร์กับมันฝรั่งทอด แต่เพื่อนชาวตองกาสั่งเมนูท้องถิ่นทาน พอเห็นอาหารมาเสิร์ฟบนโต๊ะแล้ว เราก็สงสัยเป็นอย่างยิ่งว่า ถ้วยที่มีเนื้อปลาหั่นเป็นสี่เหลี่ยมลูกเต๋า ราดด้วยน้ำกะทิ มีหอมใหญ่

ขอยบาง ๆ มะเขือเทศหั่นเป็นชิ้น ๆ พริกชี้หู หั่นหยาบ ๆ และต้นหอมซอยโรยหน้าด้วยจะมีรสชาติยังง้อย เขาเรียกเมนูนี้ว่า “ปลาติบ” ในภาษาพื้นเมืองเรียกว่า Ota Ika พอได้ชิม เข้า 1 คำ ก็ทำให้รู้ถึงรสชาติของ “ปลาติบตองกา” เหมือนเอาปลาติบญี่ปุ่นไปใส่น้ำยาชาวน้ำของไทยทำนองนั้น เพราะมีรสเค็มเปรี้ยวจาก น้ำมะนาวด้วย แต่เมนูนี้เป็นจานอาหารที่ เครื่องปรุงล้วนดิบ ๆ สด ๆ ที่ทำได้ในท้องถิ่น ทั้งนั้น และไม่ได้ปรุงด้วยความร้อนแต่อย่างใด

อาหารหลักประเภทธัญพืชของชาวตองกา คือมันสำปะหลัง มันเทศ เผือก ซึ่งจะเปรียบเสมือน ข้าวของ คนไทย ซึ่งปลูกกันในตองกาทั้งเพื่อ บริโภคภายในประเทศและส่งออกไปจำหน่าย ให้ชาวตองกาที่ไปทำงานอยู่ในนิวซีแลนด์และ ออสเตรเลียด้วย กรรมวิธีการเตรียมเพื่อ รับประทานคือ การหั่นเป็นชิ้นใหญ่ ๆ แล้วนำไป ต้มหรือนึ่งให้สุก จัดวางใส่จานเสิร์ฟบนโต๊ะเลย หรือใช้เป็นส่วนประกอบของขนมหวานด้วย การนำไปทอดและตั้งไฟกวนให้สุกจนเหนียวแล้ว เติมน้ำตาล เกลือ และน้ำกะทิลงไป มีรสหวานและ เค็มปะแล่ม ๆ

เขามีอาหารที่ทานกับพืชหัวเหล่านี้อยู่ ไม่กี่อย่างนัก เขาทานอาหารซ้ำ ๆ กันทุกมื้อเลย “ปลาติบ” ก็เป็นอาหารที่มีอยู่ประจำโต๊ะ “หมูหัน” เป็นอาหารยอดนิยม เขาใช้ลูกหมู พันธุ์พื้นเมืองสีน้ำตาลที่เลี้ยงในตองกาและ นำไปย่างไฟให้หนังกรอบ ๆ มีรสเค็มนิดหน่อย แบบบ้านเรา เสิร์ฟโดยไม่มีน้ำจิ้มใด ๆ อาหารอีก อย่างหนึ่งที่เราเห็น ทุกแห่งก็คือ “หมูสับห่อ ยอดใบเผือกนึ่ง” ห่อเป็นชิ้นพอประมาณคำใหญ่ ทานเข้าไปสักประมาณ 2-3 ชิ้น ก็เริ่มรู้สึกคัน ๆ ใต้เพดานปาก ไม่รู้เหมือนกันว่า คิดไปเอง หรือเปล่า เพราะจำได้ว่า แม่ห้ามไม่ให้เอามือ

ไปแตะใบบอนหรือใบเผือกเล่นเพราะจะคันมือ

สิ่งที่คณะเราชอบกันมากคือ สาหร่าย- พวงอุ้งน และไข่หอยเม่นแกะสด ๆ ซึ่งทั้ง สองอย่างนี้หาได้จากทะเลแถบนั้น ไม่ได้นำเข้า จากต่างประเทศ เค็ดต้องเอาสาหร่ายอุ้งนมา ล้างแช่น้ำเพื่อไล่อรสมเค็มจากน้ำทะเลก่อน ส่วนหอยเม่นนั้น เพื่อนตองกาเล่าว่า เค็ดเดิน ลงไปในทะเลที่มีแนวโขดหิน แล้วก็ก้มลงหยิบ หอยเม่นขึ้นมาแกะออกและตักไข่ออกมาได้เลย เมื่อรับประทานมื้อสองมื้อแรก เราก็ยังรู้สึก ตื่นเต้นและอยากลองอาหารท้องถิ่นเหล่านี้ แต่พออาหารเหมือนกันทุกมื้อ ก็เริ่มรู้สึกงา เราได้ “พานพบ” กับความ “พอเพียง” เข้าใจแล้ว ใครคิดจะไปลงทุนเปิด “ศูนย์อาหาร” ในตองกา ก็อาจจะต้องมาศึกษาตลาดและสร้างกระแส นิยมก่อน มิฉะนั้น อาจจะต้องเก็บกระเป๋า กลับบ้าน สินค้าอาหารและเครื่องปรุงที่นำเข้า จากออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และจีนก็มีอยู่มาก จำพวกเนื้อวัว ผลิตภัณฑ์จากนม และอาหาร- กระทบอง แต่มักจะบริการกลุ่มผู้บริโภครที่ไม่ใช่ คนตองกาเป็นหลัก

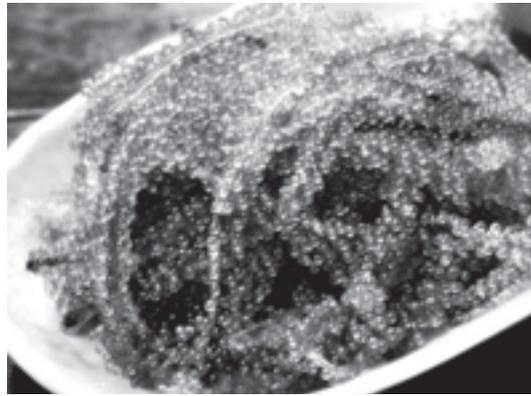
คณะเราได้มีโอกาสไป “พานพบ” ร้านอาหารพื้นเมืองแห่งหนึ่งของตองกาที่ มีความ “พอเพียง” อย่างมากในการจัดการกับ อาหารที่บริการเพื่อให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อม แม้ว่าจะเป็นร้านที่มีนักท่องเที่ยวไปรับประทาน กันมาก เพราะมีชื่อเสียง เก๋ไก๋ และอาหารอร่อย เจ้าของที่ดำเนินการอยู่เป็นรุ่นลูก ซึ่งไปทำงาน อยู่ในออสเตรเลียมาแล้วเกือบครึ่งชีวิต แต่เมื่อ บิดาเสียชีวิต ร้านอาหารก็ถูกปล่อยร้างอยู่หลายปี จนกระทั่งบุตรชายคนนี้ตัดสินใจกลับมาฟื้นฟู ชื่อเสียงให้ร้านอีกครั้งหนึ่ง นอกจากวิธีการปรุง อาหารของตองกาที่จะมีเพียงการย่าง การต้ม และการนึ่งแล้ว ร้านอาหารนี้ยังตัดต้นกล้วย

เพื่อนำหอยกกล้วยมาใช้แทนจานอาหารให้ลูกค้าทุกคน หลังจากที่ได้รับประทานอาหารเสร็จแล้วก็จะแยกงานหอยกกล้วยออกจากซอมส์้อม โดยนำจานหอยกกล้วยนี้ไปหั่นซอยและผสมกับเศษอาหารที่เหลือจากการรับประทานเพื่อนำให้เลี้ยงสุกรต่อ เราดีใจกันที่ร้านยังเตรียมซอมส์้อมและส้อมไว้ให้ มิฉะนั้น คณะผู้แทนไทยคงต้องเปิบข้าวด้วยมือจากหอยกกล้วย แต่ไม่ใช่ใบตองจากที่เราเคยใช้ในอดีตเช่นกัน

หมู่เกาะโซโลมอน (The Solomon Islands)

เหมือนกับการเดินทางหลายครั้งที่ผ่านมา คณะเรามาจะมองออกไปนอกหน้าต่างเครื่องบินโดยสารเพื่อสำรวจภูมิประเทศด้านล่างของประเทศที่เราไปเยือนครั้งแรก ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตรที่ร่วมคณะไปด้วย เริ่มยิ้มออกทันทีที่นั่งรถจากสนามบินเข้าตัวเมืองและได้เห็นต้นไม้มากมายหลายพันธุ์ตามข้างทางที่ไม่ต่างไปจากเมืองไทยเลย เช่น กระถินณรงค์ ยี่โถ มะม่วง ลั่นทม มะพร้าว ฯลฯ เมื่อคณะเราได้เดินทางออกจากตัวเมืองไปทางทิศตะวันตกเพื่อสำรวจพื้นที่ชุมชนที่ว่าจะกำหนดให้เข้าร่วมโครงการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจ “พอเพียง” เราได้ “พานพบ” กับเกษตรกรผู้หนึ่งที่เป็นหัวหน้าครอบครัวและเป็นเจ้าของพื้นที่สวนที่เต็มไปด้วยพันธุ์ไม้ ที่ออกดอกผลและสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้เป็นอย่างดี ความ “พอเพียง” ที่เราได้เห็นจากครอบครัวนี้คือการใช้มือสองข้างที่สมาชิกครอบครัวทุกคนมีอยู่กับร่างกายในการรังสรรค์พื้นที่สวนและแหล่งน้ำของตนจน สามารถจำหน่ายผลผลิตให้แก่ลูกค้าประจำ เช่น ร้านอาหารและโรงแรมต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

แต่ความ “พอเพียง” ของเกษตรกรผู้นี้ก็ยังไม่ “เพียงพอ” ที่จะทำให้การดำรงชีพจากการทำสวนแห่งนี้เกิดความยั่งยืน เพราะเหตุใด? ประการแรก คณะเราได้มีโอกาสได้ชิมรสชาติของผลไม้ต่าง ๆ จากสวน ได้แก่ มะละกอสับปะรด แตงโม ฝรั่ง มะพร้าวอ่อน เงาะ มะเฟือง ซึ่งเป็นผลไม้ที่ไทยปลูกเช่นกัน ปรากฏว่า ผลไม้จากสวนเหล่านี้ยังไม่ได้รับการพัฒนาพันธุ์เพื่อการทำการตลาดที่ดี เนื่องจากรสชาติยังไม่เป็นจุดเด่น มะพร้าวอ่อน แตงโม และฝรั่งยังขาดรสหวาน เงาะยังมีผลเล็ก เมล็ดใหญ่ เนื้อน้อย รสเปรี้ยว มีเพียงสับปะรดและมะละกอกที่มีความหวานฉ่ำ แต่เนื้อน้อยและเล่ง่าย ประการที่สอง บริเวณพื้นที่ของครัวเรือนนี้ยังไม่ได้ใช้อย่างเต็มที่และไม่ได้มีการจัดสัดส่วนในการเพาะปลูกอย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารแก่ครัวเรือนและควบคุมผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร คณะเราเห็นด้วยกับข้อเสนอของกระทรวงเกษตรและป่าไม้ของโซโลมอนที่จะให้โอกาสแก่พื้นที่ของครัวเรือนนี้อยู่ในโครงการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจ “พอเพียง” สิ่งหนึ่งที่เราสังเกตเห็นได้คือ เกษตรกรผู้นี้แสดงความมุ่งมั่นและความพร้อมในการเรียนรู้เพิ่มเติมและการปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีการจัดการและการผลิตที่ดีขึ้น เขาหันมาตั้งคำถามหนึ่งกับคณะเราว่า หลังจากที่เราเดินทางมาดูพื้นที่ของสวนเขาแล้ว คณะจากไทยจะกลับมาหาเขาอีกเมื่อไหร่ ภายใน 1 ปี หรือ 10 ปีหน้าเอ่ย เขาเคยต้อนรับคณะจากประเทศอื่น ๆ ที่มาเยี่ยมชมพื้นที่เพาะปลูกแห่งนี้ และไม่เคยกลับไปทำงานกับเขาอีกเลย

บทส่งท้าย

เมื่อไรก็ตามที่เราสัมผัสกับทุกสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเองด้วยประสาทสัมผัสที่เรามีอยู่ เราจะ “พานพบ” กับความ “พอเพียง” และ “เพียงพอ” ได้อย่างไม่รู้จักจบ แม้ว่ามันจะเกิดจากการเปรียบเทียบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ระหว่างสิ่งที่ เป็นของเรา กับสิ่งที่ เป็นของเขา ดังเช่น ที่คณะเราได้เดินทางไป “พานพบ” กับ

ความ “พอเพียง” และ “เพียงพอ” ในวิถีชีวิตของ ผู้คนในประเทศต่าง ๆ ที่มีเชื้อชาติและวัฒนธรรม ที่แตกต่างจากสังคมไทย ประสบการณ์เหล่านี้ ทำให้เราได้กลับมาคิดคำนึงถึงความ “พอเพียง” และ “เพียงพอ” ที่เกิดขึ้นรอบตัวเรา หลายคน อาจจะให้คำอธิบายด้วยหลักธรรมที่กล่าวว่า “สุขทุกข์อยู่ที่ใจ” นั่นคือ เราจะมีสุขหรือทุกข์ กับอะไรที่เราเผชิญอยู่ก็เพราะเราเปรียบเทียบ

ความรู้สึกนึกคิดของเรากับผู้อื่นต่อสิ่งนั้น ๆ หรือสถานการณ์นั้น ๆ แต่ถ้าเราได้ “พานพบ” กับความรู้สึกและแนวคิดของผู้คนที่หลากหลายมากขึ้น เราก็จะเข้าใจและรู้จักความ “พอเพียง” และ “เพียงพอ” ของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

หากจะใช้หลักเศรษฐศาสตร์มาเป็น อรรถาธิบาย ก็คงต้องหยิบแนวคิดเรื่อง “ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ” มาพูดกัน แต่ในที่นี้ คงจะต้องเปลี่ยนเป็นแนวคิดเรื่อง “ความสุขเชิงเปรียบเทียบ” กล่าวคือ ความสุขของเราและของเขาขึ้นอยู่กับการนิยามความ “พอเพียง” และ “เพียงพอ” ในเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งอาจจะฟังดูแล้วเข้าใจยาก แต่เมื่อไม่นานนี้

นักเรียนหญิงระดับมัธยมที่ชนะการประกวด เรียงความของกระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ใช้คำว่า “สุขสมดุล” ซึ่งสามารถนำมาใช้ในที่นี้เพื่อสื่อ กับความหมายของ “ความสุขเชิงเปรียบเทียบ” ที่เกิดจากความ “พอดี” ในมิติต่าง ๆ ของ ชีวิตได้เป็นอย่างดี เราเชื่อว่า เมื่อเกิด “สุขสมดุล” แก่ตัวเรา ครัวเรือน ชุมชน ประเทศชาติ และ ประชาคมระหว่างประเทศบนโลกใบนี้แล้ว ก็จะเป็นหนทางที่นำเราไปสู่ “สุขเสถียร” ซึ่ง เราสามารถรักษาระดับและภาวะความสุข ในช่วงเวลาใดก็ได้เพื่อให้ชีวิตของเรา ได้ “พานพบ” กับ “สุขยั่งยืน”

“
ถ้าเราได้ ‘พานพบ’
กับความรู้สึกและแนวคิด
ของผู้คนที่หลากหลายมากขึ้น
เราก็จะเข้าใจและรู้จักความ
‘พอเพียง’
และ ‘เพียงพอ’
ของตนเองได้ดียิ่งขึ้น”

‘The Finest Thai’

ความเป็นไทยในสิงคโปร์

อรวิจิตร ชูเพชร
เลขาธิการโท สถานเอกอัครราชทูต
ณ สิงคโปร์

ชาวสิงคโปร์มีความรู้จักและคุ้นเคยกับสินค้าและบริการของไทยเป็นอย่างดี กล่าวได้ว่า คนสิงคโปร์เกือบจะทุกคนเคยเดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศไทยกันหมด และไปกันคนละหลายๆ ครั้ง และเป็นประจำ โดยกรุงเทพฯ เป็นที่ที่ชาวสิงคโปร์นิยมไปกันมากที่สุด และมีวัตถุประสงค์เพื่อการ ‘ช้อปปิ้ง’ ชาวสิงคโปร์นิยมสินค้าไทยและชอบอาหารไทยมากๆ และด้วยความที่ชาวสิงคโปร์รู้จักประเทศไทยดีมาก จึงเป็น ‘ความท้าทาย’ ของสถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์ ในฐานะตัวแทนประเทศไทย ว่า จะนำเสนอสินค้าและบริการอะไรใหม่ๆ ให้พวกเขาดี?

ที่ผ่านมา สถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์ ได้จัดงานเทศกาลไทยอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยปี 2560 จัดเป็นครั้งที่ 15 แล้ว โดยงานเทศกาลไทย เรามุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะสินค้าระดับ SMEs ที่มีศักยภาพได้นำสินค้าของตนเองเข้าสู่ตลาดสิงคโปร์และต่อยอดในการสร้างเครือข่ายธุรกิจ โดยใช้ต้นทุนไม่สูง ที่ผ่านมามาสถานเอกอัครราชทูตฯ พยายามคัดเลือกผู้ประกอบการหน้าใหม่ๆ ให้มาออกงานเทศกาลไทย หลากๆ คนมาเปิดตลาดที่สิงคโปร์ เป็นตลาดต่างประเทศครั้งแรก

ในงานเทศกาลไทย ณ สิงคโปร์ หรือทุกๆ งานเทศกาลไทยในต่างประเทศ สิ่งที่ดีที่ขายดีที่สุดย่อมหนีไม่พ้น ‘อาหารไทย’ ที่สิงคโปร์ก็เช่นเดียวกัน ร้านขายผัดไทย หมูปั้น ส้มตำ ซาเย็น ฯลฯ มีคิวยาวตลอดทั้งวัน นอกจากนี้ผลไม้ไทย เช่น ทุเรียน ก็ฮอตฮิตมากในหมู่ชาวสิงคโปร์เช่นเดียวกัน ชาวสิงคโปร์นิยมทานทุเรียนที่มีกลิ่นแรงๆ เนื้อนุ่มๆ ดังนั้น ทุเรียนไทยที่นำมาเข้ามาขายในงานจะเป็นพันธุ์ชะนี ซึ่งถูกปากชาวสิงคโปร์มาก แม้อาหารและเครื่องดื่มจะขายดีเป็นเทน้ำเทท่า แต่ยอดขายมูลค่าสูงสุดภายในงานเทศกาลไทย ณ สิงคโปร์คือสินค้าในหมวด ‘เครื่องประดับจิวเอลรี่’ ชาวสิงคโปร์มีกำลังสูงมาก กล่าวได้ว่า ‘ราคาไม่ใช่ปัญหา หากถูกใจเสียอย่าง’

เมื่อเราจับจุดได้ว่า ‘เราต้องการนำเสนออะไรใหม่ๆ ให้ชาวสิงคโปร์’ และ ‘เขาก็พร้อมจ่าย’ ทำไมเราไม่ลองนำเสนออะไรที่แบบเพิ่มระดับขึ้นมา เน้นสินค้า บริการไลฟ์สไตล์แบบพรีเมียมขึ้นมา ซึ่งน่าจะถูกใจชาวสิงคโปร์ไม่น้อย ประจวบเหมาะๆ กับที่ ‘บริษัท แอสสิริ จำกัด

(มหาชน)’ บริษัท developer อสังหาริมทรัพย์ชื่อดังของไทย ก็เพิ่งมาตั้งสำนักงานขายที่สิงคโปร์ และอยากจะร่วมมือทำงานเทศกาลที่น่าสนใจกับสถานเอกอัครราชทูตฯ กอปรกับสถานเอกอัครราชทูตฯ เอง ก็มีพื้นที่ลานกิจกรรมใหญ่โต สามารถเป็นที่จัดงานได้อย่างสมบูรณ์แบบและนี่จึงเป็นจุดเริ่มต้นของงาน ‘The Finest Thai’

‘The Finest Thai’ เทศกาลนำเสนอ lifestyle แบบ พรีเมียม

งาน ‘The Finest Thai’ ถือเป็นครั้งแรกที่สถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์ เปิดพื้นที่ภายในสถานเอกอัครราชทูตฯ จัดงานร่วมกับภาคเอกชนอย่างเป็นทางการ สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้จับมือกับบริษัท แอสสิริ จำกัด (มหาชน) ภาคเอกชนพันธมิตร โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยยังมีสินค้าและบริการแบบ พรีเมียม ที่เหนือกว่าที่ได้เคยเห็นจากเทศกาลไทยอีกมาก งาน ‘The Finest Thai’ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 8-10 กันยายน 2560 ภายในสถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์ บนถนน Orchard ใจกลางเมืองสิงคโปร์ โดยใช้ประโยชน์จากทำเลที่เหมาะสมของสถานเอกอัครราชทูตฯ เป็นการจัดงานตามการบริหารแบบ “กลไกประชารัฐ” ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยให้ภาคเอกชนที่มีศักยภาพเป็นแกนหลักในการนำเอกชนพันธมิตรและเอกชนกลุ่มอื่นๆ มาร่วมงาน ซึ่งมุ่งเน้นเป้าประสงค์เดียวกันคือ ส่งเสริมภาพลักษณ์สินค้าและบริการของไทย และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

ภายในงาน ‘The Finest Thai’ มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 6 โซน ได้แก่

(1) The Finest of Living มีการจัด

แสดงนิทรรศการในแนวคิด ‘Bangkok’s Finest District’ ถ่ายทอดวิถีการใช้ชีวิตคนเมืองแบบเหนือระดับในย่านทองหล่อและเอกมัย ซึ่งเป็นพื้นที่ทำเลที่มีศักยภาพ และเป็นที่ยอดนิยมของชาวต่างชาติ ชาวสิงคโปร์มีความคุ้นชินกับย่านสุขุมวิทอยู่แล้ว ดังนั้น ในโซนนี้ จะมีการนำเสนอร้านค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ให้ได้รู้จักกันมากขึ้น นอกจากนี้ โรงพยาบาลสมิติเวช ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่สุขุมวิท ได้มาออกร้านเปิดรับจองนัดหมายให้แก่ชาวสิงคโปร์ ซึ่งประสงค์จะเดินทางไปตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาลฯ ด้วย

(2) The Finest of Cuisine มีร้านอาหารไทยเข้าร่วมออกร้านภายในงานมากกว่า 35 ร้าน ทั้งร้านอาหารชื่อดังจากประเทศไทยที่เดินทางบินตรงมายังสิงคโปร์เพื่องานนี้โดยเฉพาะ และร้านอาหาร/ขนมไทยในสิงคโปร์ รวมทั้ง food trucks โดยเมนูที่ได้รับความนิยมสูงสุดภายในงาน คือ Shibuya Honey Toast และน้ำแข็งไส빙ซูรสทุเรียนและชาไทย จากร้าน After You Café ประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นการออกร้านในต่างประเทศครั้งแรกของร้าน

นอกจากนี้ ภายในงาน เราได้รับการสนับสนุนจากคณะใส่อาหารทั้งหมดจากบริษัท SCG เป็นวัสดุย่อยสลายง่ายและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(3) The Finest of Fashion & Design Siam Center และ Siam Discovery เราได้คัดสรรเสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า และเครื่องประดับจากแบรนด์ดีไซน์เนอร์ไทยรุ่นใหม่ ที่มีการออกแบบเทียบเท่ามาตรฐานแฟชั่นระดับโลก อาทิ Tube Gallery, Good Mixer, Q Design and Play, Iconic O.D.S. และ FABLAB Multi-Designer House นอกจากนี้ ยังมี showcase ผ้าไหมจาก จ. สุรินทร์ ที่มีวิธีการทอแบบพิเศษ มีลวดลายวิจิตรงดงาม มีมูลค่าสูงถึง 16,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือประมาณ 400,000 บาท

(4) The Finest of Craftsmanship นำโดย SACICT หรือศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) หรือ ศ.ศ.ป. นำกิจกรรม workshop สอนประดิษฐ์พวงมาลัยจากไม้ไผ่ เพ้นท์ลายถ้วยด้วยเปลือกไข่ สอนทำกระดาษตกแต่งแบบล้านนา ฯลฯ ให้ชาวต่างชาติ

และชาวสิงคโปร์ได้ร่วมกิจกรรม และการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย สำนักงานสิงคโปร์ ได้นำ ‘Pa Sa Thai machine’ ซึ่งเป็นเครื่องคาราโอเกะ ให้ชาวต่างชาติได้ฝึกพูดภาษาไทย และกิจกรรม นวดไทย เข้าร่วมออกร้านภายในงานด้วย

(5) **The Finest of Gift** ของที่ระลึก หลากหลายจาก 20 แปรนด์ไทยชั้นนำ ที่ได้รับการรับรองผลงานและความโดดเด่นของงาน ออกแบบด้วยรางวัลสินค้าไทยที่มีดีไซน์ดีเด่น DEmark Award และ

(6) **The Finest of Performances workshop** มีการสอนการวาด/ประดิษฐ์ตัวอักษรไทย (Thai Calligraphy) การทอผ้าแบบไทย สนับสนุนโดยธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB) และ กิจกรรมสร้างเสริมจินตนาการของเด็กและเยาวชน เช่น การระบายสีตัวการ์ตูนไทยโบราณ นอกจากนี้ ยังมี การสาธิตทำอาหาร และการแสดงนาฏศิลป์ไทยจาก Jim Thompson และคอนเสิร์ตจาก Paradise Bangkok Molam International Band วงดนตรีที่ใช้ตัวโน้ต สำเนียงอีสานผสมผสานกับดนตรีสมัยใหม่

กลายเป็นวงแนวหมอลำที่มีท่วงทำนอง กลมกล่อม และวงประสานเสียงสวนพลูคอรัส มาสร้างความเพลิดเพลินภายในงานอีกด้วย

ผลสำเร็จกะลุเป้า ผู้คนเข้าร่วมงาน อย่างล้นหลาม

งาน ‘The Finest Thai’ นี้ได้รับความสนใจอย่างยิ่งเกินความคาดหมาย มีผู้คน หลังไหลเข้ามาชมงานเฉลี่ยสูงกว่า 40,000 คน ต่อวัน หรือตลอดงานกว่า 120,000 คน (ซึ่งเดิม แส่นสิริประเมินว่า จะพอใจอย่างยิ่ง หากมีคน เข้ามาเที่ยวชมงาน วันละ 4,000 คน) ซึ่งยอด ผู้เข้าร่วมงานดังกล่าวเป็นยอดผู้เข้าร่วมงาน ที่มากที่สุดเป็นประวัติการณ์ หรือสูงกว่าที่ แส่นสิริคาดการณ์ไว้ถึง 10 เท่า ผู้เข้าร่วมงาน ส่วนใหญ่เดินทางมาร่วมงานมากกว่า 1 วัน ผู้เข้าร่วมงานเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูง และ มีความเต็มใจจะใช้จ่ายในหมวดสินค้า พรีเมียม โดยเป็นการต่อยอดจากการจัดงานเทศกาลไทย ซึ่งชี้ให้เห็นว่า กลุ่มลูกค้าในตลาดสิงคโปร์นั้น ราคาไม่ใช่ปัญหาเนื่องจากลูกค้ามีความเต็มใจ จะจ่าย หากสินค้ามีคุณภาพดีจริง

ภายในงาน ‘The Finest Thai’ อาหารระดับพรีเมียม ได้รับความสนใจอย่างสูงมาก โดยเฉพาะร้าน After You Café ผู้คนต้องรอคิวนานกว่า 90 นาที โดยราคาและเวลาในการรอคิวไม่ได้เป็นปัญหาหรืออุปสรรค แต่ประการใด ผู้คนทั้งชาวสิงคโปร์ ชาวไทยและชาวต่างชาติ ต่างยืนรอคิวอย่างเป็นระเบียบเพื่อจะได้ลองลิ้มชิมรสขนมปัง Shibuya Honey Toast ที่โด่งดัง และน้ำแข็งไส빙ชुरुสชาติไทยและรสทุเรียน ที่ต้องจำกัดจำนวนการซื้อในแต่ละคน เนื่องจากต้องการให้ทุกคนที่เข้าร่วมงานฯ มีโอกาสได้ชิมกันทุกคน ซึ่ง After You Café ต้องสั่งนำเข้าวัตถุดิบจากไทยเป็นการด่วนตั้งแต่วันแรก เพราะประเมินตัวเลขคนเข้าร่วมงานต่ำกว่าที่คิด 10 เท่า

ในขณะที่สินค้าเครื่องประดับและสินค้ากลุ่มแฟชั่นได้รับความนิยมในระดับที่ใกล้เคียงกับงานเทศกาลไทยที่จัดโดยสถานเอกอัครราชทูตฯ โดยภายในงาน ‘The Finest Thai’ มีรายได้เดินสะพัดทั้งสิ้นประมาณ 25 ล้านบาท ซึ่งขอย้ำว่า 25 ล้านบาทนี้ เป็นการขายสินค้าทั่วไปเท่านั้น แสนสิริมีได้นำโครงการคอนโดมิเนียมมาขายในงานนี้ เพียงแต่แนะนำแหล่งที่อยู่อาศัยในย่านเอกมัย-ทองหล่อ

เป็นที่น่าสังเกตว่า บริษัท แสนสิริ จำกัด (มหาชน) มีหุ้นส่วนเป็นบริษัท partners ชันนำ และมีศักยภาพหลายแห่ง อาทิ Siam Center, FABLAB, After You Café ซึ่งหุ้มส่วนเหล่านี้กำลังหาช่องทางเข้าสู่ตลาดสิงคโปร์ โดยงานนี้เป็นงานที่ After You Café มาเปิด pop up store ขายในต่างประเทศเป็นครั้งแรก ซึ่งได้รับการกระแสบรรยากาศดีมาก และมีนักธุรกิจแมวมองชาวสิงคโปร์มาล้อมหน้าล้อมหลัง

เจ้าของร้าน แสดงความสนใจต่อยอดธุรกิจร่วมในอนาคต โดยภาคเอกชนพันธมิตรที่มาร่วมงานทั้งหมดพอใจอย่างยิ่งต่อผลลัพธ์ที่ออกมา และเห็นว่า เป็นงานที่ประสบความสำเร็จในระดับที่สูงมาก

ในงาน ‘The Finest Thai’ ไม่เพียงแต่มีภาคเอกชนขนาดใหญ่ที่เข้าร่วมงานฯ เท่านั้น แต่ยังมีผู้ประกอบการไทยระดับ SMEs ได้มาทดลองตลาด ณ สิงคโปร์ เป็นครั้งแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักร้องแบบเสื้อผ้าและเครื่องประดับ ที่มาออกร้านภายในงาน และได้รับความนิยมนิยม ถือเป็นความสำเร็จมาทดลองตลาด และขายสินค้าที่ถือว่ามีความคุ้มค่าอย่างสูง

งาน ‘The Finest Thai’ จะสำเร็จไม่ได้เลยหากไม่มีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกันอย่างท่านเอกอัครราชทูตฯ ชาสวัสดิ์ และท่าน CEO อภิชาติ จูตระกูล ทั้ง 2 ท่าน ถือเป็นผู้นำที่มีความใจกว้าง เปิดรับความคิดเห็นใหม่ มีแนวคิดทันสมัย และมีใจที่พร้อมจะร่วมมือกันโดยไม่ถือว่าตนจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ตลอดจนทีมงานทุกคนของหน่วยงานภาครัฐที่มาร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็สถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์ กระทรวงพาณิชย์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) หรือ ศ.ศ.ป. ฯลฯ และภาคเอกชนพันธมิตรทุกราย ที่ร่วมแรงร่วมใจทำให้งานนี้เกิดขึ้นเป็น showcase และเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการร่วมแรงร่วมใจระหว่างคนไทยไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกับคือ ส่งเสริมภาพลักษณ์ สินค้าและบริการของไทย และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

งานกงสุลไทย ในทศวรรษหน้า

วรินทร์สร ตันวิเชียร, วิธวินท์ โตเกียรติรุ่งเรือง
กันติชา บุญวานิตย์ และพิมพ์ ไชยสาส์น*

ไม่ว่าจะยุคที่สมัย งานกงสุล (Consular affairs) ก็ถือเป็นเสาเอกของงานด้านการต่างประเทศไทย ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลักสองประการ ประการแรก กระทรวงการต่างประเทศโดยสภาเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่เป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานเดียว (single authority) ที่มีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลและคุ้มครองผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ ประการที่สอง งานกงสุลนั้นเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายและผลประโยชน์ของคนไทยโดยตรงและเห็นผลเป็นรูปธรรมมากที่สุดงานหนึ่งของการต่างประเทศไทย หากทว่าในบริบทยุคปัจจุบัน งานกงสุลทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเนื่องจากรัฐต้องสามารถตอบสนองความคาดหวังของประชาชน (Public expectation) ได้อย่างทันต่วงที และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านการต่างประเทศก็มีจำนวนเพิ่มจำนวนมากขึ้นด้วย พร้อมทั้งเข้ามามีบทบาทในการร่วมตรวจสอบงานต่างประเทศอย่างแข็งขัน ไม่ว่าจะเป็นสื่อ หรือภาคประชาสังคมที่พร้อมตรวจสอบประสิทธิภาพ ความโปร่งใส (Transparency) และความรับผิดชอบ (Accountability) ของหน่วยงานภาครัฐ

* นักการทูตแรกเข้าปี 2560 ฝึกปฏิบัติงานกรมการกงสุล

บทความนี้มุ่งนำเสนอและเน้นย้ำแนวคิดที่ว่า งานด้านการกงสุลในทศวรรษหน้าจะทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในฐานะการทูตเพื่อประชาชนและต้องการความมุ่งมั่นเอาใจใส่ (commitment) ของนักการทูตไทยทั้งในเชิงนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างทันท่วงที่ “Consular Affairs will be at the front door of Thai diplomacy from now on and for decades to come” โดยจะทบทวนงานด้านกงสุลไทยในปัจจุบัน และความท้าทายที่กำลังเผชิญในบริบทแห่งการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะเบื้องต้นเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับความท้าทายดังกล่าว

1. การคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในศตวรรษหน้า

การคุ้มครองผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศเป็นหน้าที่ซึ่งได้รับการบรรจุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และเป็นภารกิจที่กระทรวงการต่างประเทศให้ความสำคัญมาโดยตลอด โดยในปี พ.ศ. 2560 กระทรวงฯ โดยสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ 97 แห่งทั่วโลกได้ให้ความช่วยเหลือคนไทยตกทุกข์ได้ในต่างประเทศทั้งสิ้นจำนวน 10,216 ราย อย่างไรก็ตาม บริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไปย่อมจะทำให้รูปแบบและแนวทางการให้ความช่วยเหลือคนไทยในต่างประเทศในทศวรรษหน้าต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่ามกลางบริบทดังกล่าวปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลในงานกงสุลไทยสามารถระบุได้ ดังนี้

1.1 รุ่งอรุณแห่งยุคสมองกล

เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเป็นตัวช่วยที่สำคัญที่ทำให้การให้ความช่วยเหลือคนไทย

ในต่างประเทศมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยในช่วงที่ผ่านมา กระทรวงฯ ได้ปรับตัวและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างกว้างขวางในการเพิ่มช่องทางการสื่อสารกับประชาชน เพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการด้านกงสุล โดยเน้นการสื่อสารและเชื่อมต่อกับประชาชนโดยเฉพาะการรับเรื่องราวร้องทุกข์ผ่านช่องทางที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว และทันท่วงที่ ได้แก่ การเปิดบริการ Call center การจัดทำแอปพลิเคชัน โทรศัพท์มือถือที่มีชื่อว่า Thai Consular การสื่อสารผ่านทาง Line และ Wechat ตลอด 24 ชั่วโมง นอกจากนี้ ยังได้จัดทำเว็บไซต์ และเพจ Facebook “กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ” เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่จำเป็นทั้งการเตือนภัย ให้ข้อมูลการท่องเที่ยว (travel advisory) และประชาสัมพันธ์ข้อมูลงานบริการต่าง ๆ

ถ้าหากมองไปในทศวรรษหน้า เทคโนโลยีจะยิ่งทวีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือประชาชนให้มากยิ่งขึ้น อาทิ การใช้ระบบ IT ที่มาช่วยทำระบบรับคำสั่งและติดตามผล เพื่อช่วยเหลือคนไทยที่ตกทุกข์ได้ยากครบวงจร

ระหว่างกรมการกงสุล และสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลใหญ่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligent – AI) มาประยุกต์ใช้กับโซเชียลมีเดียเพื่อช่วยตรวจสอบสถานะทางจิตของคนไทย ในต่างแดน โดยสามารถตรวจพบคนที่ประสบ ปัญหาและมีแนวโน้มจะคิดสั้นได้ การใช้ เทคโนโลยีการตรวจจับและรู้จำใบหน้า (Facial Recognition) ซึ่งทำให้สามารถติดตามคนไทย ที่สูญหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ซึ่งเมื่อใช้ ประกอบกับการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล ขั้นสูงจะทำให้สามารถวิเคราะห์และจำแนก ประเภทปัญหาของคนไทยในต่างประเทศ ได้ลึกซึ้งมากขึ้นเพื่อตอบสนองกับรูปแบบ การเดินทางที่หลากหลาย เป็นต้น

1.2 ความท้าทายจากโลกที่ใบเล็กลง และการเสริมสร้างความร่วมมือทางกงสุล เพื่อความอุ่นใจของชาวไทย

ในปัจจุบัน การเดินทางระหว่างประเทศ มีความสะดวกมากขึ้นเรื่อย ๆ จำนวนชาวไทยที่ เดินทางไปต่างประเทศมีมากขึ้นพร้อมทั้งรูปแบบ การเดินทางและวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย มากยิ่งขึ้นทำให้ความท้าทายในการดูแล คนไทยมีมากขึ้นตามไปด้วย การประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีเชิงรุก เพื่อเผยแพร่คำแนะนำเพื่อ ความปลอดภัยให้คนไทยได้ทราบ พร้อมทั้ง บูรณาการภารกิจกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งใน ประเทศและต่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะต้องมาพร้อมกับการเสริมสร้างความ ร่วมมือทางกงสุลกับต่างประเทศเพื่อความอุ่นใจ ของชาวไทยและเพื่อผลประโยชน์ของคนไทย ให้มากยิ่งขึ้น โดยกระแสร่วมมือระหว่าง ประเทศที่พัฒนาในหลายมิติก่อให้เกิดความ

ร่วมมือที่สร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น โดยในทศวรรษ หน้าที่อาจมีการนำเสนอข้อตกลงหรือความ ร่วมมือทางการกงสุล อาทิเช่น ข้อริเริ่ม Consular Assistance by ASEAN Missions in Third Countries to Nationals of ASEAN Member States หรือ Emergency Assistance by ASEAN Missions in Third Countries to Nationals of ASEAN Member States in Crisis Situations ที่ทำให้ คนไทยสามารถรับความช่วยเหลือทางกงสุล จากสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ ของประเทศอาเซียนอื่นได้ด้วย ซึ่งเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งเมื่อชาวไทยประสบความเดือดร้อนใน ประเทศที่สามที่ไม่มีสำนักงานผู้แทนของไทย ตั้งอยู่

2. การตรวจลงตราใบโลก ที่ไร้พรมแดน

“โลกไร้พรมแดน” เป็นคำจำกัดความ ที่ใช้อธิบายโลกปัจจุบันได้อย่างชัดเจน ทั้งมิติ

การติดต่อสื่อสารระหว่างกันหรือการเดินทางไปมาระหว่างผู้คนในประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับรัฐที่มีการเยือน การทำธุรกิจข้ามประเทศ การศึกษาในต่างประเทศ หรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวที่มีจุดหมายปลายทางต่าง ๆ มากมาย ซึ่งผลจากโลกที่ไร้พรมแดนนี้จะทำให้ผู้คนที่อยู่ในแต่ละมุมโลกรู้จักกันมากขึ้นและโลกอุดมคติที่ไร้พรมแดนแทบจะกลายเป็นความจริง

แต่ในความเป็นจริงแล้วหากมองในด้านการระหว่างประเทศจะเห็นว่าหลายมิติซ่อนอยู่ในการเดินทางเหล่านั้น มิติที่สำคัญประการหนึ่งในมุมมองของรัฐผู้รับคือ การตรวจลงตราหรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อของ “วีซ่า” (Visa) เมื่อนักเดินทางมีแผนการในการเดินทางไปต่างประเทศ เป็นที่แน่นอนว่าจะต้องมีการวางแผนการเดินทาง หนึ่งในลิสต์เหล่านั้นคือเรื่องการเดินทางเข้าประเทศ นักเดินทางจะต้องศึกษาเป็นอย่างดีว่าการเดินทางเข้าประเทศนั้น ๆ จะต้องใช้วีซ่าเดินทางเข้าประเทศหรือสามารถเดินทางเข้าได้เลยเพราะได้รับการยกเว้นวีซ่า ซึ่งถ้าหากมีข้อบังคับในการต้องสมัครวีซ่าจะเป็นที่รู้ดีกันว่าจะต้องใช้เอกสารและขั้นตอนมากมายเพื่อรับการพิจารณาออกวีซ่า หรือในบางประเทศที่มีการตรวจที่รัดกุมอาจจะต้องมีการนัดสัมภาษณ์ผู้สมัครวีซ่าก่อนได้รับการพิจารณา

ทำไมการเดินทางเข้าประเทศถึงเป็นเรื่องใหญ่และการตรวจลงตราหรือวีซ่านั้นมีมิติอะไรที่มองไม่เห็นซ่อนอยู่บ้าง? ประการแรกในมิติด้านเศรษฐกิจ ถ้าหากประเทศใดประเทศหนึ่งยกเว้นการตรวจลงตราให้แก่ นักเดินทางเข้าประเทศ เป็นที่แน่นอนว่าจะเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมหาศาลในการเดินทางไปในประเทศนั้น ไม่ว่าจะเหตุผลแท้จริงของการ

เดินทางจะคืออะไร แต่การไหลเข้ามาของนักเดินทางจะสามารถสร้างเม็ดเงินและขับเคลื่อนภาคธุรกิจภายในได้อย่างมาก แต่ในมิติด้านความมั่นคงการเปิดเดินทางเข้าประเทศอย่างเสรีเปรียบเสมือนดาบสองคม ถ้าหากปราศจากการคัดกรองที่รัดกุมแล้วนั้น เป็นไปได้ว่าอัตราอาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้ายที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ หรือแม้กระทั่งการโยกย้ายถิ่นฐานแบบผิดปกติ จะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยทำยที่สุดจะกระทบต่อหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ กระทรวงการต่างประเทศถือเป็นหนึ่งในหน่วยงานสำคัญที่กำหนดนโยบายการตรวจลงตราและเป็นหน้าด่านสำคัญในการพิจารณาคัดกรองผู้ขอรับการตรวจลงตรา ซึ่งเปรียบเหมือนจุดเล็ก ๆ ที่สำคัญที่จะส่งผลต่อมิติทางสังคมในอย่างมีนัยสำคัญ

ถ้าหากพูดถึงวีซ่าในทศวรรษหน้านั้นถือว่าเป็นโจทย์ที่น่าสนใจและสำคัญมากโจทย์หนึ่งของงานด้านการต่างประเทศไทย ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการบูรณาการเทคโนโลยีและดิจิทัลเข้ามาช่วยควบคุมและกำกับดูแลงานตรวจลงตรา ตัวอย่างที่สำคัญได้แก่ Electronic Visa หรือ E – Visa ซึ่งหลายประเทศได้นำร่องทดลองการตรวจลงตราที่ใช้ระบบออนไลน์และดิจิทัลในทุกกระบวนการตั้งแต่การเตรียมเอกสารการสมัครวีซ่า การพิจารณาวีซ่าจะทำผ่านช่องทางออนไลน์ หรือแม้กระทั่งพิธีการตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งจะเป็นการประหยัดเวลาและทรัพยากรทั้งสำหรับนักเดินทางและเจ้าหน้าที่ที่กงสุล ทั้งนี้ ถ้าหากการใช้ E-Visa ประสบผลสำเร็จโลกแห่งการเดินทางในทศวรรษหน้าจะสะดวกขึ้นอย่างมาก แต่ในขณะเดียวกันประเด็นเรื่องการสร้างสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจและความมั่นคงยังคงเป็นประเด็นหลักที่ต้องคำนึงถึงและต้องมีมาตรการรองรับอย่างรัดกุม

งานการทูตหรือการระหว่างประเทศที่อาจจะถูกมองว่าเป็นเรื่องไกลตัวอาจจะไม่ไกลตัวประชาชนเสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านงานกงสุลที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรงทั้งในมิติด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม เช่นงานตรวจลงตราซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียดและรอบคอบเป็นอย่างมาก

3. งานหนังสือเดินทางในยุควรรษหน้า

หนังสือเดินทาง (Passport) เปรียบเสมือนใบเบิกทางที่ใช้เพื่อยืนยันอัตลักษณ์ตัวตน (identity) และสร้างความมั่นใจในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของรัฐหนึ่งกับอีกรัฐหนึ่ง เพื่อช่วยสนับสนุนให้ผู้เดินทางสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การเดินทางให้สำเร็จได้ด้วยดี ดังนั้น หนังสือเดินทางจึงเป็นเอกสารสำคัญประจำตัวอันดับแรกๆ ที่ผู้เดินทางไปต่างประเทศต้องใช้เพื่อแสดงตัวตนทุกครั้งที่เดินทางไปต่างประเทศ

กระทรวงการต่างประเทศมุ่งมั่นที่จะพัฒนาหนังสือเดินทางของไทยให้มีมาตรฐานทันสมัย น่าเชื่อถือ และบรรลุวัตถุประสงค์การยืนยันบุคคลเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับรัฐผู้รับ โดยที่ผ่านมามาประเทศไทยนับเป็นประเทศลำดับต้นในภูมิภาคเอเชียที่พัฒนารูปแบบหนังสือเดินทางเป็นหนังสือเดินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-passport)

พร้อมกันนี้ ในห้วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการพัฒนารูปแบบของหนังสือเดินทางให้รัดกุมขึ้นโดยมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลอัตลักษณ์บุคคล (Biometrics Data) มาปรับใช้ให้การจัดเก็บข้อมูลบุคคลให้มีความถูกต้องและแม่นยำผ่านการจัดเก็บลายนิ้วมือ รวมถึงการพัฒนากระบวนการเทคโนโลยีการป้องกันการปลอมแปลงหนังสือเดินทางและ

ป้องกันการสวมตัวบุคคล อาทิ การเลือกใช้หมึกพิมพ์พิเศษ การทำลายน้ำ และการใช้เลเซอร์ เป็นต้น ให้ได้รับความน่าเชื่อถือในระดับสากล และเป็นไปตามมาตรฐานสากลขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO)

นอกจากนี้ การพัฒนาระบบและงานบริการหนังสือเดินทางได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชน เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการรับคำร้องขอทำหนังสือเดินทางไปจนถึงการจ่ายเล่มหนังสือเดินทางให้มีความสะดวกรวดเร็ว และปลอดภัย ได้แก่ ระบบการจองคิวออนไลน์เพื่ออำนวยความสะดวกประชาชนยุคใหม่ที่ต้องการความสะดวกสบายประหยัดเวลา การเปิดสำนักงานหนังสือเดินทางชั่วคราวตามแหล่งต่าง ๆ โดยในทศวรรษหน้าจะต้องมีการพัฒนาระบบดังกล่าว มาประยุกต์ใช้กับสำนักงานหนังสือเดินทางชั่วคราวทั่วประเทศ สถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลใหญ่ทั่วโลก และที่สำคัญหนังสือเดินทางอาจได้รับการพัฒนาให้มีส่วนช่วยในการอำนวยความสะดวกระหว่างเดินทางในฐานะอุปกรณ์การเดินทาง (Travel gadget) ที่สามารถทำให้การเดินทางไปต่างประเทศมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น อาทิ ความสามารถในการเชื่อมต่อการใช้งานระบบผ่านแดนอัตโนมัติ (Autogate) ก็เป็นไปได้

4. “e” ในงานสัญชาติและนิติกรณ์

งานให้บริการด้านสัญชาติและนิติกรณ์เป็นภารกิจอีกด้านหนึ่งของกรมการกงสุลที่ให้บริการแก่คนไทย คนโดยทั่วไปอาจจะไม่คุ้นเคย แต่หากเป็นคนไทยที่ต้องใช้ชีวิตในต่างประเทศ สัมรสกับคนต่างชาติ ศึกษาต่อ ทำงาน ฯลฯ หรือ

ทำธุรกรรมในต่างประเทศจะรู้จักกันดี โดยเฉพาะในด้านการรับรองเอกสาร เพราะหลายครั้งจำเป็นต้องนำเอกสารเหล่านั้นไปใช้ ทั้งเอกสารของไทยและเอกสารของต่างประเทศ หากปราศจากขั้นตอนการรับรองโดยกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศแล้ว เอกสารนั้นก็ขาดความน่าเชื่อถือและอาจจะไม่สามารถนำไปใช้ในต่างประเทศหรือในประเทศได้

สำหรับคนไทยทั่วไป สิ่งก็ตามมาเมื่อต้องมาขอรับรองเอกสารคือความรู้สึกว่าเป็นเรื่องซับซ้อนด้วยขั้นตอนกระบวนการตามข้อตกลงและระเบียบ กว่าจะได้รับเอกสารของไทยเพื่อนำไปใช้ในต่างประเทศ หรือนำเอกสารต่างประเทศมาใช้ในประเทศไทย จะต้องผ่านการแปลงการรับรอง และยืนยัน รอกันแล้วรอกันอีกเอกสารอาจจะไม่ครบ หรือแปลผิด สารพัดปัญหา จึงเป็นเรื่องที่ไม่น่าแปลกใจที่ในจำนวนข้อร้องเรียนจากประชาชนเกี่ยวกับภารกิจกงสุล กรมการกงสุลจะได้รับคำร้องเรียนเรื่องการให้บริการงานรับรองนิติกรณ์เอกสารมากที่สุด

ในโลกปัจจุบันที่เครื่องมือสื่อสารเข้ามาเป็นตัวช่วย งานด้านสัญชาติและนิติกรณ์ก็เช่นกัน กำลังปรับเปลี่ยน รูปโฉมไปสู่การให้บริการที่มี “e” มากขึ้น เพื่อลดภาระ ลดเวลาและค่าใช้จ่ายของประชาชน ในวันนี้ กรมการกงสุลและกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กำลังจับมือกันพัฒนาระบบเชื่อมโยงทะเบียนราษฎรกับนิติกรณ์ และการรับรองเอกสารแบบ online ให้ประชาชนมีความสะดวกมากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีมาจัดวางระบบการตรวจสอบข้อมูลข้ามหน่วยงานและการจัดเก็บข้อมูลที่เชื่อมโยงกัน อีกไม่นานวันหนึ่งเราจะได้เห็นระบบการรับคำร้องรูปแบบ “e-Application” ที่เปิดบริการให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนในการให้บริการรับ

คำร้องเพื่อตรวจสอบความถูกต้องให้รวดเร็วมากขึ้นนอกจากนี้จะมีการใช้แบบฟอร์มเอกสารราชการสองภาษาคือไทยและอังกฤษ โดยเฉพาะในส่วนของเอกสารที่ประชาชนจำเป็นต้องใช้ เช่น สูติบัตร ทะเบียนบ้าน ทะเบียนสมรส ฯลฯ เพื่อลดค่าใช้จ่ายของประชาชนในการแปลเอกสาร และเป็น “e” คือสามารถตรวจสอบด้วยระบบ online จะลดทั้งกระดาษและเวลา และในท้ายสุดเมื่อมีการจัดทำเอกสารราชการสองภาษา เราอาจจะได้เห็นการที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกในอนุสัญญา The Hague Convention Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents หรือ Apostile Convention ที่จะทำให้เราลดขั้นตอนการรับรองเอกสารสำหรับใช้ในธุรกรรมระหว่างประเทศต่อไป

ความท้าทายของงานกงสุล ในทศวรรษหน้าที่ต้องพร้อมรับมือ

งานคุ้มครองและช่วยเหลือคนไทยในต่างแดนเป็นงานหน้าด่านแรกที่จะต้องพบกับความท้าทายมากที่สุดงานหนึ่งของงานกงสุลไทยในทศวรรษหน้า เนื่องจากพัฒนาการด้านรูปแบบและวัตถุประสงค์ที่หลากหลายของการเดินทางของคนไทยทำให้รูปแบบและแนวทางการให้ความช่วยเหลือก็ล้วนแตกต่างกันไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ นักเรียนนักศึกษาไทย แรงงานไทยประเภทต่าง ๆ การบริหารจัดการภัยพิบัติในต่างประเทศ ทั้งจากภัยธรรมชาติจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ และการช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์ ไม่นับรวมถึงงานกงสุลมิติอื่น ๆ

อย่างไรก็ดี ทรัพยากรบุคคลในงานบริการด้านกงสุลในปัจจุบันมีอยู่อย่างจำกัด

โดยเฉพาะเมื่อรูปแบบงานด้านกงสุลต้องปรับเปลี่ยนเป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์และใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ดังนั้น งานบริการด้านกงสุลจึงมีความจำเป็นมากขึ้นกว่าเดิมที่ต้องใช้บุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาดูแลระบบและรักษาผลประโยชน์ทางเทคนิคของรัฐอย่างเท่าทันการจัดเตรียมบุคลากรทั้งสายการทูตและสายสนับสนุนและพัฒนาระบบให้พร้อมรับกับความท้าทายของงานกงสุลจึงถือเป็นหัวใจสำคัญลำดับต้น (priority) ของงานด้านการต่างประเทศไทยในทศวรรษหน้าและถือว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายที่ต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพราะงานด้านกงสุลนั้นเกี่ยวข้องกับทุกข์สุขของประชาชนโดยตรง รวดเร็ว และเป็นรูปธรรมมากที่สุดงานหนึ่งของการต่างประเทศไทย

นอกจากนี้ งานด้านกงสุลยังเป็นทั้งโอกาสที่สำคัญ (golden opportunity) ของกระทรวงการต่างประเทศในการสื่อสารงานด้านการต่างประเทศและนโยบายต่างประเทศกับประชาชน เป็นโอกาสที่จะทำให้งานการทูตและการต่างประเทศเข้าถึงประชาชนมากยิ่งขึ้น (reaching out) เป็นโอกาสในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และยกระดับภาพลักษณ์กระทรวงฯ ในด้านการต่างประเทศที่สำคัญ โดยเฉพาะการบริการประชาชนและการให้ความช่วยเหลือคนไทย และเป็นโอกาสสำคัญในการเร่งพัฒนาการให้บริการประชาชนให้สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

การทูตโครงสร้าง พื้นฐานของ **จีน**:

โอกาสสำหรับไทยในกระแสความเชื่อมโยง
ของทศวรรษหน้า

กองเอเชียตะวันออก 3 กรมเอเชียตะวันออก

1. เหลียวหลังแลหน้า: ความสำเร็จในรอบ 4 ทศวรรษ ของจีน

จีนประสบความสำเร็จในการเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจในช่วง 40 ปี ที่ผ่านมาอย่างสง่างาม ผ่านการขับเคลื่อนของนโยบายพรรคคอมมิวนิสต์จีนและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ดำเนินมาได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้จีนในวันนี้ก้าวขึ้นมาเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 1 ของเอเชียและเป็นอันดับ 2 ของโลก เป็นรองก็เพียงสหรัฐอเมริกา โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) สูงถึง 13 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งใหญ่กว่าขนาดเศรษฐกิจเมื่อปี 2521 ถึงเกือบ 60 เท่า

ความสำเร็จของจีนที่เดินมาครบ 40 ปี ในปีนี้ จะได้รับการยกระดับให้ก้าวหน้าไปอีกขั้น ด้วยการนำนโยบายที่ตกผลึกจากการประชุม สมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 19 เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งจีนได้ประกาศอย่างภาคภูมิใจว่า จีนได้เข้าสู่ “ยุคใหม่” ของการพัฒนาแล้ว มาประกอบเข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2559 - 2563) เดินหน้าผลักดันให้แผนพัฒนาในด้านต่าง ๆ เกิดผลอันเป็นรูปธรรมต่อไป สร้างสรรค์ “ระบอบสังคมนิยมที่มีอัตลักษณ์แบบจีนในยุคใหม่” ให้ประสบความสำเร็จ และทำให้ความฝันที่จีนจะสร้างสังคมกินดีอยู่ดีอย่างทั่วถึงภายในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นปีครบรอบ 100 ปี ของการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนและความฝันที่จะเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่เจริญรุ่งเรืองและเข้มแข็งภายในปี พ.ศ. 2592 ซึ่งเป็นปีครบรอบ 100 ปีแห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นความจริง ควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์การสร้างประชาคมที่มีอนาคตร่วมกันของมนุษยชาติตามคำประกาศของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ผู้ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้นำสูงสุดของจีนต่อไปอีกกว่าทศวรรษ¹

เมื่อพิจารณาจากความสำเร็จที่ผ่านมาผนวกเข้ากับความพร้อมและความมุ่งมั่นที่จะก้าวต่อไปในวันนี้ของจีน เชื่อว่าวันที่จะได้เห็นจีนผงาดขึ้นเป็นมหาอำนาจอย่างเต็มตัวบนเวทีโลกนั้นอยู่ใกล้ไม่ไกลเลย ซึ่งในบริบทเช่นนี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องอย่างจริงจังและทำความเข้าใจจีนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถกำหนดท่าทีและนโยบายต่างประเทศต่อจีนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับความเป็นจริง และสอดคล้องกับสถานะหุ้นส่วน

เชิงยุทธศาสตร์ของกันและกันตามที่ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติการร่วมว่าด้วยความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ไทย - จีนเอาไว้และดำเนินการมาแล้วถึงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งแผนดังกล่าวได้ครอบคลุมความร่วมมือระหว่างกันอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือทวิภาคีหรือพหุภาคี ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ระดับภูมิภาค และระดับโลก

ความสัมพันธ์ไทย - จีนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ที่สอดคล้องต้องกันของทั้งสองฝ่าย ไทยสามารถกระชับความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ความเชื่อมโยง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับจีนได้ ในขณะที่จีนก็ร่วมมือกับไทยเพื่อผลักดันวาระการเมืองและการพัฒนาที่สำคัญของจีน กล่าวคือ ซ่อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

การจะเข้าใจจีนนั้น ย่อมหมายรวมถึงการเข้าใจในยุทธศาสตร์ นโยบาย และเครื่องมือที่จีนใช้เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จด้วย อย่างเช่น การทูตชนิดใหม่ที่จีนได้เริ่มนำมาใช้แล้ว และมีแนวโน้มว่าจะเดินหน้าต่อไปได้อย่างดีในทศวรรษหน้า ชนิดที่ว่ายากจะหาประเทศใดมาแข่งขันได้ นั่นก็คือ “การทูตโครงสร้างพื้นฐาน”

2. การทูตโครงสร้างพื้นฐาน: เครื่องมืออันแหลมคมของการต่างประเทศจีน

โครงสร้างพื้นฐานเป็นหนึ่งในสาขาความร่วมมือที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของซ่อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง² หรือที่รู้จักกันดีทั้งในชื่อ One Belt One Road (OBOR) และ Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์อันชาญฉลาดของจีนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยง

¹ ที่ประชุมสภาประชาชนแห่งชาติจีน ชุดที่ 13 ได้มีมติเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2561 เห็นชอบให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญจีนในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการยกเลิกการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีจีน จากเดิมที่กำหนดไว้ให้ดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 2 สมัย (วาระละ 5 ปี) ซึ่งเป็นผลให้ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงสามารถดำรงตำแหน่งต่อไปได้อีกหลังจากดำรงตำแหน่งครบ 10 ปี ในปี 2566

² ความร่วมมือหลักของซ่อริเริ่ม BRI ประกอบด้วย (1) นโยบาย (2) โครงสร้างพื้นฐาน (3) การค้า (4) การเงิน และ (5) ประชาชน

จีนกับประเทศต่าง ๆ โดยนำแนวคิดเส้นทางสายไหมที่เคยรุ่งเรืองในอดีตมาปิดผนึกใหม่ให้กลับมาเรืองรองอีกครั้งในศตวรรษที่ 21 แบ่งเป็นเส้นทางสายไหม ทั้งทางบกและทางทะเล

เมื่อพิจารณาอย่างใกล้ชิด จะพบว่า BRI เป็นแนวคิดที่จีนต่อยอดมาจากการพัฒนาภายในประเทศของจีน ซึ่งในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา รัฐบาลจีนได้ลงทุนด้วยเม็ดเงินและสรรพกำลังมหาศาลสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศให้ทันสมัย ด้วยตระหนักดีว่า ความเชื่อมโยงที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านกายภาพ (hardware) และระบบ (software) จะทำให้จีนสามารถพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมได้สำเร็จ ในขณะที่เดียวกัน ก็จะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการขยายบทบาทของจีนไปยังพื้นที่นอกประเทศได้

จีนได้เดินหน้าพัฒนาความเชื่อมโยงภายในอย่างต่อเนื่อง ทั้งการสร้างถนน ท่าเรือ ทางรถไฟ รวมถึงระบบที่จะเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งหลากหลายรูปแบบ เป็นผลให้ทุกวันนี้ จีนมีถนนในประเทศรวมกันถึง 4,696,300 กิโลเมตร มีท่าเรือขนาดใหญ่เล็กกว่า 2,000 แห่ง มีเส้นทางในระบบรางถึง 127,000 กิโลเมตร และมีเครือข่ายรถไฟความเร็วสูงที่ใหญ่ที่สุดในโลกด้วยเส้นทางรวม 25,000 กิโลเมตร อีกทั้งยังได้กำหนดแผนโครงข่ายรถไฟระยะกลางและระยะยาว เพื่อขยายเครือข่ายรถไฟต่อไปให้ได้ถึง 175,000 กิโลเมตร และต่อรางรถไฟความเร็วสูงให้ยาวถึง 38,000 กิโลเมตร ภายในปี พ.ศ. 2568 นอกจากนี้ ยังประสบความสำเร็จในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยเป็นของตัวเอง เช่น ระบบรถไฟความเร็วสูง “ฟู่ซิง” ที่สามารถวิ่งได้ด้วยความเร็วจริงถึง 350 กิโลเมตรต่อชั่วโมง

เมื่อโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศมีความเข้มแข็งแล้ว จีนก็ได้วางหมากขั้นต่อไปเพื่อก้าวออกนอกประเทศ เริ่มจากการกำหนด

จุดยุทธศาสตร์ที่จะเชื่อมโยงกับภูมิภาคต่าง ๆ อาทิ เขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วงเป็นประตูเชื่อมอาเซียนทั้งทางบกและทางทะเล มณฑลยูนนานเป็นศูนย์กลางเชื่อมกับอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ผ่านเส้นทางทางบก และนครฉงชิ่งเป็นจุดเชื่อมต่อกับเส้นทางรถไฟสายจีน - ยุโรป

จีนเล็งเห็นว่า การเชื่อมโยงออกไปสู่ประเทศต่าง ๆ นั้น จะทำให้จีนได้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการขยายตลาดสร้างโอกาสการค้า และการลงทุน การลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจภายในประเทศ รวมถึงการส่งออกอุปทานส่วนเกิน ขณะเดียวกัน ก็จะเป็นช่องทางที่จีนใช้ขยายบทบาททั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกได้ โดยใช้เศรษฐกิจเป็นตัวนำ อีกทั้งยังเป็นการสร้างการยอมรับสถานะของจีน และส่งเสริม รวมถึงส่งออกการใช้เทคโนโลยีจีนเพื่อการพัฒนาในมิติต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งจีนก็ได้พิจารณาแล้วว่า ประเทศตามแนวเส้นทาง BRI ที่เกิดจากทั้งการกำหนดของจีน ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม และจากการยืดอกนำตัวเองเข้ามาผูกสมัครไมตรี ในกรอบนี้ คือประเทศเป้าหมายที่จะได้ประโยชน์ร่วมกัน

แม้ว่าจีนจะไม่เคยประกาศหรือวาดแผนที่อย่างเปิดเผยให้ใครได้เห็น ว่าต้องการหมายตาหมายใจรวมประเทศใดไว้บ้าง แต่ก็ประมาณการได้ว่า จะสามารถขยายขอบเขตต่อกันไปได้เกินกว่าครึ่งโลก ซึ่งทุกวันนี้มีประเทศที่เข้าร่วม BRI ทั้งที่ลงนามในความตกลงกับจีนและที่ประกาศสนับสนุน BRI แล้วมากกว่า 70 ประเทศ เท่ากับจำนวนประชากรกว่าร้อยละ 63 และขนาด GDP กว่าร้อยละ 30 ของโลก และเป็นพื้นที่ที่มีโครงการการลงทุนทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ใหญ่ที่สุดในโลกเช่นกัน

นับตั้งแต่ประธานาธิบดีจีนได้ประกาศข้อริเริ่ม BRI เมื่อปี พ.ศ. 2556 มาจนถึงวันนี้ BRI ได้กลายมาเป็นกรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ที่ใหญ่ที่สุดครอบหนึ่งของโลกแล้ว ซึ่งจีนเองได้ดำเนินการผลักดันข้อริเริ่มเชิงนโยบายดังกล่าวในทุกมิติ ทั้งในด้านทวิภาคีกับคู่ประเทศต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศในภูมิภาคเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา และในด้านพหุภาคี ซึ่งล่าสุด จีนก็ได้ประสบความสำเร็จในการต่อหมุดย้ำการยอมรับข้อริเริ่มนี้ในระดับสากลผ่านการจัดการประชุมหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศ (Belt and Road Forum for International Cooperation: BRF) ครั้งแรกเมื่อเดือนพฤษภาคม 2560

นอกจากนี้ จีนยังได้ตระหนักถึงความพร้อมของจีนแต่ฝ่ายเดียวนั้นไม่อาจบันดาลให้ความมุ่งมั่นปรารถนาเป็นจริงได้ จึงได้ดำเนินการสร้างความพร้อมให้กับประเทศปลายทางด้วยเช่นกัน โดยยุทธวิธีที่จีนนำมาใช้ในการนี้ ก็คือการนำเอาการเชื่อมโยงด้วย “โครงสร้างพื้นฐาน” มาใช้เป็นเครื่องมือทาง “การทูต” ซึ่งได้กลายมาเป็น “การทูตโครงสร้างพื้นฐาน” (Infrastructure Diplomacy) ในรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะของจีนที่เป็นรูปเป็นร่างชัดเจนขึ้นมาเป็นลำดับ

การใช้การทูตในลักษณะนี้ได้ นั้น มีเพียงแนวคิดคงไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดแรงผลักดันมาได้จริงและได้ในเวลาอันรวดเร็ว จีนเองก็รู้ดี จึงได้หยิบเอาจุดแข็งที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเงินทุนมหาศาล แรงงานจำนวนมาก หรือเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในราคามิตรภาพมาใช้ทุ่มเป็นต้นทุนสำคัญในการดำเนิน “การทูตโครงสร้างพื้นฐาน” รุกคืบเข้าไปสร้างเครือข่ายสายสัมพันธ์ของตนเองในภูมิภาคต่าง ๆ อย่างรวดเร็วฉับไว ตรงเป้าหมายและทรงประสิทธิภาพ และเริ่มเห็นผลลัพธ์แล้วในหลายประเทศ โดยเฉพาะในเอเชียกลางและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ทั้งนี้ ความสำเร็จของการทูตโครงสร้างพื้นฐานคงไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากจีนจะเป็นฝ่ายรุก

อยู่แต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ในสถานการณ์ที่การเมืองเศรษฐกิจโลกต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้นเป็นลำดับเช่นนี้ ประเทศต่าง ๆ เองก็ตระหนักดีถึงความสำคัญของการขยายโครงสร้างพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทางการค้าและเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ จึงยินดีที่จะตอบรับสัมพันธไมตรีนี้ของจีน โดยเฉพาะในประเทศที่ยังขาดความพร้อมที่จะดำเนินการเองเพียงลำพัง

เมื่อทั้งฝ่ายรุกและฝ่ายรับมีความต้องการที่สอดคล้องกัน ประกอบเข้ากับความพร้อมของการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เม็ดเงิน และเทคโนโลยีของจีน ทำให้จีนสามารถรุกเร็ว รุกแรง และรุกได้ตรงเป้าหมาย มีความหลักแหลมแห่งได้ตรงประเด็นยุทธศาสตร์ จึงกล่าวได้เช่นกันว่าการทูตโครงสร้างพื้นฐานแบบจีนนั้นเป็น “การทูตที่แหลมคม” (Sharp Diplomacy) อย่างยิ่ง และในหลายครั้ง จีนก็ได้ใช้ความคมนี้เจาะพื้นวางเสาเข็มโครงการของตนก่อนเวลาที่ประเทศเจ้าของพื้นที่จะคาดหวังไว้ด้วยซ้ำไป

จากสถิติเมื่อปี 2560 ในส่วนของการลงทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของประเทศต่าง ๆ บนเส้นทางสายใหม่นั้น ประมาณการได้ว่า น่าจะมีมูลค่าสูงกว่า 6 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่จีนได้ลงนามในสัญญารับเหมาก่อสร้างในประเทศเหล่านี้แล้ว 7,217 สัญญา มีมูลค่าเฉพาะสัญญาใหม่ในปี 2560 คิดเป็น 1.44 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ร้อยละ 14.5 และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54.4 ของมูลค่าโครงการรับเหมาก่อสร้างในต่างประเทศทั้งหมดของจีน

ไม่เพียงเท่านั้น จีนยังได้สร้างหรือเป็นผู้สนับสนุนหลักของกลไกทางการเงินให้ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาได้กู้ยืมเม็ดเงินมาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบาย BRI ราบรื่นยิ่งขึ้น อาทิ

(1) ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB)³ (2) กองทุนเส้นทางสายไหม (Silk Road Fund)⁴ (3) กองทุนความร่วมมือทางทะเลจีน - อาเซียน (China - ASEAN Maritime Cooperation Fund)⁵ (4) ธนาคารเพื่อการพัฒนาใหม่ (New Development Bank)⁶ ภายใต้กลุ่ม BRICS และ (5) กองทุนความร่วมมือแม่น้ำโขง - ล้านช้าง (Mekong - Lancang Cooperation Fund)⁷

นอกจากนี้ จีนยังได้ทุ่มเทสร้างบริบทแวดล้อมที่จะกระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ เห็นความจำเป็นของการเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขึ้นมาอีกด้วย กล่าวคือ การสร้างระเบียงเศรษฐกิจ 6 เส้นทาง ประกอบด้วย (1) ระเบียงเศรษฐกิจจีน - มองโกเลีย - รัสเซีย (2) ระเบียงเศรษฐกิจยูเรเชียใหม่ (3) ระเบียงเศรษฐกิจจีน - เอเชียกลาง และตะวันตก (4) ระเบียงเศรษฐกิจจีน - ปากีสถาน (5) ระเบียงเศรษฐกิจบังกลาเทศ - จีน - อินเดีย - เมียนมาร์ และ (6) ระเบียงเศรษฐกิจจีน - คาบสมุทรอินโดจีน ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดโครงข่ายการเชื่อมโยงที่มีจีนเป็นแกนหลักได้อย่างเป็นรูปธรรม

การผลักดันการทูตโครงสร้างพื้นฐานและระเบียงเศรษฐกิจไม่ได้ตอบสนองเฉพาะผลประโยชน์ด้านการนำเข้าส่งออกและการลงทุนเท่านั้น แต่จีนยังสามารถอาศัยช่องทางนี้ในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรภายนอกประเทศได้ด้วย โดยเฉพาะแหล่งพลังงาน อาทิ การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามระเบียงเศรษฐกิจจีน - ปากีสถาน ที่คาดว่าจะมีมูลค่ากว่า 5.4 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ไม่เพียงแต่จะทำให้จีนส่งออกสินค้า

จากเขตปกครองตนเองซินเจียงไปถึงทะเลอาหรับได้เท่านั้น แต่จะทำให้เงินเข้าถึงบ่อน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในเอเชียกลางได้ด้วย และยังสามารถเพิ่มอิทธิพลของจีนในด้านความมั่นคง เช่น ในกรณีของศรีลังกาที่จีนได้รับสัมปทานท่าเรือนานถึง 99 ปี ในขณะที่ระเบียงเศรษฐกิจจีน - คาบสมุทรอินโดจีน ก็จะช่วยทำให้บทบาทเชิงยุทธศาสตร์ของจีนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงหยั่งรากแข็งแรงในระยะยาว

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าไม่ว่าจะเป็นการทูตโครงสร้างพื้นฐาน ระเบียงเศรษฐกิจ หรือข้อริเริ่ม BRI ล้วนได้รับการผลักดันเพื่อสนับสนุนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของจีน รวมไปถึงของประเทศที่เข้าร่วม แต่ก็มองในอีกแง่มุมหนึ่งได้เช่นกันว่า การดำเนินการของจีนมีวัตถุประสงค์ครอบคลุมไปถึงผลประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ด้วย รวมถึงการสร้างเวทีระหว่างประเทศขึ้นมาใหม่ โดยเป็นเวทีที่จีนจะสามารถเป็นผู้กำหนดทิศทางและขับเคลื่อนไปตามเป้าหมายของจีนได้ แม้ว่าจีนจะไม่เคยเอ่ยออกมาเช่นนี้ตรง ๆ และแม้ว่าหลายต่อหลายประเทศจะตั้งข้อกังขาต่อการทูตโครงสร้างพื้นฐานของจีนด้วยข้อสันนิษฐานว่าอาจมีค่าสมการเท่ากับการแผ่ขยายอิทธิพลแบบมหาอำนาจ รวมถึงได้เริ่มมีความพยายามของบางประเทศที่จะรับมือกับการเติบโตของ BRI แล้ว แต่จีนก็ยังคงยืนยันอย่างหนักแน่นว่า การดำเนินการของจีนเป็นไปด้วยความปรารถนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาาร่วมกันเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี ย่อมจะปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าการทูตโครงสร้างพื้นฐานของจีนที่รุกด้วยความแรงและความเร็วเช่นนี้ได้สร้างภูมิทัศน์ใหม่ให้กับการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่าง

³ ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชียมีสมาชิก 84 ประเทศและเขตเศรษฐกิจ มีเงินทุนจดทะเบียน 1 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีจีนเป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ 31 และไทยได้เข้าร่วมเป็นผู้ก่อตั้งด้วยเงินจำนวน 1,427 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

⁴ กองทุนเส้นทางสายไหมจัดตั้งด้วยเงินทุนจำนวน 4 หมื่นดอลลาร์สหรัฐ

⁵ กองทุนความร่วมมือทางทะเลจีน - อาเซียนก่อตั้งด้วยเงินทุน 473 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

⁶ ธนาคารเพื่อการพัฒนาใหม่มีเงินทุนจัดตั้งจำนวน 1 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ

⁷ กองทุนความร่วมมือแม่น้ำโขง - ล้านช้างมีวงเงินกว่า 1 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศทั้งที่ได้เริ่มต้นแล้วในทศวรรษนี้ และที่จะสืบเนื่องต่อไปยังทศวรรษหน้า จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศต่าง ๆ จะต้องตั้งรับด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง่องแท้ เพื่อมองให้เห็นถึงทั้งโอกาสที่จะได้รับและความท้าทายที่ตนเองจะต้องเผชิญต่อไป

3. โอกาสของไทยในการทูต โครงสร้างพื้นฐานของจีน

เมื่อมองว่า การทูตโครงสร้างพื้นฐานของจีนเป็นการทูตเพื่อการพัฒนาและสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมได้ก็จะเป็นโอกาสที่ไทยจะได้ประโยชน์จากการดำเนินการทูตสมัยใหม่ในลักษณะนี้ของจีน โดยเฉพาะในแง่ที่จะสามารถนำมาเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของไทยและการเสริมสร้างบทบาทของไทยในฐานะศูนย์กลางของภูมิภาค

3.1 การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย

3.1.1 เนื้อแท้ของ BRI และประเด็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานนั้น ถือได้ว่าสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศไทยตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) และนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งสร้างความมั่นคงและมั่นคงอย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานถือเป็นงานด้านหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้สามารถเพิ่มศักยภาพของประเทศได้ ทั้งเพื่อการพัฒนาภายในประเทศเพิ่มการกระจายรายได้ ลดช่องว่างของการพัฒนาและเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ขยายโอกาสทางการค้าการลงทุนกับต่างประเทศ โดยไทยสามารถร่วมมือกับจีน รวมถึงอาศัยสภาพแวดล้อมของการขยายตัวด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จีนเร่งสร้างในภูมิภาคมาผลักดันให้โครงการของไทยดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว ก้าวหน้า และทันสมัยมากยิ่งขึ้น

3.1.2 ด้านการต่างประเทศ การเชื่อมโยงการพัฒนาของไทยและจีนถือเป็นหนึ่งในเป้าหมายของยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศที่ต้องการเสริมสร้างความสัมพันธ์อย่างรอบด้านกับจีน ซึ่งเป็นประเทศหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ และใช้การทูตสนับสนุนการพัฒนาของประเทศ นอกจากนี้ ความร่วมมือด้านคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานก็อยู่ในสาขาที่ทั้งสองประเทศมีศักยภาพที่จะร่วมมือกันตามแผนปฏิบัติการร่วมว่าด้วยความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ไทย - จีน ซึ่งเป็นกรอบใหญ่ที่กำหนดทิศทางความสัมพันธ์ในภาพรวม

3.1.3 นอกจากนี้ ไทยยังสามารถอาศัยการทูตโครงสร้างพื้นฐานของจีนเป็นเครื่องมือนำเข้าเทคโนโลยี นวัตกรรม และองค์ความรู้สมัยใหม่ในด้านต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น โครงการรถไฟความเร็วสูงไทย - จีน ความร่วมมือกับจีนจะทำให้ไทยได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบรถไฟความเร็วสูง ซึ่งจะทำให้การพัฒนา การบริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์จากระบบรถไฟความเร็วสูงของไทยมีความก้าวหน้า และสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาต่อยอดสู่การพัฒนาประเทศในทศวรรษหน้าได้ ซึ่งในขณะนี้ นอกจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นภายใต้โครงการดังกล่าว สถาบันการศึกษาของไทยหลายแห่งก็ได้เริ่มร่วมมือกับสถาบันต่าง ๆ ของจีนเพื่อสร้างบุคลากรรุ่นใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญในระบบรางด้วยแล้ว

3.2 การเสริมสร้างบทบาทของไทยในฐานะศูนย์กลางของภูมิภาค

3.2.1 ไทยสามารถใช้ประโยชน์จากการทูตโครงสร้างพื้นฐานที่จีนนำพาเข้าไปในประเทศเพื่อนบ้านประกอบเข้ากับแนวทางการยกระดับความพร้อมภายในประเทศมาสนับสนุนนโยบายที่จะผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางความเชื่อมโยงของภูมิภาคได้ โดยเฉพาะ

การเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและโลจิสติกส์ ไม่ว่าจะเป็นระหว่างไทยกับประเทศ CLMV ไทยกับจีนต่อไปยังประเทศอื่นในภูมิภาคและโลก รวมถึงเชื่อมต่อการเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์กับประเทศใหญ่เช่นจีนและอินเดีย โดยสามารถใช้จุดเด่นทั้งในด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของไทย ในใจกลางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ความสัมพันธ์ฉันมิตรกับทุกฝ่าย และความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานระบบต่าง ๆ และกฎหมายกฎระเบียบที่มีความเป็นสากลมาสอดคล้องประสานกับการพัฒนาความเชื่อมโยงนี้ได้ ซึ่งจะเพิ่มโอกาสทั้งสำหรับการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และส่งเสริมความเชื่อมโยงระดับประชาชน โดยล้วนแต่เป็นประโยชน์สำหรับประชาชนและภาคธุรกิจของไทยทั้งสิ้น

3.2.2 เมื่อไทยสามารถแสดงบทบาทในฐานะศูนย์กลางการเชื่อมโยงของภูมิภาคได้อย่างแข็งแกร่งก็จะส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ สนใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับไทยมากขึ้น มองไทยเป็นฐานที่มีทั้งความพร้อมและความเหมาะสมสำหรับการเข้ามาลงทุน โดยเฉพาะในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่ไทยกำลังเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเชื่อมต่อทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นโอกาสสำหรับประเทศเหล่านั้นเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสที่ดียิ่งของไทยที่จะเลือกเอาทุนและเทคโนโลยีของประเทศเหล่านั้น มาใช้พัฒนาประเทศอย่างสมดุล รวมถึงเพิ่มอำนาจการต่อรองและนำมาซึ่ง

โอกาสความร่วมมือใหม่ ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านอื่น ๆ ให้ไทยด้วย

4. บทสรุป

หากจะเปรียบแนวโน้มการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของโลกเป็นดังกระแสลมแล้วก็นับได้ว่า จีนเป็นผู้กระพือพัดให้กระแสลมนี้มีความแรงและความเร็วมากยิ่งขึ้น ผ่านการใช้ “การทูตโครงสร้างพื้นฐาน” ที่จีนรุกคืบเข้าไปในแต่ละภูมิภาคด้วยท่วงท่าที่หนักแน่นและต้นทุนที่แข็งแกร่งทั้งการเงินและเทคโนโลยี ซึ่งในสภาวะแวดล้อมของความเปลี่ยนแปลงที่การทูตโครงสร้างพื้นฐานของจีนกำลังพัดพามานี้ ไทยก็อยู่ในสถานะไม่ต่างจากประเทศทั้งหลายที่จะต้องทำความเข้าใจกับกระแสลมที่เกิดขึ้น พินิจพิเคราะห์ทั้งปัจจัยการพัฒนาภายในประเทศและปัจจัยภายนอกที่จะเกิดขึ้นทั้งจากการทูตโครงสร้างพื้นฐานที่จีนใช้ และปฏิกิริยาจากนานาประเทศต่อความเปลี่ยนแปลงนี้ เพื่อให้สามารถกำหนดท่าทีขึ้นเชิง และวิธีการที่จะร่วมมือกับจีนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด รวมถึงมองให้ทะลุถึงความท้าทายหลายหลากรูปแบบที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคตและเตรียมพร้อมที่จะรับมือ เพื่อให้สามารถใช้กระแสดังกล่าว ที่อาจสร้างได้ทั้งลมและคลื่นส่งให้ไทยขับเคลื่อนนาวาประเทศผ่านไปสู่จุดหมายปลายทางในทศวรรษหน้าได้อย่างราบรื่น มั่นคง สมประโยชน์ และสมศักดิ์ศรี

ชีวิตประจำวันจากโลกอนาคตใน นอร์เวย์

ศุภโชค ยืนทรง
ที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต
ณ กรุงออสโล

เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2561 สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออสโล ได้เป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารค่ำแก่ศาสตราจารย์ Ole Petter Ottersen President of Karolinska Institute ของสวีเดน และภริยาซึ่งเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์เชี่ยวชาญด้านโรคลึซโซเมอร์ของ University of Oslo เพื่อหารือเรื่องความร่วมมือด้านการแพทย์

ศาสตราจารย์ Ottersen เป็นชาวนอร์เวย์คนแรกที่ได้เป็น President ของ Karolinska Institute ซึ่งเป็นโรงพยาบาลอันดับหนึ่งของสวีเดน และในพิธีมอบรางวัลโนเบลสาขาการแพทย์ปีล่าสุด เป็นผู้ประกาศบรรยายเกียรติคุณผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาการแพทย์ก่อนที่จะขึ้นกล่าว lecture ทั้งนี้ ศาสตราจารย์ Ottersen เคยเป็น President ของ University of Oslo และนักวิทยาศาสตร์ดีเด่นของนอร์เวย์

นอกจากความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์แล้ว ศาสตราจารย์ Ottersen ยังมีความรอบรู้ในเรื่องศิลปะและประวัติศาสตร์ โดยเมื่อเดินผ่านห้องโถงในสถานเอกอัครราชทูตฯ ได้สะดุดตากับรูปถ่ายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เสด็จฯ เยือนนอร์เวย์เมื่อปี ค.ศ. 1907 โดยได้ให้เกร็ดความรู้ด้านประวัติศาสตร์ว่ารูปถ่ายนี้เป็นรูปถ่ายที่โด่งดังและมีความสำคัญมากทางประวัติศาสตร์ของนอร์เวย์ โดยบุคคลที่นั่งในรถเบนซ์กับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้านหน้าสุดขวามือ (คนที่มีหนวดสีดำ) คือนาย Sam Eyde ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งบริษัท NORSK HYDRO ซึ่งถือว่าเป็นบริษัทที่สำคัญที่สุดของนอร์เวย์ และเป็นผู้ริเริ่มผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยพลังน้ำ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยและมีพระราชประสงค์ที่จะนำวิทยาการนี้กลับไปประยุกต์ที่ประเทศสยามในขณะนั้น

คืนนั้น ผมกลับไปบ้านหลังจากงานเลี้ยงผมรู้สึกทึ่งและภูมิใจในพระวิสัยทัศน์ของพระบาท

สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และแอบคิดในใจว่าถ้าพระองค์ได้มีโอกาสเสด็จฯ เยือนนอร์เวย์อีกครั้งในปี ค.ศ. 2018 รูปถ่ายรูปนี้ จะมีความแตกต่างอย่างไรบ้าง ในความคิดของผม ประการแรก รถยนต์ในรูปจะเปลี่ยนจากรถเบนซ์เป็นรถ Tesla model S ประการที่สอง ทายาทของนาย Sam Eyde คงจะกราบบังคมทูลความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของนอร์เวย์ว่า “ตามที่พระองค์ได้เคยเสด็จฯ ดูงานเรื่องไฟฟ้าพลังน้ำเมื่อ 111 ปีที่แล้ว หลังจากนั้นไฟฟ้าพลังน้ำก็ใช้กันอย่างแพร่หลายในนอร์เวย์ จนบัดนี้แม้แต่รถยนต์ที่พระองค์ประทับก็ได้ใช้พลังงานจากน้ำด้วยเช่นกัน” เมื่อกล่าวจบคณะก็พากันดูงานการวางระบบชาร์จไฟสำหรับรถยนต์ไฟฟ้า (Electrical Vehicle:EV) ที่มีอยู่รอบกรุงออสโล ที่กล่าวมาข้างต้นคือจินตนาการของผม แต่เป็นจินตนาการที่มีพื้นฐานจากข้อเท็จจริงที่ว่าปัจจุบันกรุงออสโล คือเมืองหลวงของ EV โลก และนอร์เวย์คือประเทศที่เป็นผู้นำของโลกในการผลักดันการใช้ EV ในชีวิตประจำวัน

ความสำเร็จในการผลักดันการใช้ EV ของนอร์เวย์: การผลักดันอนาคตให้เกิดขึ้นในปัจจุบัน

แม้ว่าแนวโน้มเรื่องการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมกำลังได้รับความสนใจ ซึ่ง EV ดูเหมือนจะเป็นหนึ่งในคำตอบสำหรับปัญหานี้ โดยจากรายงานของสถาบัน HSBC Global Research เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2016 คาดการณ์ว่า EV จะมีสัดส่วนยอดขายสูงถึงร้อยละ 35 ของยอดขายรถยนต์ใหม่ภายในปี ค.ศ. 2040 แต่ถ้ามองในสภาพการณ์ปัจจุบันในตลาดรถยนต์ทั่วโลก EV ดูเหมือนจะเป็นเรื่องของอนาคตอันห่างไกล เมื่อคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า ในปัจจุบันทั่วทั้งโลกมีรถยนต์โดยสารขนาดเล็ก (light-duty vehicles) ที่เป็นแบบ EV เพียงร้อยละ 0.2 จากปริมาณที่หมุนเวียนทั้งหมดในปี ค.ศ. 2015 ยอดขาย EV ทั่วโลกมีน้อยกว่าร้อยละ 1 ของยอดขายรถยนต์ทั้งหมด แต่อัตราของการใช้ EV ในชีวิตประจำวันอย่างกว้างขวางได้เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันในนอร์เวย์

ข้อมูลสถิติจำนวน EV ของนอร์เวย์เมื่อเทียบกับประเทศต่างๆ

1. 4 ประเทศแรกในโลกที่มีจำนวน EV มากกว่า 100,000 คัน

ประเทศ	จำนวนประชากร
1. จีน	ประมาณ 1,350 ล้านคน
2. สหรัฐอเมริกา	ประมาณ 315 ล้านคน
3. ญี่ปุ่น	ประมาณ 128 ล้านคน
4. นอร์เวย์	ประมาณ 5.2 ล้านคน

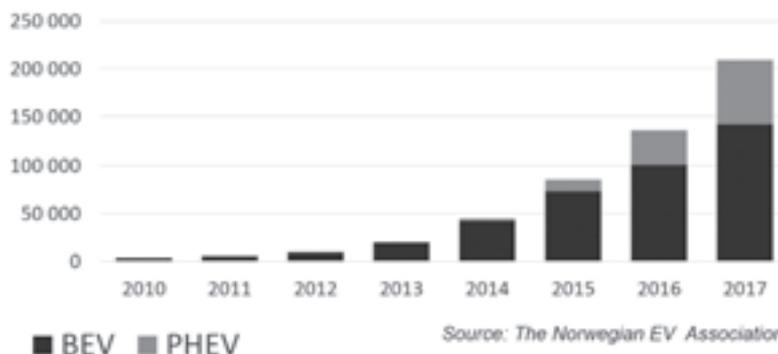
2. จำนวน EV ที่ลงทะเบียนรถยนต์ใหม่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในยุโรป

(ข้อมูลจาก information provider IHS จาก 3 เดือนแรกของปี ค.ศ. 2016)

ประเทศ	ร้อยละของ EV เทียบกับรถยนต์ที่ลงทะเบียนใหม่ทั้งหมด
1. นอร์เวย์	24.4
2. เนเธอร์แลนด์	1.8
3. ฝรั่งเศส	1.5
4. สหราชอาณาจักร	1.3
5. เยอรมนี	0.7

ทั้งนี้ จากตารางทั้งสองจะเห็นว่า นอร์เวย์มีสัดส่วนการใช้ EV ที่มากกว่าประเทศอื่นๆ ทั่วโลกอย่างมีนัยสำคัญ โดยจากรายงานของ The Norwegian EV Association ในปี ค.ศ. 2017 มี EV ในนอร์เวย์ประมาณ 200,000 คัน โดยมากกว่าร้อยละ 50 ของรถยนต์ที่ขายในออสโลในปี ค.ศ. 2017 เป็น EV

Exponential growth – 200 000 EVs in Norway

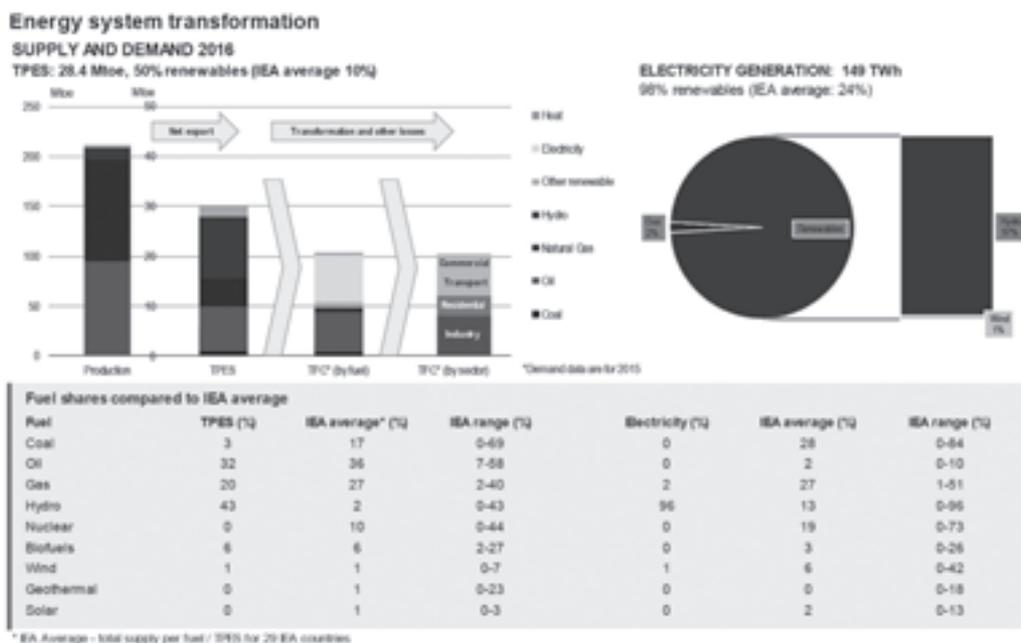

นอกจากนี้ นอร์เวย์ยังเป็นตลาดต่างประเทศที่ใหญ่ที่สุดของ Tesla เมื่อนับตามจำนวนที่ขายได้ และนอร์เวย์ยังประสบความสำเร็จในการทำตามเป้าหมายที่ต้องการที่จะมีรถยนต์ที่ไม่ปล่อยมลพิษเลย (zero-emission vehicles) อยู่ในถนนจำนวน 50,000 คัน ได้เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2015 ซึ่งเป็นการถึงเป้าก่อนเป็นเวลา 3 ปี ทั้งนี้ พรรค Fremskrittspartiet หรือ พรรค Progress Party ซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลปัจจุบัน มีนโยบายที่จะผลักดันกฎหมายห้ามการขายรถยนต์ที่ใช้เชื้อเพลิงทั้งน้ำมันเบนซินและดีเซลทั้งหมดภายในปี ค.ศ. 2025 ซึ่งแม้ว่ากฎหมายจะยังไม่ผ่าน แต่การกำหนดนโยบายเช่นนี้เป็นการแสดงถึงวิสัยทัศน์และความก้าวหน้าของนอร์เวย์ที่ยากที่ประเทศอื่น ๆ จะตามได้ทันในเรื่อง EV ซึ่งความสำเร็จที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่เกิดจากการวางนโยบายที่มีวิสัยทัศน์และต่อเนื่องของรัฐบาลนอร์เวย์มากกว่าสองทศวรรษ

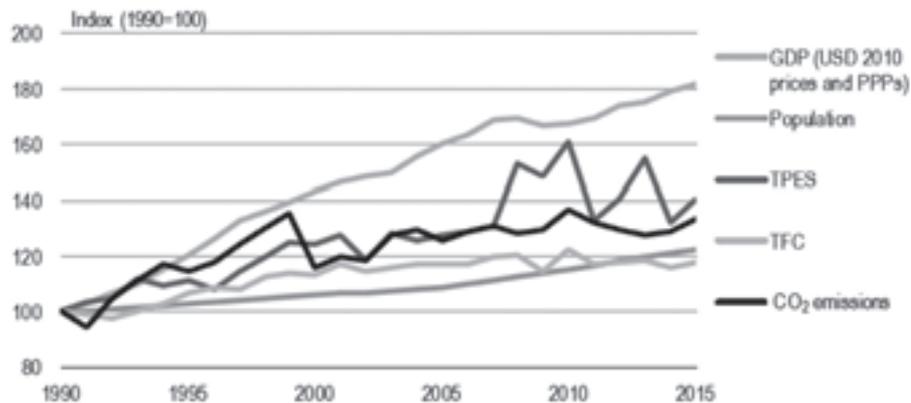
เบื้องหลังความสำเร็จในการผลักดันการใช้ EV ของนอร์เวย์: ความลงตัวของนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมและการสร้างแรงจูงใจในด้านเศรษฐกิจ

เรื่องความสำเร็จในการผลักดัน EV ของนอร์เวย์นั้น ต้องถือว่าเป็นความสำเร็จในการวางแผนที่สอดรับของนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและการสร้างแรงจูงใจในด้านเศรษฐกิจที่ลงตัวของนอร์เวย์อาจจะเป็นประเทศเดียวในโลกก็ได้ที่สามารถดำเนินนโยบายการใช้ EV หมดทั่วประเทศได้ในขณะนี้ แล้วอะไรคือคำตอบหลายคนอาจจะเริ่มคิดถึงนโยบายการสร้างแรงจูงใจต่างๆ ให้คนหันมาใช้ EV ซึ่งค่อนข้างจะเป็นคำตอบที่ปลายเหตุ แต่นั่นไม่ใช่คำตอบที่ถูกที่สุด ความสำเร็จที่เป็นเงื่อนไขแรกสุดอยู่ที่โครงสร้างพลังงานของนอร์เวย์

จากข้อมูลโครงสร้างด้านพลังงานของนอร์เวย์จาก IEA ในปี ค.ศ. 2016 จะเห็นวิสัยทัศน์

KEY ENERGY INDICATOR DEVELOPMENT, 1990-2015

ของการกำหนดนโยบายด้านพลังงานของนอร์เวย์ กล่าวคือ ในแผนภูมิแท่งจะเห็นว่านอร์เวย์เป็นประเทศที่ผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติได้ในส่วนที่สูงมากเมื่อเทียบกับพลังงานน้ำ โดยนอร์เวย์เป็นผู้ส่งออกน้ำมันที่ใหญ่ที่สุดในยุโรปตะวันตก และเป็นประเทศที่ส่งออกก๊าซธรรมชาติที่ใหญ่เป็นอันดับที่สามของโลก แต่เมื่อดูที่โครงสร้างการใช้พลังงานภายในประเทศ นอร์เวย์เลือกที่จะใช้พลังงานน้ำเป็นส่วนที่สุที่สุดกับการใช้น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ โดยในการผลิตกระแสไฟฟ้าในนอร์เวย์นั้น ใช้พลังงานน้ำถึงร้อยละ 97 ทำให้นอร์เวย์เป็นประเทศที่สามารถแก้ปัญหาการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากกราฟของ IEA จะเห็นว่า แม้ว่าจำนวนประชากรและ GDP ของประเทศจะเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง แต่การปล่อย CO₂ นั้นถูกจำกัดและไม่ได้เพิ่มขึ้นเกินระดับเมื่อก่อนปี ค.ศ. 2000

จากข้อมูลของ The Norwegian EV Association การกำหนดนโยบายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด ทำให้ถ้าในวันนี้หากรถยนต์บนถนนทั้งหมดจำนวน 3 ล้านคันเปลี่ยนเป็น EV จะเป็นการใช้พลังงานไฟฟ้า

พลังน้ำเพียงร้อยละ 5-6 ของพลังงานน้ำที่ผลิตได้ในแต่ละปี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศจีน ซึ่งเป็นประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุดในโลก จากข้อมูลของ IDTechEx ซึ่งเป็นสถาบันวิจัยที่ให้ข้อมูลด้านธุรกิจ พบว่าถ้าชาวจีนซื้อรถ EV จำนวนมากอย่างมีนัยสำคัญ จากวันนี้ไปอีก 5 ปี จะเพิ่มภาวะโลกร้อนอย่างมีนัยสำคัญ (ซึ่งเป็นเรื่องที่ฟังดูตลกถ้าคิดว่าการใช้ EV ที่เหมือนเป็นการแก้ปัญหาหากลบสร้างปัญหา) เพราะปัจจุบันโรงไฟฟ้าของจีนส่วนใหญ่ยังไม่มีประสิทธิภาพและยังใช้พลังงานจากถ่านหินอยู่

ซึ่งข้อได้เปรียบในเรื่องโครงสร้างพลังงานที่มีมากเกินพอและมาจากพลังงานน้ำทำให้นอร์เวย์สามารถดำเนินนโยบายผลักดัน EV ได้เต็มที่ โดยภาครัฐของนอร์เวย์ได้ออกมาตรการส่งเสริม EV อยู่บน 3 หลักการสำคัญ ได้แก่ EV ต้องราคาถูก (Cheap to buy) ค่าใช้จ่ายถูกลงเมื่อเลือก EV (Cheap to use) และสะดวกเมื่อใช้ (Convenient to use)

EV ต้องราคาถูก (Cheap to buy) รัฐบาลนอร์เวย์กำหนดนโยบายเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มรถยนต์ที่ใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลในราคาที่สูงในอัตราร้อยละ 25 และเก็บค่าธรรมเนียม

ที่จ่ายครั้งแรกครั้งเดียวโดยคำนวณจากน้ำหนักของรถยนต์ การปล่อยมลพิษ (CO₂ และ NOX) และขนาดของเครื่องยนต์ ในขณะที่ไม่เก็บภาษีมูลค่าเพิ่มและค่าธรรมเนียมสำหรับ EV ทำให้การซื้อ EV ประหยัดลงอย่างน้อยประมาณ 10,000 ยูโร (ประมาณ 400,000 บาท) ยกตัวอย่างราคารถยนต์ให้เห็นภาพชัดเจน เช่น ในนอร์เวย์ รถยนต์รุ่น VW Golf ที่ใช้น้ำมันจะราคาอยู่ที่ประมาณ 30,000 ยูโร ในขณะที่ถ้าเป็นรุ่น VW E-Golf ราคาอยู่ที่ประมาณ 28,500 ยูโร ในขณะที่ในสวีเดน รถยนต์รุ่น VW Golf ที่ใช้น้ำมันจะราคาอยู่ที่ประมาณ 20,000 ยูโร และ VW E-Golf ราคาอยู่ที่ประมาณ 41,200 ยูโร

ค่าใช้จ่ายถูกลงเมื่อเลือก EV (Cheap to use) การใช้ EV จะทำให้สามารถได้รับสิทธิประโยชน์ในการใช้ถนน เช่น ได้รับการยกเว้นค่าผ่านทาง (Toll) ซึ่งในออสเตรียประมาณ 3-5 ยูโร และในทางหลวงและอุโมงค์ซึ่งอาจแพงถึง 20 ยูโร ได้รับการยกเว้นค่าจอดรถ ซึ่งอยู่ที่ประมาณ 2-5 ยูโร ต่อชั่วโมง สามารถชาร์จไฟได้ฟรี ซึ่งปกติจะตกประมาณ 3-9 ยูโร ต่อครั้ง สามารถขับในเส้นทางรถโดยสารและแท็กซี่ได้ ซึ่งช่วยประหยัดเวลาได้ 30 นาที - 1 ชม. ต่อวัน ได้รับการยกเว้นการขึ้นเรือเฟอร์รี่ข้ามฝั่ง ซึ่งตกประมาณเที่ยวละ 12-24 ยูโร และได้รับการยกเว้นค่าใช้จ่ายอุโมงค์ซึ่งตกประมาณเที่ยวละ 12-24 ยูโร เป็นต้น

ออสเตรียในอดีต

ออสเตรียในปัจจุบัน

สะดวกเมื่อใช้ (Convenient to use)
ปัจจุบันเทศบาลเมืองออสโลเป็นเจ้าของจุดชาร์จไฟ EV ที่ใหญ่ที่สุดในนอร์เวย์ (และเป็นอันดับต้นๆ ในระดับโลก) โดยเป็นเจ้าของทั้งหมด 1,300 จุดที่อยู่ตามถนน โดยที่ชาร์จไฟสาธารณะทั้งหมดในออสโลมีทั้งหมดเกือบ 2,000 จุด และจำนวนจุดชาร์จจะเพิ่มขึ้น 3 เท่า ในปี ค.ศ. 2018-2020 ซึ่งการมีจุดชาร์จที่สะดวกเข้าถึงง่าย นอกจากจะช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้งาน EV แล้ว ยังช่วยสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจของสาธารณชนต่อการใช้ EV อีกด้วย

นอกจากสร้างแรงจูงใจจากสามหลักการข้างต้นแล้ว รัฐบาลยังได้เตรียมออกนโยบายเพื่อผลักดันการใช้ EV ได้แก่ การสั่งห้ามขายรถยนต์ที่ใช้ น้ำมันเบนซิน และดีเซลในปี ค.ศ. 2025 การสั่งห้ามใช้รถยนต์เครื่องยนต์ดีเซลเป็นการชั่วคราวในวันที่มีมลพิษมาก ในปี ค.ศ. 2017 นโยบายการขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ (Demand for green freight deliveries in public procurements) ในปี ค.ศ. 2018 นโยบายรถแท็กซี่ปราศจากมลพิษ ในปี ค.ศ. 2024 นโยบายการเพิ่มการเก็บภาษีลดความแออัด (Congestion Tax) อีกร้อยละ 74 สำหรับรถยนต์ที่ไม่ใช่ EV ในปี ค.ศ. 2017 นโยบายกำหนดเขตปราศจากมลพิษในปี ค.ศ. 2019 และการด่านเก็บค่าผ่านทางเพิ่มจาก 22 เป็น 73 จุด เป็นต้น

ด้วยการวางแผนที่ดีตั้งแต่การวางโครงสร้างด้านพลังงาน จนถึงการออกกฎ และมาตรการสร้างแรงจูงใจต่าง ๆ ทำให้นอร์เวย์สามารถที่จะผลักดันนโยบายการส่งเสริม EV ที่เหมือนมาจากโลกอนาคตให้เกิดขึ้นได้ในปัจจุบัน และยากที่ประเทศอื่น ๆ จะตามได้ทัน

อนาคตของการผลักดัน นโยบายส่งเสริม EV ในไทย: เดินทางร้อยลี่ย่อมต้องมีก้าวแรก

ในส่วนของประเทศไทยเอง รัฐบาลชุดปัจจุบันให้ความสำคัญกับการส่งเสริม EV รองนายกรัฐมนตรี สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ได้ยืนยันว่าไทยต้องร่วมมือกันผลักดันเทคโนโลยีนี้เพราะเป็นเรื่องของอนาคต โดยเริ่มมีมาตรการต่าง ๆ เช่นกระทรวงพลังงานได้กำหนดเป้าหมายที่จะเพิ่มปริมาณ EV ในไทยให้ถึง 1.2 ล้านคัน ก่อนปี ค.ศ. 2036 และการผลิต EV ยังอยู่ในยุทธศาสตร์ชาติ โดยเป็น 1 ใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายสำหรับการเติบโตของประเทศ และ BOI ก็ได้ให้แรงจูงใจด้านภาษีในการส่งเสริมการผลิต การนำเข้า EV การผลิตชิ้นส่วน และการพัฒนาระบบสถานีชาร์จไฟ กระทรวงพลังงานได้ลงมือทำแผนที่มีระยะเวลา 3 ปี ในการให้เงินอุดหนุนการติดตั้งสถานีชาร์จไฟเพิ่มขึ้นอีก 150 สถานี และให้การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ภาคเอกชนที่จะเข้ามาลงทุนวางระบบ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี จากประสบการณ์ของนอร์เวย์ที่ใช้เวลามากกว่า 20 ปี ในการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะผลักดันนโยบายนี้จนสำเร็จ ในปัจจุบัน ก่อนที่ไทยจะมาถึงระดับเดียวกับนอร์เวย์ได้ ประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ต้องได้รับการพิจารณาวางแผนรองรับอย่างถี่ถ้วน

จากตารางจะเห็นว่าปัจจุบันไทยยังพึ่งพาก๊าซธรรมชาติเป็นแหล่งพลังงานหลัก โดยมีแผนในระยะยาวที่จะปรับลดการพึ่งพาก๊าซธรรมชาติลงและเพิ่มสัดส่วนของพลังงานทดแทน อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยจะมีแหล่งพลังงานสะอาดที่เพียงพอต่อ EV ที่ไทยตั้งเป้าหมายที่จะมี 1.2 ล้านคันก่อนปี ค.ศ. 2036 หรือไม่ เป็นเรื่องที่ต้องติดตามต่อไป เพราะตัวอย่างสมมติของเงินที่ยกมาข้างต้น การเปลี่ยนไปใช้

EV จะไม่เป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมเสมอไปหากที่มาจากพลังงานไม่ได้มาจากพลังงานสะอาด

2. การทำให้ EV มีราคาถูกลงสำหรับผู้บริโภคต้องใช้เงินอุดหนุนจากรัฐจำนวนมาก จากตัวอย่างของนอร์เวย์จะเห็นว่าหนึ่งในสามหลักการสำคัญในการส่งเสริม EV คือ EV ต้องราคาถูก (Cheap to buy) ซึ่งรัฐบาลนอร์เวย์ได้ใช้นโยบายด้านภาษีในการสร้างแรงจูงใจ แต่ทั้งนี้ ฐานะทางการเงินของไทยและนอร์เวย์มีความต่างกันทำให้การอุดหนุนด้านการเงินจากรัฐอาจเป็นเรื่องยาก ดังที่นายวิชัย จิราธิยุต ผู้อำนวยการสถาบันยานยนต์ ได้กล่าวไว้ว่าการพึ่งพาสิทธิประโยชน์อาจก่อให้เกิดภาระสำหรับรัฐบาล และรัฐบาลไทยอาจไม่สามารถให้เงินอุดหนุนเพื่อทำให้ราคา EV ถูกลง และส่งเสริมการขายเพราะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

3. ปัญหาในด้านเทคนิค ปัญหาในด้านเทคนิคนั้นแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น

1. โครงสร้างด้านพลังงานของไทย

(ข้อมูลจากกระทรวงพลังงาน: การประมาณการการผลิตพลังงานของไทยในแผนพัฒนาพลังงาน ค.ศ. 2015)

ประเภทของพลังงาน	ร้อยละในปี ค.ศ. 2014	ร้อยละในปี ค.ศ. 2026	ร้อยละในปี ค.ศ. 2036
พลังงานน้ำนำเข้า	7	10-15	15-20
ถ่านหินสะอาดรวมถึงลิกไนต์	20	20-25	20-25
พลังงานทดแทนรวมถึงพลังงานน้ำ	8	10-20	15-20
ก๊าซธรรมชาติ	64	45-50	30-40
พลังงานนิวเคลียร์	-	-	0-5
ดีเซล/น้ำมัน	1	-	1

ประเด็นแรก คือคำถามในลักษณะไถ่กับไข่อะไรเกิดก่อนกัน กล่าวคือ ต้องมีความพร้อมของระบบชาร์จไฟก่อนหรือไม่จึงจะมีความต้องการ EV มากขึ้นตามมา ซึ่งถ้ามองในมุมนี้ภาคเอกชนและภาครัฐจะต้องเสี่ยงลงทุนวางระบบก่อนซึ่งไม่ทราบแน่ชัดว่าต้องลงทุนมากถึงระดับไหนจึงจะเพียงพอที่จะเหนี่ยวนำให้เกิดความต้องการ EV ในระดับที่เหมาะสม หรือ ถ้ามองในมุมกลับคืออาจจะต้องรอให้ความต้องการ EV มีมากถึงจุดที่ภาครัฐและเอกชนจะเข้าไปลงทุนวางระบบซึ่งก็ไม่ทราบว่าต้องใช้เวลาเท่าใดกว่าจะมีความต้องการ EV ในระดับที่เหมาะสม

ประเด็นที่สอง เทคโนโลยี EV ยังไม่มีนิ่ง โดยยังมีข้อถกเถียงกันว่า EV ในรูปแบบไหนที่จะได้รับความนิยมในระยะยาว โดย EV ในปัจจุบันมี 4 ลักษณะ (platforms) โดย Hybrid EV และ Plug-in Hybrid EV ได้เริ่มพัฒนาด้วยสองระบบนี้ก่อนคือ ใช้ไฟฟ้าควบคู่

กับน้ำมันเบนซิน และใช้ไฟฟ้าควบคู่กับน้ำมัน ดีเซล ต่อมาได้มีการใช้แบตเตอรี่ซึ่งเป็นระบบที่ใช้พลังงานไฟฟ้าทั้งหมด และแบบล่าสุดคือการใช้ Fuel-cell เป็นแหล่งพลังงาน

ทั้งนี้ แม้ว่าเรื่อง EV ยังเป็นเรื่องใหม่ที่มีประเด็นท้าทายและอุปสรรคอยู่มากในการเริ่มต้นในประเทศไทย แต่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออสโล เชื่อในสุภาชิตินันท์ว่า **“เดินทางร้อยลี่ย่อมต้องมีก้าวแรก”** และพร้อมที่จะสนับสนุนการผลักดันการใช้ EV ให้เกิดขึ้นในไทยให้ได้ โดยในปีงบประมาณ 2561 สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้เตรียมความพร้อมที่จะนำผู้เชี่ยวชาญจากนอร์เวย์เดินทางไปถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความสำเร็จในด้านการส่งเสริม EV ให้กับหน่วยงานไทย ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งหากมีโอกาสก็จะได้รับรายงานความก้าวหน้าของโครงการนี้ต่อไป

เช้าวันต่อมาหลังจากงานเลี้ยงอาหารค่ำแก่ศาสตราจารย์ Ole Petter Ottersen ผมมาทำงานที่สถานเอกอัครราชทูตฯ ตามปกติ และได้เดินผ่านรูปถ่ายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับนาย Sam Eyde ที่อยู่ในห้องโถง ผมหยุดยืนมอง นึกถึงสิ่งที่ศาสตราจารย์ Ottersen เล่าให้ฟังเมื่อคืน การเสด็จเยือนนอร์เวย์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อปี ค.ศ. 1907 เพื่อหาเทคโนโลยีสมัยใหม่ในขณะนั้นมาใช้กับประเทศสยาม เป็นการแสดงถึงพระวิสัยทัศน์

ของพระองค์ที่ได้ทรงเชื่อมโยงการต่างประเทศและการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งการดำเนินการด้านการทูตวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากเมื่อประมาณหนึ่งศตวรรษที่แล้วของพระองค์ได้ส่งผลยั่งยืนต่อความเจริญของประเทศมาจนถึงทุกวันนี้ ผมคงจะดีใจมากถ้าในศตวรรษหน้า การดำเนินการในด้านการทูตวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออสโล ได้ผลักดัน เช่น การผ่าตัดเปลี่ยนถ่ายอวัยวะข้ามหมู่เลือด การผลักดันการใช้ EV ในประเทศไทย รวมถึงอีกหลาย ๆ ความพยายามของเพื่อนข้าราชการของผมในกระทรวงการต่างประเทศที่ประจำการอยู่ตามสถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลใหญ่ทั่วโลกจะสร้างความเจริญยั่งยืนที่เป็นรูปธรรมให้เกิดขึ้นในประเทศไทยเช่นเดียวกับที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงริเริ่มการทูตวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไว้เมื่อศตวรรษที่แล้ว

“
เดินทางร้อยลี่ย่อมต้องมีก้าวแรก และพร้อมที่จะสนับสนุนการผลักดันการใช้ EV ให้เกิดขึ้นในไทยให้ได้”

ข้อมูลอ้างอิงจาก

1. บทความ “Shifting Paradigms”, นิตยสาร Norway-Asia Business Review ฉบับที่ 3 2017
2. บทความ “Changing Thailand’s Power Portfolio”, นิตยสาร Norway-Asia Business Review ฉบับที่ 3 2016
3. บทความ “Electric Ride”, นิตยสาร Norway-Asia Business Review ฉบับที่ 3 2016
4. บทความ “The Slow, Steady Race to EV Acceptance”, นิตยสาร Norway-Asia Business Review ฉบับที่ 3 2016
5. Power Point Presentation “The future is electric! The Oslo Solution”, โดยนาย Sture Portvik, Project leader Electro mobility Agency for Urban Environment, City of Oslo
6. เอกสาร Norway-Energy System Overview 2016, โดย International Energy Agency

A Letter to Fellow Newly-Recruited Diplomats on the Future Direction of Thai Diplomacy in the 21st Century

Supachai Teeramungcalanon*
Department of East Asian Affairs

Dear fellow junior diplomats,

I trust that this letter finds you mutually excited about our on-the-job training in the different Departments and eager for the final integration into the Ministry of Foreign Affairs. As the next generation of young diplomats, we are primed to inject vitality into the Saranrom bloodline and ready to explore the new frontiers of diplomacy.

Standing at the forefront of Thailand and the world, we cannot lose bearings of where we are headed, not just as individuals, but collectively as a Ministry and a nation. And if “success is where preparation and opportunity meet”, our conquest in the next decade will rest on our readiness to promptly learn from each other and embrace opportunities and

---

* นักการทูตแรกเข้าปี 2560

challenges alike. Thus, I dare not preach, but humbly wish to take advantage of my current training at the Office of Policy and Planning to shed light on the future direction of Thai diplomacy in the 21st century.

The world today is more interconnected and intertwined than ever before, moving with “Tesla” speed that is fueled by globalisation and technological advancement seeking to induce new change - changes with multifarious implications. The meteoric rise of China, the emergence of India, and the significant economic and political achievements of ASEAN have signaled the dawn of the Asian century and ushered in the multi-polar world. These geo-political and geo-economic shifts coupled with the global spread of nationalistic sentiment, and the concept of Free and Open Indo-Pacific are just some of the telltale signs that a seismic shift in the global order since the post-Cold War era has already begun to take shape. With Asia on the rise, it is timely that Thailand undertakes various reforms to cultivate new impetus for growth. The time has come for Thailand to build on its strength and reap the full benefits from its richness in bio-diversity, strategic geographical location, diverse production base, and strong economic fundamentals.

While Thailand in the past has fared well in the eyes of the international community and is heralded for its astute diplomacy in its response to external threats, it may yet be too early for Thailand to rest on its laurels. Instead, we must increase our focus as a new world order

gradually unfolds and brace ourselves for the imminent changes. Perceptive understanding and close coordination among all stakeholders both from within and externally across all spectrums will be the decisive factors in turning potential into risk reduction and ultimately growth for our nation.

Thus, the newly-minted foreign policies must be executed appropriately to keep Thailand in tune with an ever changing world. To that end, the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand has launched a comprehensive 20-Year Foreign Affairs Master Plan with strategic priorities in Security, Sustainability, Standard, Status and Synergy (hence abbreviated as “5S”), comprising of clear issue-based goals and devoted strategies to implement alongside the Regional Strategy, which targets bilateral partnerships in an area-based context. Both will be enforced to complement the country’s first ever long term development plan, coined The 20-Year National Strategy (2017-2036) to navigate Thailand through the complexities of the next two decades and propel the country forward on its path to becoming a highly developed nation.

Security

For the most part, Thai diplomacy in the past few centuries was predominantly centered on upholding national sovereignty. Yet, the 21st century has brought with it profound demographic changes and the advent of non-traditional threats such as transnational crimes, terrorism, epidemics and disasters. Hence

the need for the strategic priority in the first “S”, which aims to ensure comprehensive security, with human security at heart, and equip Thailand with the right tools to address all forms of challenges. This involves carrying forward Thailand’s balanced strategic engagement, one that warrants Thailand’s relationship and cooperation with both the rising and the remaining major powers are based on mutual respect and mutual interests. Granted balanced relations with key countries is our long-standing diplomatic achievement, which earned the country’s independence in the past, however this will not suffice for a Middle Power such as Thailand.

In the 21st century, regional diplomacy remains quintessential in the country’s diplomatic toolbox to keep Thailand safe and secure. As a co-founder of ASEAN, Thailand will seek to build on the success of ASEAN unity, and enhance ASEAN solidarity and centrality in the evolving regional order to bring ASEAN Community Vision 2025 to realization.

Sustainability

For so long, Thailand has relied on industrialisation and urbanisation to stimulate its economy, but all at the cost of environment degradation and the depletion of national resources. In addition, a shortage of labor and an ageing society have undermined Thailand’s competitiveness.

As the world welcomes the 4th Industrial Revolution, relying solely on the nation’s natural endowment and innate characteristics will not provide an escape

from the middle-income trap, rather innovation-based development is our safest bet towards a developed country. As such, the Thai government has kick-started the “Thailand 4.0” policy to upgrade the country’s factors of production through science, technology and innovation, and fortify the country’s competitive advantages in different cluster industries.

The solution lies in “Sustainability” - MFA’s second strategic priority to boost Thailand’s competitive edge in a sustained manner for the Thai people and the planet. The twin goal is to become a key regional hub for trade and service, and connectivity as well as to strive for sustainable development for the nation and the region at large.

Thailand’s natural gravitation towards constructive dialogue and cooperation have led to a series of regional economic fora initiated by Thailand. Not only will economic integration be strengthened in the region, but the 20-Year Plan seeks to reinforce Thailand’s role as an international partner for sustainable development. Reinforcing Thailand’s commitment to universal partnership for development is the Sufficiency Economy Philosophy (SEP), which was conceived by the late King Bhumibol Adulyadej. As a proven homegrown development, SEP has been applied in numerous developing countries across the world as a pathway towards achieving the SDGs, particularly in food and water security. Our chairmanships of ACMECS, ASEAN and APEC will be aiming towards the greater goals of the region with green growth and shared prosperity at heart.

Standard

Recognizing the mounting complexity of global issues, and the heightened role of global governance, it is imperative to uphold international norms. Hence, ensuring the accordance of Thailand's varied facets of development with the international norms has been inscribed in MFA's third strategic priority - "Standard".

Effective implementation of international obligations is fundamental to sustainable development. Thailand will step-up its endeavors to ensure the protection of human rights, and eradication of human trafficking and forced labour in supply chains. Meanwhile, compliance to industrial standards and regulations will boost our competitiveness and form the basis for good business.

At the same time, Thailand will maintain active and constructive engagement in global norm-setting undertakings in those areas in which we have best practises. We are not afraid to champion what is best for humanity. Our relentless multilateral efforts to include Universal Health Coverage as a target in the SDG 3 on healthy lives and our bold position to include SDG 16 on rule of law in the set of SDGs have won accolades from the international community. We are committed to impart a valuable lesson that peace and security, respect for basic human rights, and development are indeed inter-dependent.

We must not shy away from our defects, but maintain an outward-looking approach to resolving them. In this regards, Thailand has close collaboration with the United States and the EU to tackle issues such as human trafficking and

IUU (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing) and will continue to boost closer partnership with the UN and international organisations. As the "Geneva of Asia", we are a proud host of various UN agencies, and other inter-governmental and non-governmental organizations, as norms and best practices are incubated and exchanged in our country.

Status

The new century of change demands a stronger brand of Thailand that is both consistent and comprehensive, which brings us to MFA's fourth strategic priority - "Status".

Thailand is known for the most part as an international tourist destination, synonymous with titles such as the "Land of Smiles", "Kitchen of the World", meanwhile our capital city, Bangkok, a.k.a. the "City of Angels" remains the most visited destination in Asia Pacific, according to the Mastercard Asia Pacific Destinations Index 2017. Every year, we open our doors to millions of foreigners, letting them get a glimpse of not just the Thai hospitality, but our way of life. It is here where our soft power lies, in every spoonful of Tom Yum Kung, in every fist of Muay Thai, in every "wai" of the people that invariably leaves our heart print and in doing so, creates impacts on every level. The Thai Embassies in every region across the world have enjoyed significant success in organizing Thailand Festivals and numerous other events that showcase the best of Thai culture and broadcast our identity to the world.

Nevertheless, Thailand can no longer get by with just being recognized as a tropical getaway; rather, our foreign policy in the next decade will require an elevation of our country's prominence in the international community. Thailand is well-positioned to serve as a consensus-builder and a bridge for partnership on global issues of common concern between developed and developing countries, as well as between Asia and the rest of the world. As such, we will accentuate our active role in development and humanitarian diplomacy because actions speak louder than words, and the most impactful ones are those devoted towards a greater cause.

Synergy

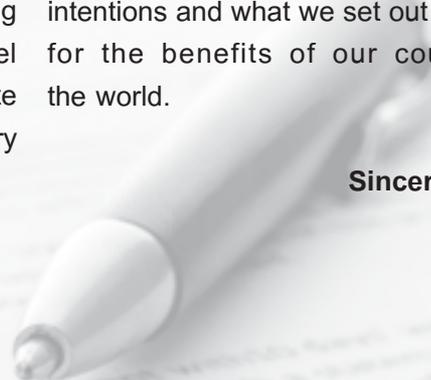
In order to create a win-win scenario and secure the full benefits for our country, "Synergy" or MFA's last installment of its 5S strategic priority is indispensable to create cohesion and unity within Thailand that will make possible the dynamism to induce progress.

From within, it all comes down to breaking the silos and encouraging both intra and inter-Ministry as well as public and private sectors coordination based on inclusive diplomacy. Thai diplomacy under the "5S" Model seeks to prompt change from the bottom up, starting at the grass-roots level. If inclusive diplomacy is the engine, then digital diplomacy is perhaps the fuel to augment efficiency and efficacy. Concurrently, enhanced capacity building and the competency of Thai personnel must be progressed in unison to create the foreign policy that can give our country that much needed push.

From the outside, we must simultaneously create the same drive. Our Embassies and Consulates will need to collaborate with our "Friends of Thailand" networks, while at the same time join hands to service and uplift the Thai people dispersed throughout the world, who are in every way as much representatives of our country as any diplomat. After all, foreign affairs is a team effort, and everyone can have a constructive role to play.

Today Thailand stands at a crossroads surveying a new era. The "5S" 20-Year Foreign Affairs Master Plan will bring the implementation of the 20-Year National Strategy on global issues to fruition and steer the country towards a bright new future. As new recruits, fresh on board, traversing through a new age of subtleties and intricacies, we have our work cut out to realize a world of peace, progress and prosperity that Thailand so encapsulates. Staying motivated and focused will be vital, as is the confidence to reach for that light at the end of the tunnel. For the sun never sets at the Ministry of Foreign Affairs, our work is a race against the clock and our pursuit for the global change will continue so long as the last ray of sunlight still remains. At the very least, we could say that we strove hard to make this world a better place to live in for us and the generations to come. After all, the legacy of Thai diplomacy lies not in our ultimate accomplishments, but rather in our intentions and what we set out to achieve for the benefits of our country and the world.

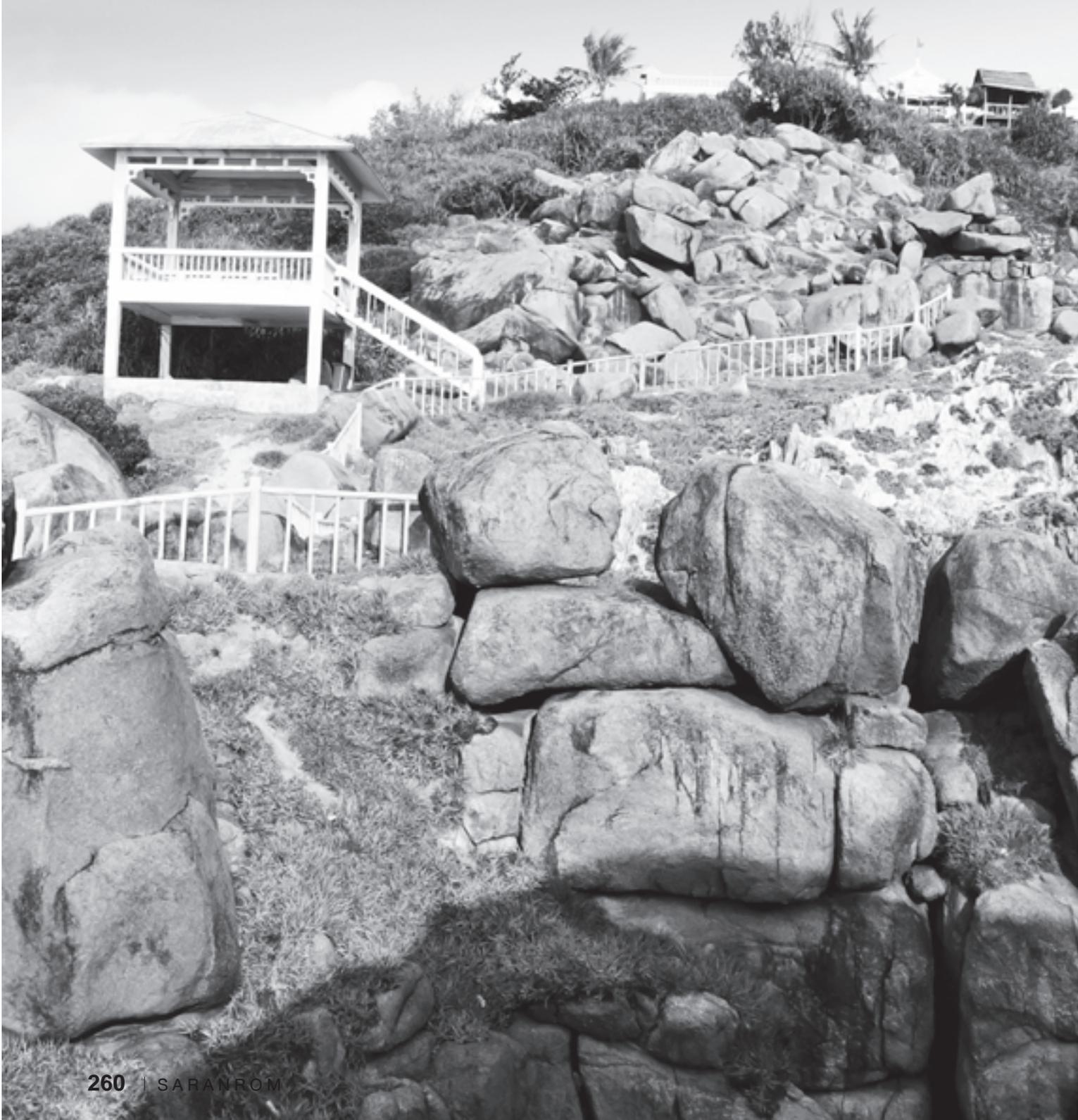
Sincerely yours,

ປັດໄຈ

พีเอียน:

จังหวัดหนึ่งของเวียดนาม
ที่น่าไปเยือน

ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในนครโฮจิมินห์
สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโฮจิมินห์

เมื่อเร็วๆ นี้ สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโฮจิมินห์ ได้มีโอกาสไปเยือนจังหวัดพีเอียน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศเวียดนาม กึ่งกลางระหว่างนครโฮจิมินห์และนครดานัง เพื่อเข้าร่วมการประชุมสัมมนาและส่งเสริมการลงทุนของจังหวัด ซึ่งจัดเป็นครั้งแรก ตลอดจนเยี่ยมชมกิจการของภาคเอกชนไทยในจังหวัดดังกล่าว

เมื่อเดินทางไปถึงแล้วจึงพบว่า จังหวัดพีเอียนมีสภาพภูมิประเทศที่มีความหลากหลาย อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มีชายหาดที่สวยงาม ภูเขา ป่าไม้ ตลอดจนพื้นที่ชุ่มน้ำที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรม การประมงชายฝั่ง เป็นแหล่งของพลังงานทางเลือกในอนาคต ตลอดจนเป็นแหล่งปลาที่น่าที่มากที่สุดในเวียดนาม จึงเป็นที่น่าแปลกใจว่า ด้วยความงดงามและความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ เหตุใดจึงไม่ค่อยมีใครรู้จักจังหวัดนี้มากนัก

ในด้านการท่องเที่ยว น้อยคนจะทราบว่า จังหวัดฟูเอียนมีแนวหินภูเขาไฟริมทะเล ในคาบสมุทรต้าเหียบ (Da Dia) เป็นหิวบะซอลท์ สีดำสลับแนวสูง-ต่ำ ทั้งแบบกลมและเหลี่ยม สวยงามแปลกตา แทบไม่น่าเชื่อว่าจะมีภูมิทัศน์แบบนี้ในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สถานที่แห่งนี้ ยังเคยเป็นที่ถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง “เราสองสามคน” และยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้งภูเขา ทะเล คาบสมุทร น้ำตก และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ที่มีชื่อเสียง อาทิ ชายหาดไบเซ็ป (Bai Xep) ชายหาดปาง บาว (Bang Bau) น้ำตกฟูเซิน (Phu Sen) และ ศาลเจ้าเลื่องหว่านจ้าน (Luong Van Chanh) ตลอดจนมีเทศกาลประจำท้องถิ่นที่น่าสนใจ ได้แก่ เทศกาลไหว้เจ้ากาวงู (Cau Ngu) เทศกาลแข่งเรือพายในทะเลเออลวน (O Loan) เทศกาลวิ่งควาย และอื่น ๆ อีกมากมาย แล้วจะมีใครทราบบ้างว่า จังหวัดฟูเอียนเป็นที่ตั้งของจุดตะวันออกสุดของเวียดนาม เป็นที่พระอาทิตย์ขึ้นแห่งแรก แบบเดียวกับแหลมพรหมเทพ จังหวัดภูเก็ตของไทย

นอกจากนี้ ด้วยความที่เป็นแหล่งปลาทูน่าที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ จังหวัดฟูเอียนยังมีอาหารท้องถิ่นที่หารับประทานที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว นั่นก็คือ ตาปลาทูน่าตุ๋นสมุนไพรนั่นเอง เพียงแค่ตาเดียวก็อิม เพราะปลาทูน่าที่นี่มีขนาดใหญ่ หนึ่งลูกตาของปลา มีขนาดเกือบ ๆ จะเท่ากำปั้นเล็ก ๆ แล้ว

ทางด้านเศรษฐกิจ จังหวัดก็มีตัวเลขที่น่าสนใจไม่น้อย อัตราการเจริญเติบโตของ GDP ประมาณร้อยละ 7.8 ต่อปี มีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากที่สุดเป็นลำดับที่ 2 ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางของเวียดนาม ปัจจุบันมีมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศรวม

4.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นลำดับที่ 16 ของประเทศ รวมทั้งเป็นแหล่งพลังงานลม/แสงอาทิตย์อีกด้วย และอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จังหวัดฟูเอียนเป็นแหล่งปลาทูน่าที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ปัจจุบัน มีบริษัท Food Tech ของไทยมาลงทุนในการแปรรูปปลาทูน่าเพื่อบรรจุกระป๋องส่งออกไปขายในประเทศต่าง ๆ

ในปี พ.ศ. 2561 จังหวัดเน้นการส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และในประเทศ โดยเฉพาะภาคธุรกิจ SMEs มากยิ่งขึ้น รวมทั้งถูกวางให้เป็นจังหวัดที่พัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเต็มรูปแบบภายในปี 2573 โดยมีโครงการลงทุนที่สำคัญได้แก่ โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจนามฟูเอียน (Nam Phu Yen) โดยเฉพาะการพัฒนาโรงกลั่นปิโตรเคมีหุงโร (Vung Ro) โครงการพัฒนาภาคการท่องเที่ยว โดยเฉพาะเขตการท่องเที่ยวแห่งชาติหวิงฮวนด่าย (Vinh Xuan Dai) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ โครงการอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โครงการเกษตรกรรมขั้นสูง การสร้างศูนย์โลจิสติกส์เพื่อการประมงและโครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน ทั้งนี้ ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีพื้นที่ติดทะเล 189 กิโลเมตร ทำให้โครงการลงทุนอุตสาหกรรมด้านการประมงและพลังงานลม - แสงอาทิตย์ เป็นที่น่าสนใจ

การเดินทางก็สะดวก โดยมีท่าอากาศยานทุยหว่า (Tuy Hoa) เชื่อมต่อการเดินทางทางอากาศกับจังหวัดต่าง ๆ จากนครโฮจิมินห์ไปจังหวัดฟูเอียน ใช้เวลาบินเพียง 45 นาที ซึ่งในอนาคต สายการบินเวียดนามจะยกระดับให้กลายเป็นหนึ่งในสนามบินที่สำคัญของภาคกลางตอนล่างของเวียดนามอีกด้วย

กงสุลใหญ่อุรีรัชต์ รัตนพฤกษ์ และคณะ ได้เยี่ยมชมกิจการของภาคเอกชนไทย 2 แห่ง คือ บริษัท Food Tech ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น และบริษัทไทยนครพัฒนา เวียดนาม ผลิตยา ทิฟพี ที่พวกเรารู้จักกันดี และเครื่องต้มซูกำลัง ยี่ห้อท้องถิ่น

บริษัท Foodtech ตั้งอยู่ในนิคม อุตสาหกรรม HoaHiep Dong ดำเนินธุรกิจ รับซื้อปลาทูน่าจากพื้นที่ภาคกลาง ได้แก่ เมืองกวีเยิน จังหวัดบิ่งดินห์ เมืองญาจาง จังหวัดคันทูว้า และจังหวัดฟูเอียน ซึ่งเป็น บริเวณที่สามารถจับปลาทูน่าได้มากที่สุด ในเวียดนาม (สายพันธุ์ Skipjack) โดยปลาทูน่า ที่มีขนาดใหญ่และคุณภาพดีจะแข่งแข่งทั้งตัว ส่วนที่เหลือทำเนื้อปลาทูน่าเนื้อขาวนึ่งสุกและ แช่แข็งบรรจุในซองสุญญากาศ มีกำลังการผลิต 100 ตัน/วัน และสามารถเก็บปลาแช่แข็งได้ สูงสุด 2,000 ตัน จากนั้นจึงนำส่งไปยังโรงงาน หลักของบริษัทที่จังหวัดลองอาน เพื่อบรรจุ กระป๋องสำหรับการส่งออก และส่วนเนื้อที่เหลือ จากกระบวนการผลิตจะนำไปทำปลาป่นต่อไป

ส่วนบริษัท ไทยนครพัฒนา เวียดนาม เริ่มจากการนำเข้าสินค้าประเภทยารักษาโรค

มาขายในเวียดนามตั้งแต่ปี 2538 และต่อมาได้ ตั้งโรงงานผลิตยาขึ้นที่จังหวัดฟูเอียนในปี 2545 นับเป็นต่างชาติรายแรกที่เข้ามาลงทุนในจังหวัด เลยทีเดียว ปัจจุบัน บริษัทได้เพิ่มการผลิต เครื่องต้มซูกำลังยี่ห้อท้องถิ่นด้วย

แม้ว่านักลงทุนไทยที่ลงทุนในจังหวัด ฟูเอียนจะมีเพียง 2 ราย แต่ก็มีความสำคัญ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด ทั้งในด้าน มูลค่าทางเศรษฐกิจและสร้างอาชีพ และยังมี การทำกิจกรรม CSR ที่เป็นประโยชน์แก่สังคม เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนท้องถิ่น และจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย เป็นการสร้าง ภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง จึงไม่น่าแปลกใจที่ 2 บริษัทได้รับการสนับสนุน จากจังหวัดด้วยดีมาโดยตลอด ซึ่งในการ เข้าเยี่ยมคารวะนาย Huynh Tan Viet เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ จังหวัดฟูเอียน ของกงสุลใหญ่ฯ และคณะ เลขาธิการพรรคฯ ได้กล่าวชื่นชมภาคเอกชนไทย และพร้อม ต้อนรับนักลงทุนจากประเทศไทยมากขึ้น ในอนาคต เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันระหว่าง สองประเทศต่อไป

Diasporic Approach to People's Diplomacy: Germany as a Case Study¹

ดร.วรมน สีนสุวรรณ นักการทูตชำนาญการ
(ที่ปรึกษา) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

The Federal Republic of Germany is home to the second-largest Thai population outside Thailand after the United States of America². Thais started to migrate to Germany in the early 1960s, and by 1975 there were approximately 2,000 Thais living in Germany, with a nearly equal distribution of men and women: 1,004 men and 988 women (Ruenkaew P., 2009, p. 60). In fact, statistics show that the Thai population in Germany has steadily increased from only 915 persons in 1965 to 58,784 persons in 2015 (Federal Statistics Office of Germany, 2016). Married women account for the largest share of the total Thai population in Germany followed by single women, divorced women and single men. In 2015, there were 51,211 Thai women, 67.2 percent of whom were married, 13.1 percent were single, 12.3 percent were divorced and 3.7 percent were widowed. It is important to

note that the share of divorced women has grown steadily from only 5.5 percent of the total female population in 1998 to 12.3 percent in 2015. Single men account for the largest share of the Thai male population in Germany. The number of married men has remained comparatively stable over time. Although same-sex marriage was not legal in Germany until 2017, registered partnerships for same-sex couples have been legal since 2001, as reflected in the statistics of both genders starting in 2011. The registration of same-sex partnerships between Thai males has become evidently high and has steadily increased since then.

Earlier researches on Thai migrants in Germany did not place much emphasis on roles of technologies in migration and migrants' everyday lives, because information and communication technologies were not widely available to Thai migrants until late the 2000s, when smartphones

---

¹This paper is based on the author's doctoral thesis entitled 'Thai Marriage Migration in Germany and Their Employment Dilemma after the Residence Act of 2005' submitted to the Doctoral Committee Board of Humboldt-Universität zu Berlin in January 2018. The online publication can be found at <https://edoc.hu-berlin.de/handle/18452/19485>.

²Statistics from the website of Consular Affairs Department of Thailand, 2012

become accessible at affordable prices in the global market. Linkages between migrants and their country of origin were examined mainly on the basis of migration processes and remittances that migrants sent home. Other key aspects of transnational migration, such as diaspora, religion, homeland politics, have not been analysed in depth. In the age of globalisation, where the Internet, smart phones and free chat applications are available at low cost, Thai marriage migration and migrants' everyday lives have changed considerably. Inevitably, information and communication technologies have become part of everyone's daily lives, providing accessibilities to information and connecting them to anyone in the world.

This paper explores the present-day transnationalism of Thai migrants in Germany after the enforcement of the Residence Act of 2005³. The 2005 Residence Act and long-standing integration policies have fostered the emergence of what I refer to as a 'new-generation' of Thai migrants in Germany. Compared to Thai female migrants described by scholars such as Ruenkaew (Ruenkaew P. , 2009), Chantavanich (Chantavanich, et al., 2001) and Mix & Piper (Mix & Piper, 2003), this research, which focuses on marriage migrants after the Residence Act of 2005 finds an increasing number of so-called 'new-generation' persons, who are characterised as more educated, more financially independent and better integrated into German society. How do

'New-generation' marriage migrants interact with the Thai diaspora in Germany, and what are their everyday transnational lives? How do advanced technologies play a role in modern-day migrants? How do homeland politics and Buddhism have an impact on 'New-generation' Thai migrants?

According to the Federal Statistical Office of Germany (2017), there are approximately 7,600 Thai marriage migrants who have resided in Germany since 2005. Qualitative interviews with 38 informants and a quantitative questionnaire filled out by 125 additional respondents were conducted between 2016 and 2017, providing one of the most comprehensive researches on Thai marriage migrants in Germany to date.

Diaspora

The Thai diaspora differs from other ethnic diaspora in Germany in many ways. Most migrants migrated individually. Almost 99 percent of Thai migrants in Germany are first-generation migrants, who were born outside Germany. In Germany, Thai migrants either have no relatives or only a short link of kinship, for instance, mother and daughter, or sister and sister. Thus, most of them do not have strong familial bonds. Unlike Turkish migrants, who are most likely to marry among themselves, Thai migrants are married to 'others', who do not share their language, religion and culture. Their locations are dispersed throughout Germany, depending on work places or households of their husbands. Moreover,

---

³Germany's new Immigration Act entered into force on 1 January 2005 and contains provisions for the entry of foreigners into Germany, their residence in the country, various residence purposes, termination of residence and asylum procedures. It is hereinafter referred to as the Residence Act (Aufenthaltsgesetz).

Thai migrants also do not share life-threatening feelings experienced similar to those of refugees, asylum seekers or displaced persons, who are forced to leave their countries of origin due to war, persecution or natural disaster. Thus, the feeling of 'togetherness' in the diaspora cannot be manifested in this regard.

Most persons in the diaspora are in subordinate positions. At home, they are subordinate to and dependent on their husbands, who provide subsistence and control over their residency. Almost all German husbands earn higher incomes and are responsible for all household expenses and childcare, while incomes earned by Thai wives are solely for their own personal use and remittances. Outside home, they are migrants, living in an alienated and highly-regulated social structure. Their incapability to communicate and commute freely generate, more or less, their inferiority complex. Most women, regardless of their educational level, have difficulties entering the high-wage labour market in Germany. Those with jobs are subject to Class V taxation, discouraging them from working full-time. Sizable numbers of women are breadwinners, who support their parents and children left behind; thus a large part of their income is spent on remittances. At present, the Thai massage and spa business is the only entrepreneurship feasible for them, due to lower investment costs and fewer legal restrictions, compared to opening a restaurant. Given financial constraints and lack of knowledge about doing business in a foreign land, the chances that Thai wives will become large investors or entrepreneurs on their own without support from their spouses are limited. Obviously,

most of them are not capable of financially assisting other migrants in the diaspora, and most of their financial decisions are subject to their husbands' approval.

The feminisation of migration has led to nearly a one-sex population, with an increasing number of homosexual men. Naturally, jealousy and competition among the same sex population are more severe than among those of diverse groups. Economically, there are many forms of symbolic success, ranging from the wealth of husbands to brand-name handbags, remittances, houses and properties in Thailand; and the list goes on. Political influence is provided by leadership in non-profit associations. Nonetheless, all association leaders, sooner or later, would be challenged by other members, leading to a split and founding of new associations, most of which become financial competitors for limited funding.

Competition within the diaspora has become fiercer with the mushrooming of Thai massage and spa businesses. Thai women are competing against each other, not only in business, but also in snatching masseuse. On the positive side, the high demand for masseuse has granted Thai women greater negotiating power in terms of employment contracts, hourly wages, holidays, etc. On the negative side, Thai masseuses can easily 'hop around', quitting the old and applying for the new. Finding and replacing masseuses has always been the largest problem for all owners. Masseuse staffers, after being trained, often quit to start their own businesses and become competitors. Often, they not only bring their co-workers along by offering better wages or employment contracts, but also 'steal' customers from

their previous employers. Clients can easily follow a masseuse, because they like her skill and personality. Consequently, owners are left with few options to keep their businesses running: train non-Thais, or import Thais from elsewhere, be they from Thailand or other neighbouring countries. Many women find self-employment to be the best option for their business, because they do not have to deal with staff problems, and the success of their businesses is solely based on their skills. Overall, competition within the diaspora has been a reason contributing to the weakness in solidarity of the Thai community, as compared to many other ethnic minorities in Germany.

Transnationalism

The majority of the Thai population in present-day Germany is transmigrant. They maintain close links with families and friends in Thailand and actively use technologies for connection and communication. Cheap Internet service and chat applications on mobile phones have replaced cheap international telephone calls. For a majority of informants in this research, Line has become the integral part of their transnational lives. They are actively using Line daily in connecting themselves, both with families and friends in Thailand, but also with their peer migrants in Germany. The use of Facebook, on the other hand, serves three main purposes: (1) personal use and networking; (2) cheapest business adverts; and (3) group discussions of shared interests. For instance, a Facebook page named 'Sa-pai, German' (translated to 'German daughters-in-law'), uses the diasporic identity to attract almost 6,000 members. Technology, while connecting

Thais across borders, plays a contrasting role in pulling Thais in the diaspora further apart. Messaging applications and social media have become the 'alternative meeting point' where no one actually is present. Facebook groups, for instance, allow strangers and non-friends to exchange views on posted topics. One can carelessly or inconsiderately express a hurtful opinion and get into an embarrassing argument in front of thousands of witnessing readers, without any fear, because their identities and real selves are not exposed. One finds these channels of communication as ways for revenge, to slander or to embarrass others in public, particularly in the diaspora, as words are in the Thai language. Some gain popularity and leadership by becoming Facebook group administrators with several thousand followers.

Buddhism

Most Thai migrants remain Buddhists in Germany. Currently, there are 28 Thai temples, monasteries and Dhamma studies/practice centres listed on the Thai Embassy's website (Royal Thai Embassy in Berlin, 2017). Earlier research on Thai migrants and their participation in Buddhist temples in Germany states that:

Thai women imported parts of Thai society into Germany, creating opportunities to visit Thai temples in Germany, read Thai publications and watch videos showing Buddhist religious practices for the temple and home. In addition, some Thai women measured their success in Germany based on the accumulation of wealth and material possessions. Success depended on how much money they saved, how much

money they sent to Thailand and how much jewelry and other accessories they acquired (especially gold necklaces). They did not view success in terms of how well they fitted into German society, their acculturation to German cuisine, the quality of their living arrangements, or the extent to which Germans accepted them socially (Chantavanich, et al., 2001, p. 30).

However, the interviews with 38 migrants in this research indicate that many new-generation Thai migrants do not pay attention to religious gatherings in Germany. Their main reasons are (1) long distances between home and temples, (2) time is better invested in work and family affairs, (3) being sceptical of the commercial aspects of temples and wrong-doing of monks, (4) unwillingness to associate with Thai people, and (5) Buddhism can be practiced at home. Many informants say Thais gather at temples for free Thai food and small talk. They do not really pay much attention to Dhamma practice. Likewise, the representative and co-founder of Wat Dhammaniwasa Buddhistische Gemeinschaft Städteregion Aachen e.V., sheds similar light on the negative role of new-generation Thai migrants towards the sustainability of Buddhism in Germany:

The new-generation neither has a voluntary spirit nor willingness to work for personal sacrifices. They avoid association with older generation Thais, because they have negative opinions about them. They only go to temples for personal purposes, such as birthdays and merit-making.

In light of this negative propensity of local communities in supporting religious

activities and representation, homeland religious associations are expected to play more active roles in maintaining Buddhism in Germany in the years to come.

Homeland Politics

The Thai Government has actively strived to engage Thai migrants overseas through its outreach policies and unconventional schemes. Official representations, i.e. Embassies and Consulates, are tasked with 'strong Thai community' schemes, with the aim of strengthening overseas communities to become vital parts of Thailand's economic development and foreign affairs. Activities vary, ranging from religious, cultural, economic, political, to educational and many more. In addition, the Ministry of Social Development and Human Security has launched a pilot project to financially support Thai non-profit organisations and informal associations in Germany, with the aim of mobilising volunteers to assist other Thais living in Germany (National News Bureau of Thailand, 2017).

Similar to their lack of engagement in religion, new-generation Thais also do not participate in activities implemented by Governmental representations, unless they are deemed beneficial to them. Activities such as mobile consular days or massage training offered free of charge are at the top of their interest. Most interviewed migrants do not participate in activities implemented by Governmental representations, i.e. Thai Embassy in Berlin and Thai Consulate-General in Frankfurt. They do not follow Facebook pages of the Embassy or the Consulate on a regular basis. They do not participate in the national day celebrations, when most Thais gather to celebrate the birthday

of His Majesty the King, mainly because it is difficult for them to commute to and from outside the Berlin and Frankfurt areas. A large number of them do not closely follow politics and the economic situation in Thailand. Most of them deny being associated with or provide any contribution to any political party in Thailand. Again, the diaspora has been gradually weakened due to the lack of participation and interest of Thai migrants in strengthening solidarity. The government and its representations will have to find an alternative way to engage these new-generation Thais, who are more educated, but are less interested in matters of homeland politics and development.

Diasporic Associations

There is a recorded number of more than 100 Thai non-profit organisations, including religious associations, in Germany, varying from cultural (traditional music and instruments, dances, Thai language for second-generation youth, boxing and sports, arts), political (anti-human trafficking), economic and skill improvement (massage and spa, professional interpreters). The establishment of non-profit organisations also empowers one to a leadership position within the diaspora. As outlined above, competition among agents in the Thai diaspora is fierce. Disagreement amongst members is common, which results in divisions and formation of new associations. For instance, the founder of the Thai Culture and Art in Hegau Bodensee (Thailändischer Kunst-und Kulturverein, Hegau Bodensee e.V. in German) mentions: "At the beginning, there were roughly 200 members in this association, but now there are less than

40-50 persons left". Competition and disagreement between and amongst organisations can be intensified when politics and financial support are factored in. The Thai Government's annual budget under the 'strong Thai community' scheme is rather limited, and equal funding to satisfy all associations in Germany is impossible.

Unlike the older types of diasporic associations, new-generation Thai migrants are using social media to form their own online associations. Benefits of online associations are (1) lower costs and fewer legal restrictions; (2) ability to have unlimited numbers of interested members; (3) spontaneous interaction among members 24/7; and (4) the personal lives and privacy of administrators, as well as members, are kept apart. At present, there are five to six Facebook pages that have more than one thousand followers. The Facebook page called 'Sharing the Experience of Learning Berufsausbildung in Deutschland', for instance, has more than 6,000 members. Members in this page exchange their experiences of taking Ausbildung and giving moral support and advice to those with difficulties. Another Facebook page called 'Arbeitsplatz für Thai in Deutschland' has more than 3,500 members, who share their experiences in seeking employment in Germany. The page also provides opportunities for employers, mostly massage businesses, to place job adverts for potential employees. There is a sizable number of German-language Facebook groups among Thai migrants. To name a few, a page called 'Keine Angst vor der Prüfung A1-B2' has more than 2,000 members and 'Wir Lernen Jeden Tag ein Neues Deutsches Wort' has

more than 5,000 members. Both pages provide followers with language exam samples and tips. Similar to its business community, Facebook groups related to massage and spas are mushrooming. One Facebook page, which can be translated to 'New Lady Boss (Thai massage in Germany and Europe)' has become a huge hit and has almost 3,800 members today. Another similar page called 'German Language for Therapists' has around 1,300 members. More importantly, many new-generation Thais avoid participating in traditional diasporic associations, because Thai cultural values of respecting the elderly can limit their freedom of expression. A majority of Thai migrants' Facebook pages are closed-group and are administered by 'new-generation' Thai wives. The administrators have absolute control over membership, i.e. who should be accepted, rejected or expelled. Some conduct surveys on their members' identities and interests.

In the wake of social media and privacy consciousness, leaders of diasporic associations, too, have difficulties attracting the interest of Thai migrants and recruiting new faces. Not only are the social media easy and powerful tools for communication, migrants are inclined to avoid bureaucracies and work ethics of Thai associations. They also place high importance on protecting their own privacy and that of their families in Germany.

Conclusion

The immigration and integration policies imposed by the Residence Act of 2005, which are linked to the residence permits, have forced new-generation Thai migrants to learn the German language before arriving in Germany and to pay

more attention to German-language training to secure their residence permits. Most of them spend their first years learning the German language to achieve the minimum level of B1 proficiency as soon as possible. Through the transnationalism lens, the research finds that a majority of new-generation Thai marriage migrants is able to quickly integrate into German society, due to their improved language skills and supportive husbands. Advanced technologies and social media, such as Line and Facebook, have played important roles in their transnational lives. However, the more they are easily integrated, the more likely they will distance themselves from the Thai diaspora. The diasporic association, for instance, has transformed into Facebook pages, where several thousands of members are actively involved. Even though almost all new-generation Thai migrants keep their connections with families and friends in Thailand, little efforts have been made to support the betterment of the Thai diaspora in Germany and the development of their homeland. The popularity of the Thai massage and spa business has resulted in great competition and conflicts in the diaspora. The research findings, therefore, lead to a prediction that new-generation Thai migrants will continue to loosen ties with their homeland, as they are quickly and happily integrating into German society.

To this end, I hope this thesis sheds some light on modern-day Thai marriage migration and Thai migrants in Germany. I hope better understanding will lead to better policies of both sending and receiving countries in empowering these men

and women to improve their well-being in Germany. I hope that data and analysis provided in this thesis will lay a solid foundation for diasporic-based policies towards Thai migrants in each country. Today, Germany is home to the second largest Thai migrant population. I believe that great attention needs to be paid to this population and specific, instead of generalised, policies should be formulated.

Bibliography

- Bangkok Post Pressreader. (2017, March 21). Retrieved from <https://www.pressreader.com/thailand/bangkok-post/20170321/281925952832752>
- Chantavanich, S., Nittayananta, S., Ratanaolan-Mix, P., Ruenkaew, P., Kremkrut, A., & Kanchai, S. (2001). *The Migration of Thai Women to Germany*. Bangkok: Asian Reserch Center for Migration (ARCM).
- Deutsche Botschaft Thailand*. (2017). Retrieved from <http://www.bangkok.diplo.de/Vertretung/bangkok/de/02/02-Visa/07-Ehegattennachzug.html>
- Federal Foreign Office*. (2017). Retrieved from http://www.auswaertiges-amt.de/EN/EinreiseUndAufenthalt/04_Recht/Zuwanderungsrecht_node.html
- Federal Foreign Office*. (2017). Retrieved from http://www.auswaertiges-amt.de/EN/EinreiseUndAufenthalt/04_Recht/Zuwanderungsrecht_node.html
- Federal Office of Migration and Refugees*. (2017). Retrieved from <http://www.bamf.de/EN/Willkommen/Einbuengerung/InDeutschland/indeutschland-node.html>
- Federal Office of Migration and Refugees*. (2017). Retrieved from <http://www.bamf.de/SharedDocs/Meldungen/EN/2014/20140516-fb-22-heiratsmigration.html>
- Federal Statistics Office of Germany. (2016). Germany.
- Mayer, M. M. (2013). Attracting highly qualified and qualified third-country nationals. Federal Office of Migration and Refugees.
- Mix, P. R., & Piper, N. (2003). Does Marriage “Liberate” Women from Sex Work?-Thai Women in Germany. In N. P. Roces, *Wife or Worker? Asian Women and Migration*. Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- National News Bureau of Thailand*. (2017, June 10). Retrieved from http://thainews.prd.go.th/website_th/news/print_news/TNSOC6006100010047
- Piper, N., & Lee, S. (2016). Marriage migration, marriage precarity, and social reproduction in Asia: an overview. *Critical Asian Studies*.
- Royal Thai Embassy in Berlin*. (2017). Retrieved from <http://thaiembassy.de/site/index.php/th/40-labour-affairs-division-news/230-2015-11-20-08-19-40>
- Ruenkaew, P. (2009). The Rights of Thai Women to Migrate to Work Abroad. Bangkok: National Human Rights Commission of Thailand.
- Ruenkaew, P. (2014). หญิงไทยในฐานะภรรยาฝรั่ง (เยอรมัน) และมารดาของลูกติด. In P. Ruenkaew, *Thailaendische Fruen und Gemeinde heute in Deutschland หญิงไทยและชุมชนไทย วันนี้ ในเยอรมนี*. (2008). *Situation Report on International Migration in East and South-East Asia*. International Organization for Migration, Regional Office for Southeast Asia.
- Special Branch Bureau, Royal Thai Police*. (2017). Retrieved from http://www.sb.police.go.th/AA/production/uploads/doc/6_06062553.pdf
- Tseng, Y.-F. (2010). Marriage Migration to East Asia: Current Issues and Propositions in Making Comparisons. In W.-S. Y.-W. Lu, *Asian Cross-border Marriage Migration, Demographic Patterns and Social Issues*. The University of Chicago Press.
- Yamanaka, K., & Piper, N. (2005). *Feminized Migration in East and Southeast Asia: Policies, Actions and Empowerment*. UNRISD.
- Yang, W.-S., & Lu, M. C.-W. (2010). *Asian Cross-border Marriage Migration: Demographic Patterns and Social Issues*. University of Chicago Press.

Vox pop

ผู้บริหาร

รณิ ทงกักดี

รองปลัดกระทรวง

“การทูตในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยการตัดสินใจที่รวดเร็ว
โปร่งใส และการสื่อสารแบบสองทิศทาง ทั้งกับภาครัฐ
และภาคประชาสังคม ในประเทศและในต่างประเทศ มิฉะนั้น
จะไม่ได้รับการสนับสนุนในวงกว้างและจะไม่ยั่งยืน”

กาญจนา กัทรโชค

อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ

“นวัตกรรมไม่ใช่แค่เรื่องเทคโนโลยี แต่หมายรวมถึง
นวัตกรรมทางนโยบาย การให้บริการ
การตอบสนองต่ออนาคตเป็นต้น การทูตต้องช่วยสนับสนุน
การสร้างนวัตกรรมทางสังคมและนวัตกรรมภาครัฐ
นักการทูตมีหน้าที่เป็นหูเป็นตา แสวงหาองค์ความรู้
และแนวปฏิบัติที่ดีในนานาประเทศในการส่งเสริมนวัตกรรม
ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย ระบบโครงสร้าง และการหาหุ้นส่วน
เพื่อการสร้างเสริมนวัตกรรม เราคงต้องเพิ่มบทบาท
ให้ตอบสนองต่อความต้องการและสิ่งท้าทาย
ของประเทศให้มากขึ้นในส่วนนี้”

อภิชาติ ชินวรรณ

อดีตปลัดกระทรวง

“การทูตยุค 4.0 ต้องสร้างสรรคความร่วมมือ
ระหว่างประเทศเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเทคโนโลยี
และนวัตกรรมของไทย ในขณะเดียวกัน
นักการทูตควรรู้จักนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม
มาปรับใช้ในงานการทูตให้เกิดประสิทธิภาพ
และประโยชน์สูงสุด”

ณัฐวัฒน์ กฤษณามระ

อธิบดีกรมพิธีการทูต
“นวัตกรรมสามารถสื่อได้หลายเรื่อง
แต่อาจไม่สามารถสื่อบางเรื่อง
ที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยได้
ซึ่งก็คือ Thai Touch ที่เป็นเอกลักษณ์
ของการทูตไทยมายาวนาน”

บุษฎี สันตพิทักษ์

อธิบดีกรมสารนิเทศ
“ในโลกปัจจุบันซึ่งการรับข้อมูลข่าวสารเป็นส่วนสำคัญ
ของการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้น งานด้านการทูต
และการสื่อสารให้สาธารณชนได้รับทราบเท่าที่หรือข้อคิดเห็น
หรือปฏิกิริยาของรัฐบาลในมิติการต่างประเทศอย่างรวดเร็ว
ถูกต้องและทันการจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ซึ่งนักการทูต
จะต้องรู้จักใช้นวัตกรรมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี
ด้านการสื่อสารให้เป็นประโยชน์ เพื่อสนับสนุน
การดำเนินนโยบายการทูตสาธารณะและการสร้างความน่าเชื่อถือ
ให้กับองค์กรและการเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย”

นวัตกรรม

จะมีผลต่องานการทูตอย่างไร

วิชาวัดน์ อิศรภักดี

อดีตเอกอัครราชทูต
“การทูตในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องใช้นวัตกรรมใหม่ๆ
ให้เป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนเป้าหมายทางการทูตของไทย
นอกจากนั้น ก็ควรมุ่งสื่อสารให้ประชาชนชาวไทยตระหนักว่า
การดำเนินการทางการทูตของไทยเป็นประโยชน์อย่างไรต่อชีวิต
ความเป็นอยู่ของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สื่อสังคมออนไลน์
และเว็บไซต์ของกระทรวงฯ / สถานเอกอัครราชทูต ในทางการทูต
ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างทันทั่วถึง
และมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย
ที่เป็นเยาวชนมากยิ่งขึ้นด้วย”

จิตรภักดิ์ กระจายวงศ์

ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
“การหาโอกาสในการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว
เป็นทักษะที่นักการทูตไม่ควรมองข้ามในยุคที่ต้องเผชิญ
ให้เชี่ยวชาญ แต่ในยุคดิจิทัล ทักษะดังกล่าว
ยังต้องการความรวดเร็ว และเฉียบคมมากขึ้น
นักการทูตต้องหาคำตอบให้ได้ว่า เราจะคัดกรอง
และเพิ่มคุณค่าให้แก่ข้อมูลที่มีอย่างมหาศาลได้อย่างไร
เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ของประเทศ
และของประชาคมโลก”

Vox pop

นักรุกตแรกเข้า 2560

• **อัคคณิต คามเกตุ (แม็กซ์)**
• “ประชาชนมีส่วนร่วม
ในการแสดงความคิดเห็น
และกำหนดทิศทางของนโยบาย
การต่างประเทศมากขึ้น”

• **นนทสิทธิ์ แก้วทานาม (นิค)**
• “จะเป็นการรุกที่ประชาชน
มีส่วนร่วมในการกำหนด
นโยบายมากขึ้น”

• **จิรพนธ์ บุญพอ (โอม)**
• “หวังว่าการรุกทศวรรษหน้า
จะนำมาซึ่งความร่วมมือ
อย่างจริงจัง ของทุกประเทศ
ทุกฝ่าย เพื่อลดช่องว่าง
ทางความสูงเศรษฐกิจ
และสังคมของคนทุกคน”

• **วรินทร์ร คชโรภาส (แซมปี)**
• “ประชาชนและสื่อสังคมออนไลน์
จะมีส่วนร่วมมากขึ้นในการขับเคลื่อน
การรุกทศวรรษหน้า ในยุคที่เทคโนโลยี
ทำให้ประชาคมโลกใกล้ชิดกัน
มากกว่าที่เคยเป็นมา”

• **พีระภัทร ทองรอด (เฟรม)**
• “E-Diplomacy จะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น
การรุกจะต้องมุ่งเน้นการเข้าถึงและติดตาม
การเปลี่ยนแปลงมุมมองทางความคิด
ของประชาชนผ่าน social media”

• **อรดาพร ผิวเงิน (แหวน)**
• “การรุกในอนาคต
จะมีความท้าทายมากยิ่งขึ้น
ทั้งในแง่วิชาชีพ ทฤษฎี
และแนวปฏิบัติ นักรุกทศวรรษหน้า
ทันต่อทุกเรื่องราวบนโลก
ไม่ใช่แค่เฉพาะเรื่องการต่างประเทศ”

• **อิทธิร์ ชีร์รัฐ (อิทธิร์)**
• “Diplomacy is more important than
ever as we face challenges
from climate change to
migration, from energy
security to food security,
and from terrorism to
cyber-warfare.”

• **ศุภชัย ชีร์มังคลานนท์ (เบล)**
• “ตอบสนองความต้องการของประชาชน
อย่างรอบด้าน และทำให้เห็นว่าการต่างประเทศ
เป็นเรื่อง close to home ที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วม”

• **เกศกัญญา เจียรพินิจนันท์ (มายด์)**
• “นวัตกรรมดิจิทัลเป็นทั้งโอกาส
และความท้าทายทางการรุก
นักรุกทศวรรษหน้าต้องเพิ่ม value added
มากกว่าการเป็นแค่ผู้ส่งสาร”

• **สรัญญุ บุหลิง (ยุ)**
• “ยังโลกมีท้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากเท่าไร
จะไม่มีประเด็นใดเลยที่ไม่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศ
การรุกทศวรรษหน้าจึงมีความท้าทายมากขึ้น
อย่างแน่นอน”

• **กณวิน ใจทยกิจทำง (มิกกี้)**
• “ต้องส่งเสริมการพัฒนา
ศักยภาพของไทยให้เท่าทัน
การเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
และต้องอธิบายให้ได้ว่านโยบาย
ต่างประเทศต่อความต้องการ
ของประชาชนอย่างไร”

• **วรินทร์ร ตันวิเชียร (อ๊อฟ)**
• “การรุกทศวรรษหน้า
คือการรุกที่สามารถแปล
(translate) ผลประโยชน์ชาติ
ให้เป็นผลประโยชน์ของประชาชน
ได้อย่างแท้จริง”

ณภัสนธ์ เอี่ยมสุรณันท์ (นิเวศลิษฐ์)
 “ประชาชนจะมีส่วนร่วม และเป็นตัวแทนของการทูต ในมิติต่างๆ เพื่อคุณแลร์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติร่วมกัน”

จุฑามาศ ฉันทบรรณสิริ (กวาง)
 “การทูตในศตวรรษหน้าจะเป็นสิ่งที่คนทั่วไปมองเห็นภาพว่าคืออะไร และเข้าใจว่าตนเองจะสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างไรบ้าง”

กฤษณา สาริบุญฤทธิ (เฟิร์น)
 “เราคงจะมี lifestyle diplomacy - วันที่การทูตโดยตัวเอง เป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่ง”

ณิชชาบูล อังเกิดโชค (ณิชชา)
 “ในเวลาที่ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีมีความเร่งแบบ exponential curve การทูตต้องถ่วงถ่วง big data ได้อย่างรวดเร็ว ละเอียด และ focus”

พามิลา สิริชชินันท์ (ฝ้าย)
 “การทูตที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง เชื่อมไทยกับโลก”

จิตตารีย์ ลคนะพันธุ์ (แนท)
 “การทูตศตวรรษหน้า จะเริ่มจากประชาชนมากขึ้น”

การทูตในศตวรรษหน้า

ศิวพล กิตติวงศากุล (ศิल्प)
 “ไม่ว่าจะอีกกี่ทศวรรษ สิ่งสำคัญของการทูตคือการเป็น “Trust Builder” หากไร้ซึ่งความไว้วางใจแล้ว กิจการใด ๆ ก็ยากที่จะบรรลุผล”

กฤษณา สุทธิ (ต่อตัน)
 “การรู้เท่าทันเทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการต่างประเทศจะเป็นปัจจัยสำคัญ ของการทำงานด้านการทูต ในปัจจุบันที่จะสืบเนื่องไปถึงอนาคต”

จิรวิทย์ โตเกียรติรุ่งเรือง (จ๋)
 “การทูตรอบด้าน สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ณภาวิช อมันตปัญญาสุทธิ (พช)
 “นั่นประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ เรื่อง AI เทคโนโลยี ฯลฯ จะมีบทบาทมากขึ้น อาจใช้ teleconference ในการประชุม สำคัญมากขึ้นเช่นกัน”

กันติชา บุญวานิตย์ (เนอรัส)
 “การทูตที่มีการเปลี่ยนแปลง ไปอย่างสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ ต่อประเทศชาติ”

พิพัฒน์ เจริญสุข (ไอ้ต)
 “การทูตจะเป็นไปตามระเบียบระหว่างประเทศมากขึ้น และมีระเบียบระหว่างประเทศด้านใหม่ ๆ ที่เราคาดไม่ถึงเกิดขึ้นแน่นอน”

สิริวิชญ์ สินเจริญกุล (บุ๊ค)
 “people-centered
 diplomacy”

ปภาดา กัทธีรนาทกุล (ปิงปอง)
 “หลายอย่างอาจถูกทดแทนด้วยเทคโนโลยี
 นักการทูตควรให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์มากขึ้น
 ไม่ว่าจะเป็นการสนทนาหรือการทูตเพื่อประชาชน”

ภาณุวิชญ์ เวชสัมพันธ์ (เอิร์ธ)
 “ไม่ใช่เฉพาะผลประโยชน์ของคนในชาติ
 แต่คือผลประโยชน์ของคนทั่วโลก”

เกล็ดดาว บุญณานิ (แก้ม)
 “การทูตในทศวรรษหน้านอกจากจะต้อง
 เผชิญกับโลกไร้พรมแดน ความรวดเร็ว
 และความท้าทายใหม่ ๆ แล้ว ยังต้องเป็น
 การทูตที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพ
 ที่สมบูรณ์ของมนุษย์มากขึ้น
 เพื่อร่วมกันรักษาผลประโยชน์ของชาติ
 การทูตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทูตวิทยาศาสตร์
 การทูตเชิงเศรษฐกิจหรือการทูตดิจิทัลนั้น
 ล้วนแล้วแต่เป็นการดำเนินการทูต
 เพื่อประชาชนโดยแท้จริง”

ชัญญิทยา เตมหังค์ (มี้อ)
 “การทูตที่เสริมสร้างความร่วมมือ
 ในสาขาใหม่ๆ ที่เราคาดไม่ถึง”

ศุภิชชา ศุภสวัสดิ์ ณ อยุธยา (อุ๋นใจ)
 “การทูตรอบด้าน ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมมากขึ้น
 นวัตกรรมมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศ”

พิมพ์ ไชยสารสัน (พิมพ์)
 “ประชาชนเป็นศูนย์กลาง
 ของการต่างประเทศมากขึ้น”

อภิภพ ภูพิพัฒน์ (รัก)
 “โลกขับเคลื่อนด้วย Internet of things
 การทูตสาธารณะจะมีบทบาทมากขึ้น
 ในรูปแบบ Digital Diplomacy ที่เข้าถึง
 ประชาชนทุกประเทศได้โดยตรง”

ชุตติกาญจน์ ปะการะสิงห์ (เอย)
 “เข้าสู่ยุค digital diplomacy
 อย่างเต็มรูปแบบ”

อริสา วิวัฒน์สมวงศ์ (ชา)
 “นักการทูตในศตวรรษหน้า
 จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์
 อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น
 เช่น วิทยาศาสตร์ การแพทย์
 วัฒนธรรมเพื่อรักษาผลประโยชน์
 ของประเทศชาติต่อไป”

วิริญญา ตินโนเวช (วิ)
 “การทูตยุคใหม่
 ประชาชนคือหัวใจ
 เชื่อมโลก จับใจ เข้าใจ
 เข้าถึง พัฒนา”

สาริศา บุตรวงศ์ (อ้อ)
 “การทูตศตวรรษหน้าจะต้องรับมือ
 กับความหลากหลาย ความซับซ้อน
 และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
 ของสถานการณ์โลก”

ปิ่นพงศ์ เชาวชดา (พีส์)

“LGBT rights and space diplomacy will be the main highlight of the next decade”

พิชิตพันธ์ ศาตะจันทร (ต๋อ)

“การทูต 3P ที่ตอบสนองต่อ Policy ทั้งระดับประเทศและระดับโลก ก่อประโยชน์ต่อ People และอนุรักษ์ Planet”

ธรรินต์ เลิศสุภิเกษม (เต๋ย)

เทคโนโลยีจะเข้ามามีส่วนกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แต่ก็อาจทำให้เกิดมิติใหม่ซึ่งช่วยส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศเช่นกัน

วศิน เกียรติปรีทัศน์ (เบียร์)

“เป็นเรื่องใกล้ตัวมากขึ้น การทูตจะเป็นของทุกคน ในการเผยแพร่ สร้างความสัมพันธ์ และเทคโนโลยีจะมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนทิศทางของอนาคตมากกว่าที่เป็น”

วรรณต์ ชอบพัฒนา (กานต์)

“จะเป็นการบูรณาการในศาสตร์ทุกแขนง โดยเฉพาะนวัตกรรมและเทคโนโลยี”

สิริสาห์ ประชุมญาติ (อุ้ยอ้าย)

“การทูตที่ใกล้ชิดกับผู้คนกว่าเดิม ไม่ใช่แค่ภายในประเทศ แต่ต่างประเทศด้วย เทคโนโลยีที่ทันสมัย จะช่วยให้สามารถสื่อความรู้สึกถึงกันได้ง่ายขึ้นกว่าที่เป็นอยู่”

จักรกฤษณ์ ทองเพ็อง (กฤษณ์)

“การทูตที่ ‘เชื่อมประสาน’ ผลประโยชน์ของประชาชน ทั้งในและนอกประเทศ บนบริบทของ Globalized World”

ณัฐนนท์ ต่างงาม (นัทน)

“เข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศ หรือมีการเยือนอย่างเป็นทางการผ่าน Hologram”

จิระ สุทธิงโลธรัตน์ (ตูน)

“ต้องเป็นการทูตที่ไม่ใช่การแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ของประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่ต้องเป็นผลประโยชน์ของพลเมืองโลกโดยรวม”

ธนพล พุฒิแก้ว (จ๊อบ)

“เพิ่มสำนักงานในต่างประเทศมากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และงานกงสุลให้คนไทยทั่วโลก”

รายนามนักการทูตแรกเข้าปี 2558

1. นาย พงศ์ศิษฏ์ ปึงศรีวงค์
2. นาย ธิติ จาละ
3. นาย วิรัช ศรีพงษ์
4. นาย ชูวัฒน์ ปะรักกะมานนท์
5. นาย กรินทร์ กุญชร ณ อยุธยา
6. นาย บวรพงษ์ วัฒนารนากุล
7. นาย ธรณีส คุนยศัยัง
8. นางสาว กาญจนารร กาญจนศุณย์
9. นางสาว ณัฐอร ลิ้มปชาติ
10. นางสาว ปวีณา สุภิมารส
11. นาย พลกฤต วราวิษฐ์
12. นางสาว ธินนาก สุจารีกุล
13. นางสาว มนธดา แยมกสิกร
14. นางสาว ชนิดาภา ยุคตะกัต
15. นางสาว ณัฐฎยาภรณ์ ขาวผ่อง
16. นางสาว จูฑิตาภา ภาคะนันท์
17. นาย ปฐวี อินทรอภัยพงษ์
18. นาย สรคม สุทธิเสี่ยม
19. ว่าที่ ร.ต.ต. พิษาน แจ่มเวหา
20. นางสาว ภานิกา พิทยะเวสดีสุนทร
21. นาย ณัชพล บุญปาลิต
22. นางสาว ธัญสิริ ยอดเสมอ
23. นางสาว อาณิศา บุรพชัยศรี
24. นาย จูฑิตวุฒิ เตชะพันธุ์
25. นางสาว ณพชรภัทร โพธิ์แพทย
26. นางสาว ณัฐชาพร พรหมเลิศ
27. นางสาว พริษา คุนวุฒิกกร
28. นาย ชุตินันท์ กลิ่นมาลัย
29. นางสาว พันิตนาฏ โรจนเบญจวงค์
30. นางสาว ณพศิ นียมาภา
31. นาย นราวิชญ์ องคมงคล
32. นาย จิรยุทธ เล่ห์ทองคำ
33. นางสาว นพวรรณ สุวรรณกุล
34. นาย ณัฐกิตต์ สิงห์โต
35. นางสาว พิษรสิริ ชลาสัย
36. นาย จิรัฐิธล ตันตักกิต
37. นาย อภิรมนต์ สุमितไพบูลย์
38. นางสาว วิรัตน์ วกัญญุกวิวัฒน์
39. นาย ปณธาน ทองบุญอยู่
40. นางสาว จิรวรา สิงหรา ณ อยุธยา
41. นาย วิศรุต ปิยะวงค์สมบูรณ์
42. นาย ศิวกร ธาราวิชราศาสตร์
43. นางสาว ธิดาภา สิทธิกรไพบูลย์
44. นาย จุลฉัตร กาญจนโอฬารศิริ
45. นางสาว ธิราพร ไตรงชรางกูร
46. นางสาว กนกพรรณ ชินสวนานนท์
47. นางสาว นวพรรณ คันธธา
48. นางสาว ปรีนทร อนุศักดิ์ประสิทธิ์
49. นางสาว มนัสสินี มุทธาธาร
50. นางสาว กรวิทย์ เงินศิลป์โชค
51. นางสาว ญานนิกา ชูโชติถาวร
52. นางสาว สุชานรี ธรณธรรม
53. นางสาว พิษามณูษ์ ปินโหละ
54. นางสาว ชญานิษฐ์ ประเสริฐผล
55. นาย วงศกร ชัยชนะ
56. นางสาว จิตรเลขา ลือนาม
57. นาย มงคล ศิวารักษ์

Always with YOU

เราเชื่อว่าเวลาของคุณมีค่าเสมอ
ไทยเบฟจึงมุ่งมั่นที่จะมอบสิ่งดีๆ
เพื่อเติมเต็มความสุขให้คุณทุกช่วงเวลา

 [thaibev](#) | [www.thaibev.com](#)

MEMBER OF
**Dow Jones
Sustainability Indices**

In Collaboration with RobecoSAM

สมาชิก DJSI World
สมาชิก DJSI Emerging Markets
สาขาธุรกิจเครื่องดื่ม

ThaiBev

บ้านปูฯ “โคมหน้าพลังงานแห่งเอเชีย”

www.banpu.com

บทพิสูจน์บนเส้นทางแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน

บ้านปูฯ คงความเป็นผู้นำด้านความยั่งยืนในกลุ่ม Coal and Consumable Fuels ด้วย 2 รางวัล แห่งความภาคภูมิใจ จาก RobecoSAM ผู้ทำการประเมินความยั่งยืนกลุ่มดัชนี DJSI

- Gold Class Sustainability Award ติดต่อกัน 3 ปีซ้อน (2558 - 2560)
- Industry Mover Award ติดต่อกัน 2 ปีซ้อน (2559 - 2560)

MEMBER OF

**Dow Jones
Sustainability Indices**

In Collaboration with RobecoSAM

บ้านปูฯ ได้รับคัดเลือกเป็นสมาชิก Dow Jones Sustainability Indices (DJSI) ดัชนีความยั่งยืน ที่ได้รับการยอมรับในระดับโลกประเภท Emerging Market กลุ่ม Energy Sector 4 ปีซ้อน (2557 - 2560)

บริษัท บ้านปู จำกัด (มหาชน) เป็นผู้นำด้านพลังงานชั้นนำของเอเชีย ดำเนินธุรกิจด้านหิน อลูมิเนียม ไฟฟ้า และพลังงานที่เกี่ยวข้องอย่างครบวงจรใน 9 ประเทศ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย จีน ออสเตรเลีย ลาว มองโกเลีย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

BANPU

ไทยยูเนียน

เติบโตสู่อาคต

ที่ ไทยยูเนียน วิสัยทัศน์ของเราคือ การเป็นผู้นำธุรกิจทางด้านอาหารทะเลที่น่าเชื่อถือที่สุดของโลก ตลอดจนใส่ใจดูแลทรัพยากรต่างๆ เพื่อรักษาให้คงไว้แก่คนรุ่นหลังเรามุ่งมั่นเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมอาหารทะเลและสร้างความแตกต่างเชิงบวก ให้เกิดขึ้นจริงต่อผู้บริโภค ลูกค้าและแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจ

กว่า 40 ปี ที่เริ่มต้นจากผู้แปรรูปทูน่ากระป๋องและส่งออกไปยังต่างประเทศ จวบจนวันนี้ ไทยยูเนียนได้ก้าวเป็นผู้นำธุรกิจอาหารทะเลระดับโลกที่มีความเชี่ยวชาญและสร้างสรรค์นวัตกรรม

การดำเนินธุรกิจขององค์กร ตั้งอยู่บนรากฐานของความยั่งยืนและนวัตกรรมสู่อาคต ไทยยูเนียนเป็นเจ้าของแบรนด์ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลมากมายทั่วโลกที่เปี่ยมด้วยคุณค่าทางโภชนาการ รสชาติที่ยอดเยี่ยมและได้รับความนิยมนจากผู้บริโภคมาเป็นเวลากว่าศตวรรษ

MEMBER OF
**Dow Jones
Sustainability Indices**
In Collaboration with RobecoSAM

- บริษัทที่มีการบริหารจัดการดีเด่นในประเทศไทย
- บริษัทที่มีความมุ่งมั่นต่อหลักบรรษัทภิบาลยอดเยี่ยมในประเทศไทย
- บริษัทที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมดีเด่น
- นักลงทุนสัมพันธ์ดีเด่นในประเทศไทย
- สมาชิกดัชนีเพื่อความยั่งยืน ดาวโจนส์ สำหรับตลาดเกิดใหม่ ปีที่ 4 ติดต่อกัน
- เป็นผู้นำด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนจาก *edie* Sustainability Leader of the Year

หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

เป็นสถาบันหลักทางการค้าและบริการของประเทศที่ใช้ข้อมูล ความรู้ เครือข่าย และความร่วมมือที่เข้มแข็ง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน และขับเคลื่อนประเทศไทยให้เติบโตได้ในตลาดโลกอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานของหอการค้าฯ คือการขับเคลื่อนนโยบาย Trade & Services 4.0 ด้วยการใช้นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ผสานกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันให้แก่สมาชิกและผู้ประกอบการทั่วประเทศ โดยมุ่งเน้นใน 3 กลุ่มหลัก คือ การค้าและการลงทุน เกษตรและอาหาร ท่องเที่ยวและบริการ

THAILAND TRADE & SERVICES 4.0

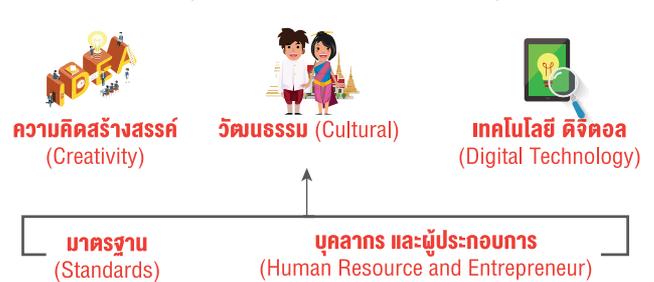
Trade 4.0

การค้าขายสินค้าและบริการ บนระบบการค้าอัจฉริยะ (Smart Trade Platform)

Services 4.0

นวัตกรรมของการบริการไทย (Innovative on Thai Services)

หัวใจของการขับเคลื่อนประเทศไทยให้มุ่งสู่การค้าและบริการ 4.0

หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)

การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Inclusive)

Our Networks

**ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม 2561

ทั้งนี้ ได้อาศัยจุดแข็งที่สำคัญคือการมีเครือข่ายรอบด้าน ทั้งหอการค้าจังหวัด สมาคมการค้า หอการค้าต่างประเทศ รวมถึงมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และกลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ของหอการค้า (YEC) จึงทำให้มีความเข้าใจในความต้องการ และปัญหาของสมาชิกอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ยังได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการขับเคลื่อนภาคธุรกิจ เตรียมความพร้อมรับมือกับผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สมาชิกทั้งเครือข่ายสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน อันจะส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไปในอนาคต

facebook/thai chamber

www.thaichamber.org

@tccline

จากเป้าหมาย สู่ความสำเร็จในการดำเนินงาน

ในธุรกิจสำรวจและผลิตปิโตรเลียมของเราทั่วโลก ปตท.สผ. มุ่งมั่นในการสร้างสมดุลระหว่างธุรกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม อันจะนำมาซึ่งประโยชน์และมูลค่าในระยะยาว เรามีวิสัยทัศน์ในการก้าวสู่การเป็นบริษัทสำรวจและผลิตปิโตรเลียมชั้นนำในเอเชีย ที่ขับเคลื่อนด้วยผลการดำเนินงานที่สามารถแข่งขันได้ เทคโนโลยี และหัวใจสีเขียว เรามุ่งมั่นที่จะดำเนินธุรกิจด้วยจรรยาบรรณ และธรรมาภิบาล โดยมีผลการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่โดดเด่น อันเป็นพื้นฐานที่ทำให้ธุรกิจของเราสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

www.pttep.com

Passion to Explore for a Sustainable Future

กระทรวงการต่างประเทศ

www.mfa.go.th

www.consular.go.th

www.facebook.com/ThaiMFA/

[@MFAThai](https://twitter.com/MFAThai)

[@mfa_thailand](https://www.instagram.com/mfa_thailand)

PDF Version : <https://goo.gl/XTLLLI>

